roman

D.H. LAWRENCE

ak tavus kuşu



çeviren: burcu yalçınkaya

D.H. LAWRENCE
ak tavus kuşu

ingilizce aslından çeviren: burcu yalçınkaya



roman

AYLAK ADAM

Aylak Adam 26
Roman 6
Kitabın Özgün Adı: *The White Peacock*
©2014 Aylak Adam Kültür Sanat Yayıncılık
ISBN: 978-605-4849-16-1
Sertifika No: 27938
Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın
hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. Basım: Ocak 2014

Yayın Yönetmeni: Kaya Tokmakçıoğlu
Editör: Gül T. Temur
Düzelti: Mısra Gökyıldız
Kapak Resmi: Slawek Gruca - *Love Letters*
Tasarım: Kozmedya - Hüseyin Kozdibi (0216 631 07 90)
Baskı: Özal Matbaası (0212 565 25 99)
Matbaa Sertifika No: 26699

Aylak Adam Kültür Sanat Yayıncılık
Merkez Mah. Kesir Sok. No: 5/4 Çekmeköy/İstanbul
Tel: (0216) 640 1979 / (0542) 586 7961

bilgi@aylakadamyayinlari.com
aylakadamyayinlari.com
facebook.com/aylakadamyayinlari
twitter.com/aylakadamyayin

D.H. Lawrence (1885-1930). Eastwood'ta doğmuştur. İşçi bir baba ve öğretmen bir annenin çocuğudur. Edebiyata, ilk olarak şiir yazarak başlamış; roman, deneme ve öykü alanında pek çok eser vermiştir. Yazar, içgüdü ve akıl arasındaki yitik birliğin ancak insanın kendi cinselliğiyle barışması yoluyla kazanılabileceğine inanmış ve hep tabu olarak ele alınan cinselliğe eserlerinde cesurca yer vermiştir. Bu nedenle eserleri, uzun yıllar yasaklı kalmıştır. *Ak Tavus Kuşu, Oğullar ve Sevgililer, Gökkuşağı, Âşık Kadınlar, Lady Chatterley'in Âşığı, Bilinçdışının Düş Dünyası, Harun'un Âsası, Kanguru* ve *Deniz ve Sardinya Adası* en önemli yapıtlarıdır.

ÖNSÖZ

Dünyaca ünlü kişilerin ilk kitaplarına karşı özel bir ilgi vardır. Çok az okuyucu; hiç bilinmeyen bir yazarın ilk kitabına sakladığı korku ve umutların, kitabın ilk çıkışından sonraki hayal kırıklıklarının, kitabın bir belirsizlik yolunda ilerleyişinin ve yazarın üne karşı bir yandan önyargılarla bir yandan da ilgisizlikle savaşıp kendi yolunu bulmasının farkındadır ve bir kitabın böyle bir dönemde yazıldığını aklına getirir.

D.H. Lawrence, 1906 yılının sonbaharında bu kitabın ilk taslakları üstünde çalışırken çok gençti ve tanınmıyordu. O zamanlar Lawrence, Nottingham Üniversitesi'nde, ilkokul öğretmeni olabilmek için iki yıllık bir öğrenim görmekteydi. Babası beş çocuklu bir madenci olduğundan muhtemelen D.H. Lawrence'ı üniversiteye gönderemezdi; ama Lawrence kendi imkânları ile üniversiteye gitti. Lawrence, okulda oldukça başarılıydı. Kraliyet Bursu'na başvurup birinci olduğunda arkadaşlarını hayli şaşırtmıştı, fakat sağlığı elvermediği için seçkin bir akademik kariyer yapamadı.

Üç yıl boyunca boş vakitlerinde ve tatillerinde üç ya da dört kez yeni baştan yazdığı *Ak Tavus Kuşu*, Lawrence'ın Midlands'taki deneyimlerine dayanır. Edebi kariyerinin en başından itibaren Lawrence farklılığını ve o zamanlar sadece "şekle" önem veren roman anlayışına karşı duydu-

ğu ilgisizliği gösterdi. Lawrence için roman yazmak ne uydurulmuş bir hikâyenin sanatsal temsili ne de heyecan verici bir eğlenceydi. Onun için roman yazmak, okuyucuya gerçek hayatın bir kesitini sunan "zihnin bir serüveniydi". Yazmak için geliştirilmiş bütün "formüllerden" uzak duruyordu ve onun sözde yanlışları da yaşadığı hayatı olduğu gibi aktarma tutkusundan kaynaklanıyordu. Bu yüzden, Lawrence'ın kitapları genellikle sessiz sedasız, neredeyse belirsizlikle biter; çünkü üstü parlatılmış ya da çarpıcı sonlar hayatın kendisiyle uyuşmaz.

Bunları göz önüne alarak okuyucu, *Ak Tavus Kuşu*'nun sanatsal biçimde oluşturulmuş bir kurgu olmadığı gerçeğine kendisini hazırlamalıdır. *Ak Tavus Kuşu*, her ne kadar *Oğullar ve Sevgililer* kitabı gibi otobiyografik olmasa da Lawrence'ın hayal gücüne dayanarak oluşturulmuş kendi gençliğinin bir bölümüdür. Kitaptaki yerler ve insanlar, Lawrence'ın aralarında büyüdüğü yerler ve insanlardır. Kitabın bir kusuru varsa o da yazarın utangaçlığı ve kendine güvensizliği yüzünden işçi sınıfını alıp onlara bir orta sınıf görünüşü vermesidir. Kitaptaki en iyi sahneler genç adamın sözde soyluluğundan kopup bize Strelley Değirmeni ve Koç Hanı'ndaki hayatı, içine hiçbir orta sınıf unsuru katmadan anlattığı sahnelerdir.

Lawrence, tamamıyla yarım yüzyıl önceki İngiltere'nin çiftçileri ile maden işçileriyle alakalı, içinde beyaz yahut mavili yeşilli hiçbir tavus kuşunun geçmediği ve biraz alakasız adlandırılmış bu kitabında ne yapmaya çalışmıştı? Lawrence, içinde iki düşman karakterin baskın olmak için savaştığı, kendisiyle çelişen, çok karmaşık bir insandı. Siyaset ya da edebiyatta kendine yer edinen birinin yapay "istikrarlığından" çok uzaktı. Bu yüzden Derbyshire'ı seviyordu, ancak Derbyshire üstündeki endüstrinin "yıkımından", yeni "mekanik" hayat ve "paranın getirdiği kokuşmuş zevkler" için eski İngiliz "tarım" hayatından

vazgeçilmesinden korkarak Derbyshire'ı bırakıp gitti. Motorlu araçların bir yenilik olduğu zamana dayanan *Ak Tavus Kuşu*'ndaki bu tutkulu bölünme, Lawrence'da yeni başlamıştı. *Ak Tavus Kuşu*, Lawrence'ın saf aşk ve gençliğin kaybolmasından duyduğu hüzünlü pişmanlığı ile dolu gençliğinin romanıdır.

Birkaç gerçek, Lawrence'ın bu kitapla nasıl özdeşleştiğini gösterecektir. "Cyril" Lawrence'ın; buyurganlığının ve muzipliğinin geride kaldığı, eğlenceli, naif gençliğinin bir portresidir. "Lettie", Lawrence'ın kız kardeşinin çok kullanılmayan isimlerinden birisiydi. "Beardsall" annesinin kızlık soyadıydı. Lawrence'ın annesine duyduğu yoğun aşk ve babasına duyduğu nefret herkesin malumudur. Bu yüzden bu kitapta da babanın içkiden ölmesi ve Cyril'in, annesi ve kız kardeşiyle mutlu mesut biçimde oturması önemlidir. Lawrence'ın gençlik hayali, bir kır evine sahip olup haftada otuz şilin kazanmak ve resim yaparak ev işlerine yardım edip annesi ile yaşamaktı.

Şerefe! Kitaptaki en çarpıcı karakterlerden birisi Lettie'dir; kendisine âşık olan eğitimsiz yakışıklı George'a umut verir ama Leslie ile evlenir. Bunun üzerine George da "Koç Hanı"ndaki yumuşak başlı, şehvetli Meg ile evlenir ama düş kırıklığı içinde ayyaşın biri olup çıkar. Lawrence'ın annesi dini sebeplerden ötürü kesinlikle içki içmeyen birisidir ve çocuklarını da babalarının birahanelerde vakit geçirip para harcamasını hor görmek üzere yetiştirir. Lawrence, babasının içki içmesini ailesinin fakirliğinin sebebi olarak görüyordu. Bu yüzden de George, hikâyenin kaybedenidir. Lawrence'ın bu ilk romanını ne kadar annesinin takdiri için yazdığı; George'un portresinin içki ile savaşan bir Hıristiyan yardım kuruluşu olan Umut Grubu'nun bir üyesi gibi çizilmesi ve Heinemann'ın kitabın ilk ve tek kopyasını Lawrence'ın ölmeden hemen önce annesine vermesi için basmasından çıkarılabilir.

Kitaptaki şiirsel paragraflar Lawrence'ın doğuştan ne kadar dokunaklı bir yazar olduğunu göstermektedir. Şu şekilde başlayan paragrafların giriş satırlarına bir göz atın: "Ormandaki rüzgârın uzun süren uğultusu..." (1. Bölüm, 2. Kısım), "Bir süre sonra biz de dışarı çıktık..." (1. Bölüm, 5. Kısım), "Eylülde doğmuşum..." (1. Bölüm, 6. Kısım), "Nihayetinde kış geldi..." (2. Bölüm 1. Kısım), "Baharda Bir Gölge"nin neredeyse tamamı ve daha birçokları. "Evlilik Yolunda" adlı bölümün girişindeki domuz tasvirlerini gözden kaçırmayın, alaycı bir mizah ve harika bir gözlem. Lawrence daha ilk denemesinde böyle paragrafların taklit edilemeyen yazarı olan ustası Thomas Hardy'yi yakalamıştır (hatta bazılarına göre onu geçmiştir). Lawrence, madenciliğin olduğu kasabalardaki hayatları biliyordu çünkü kendisi de böyle bir kasabada yetişmişti. Kırsalı; her bir çiçeğin, bitkinin, kuşun adını biliyordu, bir çiftlikte çalıştığı için de çiftlik hayatından haberdardı. Bir tek kişileri hakkında kararsızdır. Ancak kişilerinde de genellikle temel bir gerçeklik vardır.

Lawrence, *Ak Tavus Kuşu*'nun yakaladığı başarının çok daha ötesine uçacaktı. Ancak, ilk kez Heinemann tarafından 1911'in Ocak ayında yayımlandığında çok az eleştirmen kitabı okuduğu ve sadece bir iki tanesi kitabı anladığı için İngiliz edebiyatına hiç farkına varılmadan yeni bir şahsiyet adım atmış oldu.

Richard Aldington

1. BÖLÜM

I.

NETHERMERE SAKİNLERİ

Değirmen göletinin umutsuzluğunda, balıkların bir görünüp bir kaybolan geçişini izlemekteydim. Griydiler, vadinin hareketli olduğu o ilk zamanlarda, keşişlerden artakalan gümüşi şeylerin soyundandılar. Vadinin her yanı eski zamanların anılarıyla dolup taşmıştı. Uzak kıyılarda genişçe kümelenen ağaçlar güneşle baş edemeyecek kadar kasvetli ve bezgindi; yapraklar iç içe ve hareketsizce duruyordu. Ufak bir rüzgâr bile adacıklarda duran söğütleri kendine getiremiyordu. Su, son derece durgundu. Sadece değirmen oluğundan gelen zayıf bir akıntı fısıldıyordu kendine, bir zamanlar vadiyi canlandıran yaşam hengâmesini.

Kulağıma ilişen bir ses, az kalsın beni gürgen kökleri üzerinde oturduğum yerden suya düşürüyordu: "Öyle dalıp gidecek ne var orada?" Arkadaşım, açık tenli bronz ve yer yer çilleri olan, kahverengi gözlü, sağlam bir vücuda sahip genç bir çiftçiydi. Korkudan yerimden sıçradığımı görünce güldü ve umursamaz bir tavırla ve biraz da küçümseyen gözlerle bana baktı, "Eski zamanları düşünüyordum da, buraların ne mazisi vardır kesin."

Ağırbaşlı ve müsamahakâr bir gülümsemeyle bana baktı ve nehir kenarına sırtüstü uzanıp dedi ki, "Burası biraz kestirmek için iyi bir yer." Ben de, "Hayatın kestirip

durmaktan başka bir şey değil zaten. Sen uyurken birileri gelip seni dürtükleye dürtükleye uyandırsa ne gülerdim ama," diye cevap verdim.

Gözlerine çarpan gün ışığından korunmak için elini alnına dayayıp gözlerine siper yaptı. Oldukça rahat bir tavırla gülümsedi ve ağır bir ses tonuyla, "Niye gülecekmişsin?" diye sordu.

"Komik olurdu da ondan," dedim ben de.

Uzunca bir süre sessiz kaldık, ta ki olduğu yerde yüzüstü dönüp nehir kenarında bir şeyleri parmağıyla dürtmeye başlayana kadar.

Soğukkanlı bir edayla, "Sanırım," deyip devam etti, "bütün bu vızıldamaların bir sebebi var."

Şöyle bir baktım ve anladım ki, az önce parmağıyla dürtüp durduğu şey, kuyruklarını amber tozuna bandırmış gibi sarı sarı parıldayan sevimli balarılarının savunmasız yuvalarıymış. Sersemlemiş arıların bazısı, artık içi boş olan yumurtaların etrafında dolanıyordu, kovan iyice karışmıştı. Genç balarıları düzgünce uçabilmek için yeteri kadar güç toplayamadan sağa sola yalpalıyordu. Arkadaşım, çimlerin gölgeleri arasında dehşet içerisinde oraya buraya koşuşturan küçük balarılarını izliyordu.

Biçare kalmış küçük arılardan birini, bir çim sapının altına kıstırıp, bir başka çimin sapıyla da arının henüz kullanamadığı mavi kanatlarını açmaya çalışırken, "Şuna bak, şuna bak!" diye bağırdı.

"Ya, zavallı küçük şeyle uğraşmayı bırak artık," dedim.

"Yaptığım şey ona zarar vermiyor ki, uçamama sebebinin kanatlarını açamamasıyla bir alakası var mı yok mu onu anlamaya çalışıyordum sadece. Hah, bak işte uçuyor, zarar görmedi. Başka bir tanesinin üzerinde daha deneyeyim."

"Onları rahat bırak," dedim. "Bırak da güneşin altın-

da yerde gezinsinler şimdi, zamanı gelince uçacaklardır. Daha kabuklarından yeni çıktılar. Uçmaya zorlama onları."

Söylediklerime aldırış etmedi ve bir sonrakinin kanadını kırdı.

"Ah zavallı bebeğim!" dedi ve minik arıyı iki parmağı arasına alarak ezdi. Daha sonra yumurtaları incelemeye koyuldu. Ölü bir larvanın etrafındaki ipeğin bir kısmını çekip çıkarırken bir yandan da böcekler hakkında tüm bildiklerimi sorarak çıkardığı ipeği öylesine, amaçsızca incelemeye başladı. İşini bitirince de yumurtaları suya fırlatıp ayağa kalktı ve dizindeki cebinden saatini çıkardı.

Bana gülümseyerek, "Yemek zamanının geldiğini hissetmişim," dedi. "Saat, 12 civarını gösterdiğinde hep bilirim. Geliyor musun?"

Göl boyunca kenardan kenardan yürümeye devam ettik, bir süre sonra gölün iki yakasının birbirine en yakın olduğu iki noktayı kavuşturan uzun bir tahtanın üzerinden yürüyüp karşı tarafa geçerken, "Peki madem, ben aşağı gidiyordum zaten," dedim. Meyve ağaçlarıyla bezenmiş göl kıyısındaki yol, evin bahçesine doğru giden uzunca bir inişti.

Koca evin duvarlarını oluşturan kaya parçaları kendilerini sarmaşıkların ve hanımelinin renkli kollarına bırakmıştı. Bir zamanlar giriş kapısının önünü süsleyen leylak moru bitkiler ise şimdilerde neredeyse girişi kapatıyordu. Ön bahçeden çiftliğin avlusuna geçtik, daha sonra taş parçalarıyla döşenmiş patikayı takip ederek arka kapıya yürüdük.

Kapıdan içeri geçtikten sonra geriye doğru kafasını çevirip omzunun üstünden; "Kapıyı kapat, olur mu?" dedi.

Mutfak eşyalarının konulduğu geniş odadan mutfağa geçtik. Hizmetçi kız, masanın çekmecesinden telaşla masa

örtüsünü çıkarmakla meşguldü. Kahverengi, büyük gözlü, hoş bir kadın olan annesi ise ocağın etrafında elinde bir çatalla dolanıp duruyordu.

Arkadaşım George gördüklerinin karşısında duyduğu hayal kırıklığıyla, "Akşam yemeği hâlâ hazır değil mi?" dedi.

Annesi kendini George'a karşı mahcup hissederek, "Hayır, George," diye cevap verdi. "Hazır değil. Ateş yeterince kızgın değildi, ama birkaç dakikaya hazır olacak."

George kendini divana attı ve bir roman okumaya koyuldu. Tam gitmeye yeltenmiştim ki annesi kalmamda ısrar etti.

"Emily senin yemeğe kalmana çok sevinecektir, babası da öyle. Eminim. Hadi otur lütfen."

Hasır bir sandalyeyi alıp avluya bakan geniş pencerenin yanma oturdum. George roman okumaya dalınca ve annesi de tüm dikkatini kaynayan patateslerle rostoya verince kendi başıma kalmıştım. George, etrafında olup bitene aldırış etmeden kitap okumaya devam ediyordu. Eskimiş pantolonuna ve pantolonunun altına giydiği uzun çorabına kafasını sürtüp şirinlik yapan köpeğe aldırış etmeden, kahverengiye kaçan bıyıklarını burup, uyuşuk uyuşuk kitap okumaya devam etmesi sinir bozucuydu. Trip'in kulaklarıyla oynama zahmetinde bile bulunmamıştı. Elindeki romandan ve bıyıklarından oldukça memnun görünüyordu. Kalın parmakları, bıyıklarının arasında bir o yana bir bu yana giderken, çıplak omzundaki kaslar, bronzlaşmış teninin altında hafif hafif kendini gösteriyordu. George'un hemen üstündeki çatının penceresi, dışarıdaki muazzam atkestanesinin yapraklarından yeşil bir gün ışığı süzüyordu içeriye. Bu ışıltı George'un siyah saçlarına, Annie'nin uzanarak raftan almaya çalıştığı tabaklara ve duvarda asılı duran uzun saatin camına yansıyordu. Mutfak oldukça genişti; koca mutfakta masa küçücük kalı-

yordu, sandalyeler ise divanın sofraya eşliğinden mahrum edilmenin yasını tutuyordu gizlice. Ocağın bacası, karanlık bir mağara gibiydi; şömine etrafındaki oturaklar ise şöminenin ateşiyle kızıl bir renkle aydınlanan, hizmetçi ve annenin dolandığı o küçük alanı iyice daraltıyordu. Düz olmayan dökme betondan bir zemine sahip mutfak, eski ve gösterişsiz ev eşyaları ve birbirinden uzak köşeleri ile oldukça bakımsız kalmış görünüyordu. Bir hayli kasvetli olan odada hoş görünen şeyler, renkli pamuklu kumaşla kaplanmış kanepe ve parlak kırmızı koltuk minderleriydi. Bir de gözalıcı ve oldukça canlı duran kümes hayvanları işlemeleri olan eski duvar saati de insanı gülümsetebilirdi, ama bende sadece şaşkınlık ve ilgi uyandırıyordu.

Kısa bir süre sonra, yeri dövercesine yaklaşan bir ayak sesi duyduk. Küçük bir bekleyiş sonrasında da George'un babası girdi içeri. Oldukça seyrelmiş, dağınık, kısa kıvırcık saçlarıyla neredeyse yarı kel bir adam gibi görünen iri yapılı bir çiftçiydi babası.

Neşe saçan bir ifadeyle, "Ooo Cyril, bizleri unutmamışsın," dedi ve oğluna dönerek, "Bugün de koruluğa bolca tohum ektin mi?" diye sordu.

Bir yandan okumaya devam ederek, "Hallettim o işi," diye cevap verdi George.

"Aferin oğlum, üstesinden gelmişsin. Tavşanlar bütün turpları yemiş, hanım."

Aklı pişirmekte olduğu yemekte olan karısı, "Böyle olacağını biliyordum," diyerek cevap verdi. Sonunda patatesin artık piştiğini düşünerek kızgın tavayla yemek masasına geldi.

Yemek masaya kurulmuş, baba da yemeğini kaşıklamaya başlamıştı. George, kitabının üstünden sofraya göz attıktan sonra tabağı ona uzatılıncaya kadar kitabını okumaya devam etti. Hizmetçi kadın kendi masasını pencere kenarına kurdu, sonrasında biz de yemek yemeye ko-

yulduk. Tam bu sırada taş parçalarıyla döşenmiş yoldan eve doğru yaklaşan iki çift ayak sesi duyuldu ve hemen ardından yanında ablasıyla küçük bir kız girdi içeri. Çocuğun kahverengi saçları denizci şapkasının altına alelacele sıkıştırılmıştı. Giyiminin bir parçası olan şapkayı çıkarıp bir kenara fırlatarak yemeğe oturdu. Yirmi bir yaşlarındaki ablası kahverengi gözleriyle neşeli bir bakış atıp gülümsedi ve daha sonra da ellerini yıkamaya gitti. Ellerini yıkadıktan sonra gelip masaya oturdu. Tabağındaki az pişmiş bifteği görünce yüzü ekşidi.

"Çiğ etten nefret ederim!" dedi.

Dört elle yemek yiyen kardeşi, "Sana iyi gelir," diyerek karşılık verdi. "Mahalledeki çocukları dövebilmen için iyi kas yapar."

Et parçasını bir kenara itip sebzeleri yemeye başladı. George ise tabağını yeniden doldurup yemek yemeye devam etti.

George'un küçük kardeşi Mollie, ince ve titrek bir ses tonuyla, "George efendi, bol soslu bir et parçasını daha mideye indireceksin herhalde," dedi.

"Tabii ki," diyerek karşılık verdi George. " Sen de kemikli bir parça daha alır mısın?"

On iki yaşındaki ufaklık, "Hayır!" diyerek sert bir cevap verdi. "Önündekini bile bitirebileceğini sanmıyorum."

Bir yandan hâlâ yemek yiyen George, "Zeki şey!" diye bağırdı.

Emily, alaycı bir ifadeyle, "Öyle olduğunu mu düşünüyorsun?" dedi.

George, küçümser bir tavırla, "Evet," diye cevap verdi; "Mollie'yi kendin kadar zeki yapmışsın. Anne, iyi pişmiş bir patates varsa versene."

"Bir bakayım George, karışmış hepsi ama tadına baktığım bir tanesi iyi pişmişti. Hah, bak şurada bir tane var, yumuşak. Aslında hepsi yeterince fazla kaynamışlardı,

eminim."

Kaşlarını iyice çatan Emily, "Boş versene anne, ne diye bir de anlatıyorsun," dedi.

George, kimsecikleri hedef göstermeden, sakin bir ses tonuyla,"Belli ki bu sabah, çocuklar çok üstüne gitmiş birilerinin," dedi.

"Yoo," diyerek araya girdi Mollie, "mahalledeki çocuklardan birine bir yumruk attı, burnunu kanattı çocuğun."

Boğazı düğümlenmiş, güçlükle konuşan Emily, "Beyinsiz budalalar," dedi. "Pişman değilim, iyi ki vurmuşum! Mahalledeki bazı arkadaşlarım var ya, tam bir... tam bir..."

"Tam bir şeytan," diyerek tamamladı George; fakat Emily, George'un bu dediğiyle de yetinmemişti.

Babası kahkahalar atıyordu; endişesi gözlerinden okunan annesi de, kafasını sallayıp parmaklarıyla masa örtüsüne şekiller çizen kızına baktı.

Annesi, korku dolu bir yüz ifadesiyle ama sakin sakin, "En son olanlardan daha mı kötüydü?" dedi.

Sert ve kısa bir cevap verdi Emily: "Hayır, değildi."

"Hepsini yere sermiş gibi havalanıyor," dedi George sütlü tatlısına ve şeker kâsesine şöyle bir bakarken.

"Annie, biraz daha şeker getir bana."

Hizmetçi kadın köşede oturduğu küçük masadan kalktı, annesi de hızlıca dolaba yöneldi. Emily, yemeğiyle oynuyordu ve George'a seslendi, "En azından bir öğretme anlayışın olsaydı keşke, bari kişisel tatminini giderirdin."

"Ohooho!" diye cevap verdi George kibirlice. "Çok rahat, mahalledeki bir sürü çocuğun burnunu kırardım ben."

"Semirmiş bir öküz gibi möleyip durmaktan başka bir şey yapamazdın orada," diyerek devam etti Emily.

Bu konuşma Mollie'nin o kadar komiğine gitti ki bir

kahkaha tufanına tutuldu; hatta o kadar çok güldü ki, Mollie'nin gülmekten ara ara nefessiz kalması üzerine iyice tedirgin olan annesi ayağa kalktı.

George bir yandan küçük kız kardeşinin dikkat dağıtan davranışlarına bakarken, "Dalga mı geçiyorsun sen benimle, Emily?" dedi.

Emily, onunla daha fazla konuşamayacak kadar sinirli olduğundan masadan kalktı. Çok geçmeden, George ve babası da ekilen turplara bakmaya gittiler. Ben de okula giden kızlarla birlikte patika yol boyunca yürüdüm.

Emily, içi içine sığmayan bir sinirle yeniden konuya döndü, "Yaptığı ve söylediği her şey beni kızdırıyor."

"Odunun teki oluyor bazen işte," dedim ben de.

"Aynen öyle," dedi o da. "Şu her şeyi bilen tavrı ve kurnaz davranışları yok mu, beni sinir ediyor, ağzının payını da veremiyorum. Bir de annemin onun karşısında bu kadar âciz kalması!"

"Bu da seni deli ediyor."

"Deli mi!" diye yineledi. Sesi, George'a beslediği o anki asabi duygularla titriyordu. Sessizce birlikte yürüdük, ta ki Emily bana bir soru yöneltene kadar.

"Şu yazdığın şiirleri getirdin mi?"

"Kusura bakma, getirmedim; yine unuttum. Doğrusunu istersen, o şiirleri yırttım attım."

"Ama bana söz vermiştin."

"Benim verdiğim sözlerin nasıl olduğunu bilirsin. Bir rüzgâr esintisi kadar sorumsuzum."

Kaşlarını iyice çattı. Yaşadığı düş kırıklığı beklediğimden de fazlaydı. Patika yolun bitiminde ayrıldığımızda, yaşadığı derin üzüntünün sebebi olduğum için vicdan azabını çektim. Emily gittikten sonra hep bir pişmanlık duyuyordum.

Pek de derin olmayan göletten aşağıya doğru akan tertemiz dereden koşarak geçtim. Sıçraya sıçraya dereyi

geçmemi sağlayan taşlar güneşte solgun duruyordu ve su, taşların arasından yavaşça süzülüp gidiyordu. Mavi gökyüzünden ayırt edilemeyen bir iki kelebek, çiçekten çiçeğe zıplayıp zaman geçiriyordu ve farkında olmadan beni de, güneşin kavururcasına yaktığı kırlardan tepeye doğru sürüklemişlerdi. Şimdi de kendimi, meşe ağaçlarının, dallarını güneşe siper etmesiyle oluşan o şükredilesi uzunca gölgelikten ileriye doğru yoluma devam ederken bulmuştum. Meşe ağaçlarıyla dolu ormandaki bu yeşil tünelde her şey, yürürken adımlarımın neredeyse havada asılı kalmasına neden olacak kadar durağan ve sakindi. Eğreltiotları yol boyunca bana eşlik ediyordu ve ormanın her yanından güzel kokular geliyordu burnuma; fakat biraz daha yürüdükten sonra kafamın etrafında gerilla savaşı veren bir sinek ordusunun saldırısıyla, kendimi mahmuzlanmış gibi hissettim. Bahçedeki koca çiçekli fulya çalılıklarını geçene kadar onlardan kurtulamadım. Tam da sineklerin beni rahat bıraktığı yerde şimdi de Rebecca'ya ait olduğundan emin olduğum kavanozlardan etrafa süzülen sirke ve şeker özünün kokusu geliyordu burnuma.

Rengi iyice solmuş ve yer yer çöküк çatısı ile bu gördüğüm alçak tavanlı kırmızı ev, güneşin altında pineklemekteydi ve etrafını saran koca akçaağaçların gölgesinde, tatlı bir uykuya dalmış gibiydi.

Yemek odasında kimse yoktu, fakat çalışma odasından gelen dikiş makinesinin sesini duyabiliyordum, intikam peşinde koşan kindar bir böceğin koşuşturma sesi gibiydi; bazen yüksek bazen alçak ve bazen de sessiz, daha sonra tekrar... Sonrasında da misafir odasındaki piyanodan rasgele dört beş vuruşluk bir şıngırtı sesi geldi, devamında da bu şıngırtı, sanki irice bir kurbağa bir uçtan diğer bir uca zıplamayı deniyormuş gibi, küçük ama sert sıçrayışlarla sondan başa doğru tekrar etti.

"Annem misafir odasının tozunu alıyor olmalı," diye

düşündüm. Eski bir piyanonun bu alışılmadık sesi beni şaşırtmıştı. Örtüsünü kaldırınca ancak fark edileceği üzere piyanonun tuşlarını koruyan kapak bronz değil yeşil ipekten bir başlıktı. Ancak piyanodan gelen dokunaklı tonlar iyice büzüşmüş yaşlı bir kadının sesi gibi tiz ve ahenksizdi. Yıllar, annemin küçük piyanosunun tuşlarını sarartmış ve ayaklarını zamanla kısaltmıştı. Zavallı eski piyano, Lettie'nin parmaklarının küçümser tavırlarla üzerinde fink atmasına cevaben en fazla acı acı birkaç notalık sesle haykırabilirdi. Bu yüzden de ciddi duruşuyla kahverengiye dönmüş dudakları toz bezine mahkûm edilerek kapağı hep kapalı tutuluyordu.

Neyse ki şimdi, küçük, eski püskü piyano, Viktorya dönemine ait bir parça tutturmuştu. Ben de piyanoya yumuşak dokunuşlarda bulunan kişinin hayalini canlandırmaya başladım zihnimde. Yüzünün iki yanma şerbetçiotu salkımı gibi düşmüş bukleleriyle hafiften çekingen bir kadın olmalıydı bu. Eskiyi anımsatan bu çekingen ve hafif dokunuşlar beni maziye götürüyordu, fakat nafile, hafızamın bir yardımı olmayacaktı bana. Neler hissettiğimi anlamaya çalışırken, Rebecca masanın örtüsünü kaldırmak üzere odaya girdi.

"Piyano çalan kim, Beck?" diye sordum.

"Annen, Cyril."

"Ama o hiç çalmaz. Yani ben hiç çalamadığını düşünüyordum."

"Aa," diyerek şaşkınlıkla cevap verdi Rebecca, "daha sen küçük bir şeydin, elinde dua kitabınla bir yandan da annenin eteğiyle oynarken, annenin sana şarkı söylediği zamanları unutmuşsun. Sen, annenin kahverengi bir ipek parçasını andıran uzun buklelerinin olduğu zamanları hatırlayamıyorsun. Sen, Lettie eve gelmeden önce annenin şarkı söyleyip piyano çaldığı zamanları da hatırlayamıyorsun ve baban..."

Rebecca arkasını dönüp odadan ayrıldı. Misafir odasına gidip odada neler olup bittiğine baktım kapı aralığından. Annem küçük kahverengi piyanonun önüne oturmuş, dudaklarında solgun bir gülümsemeyle tombul ama çevik parmaklarını piyano tuşlarının üzerinde ahenkle gezdiriyordu. Tam da bu sırada, Lettie büyük bir hızla yanımdan geçti ve annemin boynuna sarıldı, bir yandan da onu öperek, "Canım annem, bir taneciğim piyano da çalıyormuş! Küçük Hanım, senin piyano çalabildiğini bilmiyorduk!"

Aslında piyanoyla pek bir alakası yokmuş gibi gülümseyerek, "Zaten çalamıyorum," diye karşılık verdi. "Acaba şu eski parçayı çalabilecek miyim diye bir denedim sadece. Bu parçayı çalmayı henüz daha çok genç bir kızken bu piyanoda öğrenmiştim. Şu çaldığım, sadece bir bölümüydü."

"Hadi anneciğim biraz daha çal, lütfen hadi biraz daha çal. Parıltılı bir camın ışıldaması gibiydi ve sen de piyanonun başında o kadar hoş görünüyordun ki anne... Hadi lütfen çal annem!" diye yalvardı Lettie.

"Yo hayır," dedi annem. "Eski tuşların parmağıma dokunuşu bile beni duygusallaştırıyor, geçen yıllarımın o mahzun duygularıyla hüngür hüngür ağladığımı görmek istemezsiniz."

"Geçen yıllar mı!" diyerek kızdı Lettie, bir yandan tekrar tekrar annemi öperek. "Böyle ufak aşk hikâyeleri çalabilecek kadar gençsin sen. Hadi anlat anne."

"Ne anlatayım, kızım?"

"Piyano çaldığın zamanları."

"Parmaklarım geçen elli küsur yaşla ağırlaşmadan önceki zamanları mı? Öğle yemeğinde yoktun Cyril, nerelerdeydin bakayım?

"Strelley Değirmeni'nin hemen aşağısındaydım," dedim.

Soğuk bir ifadeyle, "Tabii, başka nerede olacaktın," dedi annem.

"Neden 'tabii'?" diye sordum.

"Ve Em okula gider gitmez geldin, değil mi?" dedi Lettie.

"Evet, öyle oldu," dedim.

Anne-kız bana kızgınlardı. Bu tepkileri karşısındaki kırgınlığımı bir kenara bırakıp dedim ki, "Öğle yemeğine kalmamı istediler."

Annem cevap vermeye bile tenezzül etmedi.

"Ee, bay muhteşem George hâlâ bir kız bulmadı mı?" dedi Lettie.

"Hayır," diye karşılık verdim, "böyle giderse de bulamayacak. Hiç kimse onun için yeterince iyi olmayacaktır."

"Seni oraya bu kadar sık götürecek ne buluyorsun George'larda, hiç mi hiç anlamıyorum," dedi annem.

"Bu kadar da kötü olma anne," diye cevap verdim sinirlenerek. "Biliyorsun, seviyorum onları işte."

Alaycı bir ifadeyle, "Biliyorum, *onu* seviyorsun," dedi annem. "Ha, George'a gelince de, o terbiyesiz bir çocuk. Bir annenin böylesine şımarttığı bir çocuktan ne beklenebilir ki zaten. Ona dalkavukluk etmeye bayılıyorsun ya, anlayamıyorum seni." Annem sinirden burnundan soluyordu.

"Kendisi pek de bir yakışıklı," dedi Lettie, gülümseyerek.

Hafiften başımı eğerek iğneleyici bir dille, "Sen, eminim adam edebilirsin onu," dedim.

O da iğneleyici bir ifadeyle, "Ben kendisiyle ilgilenmiyorum," dedi.

Daha sonra kafasını hızlıca çevirince saç bağının dışında kalan o kısa ince saçlar güneşte sarı birer ışık karartısı oluşturuverdi.

"Hangi elbisemi giysem anne?" diye sordu, Lettie.

"Bana sorma," diye cevapladı annesi.

Dalgın dalgın düşünerek, "Bu güneşte renginin sola-

bilme ihtimaline rağmen lila olanı giyeceğim," dedi Lettie. Yaklaşık yüz seksen iki santimetre uzunluğundaydı, fakat vücudu da orantılıydı. Saçları koyu kahverengiye çalan sarı bir renkteydi. Çok güzel gözleri ve kaşları vardı ama burnu o kadar iyi değildi. Elleri çok güzeldi.

"Nereye gidiyorsun?" diye sordum.

Cevap vermedi.

"Tempest'lara mı!" dedim. Fakat yine cevap vermedi.

"Onda ne buluyorsun bilmiyorum," diyerek konuşmaya devam ettim.

"Doğrusunu istersen," dedi Lettie, "diğer popüler çocuklar kadar iyi..." Cümlesini henüz tamamlamadan ikimiz de gülmeye başladık.

"Yo yo, değil," dedi utana sıkıla, "onunla ilgili bir şeyler düşünmüyorum. Altı üstü tenis oynamaya çıkıyorum. Geliyor musun?"

"Geliyorum desem?" diye sordum.

Kafasını hızlıca çevirdi. "Hepimiz gelmene seviniriz tabii ki."

"Bak seeen!" diyerek ironik bir cevap verdim.

Güldü, kızarıp bozardı ve sonrasında da üst kata koştu.

Bir buçuk saat sonra, üstündekilerin yakışıp yakışmadığı hakkındaki tepkilerimi şöyle bir yoklamak için pat diye çalışma odasına girdi ve sonrasında da bana hoşça kal deyip çıktı. Keten elbisesi ve çiçekli şapkasıyla o kadar büyüleyici görünüyordu ki onunla gurur duymaktan kendimi alıkoyamadım. Pencereye çıkıp Lettie'yi izledim; koca çiçekli mor fundaların arasından bana el salladı ve daha sonra yeşil fındık ağaçları arasında süzülüp ışıldaya ışıldaya uçan bir çiçek gibi kıvılcımlar saçarak yoluna devam etti. Strelley Değirmeni'nin olduğu tarafın tam ters istikametine doğru, anayola çıkan ağaçlıklı alanı geçip kızıla çalan patikadan gitti. Bu yol, bizim küçük göletimiz Nethermere

boyunca yaklaşık dört yüz metre kadar devam eder. Nethermere, bölgedeki üç göletten en küçüğüdür. Diğer ikisi de Strelley'deki yukarı ve aşağı göllerdir. Bu gölet en büyük ve en büyüleyici su birikintisidir, bin iki yüz metre uzunluğunda ve yaklaşık dört yüz metre genişliğindedir. Bizim bahçemiz bu göletin kıyısına kadar uzanır. Tam ters tarafta, göletin en uzak köşesinin de ötesindeki bir tepede ise Highclose kendini gösterir. Woodside'ta göletin karşı tarafında olan bizlere sanki tek gözüyle bakar. Bizim kır evimiz de bu gururlu eve ağaçların arasından utangaç bir şekilde uzun uzun bakar.

Lettie'yi hâlâ görebiliyordum, elinde güneş şemsiyesiyle gölet kıyısı boyunca uzaklara süzülen bir yelkenli gibiydi. Çam ağaçlarının arasına döndü, dik yamacı tırmandı ve Highclose civarında tekrar ağaçların arasında kayboluverdi.

Leslie çimlerin üzerinde bir kızıl kayın ağacının altında katlanabilir sandalyesine yayılmış, sigarasını tüttürüyordu. Sıcak gün ışığında dumanın tuhaf şekiller alarak olağanüstü bir asaletle uçup gidişini izliyordu. Ve bu sabah tren istasyonuna bıraktığı zavallı Nell Wycherly için üzülüyordu. Trenin hızlanmasıyla Nell'in daha da uzaklara yol alması, ruhunu korkunç bir şekilde rahatsız etmiyor muydu ki acaba? Bu kızlar bir erkekle birliktelerken çok da aptal oluyorlar! Ama Nell güzel bir hatundu. Neyse artık, Leslie, Marie'den Nell'e bir şeyler yazmasını rica edecektir.

Tam bu noktada, yol boyunca uzaklardan sallana salana yaklaşan bir güneş şemsiyesi ilişti gözüne, tam da bu anda derin bir uykuya daldı. Bir süre sonra küçük bir takırtı tekrar onu uyandırıverdi ve Lettie'nin ona doğru yaklaştığını fark etti. Bekçisini, lambasını hazırda tutmak yerine ağzında sigarası ile sandalyeye yayılmış bir vaziyette gören Lettie, muzırlık yapmayı düşündü. Kokusu henüz

yayılmamış, fildişi renginde tomurcukları olan bir leylak dalı kopardı ve ona, Leslie'ye doğru yaklaştı. Lettie, onu huylandırmadan önce nasıl oldu da burnu böyle bir durumu fark etti anlayamadım; bir şeyden habersiz, öyle sessizce hareketsiz bekledi Leslie. Daha sonra gözlerini bir hışımla açıp; "Lettie! Ben de öpücüklerin hayalini kuruyordum!" diye bağırdı.

Lettie, "Burnunun ucundan mı?" dedi; gülerek, "Peki kimin öpücüklerini düşünüyordun?" diye sordu.

Leslie, "Bu heyecana sebep olan kim?" diyerek gülümsedi.

"Sadece burnuna şöyle bir dokunduğum için, hayalini kurman gereken..."

Sabırsızca, "Ee, devam et!" dedi Leslie.

Lettie, bir yandan güneş şemsiyesini kapatırken, "Doktor Slop," diyerek karşılık verdi gülerek.

Lettie'nin, burnuyla dalga geçmesine sinir olan bir ifadeyle, "O beyefendiyi tanımıyorum," dedi Leslie.

Lettie, bir kadının nasıl da zekice bir erkeğin gururunu okşamayı bildiğini gösteren kısa ama cilveli bir bakış atarak, Leslie'ye, "Yo, burnun oldukça güzel," diye cevap verdi. Bu işittiğinden büyük bir mutluluk duyan Leslie'nin gözleri neşe saçıyordu.

II.

DALINDAKİ ELMA

Ormandaki rüzgârın uzun süren uğultusu, evin yakınındaki akçaağaçların ve meşelerin iniltisi ile hüngürtüsü Lettie'yi huzursuzlaştırmıştı. Hiçbir yere gitmek de hiçbir şey yapmak da istemiyordu, sadece gölet kıyısı boyunca ona eşlik etmemi istedi. Eğreltiotlarının yürümeyi zorlaş-

tırdığı yolu ve oradan da evin önündeki boş alanı dolduran böğürtlen ve ahududu çalılarını geçtik ve sonrasında da çimenlik bayırdan aşağı Nethermere kıyısına indik. Rüzgâr, göletteki küçük dalgaları kamçılar gibiydi. Çakıltaşlarının tıkırtısı, sazların hışırtısı ve yüzümüze çarpan serin esinti bizi telaşlandırıyordu.

Pek de uzun olmayan gölet kenarı boyunca yeni tomurcuklanmış uzun çayırmelikeleri vardı. Köpüren dalgaları ve uzak kıyıdaki söğütlerin ağarışını izleyerek, diz boyuna ulaşmış çayırmelikelerinin arasında yürüdük. Nethermere'in üst uca doğru daralıp Strelley'den akan dere ile birleştiği noktada, ormandaki ağaçlar gölete daha da yakın duruyor; hatta bazılarının kökleri gölete sarkıyordu. Keskin kokusu ile nefes aldığımızı iyiden iyiye bize hissettiren yabani nanelerin üstüne basarak kıyı boyuna saptık. Bir yandan da meraklı gözlerle etrafımızı süzüyorduk ki bataklığı andıran yarı su, yarı çamur bir alanda göl kuşlarının darmadağın edilmiş yuvalarını fark ettik. Narin yavru kızkuşlarından bazıları bizim yaklaşmamızdan dolayı irkildi ve uçarak hızla bizden uzaklaştı. Boyunları onlara zarar veremeyen bir korkudan gerilerek uzamış gibi görünüyordu. Biri, ikisi derken hepsi ormanı inleten ötüşmelerle uçuşuverdi; fakat hemen sonrasında da tek bir vücutmuşçasına birleşip tek bir noktadan bir ok gibi fırlayarak durduğumuz yere doğru hızlandılar, hâlâ büyük bir korkunun tedirginliğini yaşıyor gibiydiler.

"Şu küçük çılgın şeyleri bu kadar korkutan ne ki?" diye sordu Lettie.

"Bilemiyorum. Bazen böyle arsızlaşıyorlar, sonra da kanatlarının altında bir yılan varmış gibi oraya buraya kaçışarak ciyaklayıp duruyorlar."

Lettie, bu anlatım sanatıma pek aldırış etmedi. Ekmek dilimlerini andıran çiçeklerinden kırıntıları onun üzerine boca eden ve onu bir çeşit bitki kokusuna bulamış bir mür-

ver fidanını bir kenara iterek yoluna devam etti. Ben de mürverden bir demet çiçek koparıp onun peşinden gittim. Bir süre sonra, Lettie'nin sessizliği delen "Oh Cryil!" nidası ile irkildim.

Göl kıyısında, hemen önümüzde, arka ayakları parçalanmış, kapanda kanlar içinde boylu boyunca yatan kara bir kedi vardı. Hiç şüphesiz, kapana kısılmadan önce avının peşindeydi. Kedi aç ve saldırgandı. Pek tabii, zavallı kızkuşlarını korkutarak histerik ciyaklamalara sebep olan da bu kediydi. Güçsüzce hırlayarak gözlerini öfkeyle bize dikti.

Lettie titreye titreye, "Aman Tanrım, ne canice, ne vahşice!" diye haykırıyordu.

Elimi şapkama koyup kediyi Lettie'nin şalıyla sardım ve kapanı açmak için eğildim. Kedi, korkusundan dişleriyle vahşice parçaladı şalı. Kapandan kurtulduğunda ani bir hareketle sıçradı ama hareket edemediğini fark edince nefes nefese beni ve Lettie'yi izledi.

Kediyi ceketime sardım ve yerden kaldırdıktan sonra yola koyulduk.

"Ah zavallı Bayan Nickie Ben, sonunun böyle olacağını biliyorduk," diyerek, acı duyan bir ifadeyle mırıldandım.

"Kediyi ne yapacaksın?" diye sordu Lettie.

"Strelley Değirmeni kedilerinden biri bu," dedim. "Bu yüzden evine götüreceğim."

Zavallı hayvan hareket etmeye çalıştıkça homurdanıyordu. Taşıdım ve eve getirdim onu. Elimde sarılı bir şey ve ardımda Lettie'yle mutfaktan içeri girerken beni ceketsiz görenler şaşkın bir ifadeyle bana bakıyorlardı.

Elimde sarılı olanı açarak, "Zavallı Bayan Nickie Ben'i getirdim," dedim.

"Ayy, ne fena!" diyerek haykırdı Emily, elini kediye dokunmak için uzatıp kapıldığı korkunun etkisiyle kızkuş-

ları gibi hızlıca geri çekti.

"İşte hepsinin sonu böyle oluyor," dedi anne.

İntikam arzusu ile heyecanlanan Mollie, "Umarım, korucular da böyle çıplak ayak bileklerinden iki üç gün kapana kısılı kalmak zorunda kalırlar," dedi.

Hayvanı kilimin üzerine bıraktık ve ona ılık süt verdik. Bir deri bir kemik kalmış kedi, çok az içebildi. Öfke dolu Mollie, bir başka kara kedi Bay Nickie Ben'i alıp sakat kalmış arkadaşı Bayan Nickie Ben'i görsün diye getirdi, fakat Bay Nickie Ben arkadaşına şöyle bir baktı, sonrasında omuzlarını silkti ve asil adımlarla dışarıya doğru yürüdü. Eve tam bir dişil yakarışı ve eril soğukkanlılığı havası hâkimdi.

George, sıcak su almaya mutfağa girdiğinde karşısında bizleri görünce şaşkınlıktan bağırdı, birdenbire gözleri canlandı.

Ağlamaklı ağlamaklı, "Bayan Nickie Ben'e bak," dedi Mollie. Dizlerinin üstüne çöküp kedinin yaralı patilerini tutup onu kaldırdı George.

"Kırılmış," dedi.

Emily, karşılaştığı bu manzaradan oldukça etkilenerek, "Ne kadar korkunç bir şey bu!" dedi ve odadan dışarı çıktı.

"İkisi de mi kırık?" diye sordum.

"Sadece bir tanesi, gel bak!"

"Canını acıtıyorsun!" diyerek haykırdı Lettie.

"Bir zararı yok," dedi George.

Mollie ve anne mutfaktan çıkıp oturma odasına gittiler.

"Ne yapacaksın peki?" dedi Lettie.

Kediyi yerden alıp, "Onu çektiği acıdan kurtaracağım," diyerek karşılık verdi George. Ambara kadar peşinden gittik.

"En hızlı yöntem," dedi George, "boynundan sallan-

dırıp kafasını duvara vurmak."

"Senden iğreniyorum," diyerek bağırdı Lettie.

"Boğarak öldüreyim o zaman," dedi pis pis sırıtarak. George'un yaptıklarını birer ruh hastasıymışız gibi izledik. Önce, kalınca bir ipi hayvanın boğazına doladı, hemen yanına çelik, ağır bir boru bağladı, sonra da borudan uzunca bir miktar ip bıraktı.

"Gelmeyeceksiniz, değil mi?" dedi George. Lettie ona baktı, beti benzi atmıştı.

"Gelmeseniz daha iyi olacaktır," dedi George. Lettie cevap vermedi; fakat avludan bahçeye doğru George'un ardından gitti. Değirmen göletinin aşağı kıyısına varınca tekrar bize döndü ve dedi ki, "Şimdi tam zamanı! Cenaze sahibi sizsiniz." Hiçbirimizden ses çıkmayınca, sırıttı ve; "Güle güle, Bayan Nickie Ben," diyerek, elinin altında kıvranan zavallı kediyi suyun içine bıraktı.

Bir süre göl kıyısında bekledik. Meraklı gözlerle bize şöyle bir göz gezdirdi.

"Cyril," dedi Lettie sessizce, "acımasızca değil mi sence de? Korkunç değil mi?"

Diyebilecek bir şey bulamadım.

"Benden mi bahsediyorsunuz?" diye sordu George.

"Sadece senden değil, her şeyden! Bir cana kıydık, kana bulandık."

George, ciddi bir tavır takınarak kara gözleriyle Lettie'ye baktı.

Dişbudak ağacına bağladığı ipe bakarak, "Merhamet ettiğim için onu boğarak öldürmek zorundaydım," dedi. Daha sonra kürek bakınmaya gitti, bulduğu kürekle de kara toprakta kedi için bir mezar kazdı.

George, "Zavallı ihtiyar kedi, cesedin daha hoş görünüyor olsaydı, üzerine menekşeler de serperdim," dedi.

Küreği bir yere sapladı ve daha sonra kedi ile çelik boruyu çıkardı.

Korkunç görünen kediye göz gezdirdikten sonra, "Güzel görünümünden sizce de eser kalmamış, değil mi? Güzel bir kediydi," dedi George.

"Kediyi göm de bitsin artık şu işimiz," diyerek karşılık verdi Lettie.

"Bu olayın ardından kâbus da görecek misiniz?" diye sorarak gömdü kediyi George.

Lettie, arkasını dönüp giderken, "Rüyaları dert etmem ben," dedi.

İçeriye, Emily'nin cam kenarında oturup parmaklarını ısırdığı oturma odasına girdik. Oda uzundu fakat pek de yüksek tavanlı sayılmazdı; odada, tavana doğru yükselen biçimsiz büyük bir kolon vardı. Şömine rafı, şömine ve piyanonun üzerinde yabani çiçeklerle bolca serpiştirilmiş yeşil yapraklar vardı. Oda, ahşap kokusu ile oldukça hoştu.

"Halletti mi?" dedi Emily. "Ve siz de onu mu izlediniz? O olaya şahit olsaydım, George'u bir daha görmeye tahammül edemez ve artık ona dokunmaktansa bir kurtçuğa dokunmayı tercih ederdim."

"Bana dokunsa, ben de memnun olmazdım," dedi Lettie.

"Vurdumduymazlığı ve caniliği o kadar tiksindirici ki," dedi Emily, "midemi bulandırıyor."

"Öyle mi?" dedi Lettie, yapmacık bir gülümsemeyle. Eski piyanoya doğru yürüdü. "George sadece mantıklı olanı yaptı." Piyanonun başına geçti ve sakin bir tonda rasgele birkaç notaya basmaya başladı. Kulağa gelenler ise eski püskü, mağrur piyanodan düşen kuru yapraklar gibiydi.

Emily ve ben pencere kenarında kitaplar ve insanlar hakkında konuşmaya başladık. Emily oldukça gergindi ve genel olarak beni de aynı duruma getirmeyi başarmıştı.

Süt sağımı ve yemleme işi bittikten sonra, George geldi. Lettie hâlâ piyano çalıyordu. Lettie'nin neden melodik bir şeyler çalmadığını sordu ve bu da Lettie'nin sandal-

yeden dönüp onu utandıran bir cevap vermesine neden oldu. Fakat George'un yüz ifadesi, Lettie'nin kelimelerini afallamış kuşlar gibi darmadağın etti. George, mutfak eşyalarının konulduğu odada ellerini yıkayıp doğruca oturma odasına gelmiş ve umursamaz bir tavırla ellerindeki ıslaklığı kurulayarak Lettie'nin oturduğu sandalyenin arkasına geçmişti. Sonrasında omuzlarına kadar kollarını sıyırdı ve gömleğinin düğmeleri de göğsüne kadar açıktı. George'un, üzerindeki kirli tozluk, giydiği bot, yırtık dizliği, çıplak göğsü ve kollarıyla bir bekçi gibi Lettie'nin hemen arkasına dikilmesi, Lettie'yi bir parça şaşırtmıştı.

Gömleğinin altından omzunu havluyla ovarak, "Neden melodik bir şeyler çalmıyorsun?" diye sorusunu yineledi.

Lettie, kollarını oynattıkça George'un kollarında oluşan kas şişliklerini, sert ve beyaz göğsünün kabarıp inmesini izleyerek, "Melodi!" diyerek tekrarladı. Daha sonra güneş yanığı derisinin boğazındaki beyaz teniyle ani buluşmasını meraklı gözlerle inceledikten sonra George ile göz göze gelip tekrar piyanoya döndü. Neyse ki kızaran kulaklarını kapatan gür, parlak bukleleri vardı.

Biraz kafası karışmış bir şekilde piyano tuşlarına dokunarak, "Ne çalayım?" diye sordu.

George küçük bir müzik arşivinden bir kitap çıkardı ve Lettie'nin önüne koydu.

George'un kollarının kendisine bu kadar yakın olmasının verdiği heyecanla, "Hangisini söylemek istersin?" diye sordu.

"Sen hangisini istersen."

"Bir aşk şarkısına ne dersin?" dedi.

Kızı heyecandan kıvrandıran kaba bir kinaye ile; "Eğer istiyorsan — olur peki, bir aşk şarkısı," diyerek güldü.

Lettie cevap vermedi, ama Sullivan'ın "Tit Willow"

adlı parçasını çalmaya başladı. Derinden gelmeyen ama iyi bir kalın ses tonu vardı George'un; şevkle söyledi şarkıyı. Daha sonra Lettie, "*sadece gözlerinle bana iç*" sözlerini şarkıya ekledi. Şarkının sonunda Lettie döndü ve George'un sözleri beğenip beğenmediğini sordu. George, sözleri oldukça saçma bulduğunu söyledi. Fakat bu cesaretinden tereddüt edermişçesine, parlayan kahverengi gözlerle Lettie'ye baktı.

"Gözlerinde, 'sağlığına' içecek şarabın olmadığındandır," diye cevap vererek gözlerindeki kızgın alevlerle George'un cevabına karşılık verdi, Lettie. Daha sonra kirpiklerini yanaklarına indirdi. George, Lettie'nin dediğini pek anlamayarak silik bir gülücük attı ve Lettie'ye bunu nereden bilebileceğini sordu.

"Çünkü," dedi yavaşça ve başını ona doğru kaldırıp onu aşağılar gibi bakarak, "çünkü sana baktığımda bakışlarında herhangi bir değişiklik göremiyorum. Değerli kişilerin daha çok gözleriyle konuştuklarını düşünüyorum. Bu yüzden eğitimsiz insanlara saygı duymak zorundasın. Gözleri öylesine anlamlı, öylesine bilgi doludur ki," dedi. Konuşurken George'a bakmaya devam ediyordu; kâh alaşağı olmuş yüz ifadesine ve ışığın karmakarışık renklerinin tek bir noktada buluştuğu saçlarına anlam vermeye çalışan donuk bakışlarını izliyor, kâh söylenen kelimelerde doğruluk payı olup olmadığının kısa muhakemesini yapıyor ve sonunda da normalden daha az tatmin edici ve daha çok garip kısa bir kahkaha atışını seyrediyordu. Daha sonra Lettie de gülümseyerek piyanoya döndü.

Memnuniyetsizlikle kitabın sayfalarını çevirerek, "Burada söylenebilecek güzel bir parça yok," dedi Lettie. Kitabın başka bir sayısını bulup ona verdim, o da "Should He Upbraid" adlı parçayı söyledi. Lettie iyi bir sopranoydu, şarkı da George'a keyif vermişti. Lettie'ye yaklaştı. Şarkının sonunda, parıltılı ve muzip bir edayla etrafına ba-

karken, George'u, harikulade gözleriyle kendisine kadeh kaldırırken buldu.

Bu iki kişiyi birbirine yakınlaştırmak için bir kişinin tek yapması gereken, sanki pek muhterem bir kişi olan bendenizin yaptığı gibi devasa büyüklükteki kitabın doğru sayfasını açmakmışçasına, Lettie biraz da bilgiçlik taslayarak, "Bunu sevdin," dedi.

Lettie'nin zaferini doğrularcasına, "Evet beğendim," dedi George, vurgulayarak.

"Bacada uyurken kapıyı üstüne kapatmaktansa 'şarkı söyleyip dans ederim', öyle değil mi George?" diye sordu Lettie.

George gülümsedi ve cevap vermeden önce Lettie'nin ne demeye çalıştığını düşünmeye başladı.

"Senin yaptığın gibi," diyerek de ekledi Lettie.

"Ne?"

"Algılarının yarısını kullan, diğer yarısını boşver şimdi."

"Yapabilir miyim?"

"Tabii ki yapabilirsin; *bos-bovis*.[1] Ahıra kapatılmış öküz gibisin; tek bildiğin yemek yemek ve rahatlığın, başka da bir şey değil. Rahatına düşkünsün, öyle değil mi?" diye sorup gülümsedi Lettie.

Utangaç bir gülümsemeyle, "Sen de öyle değil misin?" diyerek karşılık verdi, George.

"Tabii ki. Gel şu parçayı çalarken sayfayı çevir. Sayfayı çevirmen gerekince başımla işaret vereceğim, kendine bir sandalye al."

Schubert'in romantik bir parçasını çalmaya başladı Lettie. George müzik kitabının sayfalarını daha iyi kavrayabilmek bahanesiyle iyice Lettie'ye yaklaştı. Lettie, sallanan açık saçlarının George'un yüzüne değdiğini hissetti, bir yandan çalmaya devam ederek ona döndü ve

1. Lat. öküz.

gülümseyerek baktı. Sayfanın sonuna geldiğinde, başıyla işareti verdi, ama George pek de dikkat etmedi. Birden, "E hadi!" dedi Lettie, sabırsızlıkla. George tam sayfayı çevirmeye kalkmıştı ki, Lettie elini bir kenara iterek sayfayı kendi çevirdi ve çalmaya devam etti.

Biraz da kızararak, "Özür dilerim!" dedi, George.

George'a bakmadan, "Sorun değil," deyip çalmaya devam etti, Lettie. Parçayı bitirince:

"Ve bitti!" dedi Lettie. "Ben parçayı çalarken ne hissettiğini söyle bakalım."

George şaşkınlıkla, "Bir aptal gibi!" diyerek cevap verdi.

"Bunu duyduğuma sevindim," dedi Lettie, "ama kastettiğim o değil. Demek istediğim, müzik sana ne hissettirdi?"

Verdiği cevabı her zamanki gibi düşünerek, "Bir şeyler hissettirdi mi hissettirmedi mi bilmiyorum," diye cevap verdi.

"Diyorum ben," dedi Lettie, "ya uyuyorsun ya da aptalsın. Gerçekten müzikte seni etkileyen bir şey yok muydu? Peki, ne düşünüyordun?"

Güldü, bir süre düşündü ve sonra tekrar gülümsedi.

Gülerek ve doğruyu anlatmaya çalışarak, "Neden acaba!" dedi. "Ellerinin ne hoş olduğunu, dokunuşlarının neye benzediğini ve birinin saçlarının yanağıma değişinin nasıl bir deneyim olduğunu düşünüyordum." Uyduruk hikâyesini bitirdiğinde, Lettie George'un eline hafifçe vurdu ve yerinden kalkarak, "Oldukça kötüsün bu alanda," dedi.

Lettie, odanın diğer ucundan Emily ile oturup konuştuğumuz sedire geldi ve kollarını boynuma doladı.

"Eve gitme zamanı gelmedi mi?" diye sordu Lettie.

"Saat sekiz buçuk, daha çok erken," dedim.

"Bence şu an evde olmam gerekiyor," dedi.

"Dur gitme," dedi George.

"Neden?" diye sordum.

"Akşam yemeğine kalın," diye ısrar etti Emily.

"Ama benim..." diyerek tereddüt etti Lettie.

"İyice haşlayacağı başka biri var," dedim.

Lettie, "Emin değilim," diyerek tereddüt etti yine. Daha sonra, "O kadar da anlayışsız olma, Cyril," diyerek ani bir öfkeyle bana parladı.

Pek de üstüne varmadan, "Başka bir işin mi var?" diye sordu, George.

"Neden? Yo, hayır başka işim yoktu!" dedi, utanarak.

"O zaman akşam yemeğine kal, olur mu?" diyerek ısrar etti George. Lettie gülümsedi ve sonunda pes etti. Mutfağa geçtik. Bay Saxton oturmuş kitap okuyordu ve koca teriyer cinsi köpek; yani Trip, uyuyormuş gibi yaparak adamın ayaklarının ucuna uzanmıştı, Bay Nickie Ben de güzel güzel koltuğa yayılmıştı. Tam o sırada Bayan Saxton ve Mollie uyumaya gidiyorlardı. Onlara iyi geceler diledik ve oturduk. Evin hizmetçisi Annie evine gitmişti. Bu yüzden akşam yemeğini Emily hazırladı.

Bay Saxton, Lettie'ye saygı ve hayranlıkla bakarak, "Kimse senin kadar zarif dokunamıyor bu piyanoya," dedi. Bay Saxton, o görkemli ve kendi kendine mırıldanan eski şeyle gurur duyuyordu; onun, kendisinden istenilen şey müzik olunca keşfedilmeyi bekleyen bir hazineye benzediğini söylerdi. Lettie gülümsedi ve pek az kimsenin bunu denediğini söyledi, bu yüzden de yapabildiği şeyin çok da övünülecek bir şey olmadığını ifade etti.

George'un babası, küçümser bir gülümseme eşliğinde duyduğu gururla, "Bizim George'un sesi hakkında ne düşünüyorsun?" diye sordu.

"Söylüyorum kendisine, âşık olduğu zaman çok daha iyi şarkı söyleyecektir," dedi Lettie.

Keyifle kahkaha atarak, "Âşık olduğunda ha!" diye-

rek tekrarladı baba.

"Evet," dedi Lettie, "istediği, ama sahip olamadığı bir şeyi fark ettiğinde."

George, Lettie'nin bu dediklerini düşündü bir süre ve o da gülmeye başladı.

Masayı kurmakta olan Emily, "Elma tohumların susuz kalmış, George," dedi.

"Oofff! Botlarımı yeni çıkarmıştım," dedi.

"Botlarını tekrar giymen o kadar da zor değil," dedi kız kardeşi.

"Annie neden sulamamış, burada işi ne ki?" dedi kızgın bir şekilde.

Emily bize baktı, yüzünü hızla çevirdi ve George'a arkasını döndü.

George'u sakinleştirecek bir ses tonuyla, "Tamam yemekten sonra ben giderim, ben giderim," dedi babası.

"Yemekten sonra!" diyerek güldü Emily.

George kalktı ve istemeye istemeye çıktı. Evin yakınındaki korudan geçip kuyuya kadar gitmek zorunda kalması, George'u kızdırmış görünüyordu.

Trip kapıya doğru hareketlenip havlamaya başladığında, sofraya yeni oturmuştuk. Bay Saxton, uyuyanları düşünerek, "Sessiz ol," diye bağırdı köpeğe ve ne olduğuna bakmak için dışarı çıktı.

Gelen Leslie'ydi. Lettie'nin hemen onunla birlikte eve dönmesini istedi. Lettie gitmek istemeyince Leslie içeri geçti ve sofraya oturmaya ikna oldu. Bir parça ekmek ve peynir yeyip ardından da bir bardak kahve içerken, Lettie'ye gelecek hafta Highclose'da düzenlenecek bir kır partisinden bahsetti.

"Peki ne için düzenleniyor?" diyerek araya girdi, Bay Saxton.

"Ne için?" diyerek yineledi, Leslie.

"Misyonerler ya da işsizler için mi yoksa başka bir şey

için mi?" dedi, Bay Saxton.

"Bu bir kır partisi, kermes değil," dedi Leslie.

"Ha, özel bir organizasyon. Annenin kilise işleriyle alakalı bir konu olduğunu düşünmüştüm. Annen kilisede sözü geçen biri, öyle değil mi?"

"Kiliseyle ilgileniyor, evet!" dedi Leslie, ve sonrasında da Lettie'ye, kendisinin de katılacağı bir tenis turnuvası düzenlediğini anlatmaya koyuldu. Bu noktada sohbeti oldukça kişiselleştirdiğinin farkına varan Leslie, dişiyle bıçağındaki peynir parçasını almaya çalışan George'a döndü ve dedi ki:

"Tenis oynuyor musunuz, Bay Saxton? Bayan Saxton oynamıyordu sanırım."

Ağzındaki peynir parçasını yanağına alarak, "Hayır," dedi George. "Ben hiç kadın işi sporlar öğrenmedim."

Masa örtüsündeki lekeyi iki tabakla kapatmanın telaşındayken söylenenin kendisini hedef almasının şaşkınlığını yaşayan Leslie, Emily'ye döndü ve; "Annem, partiye katılımınızdan memnuniyet duyar, Bayan Saxton," dedi.

"Gelemem. Okulda olacağım. Çok teşekkür ederim."

"Davetin için teşekkür ederiz," dedi baba, gülümseyerek. Fakat George, tüm kibriyle güldü.

Akşam yemeği faslı bittiğinde, Leslie, kalkmaya hazır olduğunu gösteren bir bakış attı Lettie'ye. Fakat Lettie, onun bu bakışlarını görmezden geldi ve Bay Saxton ile konuşmaya devam etti. Gururu okşanmış George, şevkle konuşmaya katıldı. Daha sonra Leslie'nin öfkeli sessizliği hepimize hâkim oldu. Sıkıcı geçen bir aranın ardından, George kafasını kaldırıp babasına dedi ki:

"Bizim küçük kızıl inek bu akşam doğururs a hiç şaşırmam."

Lettie'nin gözleri, bu iğneleyici lafların şaşkınlığıyla fal taşı gibi açıldı.

"Evet, ben de şaşırmam doğrusu," diyerek George'a

arka çıktı babası da.

Bir anlık sessizlikten sonra, George, söylediklerine yenilerini katmak için devam etti,"Galiba kıkırdakları..."

"Emily, sert bir şekilde, "George!" diyerek George'un sözünü kesti.

"Gidiyoruz," dedi Leslie.

George yanındaki Lettie'ye baktı; kara gözleri alaycı muzipliklerle doluydu.

"Şalını bugünlük alabilir miyim mümkünse, Emily?" dedi Lettie. "Yanıma bir şey almamışım ve sanıyorum ki dışarıda rüzgâr soğuk esiyor."

Emily, bir şala sahip olmamanın mahcubiyetiyle idareten başka bir şey verdi Lettie'ye. Lettie yazlık elbisesinin üstüne siyah bir ceket giymek durumunda kaldı. Üstünde o kadar komik durdu ki hepimiz güldük; ama Leslie, Lettie'nin onların önünde gülünç duruma düşmesine kızgındı. Mümkün olabildiğince nazik davranıyordu ona Leslie; Emily'nin biraz bakınmasından sonra bulduğu iğneyi reddederek inci kravat iğnesiyle ceketin boyun kısmını iliştirdi. Daha sonra da yola koyulduk.

Dışarıdayken Leslie kırgın bir ağırbaşlılıkla Lettie'ye kolunu uzattı fakat Lettie istemedi, daha sonra Leslie ağzına geleni söylemeye başladı.

"Söz verdiğin üzere evde olmanı bekliyordum."

"Özür dilerim," diyerek cevap verdi, "ama söz de vermemiştim."

"Ama geleceğimi biliyordun."

"İşte, sonuç olarak buldun beni," diyerek hızlıca karşılık verdi Lettie.

"Evet," dedi Leslie. "Seni, alelade bir adamla cilveleşirken buldum," diyerek dudak büktü.

"Evet," diyerek cevap verdi Lettie. "Evet, cilveleşiyorduk doğru, yavru inek, yavru inek."

"Hoşuna gitmiş anlaşılan."

Lettie kırıcı bir savsaklamayla, "Hiç umurumda bile değil," dedi.

Leslie ise alaycı bir ifadeyle, "Daha seçici olduğunu sanıyordum," dedi. "Ama galiba romantik buluyorsun bunu."

"Hem de nasıl! Al yanaklar, koyu ten ve heyecanlı gözler."

"Bir kızın zırvalamasından nefret ediyorum," dedi Leslie. "Kızıl" kıvırcık saçları vardı.

Lettie, "Ama ben ciddiyim," diyerek Leslie'nin öfkesini iyice alevlendirdi.

Leslie sinirliydi. "Seni eğlendirdiğine sevindim!"

Lettie, "Tabii ki, hem ben öyle memnun edilmesi zor biri değilim," dedi açıkyüreklilikle. Leslie'nin canı acımıştı.

"Seni memnun edemediğimi öğrendiğim iyi oldu," dedi Leslie, soğukkanlılıkla.

"Yo yo, memnun ediyorsun kesinlikle! Beni bayağı bir eğlendiriyorsun."

Daha sonra, sanırım Lettie'yi daha çok eğlendirmemek için, susmayı tercih etti.

Lettie koluma girdi, diğer eliyle de eteğini ıslak çimenlerin üstünde tutarken yürümeye devam ettik. Leslie, ormanın sonunda bizden ayrılınca, Lettie dedi ki:

"Leslie ne kadar da çocukça davranıyor!"

"Eşek biraz," diyerek doğruladım ben de.

"Ama gerçekten de öyle!" dedi, Lettie. "Yine de boğamdan daha makul."

Gülerek, "Boğan ha!" diyerek tekrarladım.

III.

RÜYA SATICISI

Lettie'nin değirmen ziyaretinin pazar sabahında, Leslie ağırbaşlı havasıyla soylu bir insanı tamamlayan şık kıyafetlerini kuşanıp geldi. Onu konuk odasına buyur ettim ve odadan çıktım. Normalde, merdivenlere doğru yönelip Lettie'ye seslenirdi ama bugün sessiz kalıp oturmayı tercih etmişti. Broşunu yakasına iliştirmekte olan kız kardeşime, Leslie'nin geldiği haberini verdim.

"Peki, nasılmış küçük bey?" diye sordu Lettie.

"Sormadım kendilerine," dedim ben de.

Güldü, kiliseye gitme saati gelene kadar odada oyalandı ve sonra aşağı indi. Daha sonra o da Leslie gibi soylu bir eda takınıp eğilerek Leslie'yi selamladı. Leslie, biraz şaşırmış görünüyordu, bir süre söyleyecek bir şey bulamadı. Lettie, beyaz sardunyaların ihtişamla çiçek verdiği pencereye doğru yöneldi. "Kendimi beyazlarla süslemeliyim," dedi.

Lettie'ye çiçek getirmek Leslie'nin âdetiydi aslında, fakat bugün öyle bir incelikte bulunmaması Lettie'yi kırmıştı. Leslie, sardunyaların o kirecimsi beyazlığından ve kokusundan nefret ediyordu. Lettie, sardunyaları göğsüne iliştirirken, "Sardunyalar ne kadar da güzel, değil mi?" diye gülümsedi. "Evet, öyleler," diye mırıldandı Leslie. Annem de aşağı indi, sıcakkanlılıkla Leslie'yi selamlayıp ona kiliseye gelip gelmeyeceğini sordu.

"İzninizle," dedi Leslie.

"Bugün pek bir mütevazısınız," deyip gülümsedi.

"Bugün!" diye tekrarladı.

"Genç bir adamın alçakgönüllü olmasından hoşlanmam," dedi annem. "Çıkalım hadi, yoksa geç kalacağız." Lettie, o sardunyaları tüm gün, akşama kadar üstünden

çıkarmadı. Akşam da Alice Gall'ü eve, laflamaya çağırdı. "Boğa"nın çiftlikteki işleri bitince neler yaptığının dedikodusunu yaptık.

Sıcak ve kasvetli bir gündü. Küçük dereden sıçraya sıçraya geçerken, güneş, batıyı kızıla boyuyordu. İkindi vaktinin bütün kokuları, durgun havada kendini hissettirmeye başlamıştı. Yer yer kendini belli eden sarı gün ışığı, ağaçların yaprak engelinden içeri sızıp üvez ağacının turuncu meyve salkımlarına tutkuyla sarılıyordu. Ağaçlar kımıldamıyor, birbirlerini uykuya davet ediyordu. Kalan son çiçekleri de bronz bir sütunun tepesinden indikçe kızıllaşıp, umutsuzca güneşe dilenen kırmızı-mor mayasıl otlarının bulunduğu tarafa efkârlı bir şekilde bakan birkaç pembe orkide duruyordu patikada solgun solgun.

Ormandaki sessizliği bozmadan sükûnet içinde etrafımıza baka baka ilerliyorduk. Eve yaklaşırken, koca ağaçların arasından ve devrilerek zamanla yosun tutup, kırılgan küçük yapraklarla kaplanarak iki kişilik bir oturak görünümüne bürünen ağaçtan fısıltılar ilişti kulağımıza. Kırık dal, kıvrılarak iki kişilik oldukça güzel bir yer haline gelmişti.

Yolumuza devam ederken, "Böyle bir alacakaranlıkta aşkın büyüsüne kapıldığını ve sevgilinle yeri göğü birbirine kattığını bir hayal etsene," dedim. Ancak düşen ağacın yanma gittiğimizde, o düşündüğümüz türden âşıklarla değil de boylu boyunca uzanmış, uykusunda mırıldanan bir adamla karşılaştık. Başını, kırık dalı büyük bir özenle süsleyen küçük yabani sardunyalara yaslamıştı; şapkası da kır saçlarından bir kenara düşmüştü. Adamın giyimi kuşamı iyiydi fakat üstü başı dağınık ve özensizdi. Solgun yüzünden hastalık ve halsizlik akıyordu resmen. Adam uyurken, gri sakalları sallanıyordu ve geniş, sevimsiz ağzından belli belirsiz kelimeler çıkıyordu. Hayatından birkaç kesiti yeniden canlandırıyor gibiydi ve bu sıradışı uykusunda yüz

hatları da seğiriyordu. Bir kadını dinledikten sonra ona cevap veriyormuş gibi korkutucu biçimde inildiyordu. Yüz hatları canı acıyormuşçasına seğiriyor, belli belirsiz bir şeyler geveliyordu.

Yüzünü ekşitince sakalların arasından açılıveren dudaklarından sapsarı dişleri göründü. Daha sonra yine boğuk boğuk, gırtlaktan çıkan seslerle konuşmaya başladı; dediklerinin sadece az bir kısmını anlayabildik. Pek hoş şeyler değildi duyduklarımız. Bu iniltileri nasıl durdurabileceğimizi düşündüm. Aniden, ormanı iyice saran alacakaranlığın kasvetinden, bir gelincik tarafından yakalanan tavşanın çığlıkları yükseldi. Adam duyduğu sesle aniden "Ah!" diyerek kalktı, dehşet içinde etrafına bakındı, ardından da, "Yine rüya görüyordum," diyerek bitkin bir şekilde yavaşça kendini yattığı dala bıraktı.

"Pek de iyi rüyalar görüyor gibi değilsiniz," dedi George.

Adam irkildikten sonra bize bakıp dudak bükerek, "Peki ya siz kimsiniz?" diye sordu.

Kalkana kadar cevap vermedik. Sonrasında da bize bakarak sakince oturuverdi.

"Öyle!" diyerek sonunda sorumuzu cevapladı bitkin bir halde, "Rüya görüyordum, evet, evet." Derin bir iç çekti. Daha sonra alaycı bir ifadeyle, "Ne gördüğümü mü merak ediyordunuz?" diye ekledi.

"Hayır," dedim. "Fakat yolunuzu kaybetmişe benziyorsunuz. Ne tarafa gitmek istiyordunuz?"

"Defolup gitmemi bekliyorsunuz," dedi.

"Tabii ki hayır," diyerek gülümsedim. "Rüya görmeniz beni ilgilendirmez; fakat bu yol hiçbir yere çıkmaz."

"O zaman siz nereye gidiyorsunuz?" diye sordu.

"Ben mi? Eve," diye cevap verdim ciddiyetle.

Kanlanmış gözleriyle beni süzerek, "Sen Beardsall ailesinden misin?" diye sordu.

Daha ciddi bir ifadeyle, "Evet!" diyerek, adamın kim olabileceğini düşünmeye başladım.

Birkaç dakika bana bakarak durdu. Ormana iyice karanlık çökmeye başlamıştı. Adam yaldızlı tokmağı olan siyah değneğine tutunarak ayağa kalktı. Değnek epey dikkatimi çekmişti. Patika yolun sonuna dek birlikte yürürken meraklı gözlerle değneği inceledim. Anayola kadar ona eşlik ettik. Günün son ışıklarının batıdan yüzümüze çarpabildiği açık alana vardığımızda, bize döndü ve dikkatle bize baktı. Bir şeyler söyleyecekmiş gibi ağzını dolu dolu açtı; fakat sadece "Hoşça kalın, hoşça kalın," demekle yetindi.

Sendelediğini görünce, "Yardıma ihtiyacınız var mı?" dedim.

"Yok, yok, teşekkür ederim, hoşça kal, genç."

Yavaş adımlarla karanlığa doğru ilerledi. Anayolda bir aracın farları belirdi, bir süre sonra bir kapı kapandı ve sesinden anladığımız üzere eski bir model araba çalışıp gitti.

George gülümseyerek, "Bu adam kimin nesi?" diye sordu.

"Biliyor musun," dedim, "bu adam beni, ne bileyim, kötü hissettirdi."

Nidasının sonunu anlayışlı bir şaşkınlıkla getirerek, "Gerçekten mi?" diyerek güldü George.

Kadınlara bu olaydan bahsetmeme kararı alarak eve döndük. Annem, Alice ve Lettie pencere kenarında oturmuş bizi izliyorlardı.

"Bayağı bir geç kaldınız!" dedi Lettie. "Biz de, güneşin batışını izliyorduk, çok harika, baksana, tepenin zirvesi hâlâ kızıl. Eee, siz neler yapıyordunuz bakayım?"

"Senin 'boğanın' işini bitirmesini bekledik."

"Biraz sessiz olsana," dedi bir solukta ve George'a dönerek, "bize ilahi mi söylemeye geldin?" diye sordu.

"Nasıl isterseniz," diye karşılık verdi, George.

Alice, ironik bir ifadeyle, "Ne kadar da naziksin, George!" diyerek sesini yükselti. Cüretkâr ve asi gözleriyle Alice; kısa, tombul ve solgun tenli bir kızdı. Annesi, kimilerince oldukça şaşırtan yolsuzluklarla, kimilerince de aşırı dürüstlüğüyle bilinen Wyld ailesindendi. Hayranlık uyandıran babası ve eşini tutkuyla seven annesiyle yaşayan Alice, görünürde yabani ve söz dinlemez, fakat özünde dürüst ve uysal bir kızdı. Annem ile Alice'in arasından su sızmazdı. Lettie de Alice'e büyük bir yakınlık duyuyordu. Zira Lettie, her ne kadar "seçkin" arkadaş ortamında değilken Alice'in ölçüsüz davranışlarından hazzetse de, genel olarak Alice'in bu huyundan hoşlanmazdı. Çoğu erkek, Alice ile zaman geçirmekten hoşlanıyordu, ama onunla yalnız kalmaktan da kaçınmaktaydı.

"Bana da aynısını söyler miydin?" dedi Alice.

"Vereceğin cevaba bağlı," dedi George, gülerek.

"Oh, oldukça temkinlisin. Temkinli bir adamdansa, tabanı çivili bir ayakkabımın olmasını tercih ederim, sence de öyle değil mi, Lettie?"

"O ayakkabıyla ne kadar yürümek zorunda kalacağıma bağlı," diyerek cevapladı Lettie."Ama uzunca bir süre sekerek yürümek zorunda olmayacaksam da..."

Alice, çoğu zaman sinir bozucu bulduğu Lettie'ye sırtını döndü.

"Çok asık suratlı görünüyorsun, Sybil," dedi bana. "Birileri seni öpmeye mi kalktı yoksa?"

Ölçüsüz davranışlarına örnek olarak gösterebileceğim bu dişil göndermesini anlayarak içten içe güldüm ve şöyle cevap verdim:

"Birileri beni öpmüş olsaydı, mutlu görünüyor olurdum."

"Çocuğum, hadi gülümse o zaman,"diyerek çenemin altından bir gıdık aldı. Geri çekildim.

"Oh, Gum, bakıyorum da pek bi ağırbaşlıyız! Sorun

ne? Georgy, hadi söyle bir şeyler —gerilmeye başlıyorum yavaştan."

Dizlerini kırıp dirseklerini dizlerinin üstüne koyarak, "Ne diyeyim?" dedi, George.

Bu duruma tahammül edemeyerek, "Aman Yarabbi," diye bağırdı, Alice.

George, Alice'e aldırış etmedi, yarım ağızla güldü ve ellerini birbirine kenetleyerek oturdu. Gergin görünüyordu. Resimlere, süslemelere ve odadaki her şeye baktı. Lettie, şömine rafına biraz çiçek koymaya kalktı; o sırada George, Lettie'yi dikkatle inceliyordu. Boğaz kısmında ve manşetlerinde dantel işlemeli birer şerit bulunan şal benzeri mavi bir üstlük giymişti. Lettie uzun ve çevikti; büyüleyici saç bukleleri vardı. George da uzundu fakat yapılı vücuduyla Lettie'nin yanında kısa görünüyordu. Onun da kendine has bir zarafeti vardı ama at üstünde dimdik dururkenki kadar değil. Lettie de adımlarında zarifti.

Kısa bir süre sonra annem bizi akşam yemeğine çağırdı.

"Gel," dedi Lettie, George'a, "masaya kadar bana eşlik et."

George, durumu hafiften garipseyerek ayağa kalktı.

George'a uyuzluk olsun diye, "Kolunu uzat," dedi. George da Lettie'nin dediğini yaptı ve kolunu uzattı. Kolları arasındaki Lettie'nin dantelli kolundan çekinen George'un bronz teni heyecandan kızarmıştı.

Sofraya oturduğumuzda Lettie kaşığını aldı ve George'a ne yemek istediğini sordu. George ise bir an duraksadı, tuhaf yemeklere baktı ve sonra biraz peynir yemek istediğini söyledi. Fakat annemler yeni yapılmış karışık etlerden alması için ısrar etti.

Alaycı bir tavırla, "Eminim ki Tantafflin yemeğini seversin, değil mi Georgie?" dedi Alice. Emin değildi George. Tadını pek kestiremedi, kendi damak zevkinden bile

emin olamayıp afallamıştı! Alice, ısrarla salata almasını istedi.

"Yok, teşekkür ederim," dedi George. "Salata sevmiyorum."

"Aaa, George!" dedi, "benim sana önerdiğim bir şeyi nasıl geri çevirirsin!"

"Bir keresinde yemiştim," dedi George, "o da Flint ile çalıştığımız zamandı; yağlı domuz pastırması ve sirkeye batırılmış kıvırcık parçaları vermişti bize. 'Biraz daha salata al,' diye ısrar etmişti, fakat yeterince almıştım."

Göz kırparak, "Ama bizim kıvırcığımız," dedi Alice, "fındık kadar tatlıdır, hem sirkeyle de alakası yok." George, Alice'in yaptığı cinasın, kardeşimin ismi (Lettie) ile kıvırcık (lettuce) arasında yarattığı anlam karmaşasına güldü.

Afralı tafralı bir nezaketle, "İnanıyorum sana, tamam," dedi George.

"Şuna bakın!" diyerek sesini yükseltti Alice. "George hazretleri bana inanıyormuş. Çok çok rahatladım!"

Samimiyetsiz bir gülücük attı George. Elleri masadaydı, başparmağını dört parmağıyla sıkıştırıyordu, başparmağını sıkıca kavradığı için parmak eklemleri beyazlaşmıştı. Sonunda akşam yemeği faslı bitti ve George peçetesini alıp katladı. Lettie de huzursuz görünüyordu. Tedirginliği huzursuzluğa dönüşene dek George'a takılmaya devam etmişti. Lettie üzgündü ve bir parça pişmanlık duydu yaptığından, bu yüzden her zaman kafa dağıtmak için yaptığı gibi piyanoya yöneldi. Gergin olduğu zamanlar Çaykovski'den dokunaklı parçalar, çok mutsuz olduğu zamanlarda ise Mozart çalardı. Uzun notalarla, cennetin sadeliğini anlatan ve küçük titremelerle, Blake'in kafasında canlandırdığı genç kızlar gibi Jacob'un rüya merdivenlerini vals yaparak çıkıyormuşçasına, Handel'i çalıyordu şimdi. Hep demişimdir Lettie'ye, piyanoyla kendini şaşırtıcı bir

şekilde göklere çıkartıyorsun diye; ama çoğu zaman beni anlamamazlıktan geliyordu ve bazen de aniden gözlerinden boşalan yaşlarla beni şaşırtıyordu. Şarkının duygusallığının George'a hitap edeceğini, onu hüzünlendireceğini ve hayatın ufak tefek kötülüklerini unutturacağını düşünerek, George'un hatırına, Gounod'un "Ave Maria" adlı parçasını çaldı. George'u etkilemek için yaptığı ve pek de uğraş gerektirmeyen çalışmayı izlerken gülüyordum. Parçayı bitirdiğinde bir süre parmaklarını piyano tuşlarında hareketsizce bıraktı, daha sonra dönüp bir gülücük vaadiyle direkt George'a baktı. Fakat bakışlarını aşağıya indirdi.

"Müzikten sıkıldın," dedi Lettie.

George, kafasını iki yana sallayarak, "Yo, hayır," diyerek cevap verdi.

Şaka mahiyetinde, "Salatadan daha çok beğendin mi?" dedi.

Anlık bir gülümseme ile Lettie'ye baktı, ama bir şey demedi. Yakışıklı değildi; yüz hatları çoğu zaman katı bir ciddiyete bürünürdü ancak Lettie'ye bakıp aniden gülümsemesi, Lettie'nin sevecenlikle dolup taşmasına yetiyordu.

"O zaman biraz daha müzik tadacaksın," dedi ve tekrardan piyanoya döndü. Hüzünlü, yavaş parçalar çaldı, daha sonra duygusal bir feryadın ortasında aniden kesip piyanodan kalktı ve kendini şöminenin yanındaki alçak iskemleye attı. Oraya oturdu ve George'a baktı. George, Lettie'nin bakışlarının üzerinde olduğunun bilincindeydi; fakat ona bakma cesaretinde bulunmadı. Bıyıklarını çekiştirmeye başladı.

Sessizce, "Sadece çocuğun tekisin ne de olsa," dedi Lettie.

Bunun üzerine George döndü ve "Neden?" diye sordu.

Lettie iskemlesine yaslanıp umursamaz bir gülümsemeyle, "Yaptığın çocukça," diyerek tekrarladı.

George ise ciddi bir edayla, "Hiç öyle düşünmemiştim," dedi

Sinirden gülerek, "Gerçekten mi?" diye sordu Lettie.

George, Lettie'de bıraktığı önceki izlenimleri anımsamaya çalışarak, "Hayır," diye yanıtladı.

Lettie içten bir gülümsemeyle dedi ki:

"Büyüyorsun."

"Nasıl?"

Gülmeye devam ederek, "Büyüyorsun," diyerek tekrarladı, Lettie.

"Ama eminim ki hiç çocukça bir şey yapmadım," dedi George.

"Söylüyorum sana işte," dedi Lettie, "sen çocukça davranmaktan korkmadığın an, usturuplu bir adam olmayı başaracaksın. Eğer bir adam, erkek adama yakışan ciddiyeti altüst etme korkusuyla çocuklaşmaya cesaret edemezse, işte o zaman aptal ve zavallı bir şey olur."

George gülümsedi ve her zaman yaptığı gibi, sessizce Lettie'nin bu dediklerini düşünmeye başladı.

George'a bakmaktan usanan Lettie bu sessizliği, "Resimleri sever misin?" diyerek böldü.

"Her şeyden çok," diyerek cevap verdi George.

"Akşam yemeği, sıcak bir şömine ve sakin bir akşam dışında," dedi Lettie.

Bu aşağılamanın yarattığı duyguyla dudağını ısırıp, Lettie'nin bu tavrı karşısında iyice ciddileşen George, aniden Lettie'ye baktı. Lettie söylediğine pişman oldu ve dokunaklı bir şekilde gülümsedi.

Kalkıp odadan çıkarken, "Sana bir şeyler göstereceğim," dedi Lettie. George, bir adım daha Lettie'ye yakınlaştığını düşünüyordu. Lettie, elinde bir sürü kitapla geri döndü.

"Ovv, çok kuvvetlisin!" dedi George.

"Bu iltifatın oldukça büyüleyici," dedi Lettie.

Dalga mı geçiyor acaba diyerekten şöyle bir baktı, George.

"Bu bana söyleyebileceğin en iyi şey, değil mi?" diyerek söylediklerini vurguladı, Lettie.

George kendi dediğine, kendi de pek inanmayarak, "Öyle mi ki?" dedi.

"Kesinlikle," diye cevap verdi Lettie ve daha sonra kitapları masaya bırakarak, "bir adamın bakışlarından, bana nasıl iltifat edeceğini anlarım," deyip, şömine ateşinin yanına çömeldi. "Bazıları saçlarıma bakar, bazıları nefes alışverişimi, boynumu izler ve pek azı —ki onların arasında sen yoksun— düşündüklerimi görmek için gözlerimin içine bakar. Sana göre iyi bir tipim, güçlüyüm! Çok güçlüyüm! Bay ilkel adam!"

George parmaklarını burarak oturdu; Lettie tam karşısındaydı.

Masaya oturup bir kitabı açarak, "Sandalyeni getir gel," dedi Lettie. George'un da resimler hakkında kendi fikirlerini söylemesini bekleyerek, her baktığı resme dair bir şeyler anlattı Lettie. Bazen George'la Lettie hemfikir değillerdi ve iki taraf da ikna olmuyordu. Bu durumlarda Lettie uyuz oluyordu ona.

"Şayet," dedi Lettie, "ilk Büyük Britanyalılardan biri gelse ve senin yaptığın gibi benim dediğime karşı çıksa, kendini komik duruma düşürmemesi gerektiğini söylemez miydin?"

"Bilmem," dedi George.

"O zaman, bilmelisin," diyerek karşılık verdi, Lettie. "Hiçbir şey bilmiyorsun."

"Neden bana soruyorsun o zaman?"

Gülmeye başladı, Lettie.

"Neden, gayet yerinde bir soru bu. Bence biraz daha iyi olabilirsin."

George, ironik bir yüz ifadesiyle gülümseyerek, "Te-

şekkür ederim, bu önerin için," dedi.

"Mükemmel olduğunu sanıyorsun, ama öyle değilsin; bu tavrın çok sinir bozucu," dedi Lettie.

Tekrardan odaya girmiş olan Alice, "Evet," diyerek araya girdi. Çıkmak için hazır bekliyordu. "Ne yavaş bi herifsin! Hıza bak! Kim soğuk yemekler taşıyan bir herif ister ki? Onu silkip kendine getirmek istemez misin, Lettie?"

"Pek umurumda değil," diyerek cevap verdi Lettie, sakince.

Muzip bir edayla omzumu omzuyla dürterek, "Sen hiç kaynamış puding götürdün mü bir yerlere, Georgy?" dedi, masumane bir merakla.

Ne diyeceğini bilemeyen George, "Ben mi? Neden? Niye soruyorsun ki?" diye cevap verdi.

"Oh, çevrende hiç hazımsızlık karışımına ihtiyacı olan var mı acaba diye merak ettim sadece; alıyorsun kaynamakta olan pudingi, bir şişenin yarısına kadar doldurup karıştırıyorsun."

George, "Gerek duymuyorum..." diyerek başlamıştı ki cümlesine, Alice araya girdi:

"Hı hı tabii, yaşlı çocuk, bunu düşünmen için sana zaman veriyorum. İyi geceler, Lettie. Gözden ırak olan gönülden de ırak olur, Georgy. Hoşça kalın. Gel benimle, Sybil aşkım, ay parıldıyor bak. Hepinize iyi geceler, iyi geceler!"

Onlar resimlere bakmaya devam ederlerken, ben evine kadar Alice'e eşlik ettim. George romantizme sempati duyuyordu. Copley'i, Fielding'i, Cattermole'ü ve Birket Foster'ı seviyordu; Girtin veya David Cox'u kayda değer bulmuyordu. George ve Lettie, George Clausen üzerine sert bir tartışmaya tutuşmuştu.

"Fakat," dedi Lettie, "o gerçek bir realist, sıradan şeyleri güzelleştiriyor, köle gibi çalışırken bile bizi saran gize-

mi ve mükemmelliği görüyor. Bundan *kesinlikle* eminim ve bunu rahatça *iddia edebilirim.* Senin anlayamayacağın bir şeyden bahsediyorsam eğer..." Bu, George'un aşina olduğu bir konu değildi, hayal gücünde neredeyse şok etkisi yarattı. Lettie buna aldırış etmeden konuşmaya devam etti. Üzerine tartışılan resim Clausen'in sulu boya çalışması olan "Çapalama" resmiydi.

"Sen günbatımındaki o renk olursun ancak," diyerek George'u tekrar konuya çekmeye çalıştı, "ve eğer toprağa baksaydın, orada sıcak yaldızlı ateşin olduğunu görebilirdin ve o rengi algıladığın anda, renk sen ondan başka hiçbir şey görmeyene kadar güçlenecekti. Körsün; gelişimini tamamlamamışsın; sadece keyfine bakan ve çokça uyuyan içi boş bir fıçısın. Sadece birkaç sıradan nota çalabilen bir piyanosun. Günbatımı sana hiçbir şey ifade etmiyor, her yerde gerçekleşen bir olay sadece senin için. Senin canını acıtmak istiyormuşum gibi hissettiriyorsun bana. Bir kere bile keyifsiz olsaydın, bir şeylerin seni bunalttığı bir evde doğmuş olsaydın ve bir şeyi anlayamasaydın, inansaydın ya da şüphe etseydin, şimdiye kadar adam olmuş olabilirdin. Tüm yazı şişmanlayıp tombullaşarak geçiren, ancak hiç çiçek vermeyen çiçek soğanları gibisin; hiç gelişmiyorsun, büyümüyorsun. Bana gelince, çiçek benim bedenimde hayat bulur; fakat dallanıp budanmak ister. Aşırı beslenirse çiçek vermezler. Tomurcuklanmak istiyorsan bu hayatta, önce acı çekmelisin. Ölüm bir bitkiye yaklaşınca tutkuyla filizlenmeye zorlar onu. Ölüme nasıl yaklaştığımı merak ediyorsun. Bilmezsin. Bu evde hep bir ölüm duygusu var. Ben doğmadan önce annemin babamdan nefret ettiğini biliyorum. Ben doğmadan önce, annemin damarlarındaki şey, ölümdü benim için. Bu, bir fark yaratıyor."

George dinlerken, hikâyeyi derinden hisseden, fakat kelimelere anlam veremeyen çocuklar gibi gözleri açıldı ve ağzı açık kaldı. Lettie, bir süre sonra yüzünü yana çe-

virdi ve George'a baktı; usul usul gülmeye başlamıştı ve George'un ellerini ovuşturarak dedi ki:

"Oh! Şaşırdın mı yavrucuğum? Beni dinleyişin ne kadar da dostaneydi, bunların hiçbirinin bir anlamı yoktu senin için değil mi! Yoktu gerçekten!"

"Peki ama," dedi George, "neden anlattın?"

"Ah şu soru!" diyerek güldü. "Biz iyisi normal muhabbetimize geri dönelim, iki sersem nesne gibi dalgın dalgın birbirimize bakıyoruz."

Havadan sudan sohbet etmeye başladılar, ta ki George aniden, "İşte şu!" diye haykırına kadar.

Maurice Griffinhagen'in "Idyll" adlı resmiydi bu.

Yavaşça yüzü kızararak, "Ne oldu ki?" dedi. Resme bakarkenki kendi coşkusunu anımsadı.

Heyecanlı gözlerle ve hiç de komik olmayan beyaz dişlerini gösteren bir gülümsemeyle Lettie'ye bakıp, "Güzel olmaz mıydı?" diyerek sesini yükseltti, George.

Kafası iyice karışan Lettie, "Nasıl yani?" diye sordu.

George, "Şu —resimdeki kız gibi —hani biraz korkak— tutku dolu olan!" diyerek devam etti, büyük bir heyecanla.

"Gelip de kaba saba bir adam çırılçıplak öylece karşısına çıksa, kız pek tabii ki korkabilir."

"Resmi beğenmedin yani, öyle mi?" diye sordu, George.

Omuzlarını silkti ve dedi ki; "Tanışacağın ilk kızı kollarına al, tarlalar gelincik kırmızısına büründüğünde, kız kendini tamamen senin kollarına bırakacaktır. İşte o zaman kızın korkusu yerini bambaşka duygulara bırakacaktır, öyle olmaz mı sence de?"

Lettie kitabın sayfalarını kurcaladı ve George'a hiç bakmadı.

George, gözleri parıldayarak, "Ama," dedi, titrek bir sesle, "bu, bu oldukça..."

Lettie, "Tamam, sevimli çocuk, tamam, sakin ol!" diyerek kahkahaya boğuldu.

"Ama yapmamalıyım," diye devam etti George, "tanıdığım bir kızdan hoşlanmalı mıyım bilemedim..."

Alaycı bir ses tonuyla, "Pek kıymetli Sir Galahad," dedi ve parmağıyla George'un yanağına dokunarak, "bir rahip, fedai ya da bir Carthusya cemaatine mensup biri olmalıymışsın sen aslında," dedi.

Lettie'nin bu dediklerini dikkate almayarak güldü George. Göğsündeki o yatışmayan yoğun duyguların ve kollarındaki kasların altında, nefessizce titriyordu.

"Parçayı nasıl çalman gerektiğine mi bakıyorsun?" diye sordu Lettie.

"Yo, hayır," deyip Lettie'ye bakmaya çalıştı, fakat bakamadı. Çekindi, gülümsedi ve sonra da başını eğdi.

Heyecan dolu bir meraklılıkla, "Neye bakıyorsun o zaman?" dedi Lettie.

Şimdi biraz daha sakin görünen George, kafasını kaldırıp Lettie'ye baktı. Lettie, yüzüne bir kıvılcım sıçramışçasına bakışlarını George'un heyecan dolu gözlerinden kaçırdı ve başını eğerek elbisesini çekiştirdi hafiften.

Sıkılgan bir ses tonuyla, "Resmi daha önce görmemiş miydin?" dedi Lettie.

George, gözlerini kapamış ve o anki utanmışlık duygusuyla iyice sessizleşmişti.

"Hayır, daha önce hiç görmemiştim," dedi.

"Çok şaşırdım. Halbuki bilinen bir resimdir," dedi Lettie.

George, "Öyle mi?" dedikten sonra da bu pek de önemi olmayan konu kapanmış oldu. Lettie başını kaldırdı ve George ile göz göze geldi. Bir süre birbirlerine baktılar; ta ki ikisi yeniden bakışlarını birbirlerinden kaçırana kadar. Hiçbir şey yapmadan öylece birbirlerine bakarak kendilerini maruz bıraktıkları o işkence öylesine acı vericiydi ki

o an, ikisinin de damarlarını dolduran şiddetli elektriğin verdiği duygularla ikisi de kendinden geçebilirdi. Lettie, o anın telaşıyla söyleyecek bir şeyler aramaya çalıştı.

"Sanırım Liverpool'da bu resim," diyerek sessizliği bozdu, Lettie.

George cevap vermeyerek sohbeti bitirmeye cesaret edemedi. Olup bitenin farkındaydı gayet. "Liverpool'da bir galerinin olduğunu bilmiyordum," diyerek cevap vermeye zorladı kendini yine de.

"Aa tabii ki var, hem de iyi bir galeri," dedi Lettie.

Göz açıp kapamalık kısacık bir an süresince tekrar göz göze geldiler, daha sonra ikisi de bakışlarını kaçırdı. Bu şekilde, bir konudan başka bir konuya geçerek havadan sudan konuşmaya devam ettiler. En sonunda Lettie, resim dergilerini toparlayıp başka bir odaya götürmek üzere kalktı. Kapıda arkasını döndü. Uygun bir an yakalayarak; "Gücüme hayransın, değil mi?" diye sordu. Kapıdaki duruşu hoştu. Başını arkaya doğru eğmiş, göğsü kitapların üstünde inip kalkıyor ve bir eliyle boynunu tutmuştu. George, Lettie'ye baktı. Her ikisi de ilginç bir şekilde gülümsüyordu. Lettie, bir şey içiyormuş gibi yutkundu. İkisi de nabızlarının şiddetli atışlarını boyunlarında hissediyordu. Daha sonra ani bir titremeyle kendine gelen Lettie döndü ve odadan ayrıldı.

O dışarıdayken, George oturmuş bıyık buruyordu. Lettie, koridor boyunca kendi kendine Fransızca bir şeyler söylenerek geri geldi. Sarah Bernhardt'ın oynadığı "*Dame Aux Camélias*" ve "*Adrienne Lecouvreur*" oyunlarının oldukça etkisinde kalan Lettie, sesini bu ünlü oyuncunun tuhaf ses tonuna benzetmeye çalışarak bir şeyler söylüyordu; bu gülünç taklidi küçük dalgalar halinde ara ara duyuluyordu. Lettie; George'a, kendisine, genel olarak tüm insanlara ve bilhassa da aşka gülüyordu. George ona ne derse desin, Lettie aynı çılgın Fransızca konuşma tar-

zıyla yüksek sesle ve kaba bir biçimde George'a karşılık veriyordu. Çıkardıkları sesler tuhaf ve rahatsız ediciydi. George'un kaşlarında, kendisine tuhaf gelen bir şeyin getirdiği bir şaşkınlık ifadesi vardı; benim acı veren bir olaydan sonra hissettiğim gibi, anlam veremediği bir şeyler varmış gibi.

"Peki, peki, peki tamam!" diye bağırdı sonunda, Lettie. "Bazen çılgınca davranmamız gerekir ya da olgun davranmalıyız bazen, ne diyorsun söyle bakalım?"

"Keşke ne demek istediğini anlayabilseydim," dedi George, hüzün dolu bir şekilde.

"Vah zavallı," diyerek gülümsedi, Lettie. "Ne kadar da ciddi takılıyorsun! Kalkıyor musun cidden? Gören de sana yemek vermediğimizi, seni aç bıraktığımızı sanır; üzgün görünüyorsun."

"Doydum, fazlasıyla..." diyerek başladı konuşmasına, gözlerinin içi gülüyordu söze başlarken.

"Korkularla!" diye tamamladı cümlesini Lettie. "Sana söylediğim şeyler sonrasında olduğundan daha da kötü bir noktaya geldin."

"Öyle mi?" dedi George ve sonrasında da birbirlerine gülümsediler.

"Oldukça kötü hem de," diye karşılık verdi Lettie. Belirsizlik içinde öylece bir süre beklediler. Sonra George, Lettie'ye baktı.

"Hoşça kal," dedi Lettie, elini kaldırarak. Sesi isyankâr bir şefkatle doluydu. George, Lettie'ye gözlerini kırpıştırarak tekrar baktı. Sonrasında Lettie'nin elini tuttu. Lettie de, George'un parmaklarını hafifçe sıkarak elini bir süre tuttu. Daha sonra duygularını belli etmekten çekinen Lettie başını eğdi. Daha sonra George'un başparmağındaki derin kesiği fark etti.

Parmaklarını bırakmadan önce biraz daha sıkı tutup, "Parmağına ne oldu öyle!" diyerek sesini yükseltti Lettie.

"Canın acıyor mu?" dedi yumuşak bir ses tonuyla.

Tekrar gülerek, "Yo hayır!" dedi George sakince, başparmağı hiç umurunda değilmiş gibi.

Yine gülüştüler, daha sonra George, Lettie'nin bu büyüsünü bozarak çekip gitti.

IV.

BABA

Sonbahar gelmişti. Ilık ışığı akşama kadar göğüslerinde saklayan kırmızı yıldızçiçekleri artık geceleri solmaktaydı ve sabahların, kurumuş kahverengi tomurcuklardan başka insanlığa sergileyebileceği hiçbir şeyi kalmamıştı.

Bir akşamüzeri Eberwich'teki postane kapısından geçerken beni çağırdılar ve anneme götürmem için bir mektup verdiler. Eciş bücüş, bir büyük bir küçük harflerle yazılanlar beni nedense kaygılandırdı; mektubu bir kenara koydum ve unuttum. Akşam geç saatlerde, annemi ilgilendiren bir şeylerin olduğunu anımsamaya çalışırken, aklıma geldi. Annem zarfın üstündeki el yazısını görünce, hızlıca ve heyecanla zarfı açmak için yırtmaya başladı; mektubu ışığa tuttu ve kısık gözlerle hızlıca okumaya çalıştı. Gözlüğünü bulup getirdim ama bir teşekkür bile etmedi, elleri titriyordu. Kısa mektubu hızlıca okudu ve daha sonra oturup tekrar okudu; ardından da mektuba bakmaya da devam etti bir süre.

"Kimdenmiş mektup?" diye sordum.

Cevap vermedi ve mektuba bakmaya devam etti. Kendimi kötü hissetmeye başlamıştım. Ellerimi omzuna koydum. Pek oralı olmadı ve mırıldanmaya başladı: "Zavallı Frank, vah zavallı Frank." Bu, babamın ismiydi.

"Mektupta ne yazıyor, anne? Söyle artık, sorun nedir!"

Bana döndü ve bir yabancıymışım gibi bana baktı. Ayağa kalkıp odada dolanmaya başladı, sonra odadan çıktı. Bunun ardındansa evden dışarı çıktığını duydum.

Mektup yere düşmüştü. Kaldırdım. Yazı çok okunaksızdı. Adres birkaç mil ötedeki evdi; tarih ise üç gün öncesine aitti.

"Sevgili Lettice;

Ölmek üzere olduğumu bilmeni istedim. İki veya üç gün ya yaşarım ya da yaşamam; böbreklerim iflas etmiş.

Bir keresinde geldim. Seni göremedim, fakat pencerede kızımı gördüm; oğlanla biraz lafladık. Beni tanımadı ve hiçbir şey hissetmedi. Beni unutmuş galiba. Ne kadar yalnız olduğumu bir bilsen Lettice, bir bilsen ne kadar kötü durumda olduğumu, belki üzülebilirdin.

Sana olan gönül borcumu ödemek için elimden gelen her şeyi yaptım. Yaptıklarımın cezasını fazlasıyla çektim, Lettice. Yolun sonu geldiği için de mutluyum. Yaptıklarımın cezasını fazlasıyla çektim.

Sonsuza dek hoşça kal, kocan,

FRANK BEARDSALL"

Babamın bu mektubu karşısında donakalmıştım. Babamı anımsamak için neredeyse acı çekme noktasına gelecek kadar zorladım kendimi; fakat anladım ki kafamdaki uzun, yakışıklı, soluk gri renkli baba figürü, annemin söylediği birkaç kelimeden ve babamın bir kere gördüğüm resminden ibaretti.

Mutsuz bir evlilikti. Babam ciddiyetsiz ve oldukça görgüsüz bir kişiliğe sahipti; ama güleç yüzüyle sempatikti. Dürüstlük kavramından hayli yoksun bir yalancıydı ve

evliliği boyunca annemi hep aldattı. Annem onun peşi sıra devam eden adi alçaklıklarını ve yalanlarını anlayınca ruhu ondan vazgeçti. Babamın yalanları binlerce adi parçaya ayrılıp teker teker annemin göğsüne saplandığı için, kendi aşk hikâyesinin abuk sabuk bir masal haline geldiğinin farkına varan bir kadının kalp ağrısı ile kocasından tamamen vazgeçti annem. Ben beş yaşında ve Lettie de henüz üç yaşında bir bebek iken, babamın annemi başka keyifler uğruna terk edişi annemi memnun etmişti acı bir şekilde. Sağdan soldan onun hakkında haberler alıyordu annem; babamın işlerinin rast gitmesine rağmen, onun hakkında duydukları şeyler pek de hoş şeyler değildi. Geçen on sekiz yıl içerisinde babam annemi ne görmeye gelmişti ne de ona bir şeyler yazmıştı.

Birden annem içeri girdi. Siyah önlüğünün kenarını katlayıp düzelterek oturdu.

"Biliyorsun," dedi, "sizler üzerinde hakkı var ve ben sizi her zaman uzak tuttum ondan."

"Ama gelip bizleri görebilirdi," dedim.

"Karşı koydum ona, çocuklarını istedi; fakat sizi uzak tuttum ondan. Şimdi onun yanında olmalıyım, sizleri uzun zaman önce ona götürmeliydim."

"Ama onun hakkında hiçbir şey bilmezken bizleri nasıl götürebilirdin ki?"

"Gelecekti, gelmeyi istedi, bunu yıllardır hissediyordum. Ama ondan uzak durdum. Biliyorum, ondan hep uzak durdum. Bunu hissediyorum, o da hissediyor. Zavallı Frank, yanlışlarını yeni yeni fark ediyor. Benim ona acımasız olduğum kadar acımasız davranmayacaktı belki de bizlere..."

"Böyle düşünmene neden olan şey sadece, onun şu anki durumuna karşı duyduğun üzüntün."

"Bu üzüntü bilmemi sağladı işte. Acı çektiğini uzun zamandır hissedebiliyordum; onu hissedebiliyordum içim-

de. Biliyordum, evet, kesinlikle biliyordum benimle ve çocuklarıyla birlikte yaşamak istediğini; hissettim bunu. Özellikle son üç aydır hep aklımdaydı... Ona karşı acımasızca davrandım."

"Tamam, öyleyse şimdi ona gidiyoruz, tamam mı?" dedim.

İlk defa gerçekten odadaymışım gibi davranarak, "Yarın, yarın," diye cevap verdi annem. "Sabah gideceğim."

"Ve ben de seninle gideceğim."

"Tamam, sabah gideceğiz. Lettie, Chatsworth'teki partiye gidecekti, ona söylemeyiz."

"Tamam," dedim.

Kısa bir süre sonra annem yukarı çıktı. Lettie, Highclose'dan oldukça geç bir saatte döndü; Leslie içeri girmedi. Sabah, motorlu araçları olan bir grupla Matloch'a ve Chatsworth'e gidiyorlardı; çok heyecanlıydı, bu yüzden de hiçbir şey dikkatini çekmemişti.

Buna rağmen, ben ve annem öğleye kadar evden çıkamadık. Cossethay'de trenden aşağı adımımızı attığımızda hava, güneşin yumuşak sarılığıyla canlanıyordu. Annem, köye giden yaklaşık üç kilometre uzunluğundaki yolu yürümek istediğini söyledi. Yokuş boyunca çitlerin altında biten kırmızı küçük çiçeklere baka baka yavaş yavaş yürüdük yol boyunca. Gideceğimiz yere varmaya pek de niyetli gibi değildik. Uzaklardan gördüğümüz kilisenin küçük gri kulesine yaklaşırken, kulak tırmalayıcı bir mızıka sesi duyduk. Bizden önce, küçük bir çiftlik alanını dolduran kutlama yoğun bir şekilde devam ediyordu.

Tahtadan yapılmış birkaç at paldır küldür dolanıyordu etrafta, gondollar mavi gökyüzünün kollarına kendini bırakmış, sallanıyordu. Annemle çit merdivenlerine oturduk ve etrafı izlemeye koyulduk. Bu küçük alanda, oyun çadırları, halka atma oyunları ve atlıkarıncalar vardı. Dört beş kişilik çocuk grupları birinden ötekine koşuşturuyor-

lardı. Karşıdan oldukça esmer bir adam elinde damlayan iki su kovası ile geliyordu. Kadınlar ışıltılı karavanlarının kapılarından bakıyorlardı, cılız köpekler, miskin miskin kalkıp basamakların altına yatıyordu tekrardan. Panayır, tatlı gürültüsüyle devam ediyordu. İrice bir kadın, erkeksi, tok bir ses tonuyla heyecanlı çocukları, birazdan yapacağı dikiz şovuna davet ediyordu. Esmer bir adam atlıkarıncanın sahanlığı üzerinde, güçsüz, zayıf bacaklarını ata binecekmiş gibi ayırmış, duruyordu. Arkaya doğru hafifçe meyletti, birkaç parmağını ağzına götürdü ve şaşılacak derecede ilginç, gürültülü bir ıslık çaldı. Tıpkı bacaların çok üstünden uçan bir yabankazı gibi, o da sesiyle birlikte daireler çizerek yukarılara yükseliyordu; ıslığının sesi o derece netti.

Göğsünde kocaman, iğrenç bir çıban olan hafif şişman bir adam eski püskü görünen barakasından haşarı çocuk grubuna seslendi; eli kolu bağlı duran ve bileklerini hareket ettirerek pazılarını çıkaran cüsseli ve oldukça soğukkanlı genç bir adamla bilek güreşinde boy ölçüşmek isteyenleri davet ediyordu karavanına. "Olası bir düello talebi karşısında güreşir misin?" sorusu üzerine genç adam kafasını salladı, tam bir şeyler söyleyecek gibi olmuştu ki göğsündeki çıkıntısıyla bizim şişman ufak adamımız, boks maçı sunuyormuşçasına genç hanımlara bakarak, "Evet, aynı anda iki kişiyle kapışırmış," diyerek sesini yükseltti suspus olmuş delikanlılara. Biraz daha ileride, hindistancevizine isabet oyunu oynatan adam çıngırağını sallamayı kestiği zaman, bileklerden çıkan o garip sesi duyabilir olmuştuk. Hindistancevizine isabet oyunu oynatan adam, şu gençlerin bir atış için riske edecekleri metelikleri olmamasına çıldırıyordu ve adamın çıngırağı canavarca böğürüyordu. Küçük bir kız, büyük bir itinayla dondurmasını yiyerek bize doğru geldi meraklı gözlerle. Biz ilgisiz davranınca, karavanlara doğru yoluna devam etti.

Eğlenceden ayrılmak için cesaretimizi toplamıştık ki, kilisenin kulak tırmalayan çanı kalabalığın uğultusunu bastırırcasına çalmaya başladı.

"Bir—iki—üç—" Üçüncüsü en şiddetli olanıydı! Daha sonra tekrar hafiften şiddetliye doğru çalmaya başladı: "Bir—iki—üç—" Bir adamın vefatı ilanı ediliyordu! Anneme baktım; bakışlarını benden kaçırdı.

Dinç görünen bir kadının başka bir duyuru yapmak için öne atılmasıyla kilise orgunun sesi iyice yükseldi. Daha sonra bir süre sükûnet hâkim oldu havaya. Göğsünde çıban olan adam kalabalığı yarıp sert çocuklarla ağız dalaşma tutuştu. Hindistancevizi oyunu oynatan adam da, cevizlerin sorumluluğunu aşağı yukarı on yedi yaşlarındaki arsız bir kıza bırakıp, öfke içinde "Üç Fıçılar"a gitmişti. Atlar, bir hayli korkmuşa benzeyen iki çocuğu almış, ortalıkta dolanıyordu.

Aniden, kargaşanın uğultusunu bastıran, fakat pek de kuvvetlice çalınmayan çandan hızlı ve zonklayan bir ses yükselmeye başladı tekrar. Kulak verdim, fakat bir süre sonra sayarken karıştırdım. "Bir, iki, üç, dört—"şişman bir delikanlı atlara binmeye karar verdiği için üçüncü defadır çalıyordu ve delikanlının ayağı basamaktayken onlar da delikanlıyı ata bindirmeye çalışıyorlardı ite kaka. "Sekiz, dokuz, on—" Belli ki ıslık çalan adamın büyükçe bir âdemelması var; merek ettim de bu denli hızlı konuşurken gırtlağını acıtmıyor mu acaba şu âdemelması? "On dokuz, yirmi—" Kız dondurmasını dikkatle ve azar azar yalıyordu. "Yirmi beş, yirmi altı—" Acaba, bilmeden yirmi altıya kadar mı saydım ki? Bu noktada saymayı bıraktım ve atlıkarıncanın boyalı kenarında fırıl fırıl dönüp kendince eğlenecek olan Lort Tennyson'ın kel kafasını, ardından gelecek olan kırmızı suratlı Lort Roberts ve hain tipli Disraeli'yi dört gözle bekliyordum.

"Elli bir," dedi annem. "Gel, gel benimle."

Panayırdan kiliseye doğru, hatmi çiçeğinin tepesinden dışarıyı gözetleyen son kırmızı bekçilerin bulundukları bahçeye doğru hızlı hızlı yürüdük. Solgun pembe krizantemler, sulu göz saraypatılar ve hortlamış hatmi çiçeklerinin sapları, bahçeyi arapsaçına çevirmişti. Porsuk ağaçlarının arkasında kalan, alçak tavanlı bir evin bahçesiydi bu. Evin önüne doğru yürüdük. Panjurlar aşağı çekilmişti, sadece bir odada yanan mumların yorgun ışığını görebiliyorduk.

"Porsuk kulübesi mi bu?" diye sordu annem, meraklı bir gence.

"Bayan May'in kulübesi," diye karşılık verdi çocuk.

"Yalnız mı yaşıyor peki?" diye sordum.

"French Carlin'le yaşıyordu; ama şimdi adam öldü, mumları da onun için yakıyor."

Eve yaklaşıp kapıyı çaldık

Kadife tüllü, saçlarına aklar düşmüş ve kamburu çıkmış yaşlı bir kadın, başını içerideki odaya doğru uzatıp masmavi gözleriyle bize bakarak, "Onun için mi geldiniz?" diye homurdandı boğuk bir sesle.

"Evet," dedi annem, "mektup almıştık kendisinden."

"Ah zavallı adamcağız; o yaşamını yitirdi hanımefendi," dedi yaşlı kadın ve kafasını salladı. Daha sonra meraklı gözlerle bize bakıp öne eğildi; koyu mavi damarları çıkmış, titreyen yaşlı ellerini annemin omzuna koyup kendinden emin bir şekilde homurdanarak, "Böylelikle mumlar ikinci kez sönmüş oldu. Eğlenceli bir adamdı, çok eğlenceli!" dedi.

"İçeri girip onu görmeliyim, ben onun en yakın akrabalarındanım," dedi annem titrek bir sesle.

"Evet, tabii. İçeri buyur etmeliydim sizi, kaybımızdan ötürü bilemedim. Artık onun yanında duramıyorum, cenaze hazırlıklarıyla da ilgilenemiyorum, hanımefendi. Ne acılar çekti o, hanımefendi— ah zavallı adam— ah!" İyice

yaşlanmış ellerini kaldırdı ve masmavi gözleriyle anneme baktı.

"Kâğıtlarını, belgelerini, önemli eşyalarını nereye koyduğunu biliyor musunuz peki?" diye sordu annem.

"Evet, onları Peder Burns'e sordum; 'Onun için dua etmeliyiz,' dedi. Kendi cebimden, onun için mumlar aldım. Acayip bir adamdı, acayip!" dedi kadın ve o griye dönmüş başını yine kederle salladı. O arada annem bir adım ileri attı.

Yarım ağızla bizi sorgularmışçasına, "Onu görmeyi istiyor muydunuz?" dedi yaşlı kadın.

Hızlıca başını sallayarak, "Evet," diye cevap verdi annem. Yaşlı kadının da sağır olduğunu yeni anlamıştı.

Kadının ardından, perdeleri çekilmiş alçak tavanlı karanlık bir odaya doğru yürüdük mutfak tarafından.

Aynı kısık ses tonuyla, kendi başına konuşuyormuş gibi, "Oturmaz mısınız?" dedi ve devam etti: "Kardeşisiniz, öyle mi?"

Annem hayır anlamında kafasını salladı.

"Oh, onun kardeşinin karısı o zaman!" diye devam etti yaşlı bayan.

Başımızı salladık.

Bir varsayımda daha bulunarak, "Sadece kuzensiniz?" dedi ve duygusal bir şekilde bize baktı. Bu dediğini başımı sallayarak onayladım.

"Oturun bakalım iki dakika," dedi kadın ve hareketlendi. Kapıyı gürültülü bir şekilde sertçe kapattı, kapatmaya giderken de çarptığı sandalyeyi gıcırdattı. Daha sonra bir şişe ve iki bardağı tam önümüze, masanın üzerine sertçe vurarak koydu. İncecik bir kürdanı andıran bileği, şişeyi taşırken oldukça güçlük çekiyor gibiydi.

Şişeyi annemin önüne itti; hızlıca gidip, şeker ve çaydanlıkla masaya geri dönerek, "Bu, onun açıp da bitirmediklerinden biriydi; bir yudum için, iyi gelecektir, ah za-

vallım benim," dedi kadın. Biz içmek istemedik.

"Onun artık ihtiyacı olmayacak buna, zavallı genç adam, doyasıya bunu içerdi. Ama işte, son üç gündür tek yudum bile içmedi, zavallı adam, zavallı genç adam, bir yudum bile içmedi. İçin bakalım, rahatlatacaktır, için hadi." İçmek istemedik.

Kasvetli mutfağın karanlık bir köşesinde görünen kapalı bir kapıyı işaret ederek, "İşte orada," diye homurdandı. Çekimser bir adım attım ve üstünde pirinç alaşımdan uzun şamdanlıktaki mumların bulunduğu, ayakta zor duran masaya çarpıp ortalığı darmadağın ederek yürüdüm; mum yere yuvarlandı, şamdanlık da büyük bir gürültüyle kendini yerde buldu.

"Ay Allah, ay Allah. Ah kalbim!" diye acı acı feryat etti yaşlı kadın. Sesi titreye titreye, yatağın öteki ucuna gidip, hâlâ yanmakta olan küçük aydınlatma fenerindeki sönmüş mumu yeniden alevlendirdi. Erimekte olan mumdan akan balmumu bir yandan yere dökülürken, diğer taraftan ışık, kadının yaşlı, buruşuk yüzüne ve koyu maun karyolanın parlak cilalı topuzlarına vuruyordu. Mumun titrek ışığının iki kâğıda yansımasıyla yatak örtüsünün altında duran bir beden gördük. Kadın yatak örtüsünün bir ucundan çekip örtüyü kıvırdı ve iniltili, acı dolu sesler çıkarmaya başladı. Kalbim çok hızlı atıyordu, boğulacak gibi hissediyordum. Bakmak istemedim; fakat bakmalıydım. Ormanda gördüğüm adamdı bu, yüzündeki kabarıklık gitmişti. Büyük bir boşluğun içerisinde şiddetli bir merhamet, dehşet verici bir duygu, korku hissi, korkunç bir önemsizlik ve yalnızlık duydum. Karanlığa sürüklenen çaresiz bir zerreymişçesine kendimin de ötesine geçmişim gibi hissediyordum. Sonra annem, kolunu omzuma atıp bana sarıldı, acıklı acıklı, "Ah evladım ah!" diyerek ağladı.

Silkelenip kendime geldim. Annemin gözünde tek damla gözyaşı olmamasına rağmen kendini bundan so-

rumlu tutan bir ifade sinmişti yüzünde. Anneme anlamsız gelebilirdi ama yine de, "Dert etme anne," dedim.

Ayağa kalkıp yüzünü örttü tekrardan ve ihtiyar kadının yanına gitti, ona sıkıca sarıldı; içten içe ağlıyordu. Kadın geçirdiği onca yılın birkaç gözyaşı damlasını yanaklarından silmişti; griye kaçan saçlarını da kadife tülünün altına itti.

"Eşyalarının tamamı nerede?" diye sordu annem.

Kulak kesilerek, "Burada," dedi ihtiyar kadın.

"Onun bütün eşyaları burada mı?" diye tekrar etti annem, daha yüksek ses tonuyla.

Kadın, elini odada gezdirerek, "Burada?" dedi. Maundan yapılmış karyola, çalışma masası, meşeden bir sandık ve iki üç maun sandalye vardı. "Yukarı çıkaramadım Frank'i, yaklaşık üç haftadır burada duruyor."

Kadının kulağına bağırarak, "Çalışma masasının anahtarı nerede?" dedi annem.

"Evet," diye cevap verdi kadın, "evet, bu onun masası." Yanlış anlayıp anlamsız bir cevap verme ihtimalinin tedirginliğiyle bize baktı; kafası karışmışa benziyordu, şüpheciydi. Bu durum çok berbattı.

"Anahtar!" diye bağırdım. "Anahtar nerde?"

Kafasını sallarken yüz ifadesi pek bir sıkıntılıydı. Anahtarın nerde olduğunu bilmediğini çıkardım bu durumdan.

Üstümdeki ceketi göstererek, "Elbiseleri nerde? Elbiseler," diye tekrar ettim. Beni anladı ve "Alıp getiriyorum şimdi," diye fısıldadı.

Mutfaktan gelen gürültülü bir ayak sesi ve; "İhtiyar kadın şeytanla mı oturup içecekmiş? Merhabalar Bayan May, gelin, gelin de birlikte içelim," diye bağıran bir ses duymasaydık, yatağın yanındaki kapıdan yukarı doğru hızlı adımlarla çıkınca biz de yaşlı kadının peşinden gidecektik. Likörün bir bardağa dökülürkenki lıkırtısını ve

hemen ardından da boş sürahinin masanın üstüne koyuluşunu duyduk.

"Bakalım yaşlı kız ne yapıyormuş yukarıda," dedi adam ve bize doğru yöneldi. Benim gibi o da ilk adımında tökezledi ama neyse ki masayı devirmedi.

Can havliyle, "Hay aksi şeytan," dedi. Kafasındaki şapkasını çıkarmayıp kafasına göre evde dolanmasından anladım ki gelen kişi evin doktoruydu. Yüzü kızarmış, iri yapılı, kapı gibi bir adamdı.

Anneme bakarak, "Affınıza sığınıyorum efendim," dedi. Annem eğilerek selam verdi.

Şapkasını çıkararak, "Bayan Beardsall?" dedi.

Söyleneni onayan bir ifadeyle annem de başını eğdi.

"Size bir mektup göndermiştim. Siz, akrabasısınız, değil mi —yaşlı Carlin'in?" diyerek, kafasını yan tarafa, yatağa doğru eğdi.

"Hem de en yakını," dedi annem.

"Zavallı adamcağız, çıkmaza düşmüştü biraz. Bekâr kaldığından belki de, hanımefendi."

"Ondan haber almak beni oldukça şaşırttı," dedi annem.

"Evet, tahminimce arkadaşlarına da pek yazan biri değildi. Son zamanlarda zor günler geçirdi. Biraz ilgilenmek zorundaydınız ya da başka şeyler. Arkadaşlarına da bizzat kendimiz haber verdik. Aptallık ettik belki. Müsaadenizle," dedi doktor.

Doktor iç çekerken, bir anlık sessizliğe büründü ortam, daha sonra hafifçe ıslık çalmaya başladı.

Doktor, panjuru çekip gün ışığının mumdan yayılan titrek ışığa karışmasını sağlayarak, "Olanlara gözlerimizi kapatıp umursamasaydık, şu anda daha rahat olabilirdik belki de," dedi.

"Her neyse," dedi doktor, "işleri yoluna koymakta bir sorun yaşamayacaksınız; herhangi bir borç ya da borç sayı-

labilecek başka bir şey yok. Hatta size bıraktığı birkaç bir şey bile var; yani durum o kadar kötü değil anlayacağınız. Zavallı şeytan, son zamanlarda zaten çökmüştü; fakat öyle ya da böyle ödüyoruz karşılığını. Tanrı aşkına, ihtiyar kadın nerde?" diye sordu, kirişlerle sağlamlaştırılmış tavana bakarak. İhtiyar kadının çatı katını altını üstüne getiriyor olmasından çıkan gürültü patırtı sesleri geliyordu.

"Frank'in çalışma masasının anahtarını istemiştik kendisinden," dedi annem.

"Ha, ben biliyorum onun nerde olduğunu, durun getireyim. Anahtarların yerini söylemişti bana, geldiğinizde de size vermemi istemişti. Sizi bir hayli anmış görünüyor. Belki de kendisi için de böylelikle iyisini etmiştir."

Tam bu sırada ihtiyar kadının merdivenlerden aşağı inen sert adımlarını işittik. Doktor da merdivenlere yöneldi.

"Merhabalar, dikkatli ol bakayım şimdi!" diye bağırdı avazı çıktığı kadar. Zavallı ihtiyar kadın doktorun dediği gibi yaptı; fakat pantolonunun sarkan paçasına basıp dengesini kaybederek doktorun kollarına düştü. Doktor yavaşça ihtiyar kadını oturtarak, "Canın acımıyor, değil mi? Acımıyor!?" dedi ve kadına gülümseyerek kafasını salladı.

"Ay doktor —aman doktor —sana şükür, iyi ki gelmişsin. Onlarla sen ilgilenirsin, değil mi?"

Doktor ,"Evet," diyerek kafasını salladı sevimli bir edayla geçiştirerek, sonrasında da aceleyle mutfağa gitti; bir kadeh viski hazırladı kadına, kendine de bir bardak getirip, "İşte buradasın, ağır bir sarsıntı geçirdin, şöyle gel," dedi.

Nefessiz kalan ihtiyar kadın merdivenin açık kapısının eşiğindeki sandalyeye oturdu, bir yığın kıyafeti de ayaklarının önüne yığıvermişti. Merhamet dolu bir ifadeyle bize doğru baktıktan sonra kaskatı kesilmiş bir bedenin hareketsiz yattığı yatağın üzerinde ruhani bir parıltı

oluşturarak mum ışığını yarmaya çalışan gün ışığına çevirdi kafasını; eli o kadar titriyordu ki bardağını zar zor tutabiliyordu.

Doktor anahtarları verdi, biz de masayı ve çekmeceleri darmaduman ettik, bütün kâğıtları incelemeye koyulduk. Doktor bir yandan viskisini yudumlayıp bir yandan da bizimle konuşuyordu sürekli.

"Evet," dedi, "topu topu iki yıldır buradaydı. Kanımca, yolun sonuna geldiğini düşünüyordu. Uzunca bir süre hayatını yurtdışında geçirmişti, ona hep Frenchy derlerdi." Viskisinden bir yudum daha aldı doktor ve düşüncelere daldı, sonra bir yudum daha, "Ne işler çevirirdi vakti zamanında, ah ah, rüyasında çok fena konuşurdu. Tanrıya şükür ihtiyar kadın sağırdı. Bir insanın rüya görürken kendini ele vermesi ne de kötü değil mi, kör talih peşini hiç bırakmadı, o da farkındaydı." Bir yudum, bir yudum viski daha ve yudumlar, derin düşünceler ve bir kadeh viski daha...

"Ancak, şen şakrak bir adamdı; cömertti, eli açıktı. İnsanlar onu sevmiyorlardı, çünkü kimse onu anlayamıyordu; içyüzünü anlayamadıkları her şeyden nefret ediyorlardı. Hakkını yemeyeyim ağzı sıkıydı, tabii bazen uyurken yaptıklarını bir tarafa koymakta yarar var." Doktor kadehine bakıp iç çekti.

"Her neyse, özleyeceğiz onu, değil mi Bayan May?" diye aniden gürledi adam, bu da bizi yine ürkütüp, yatağa bakıvermemize neden oldu.

Doktor piposunu yakıp bardağının albenisi ortadan kaldırmak için derince içine çekti ve tüm dumanı fosurdattı. Bu arada biz kâğıtları inceliyorduk. Çok az sayıda mektup vardı; bir iki tanesi Paris adresliydi. Birçok fatura, fiş ve not vardı; hep iş güç.

Tüm bu süprüntü içerisinde ufak tefek duygu emareleri vardı. Annemin değerli buldukları bunlar olduğu

için bu tarz kâğıtları bir kenara ayırıyordu; hızlı hızlı göz gezdirdiği mektupları, resmi yazışmaları ve diğerlerini de ayrı bir tarafa koyuyordu. Daha sonra, bilmek istemediği şeyleri de öğrenebilecek olmanın korkusuyla işine yaramayacağını düşündüklerini mutfağa götürüp yaktı.

Doktor, düşündürücü birkaç kelimeyle tütününün dumanını renklendirmeye devam etti.

"Aaah ahh," diyerek iç çekti yine doktor, "iki yöntemi vardır. Gaz lambanızın fitilini uzun bırakarak yakıp büyük bir aydınlığa sahip olabilirsiniz, ta ki gazınız bitene kadar; fakat aydınlığınız kısa sürecek ve daha sonra fitil berbat kokup duman çıkarmaktan başka da bir işe yaramayacaktır ya da fitilini kısa tutup lambayı mutfaktaki masada bırakacaksınız, kirli parmaklar nadiren gelip alevi büyütmeye kalkacaktır; bu da aydınlığınızın az ama uzun süreli olacağını ve de fitilin nispeten daha az koku çıkaracağını gösterir." Tam bu sırada bardağına dönüp içinin boş olduğunu fark edince, rüyadan uyanmış gibi hissetti.

"Yapabileceğim bir şey var mı sizin için hanımefendi?" dedi doktor.

"Yok, teşekkür ederim."

"Ayarlanması gereken pek de bir şeyler yok sanıyorum. Pek dökülecek gözyaşı da yok, yıllarını nasıl geçirdiğini ancak Tanrı'nın bildiği bir adam için, yakınlarının içten gözyaşı dökmeleri de beklenemezdi sanırım. Ama her şeye rağmen günlerini dolu dolu geçirmişti, hanımefendi. Eğlenceli günler geçirmiştir herhalde. Bitmek bilmez bir enerjisi vardı, her şey için hep istek duyardı, can atardı. Evlenmek gibisi yoktur; yemeden önce tercihinizi yaparsınız, daha sonra da seçtiğinizi yemek zorunda kalırsınız." Ardından yine derin düşüncelere daldı doktor; bizim çalışma masasını kilitleyip gereksiz bulduğumuz kâğıtları yaktıktan, diğerlerini ceplerime ve siyah çantama koyup çıkmaya hazırlandığımız ana kadar da kendine gelmedi.

Daha sonra doktor bir hışımla bize baktı ve dedi ki:

"Peki ya cenaze töreni ne olacak?"

Annemin bakışındaki o bitkinliği gördü, ayağa kalktı ve hızlıca şapkasını kapıp, "Karımın yanına gidelim, bir çayını için. Şu deliklere gömülmek adamı odunun tekine dönüştürüyor. Lütfen gelin, biricik karım yalnız zaten, olmadı bir uğrayın bari," dedi.

Annem gülümseyerek teşekkür etti ve böylece evden çıkmaya yöneldik. Annem yürürken bir ara duraksadı; oda kapısının eşiğindeyken yatağın üzerinde göz gezdirdikten sonra yürümeye devam etti.

Solup giden gün ışığının ferah havasını içime çekerken, olup bitenin gerçekliğine inanamadım. Gri bıyıklarıyla cansız yüzünün bu denli üzgün ve mumun sarı ışığıyla titremekte olması; hayır, doğru olamazdı. Şu tahta karyola, sağır kadın ve şu unutulup giden uydurma kelimeler; hepsi yalandı. Gerçek olan, güneşin altında parıl parıl parlayan minik sarı ayçiçekleriydi ve sevgi dolu huzurevindeki güneş saatinin gölgesiydi. İkindi zamanı bize çarpan yoğun gün ışığı içimizi ısıttı, canlandık, ürperdik ve bütün bu gerçek olmayanlar damarlarımızdan bir kereliğine geçip gitti; tamamen kendimize geldik.

Doktorun evi kayın ağaçlarının arasında göz kamaştırıyordu. Pek de geniş sayılmayan bir çimenliğin önündeki çitlerde kadının biri, kara burnunu öte tarafta kalan arazinin çit parmaklıklarının arasına sokan güzel bir Jersey ineğine sesleniyordu. Pürüzsüz bir cilde sahip, esmer ve genç bir kadındı; hassas hayvancağızın burnunu ovuşturup, gözlerinin içine bakarak sevimli bir İskoç aksanıyla ona sesleniyordu, ses tonu tıpkı bir annenin şefkatle çocuğuyla konuşması gibiydi.

Bizi selamlamak için şaşkınlıkla döndüğünde bile gözlerinde yoğun bir şefkatin sevecenliği vardı. Çayın yanında yağlı çörek ve elma jölesi ikram etti bize. Sohbet boyun-

ca, onun o ıhlamur ağacındaki arılar gibi vızıldayan sesini zevkle dinledik. Oysa dikkatlice dinlediklerimizin içinde dikkate değer bir şey de yoktu.

Eşi güleç ve nazik biriydi. Kadın, etrafına utangaç bakışlar atarken her defasında kocasını es geçiyordu. Adam şen ve içten edasıyla eşiyle şakalaşıyor, abartılı bir şekilde onu övüyor ve sürekli ona sataşıyordu. Daha sonra zırvaladığının farkına varınca keyfi kaçtı. Galiba kadın, eşinin içmiş olmasından endişe duyuyordu; hatta onun çakırkeyif olduğunu ve içince sersemlediğini bildiği için korkuya kapılmıştı. Hiç çocukları yoktu. Eşinin üstüne çok gittiğini anlayınca doktor şaka yapmayı bıraktı. Sık sık karısına bakıyordu, karısının bakışlarını kendisinden her kaçırışında adam pek acınası bir şekilde etrafına bakınıyor, gittikçe huzursuzlaşıyordu. Uzaklaşmak istediğini görebiliyordum.

"Sizinle gelip papazın yanına uğrasam iyi olacak," dedi doktor bana ve pencereleri güneye, çimenlik bayıra bakan odadan ayrıldık. Hoş, suluboya duvarlar, harika işlemeler, boş çiçek vazoları, şehir kütüphanesinden alınmış iki tozlu roman, üstü örtülmüş bir piyano, şaşılası fincanlar ve masa örtüsüne çay damlatan ağzı kırık çaydanlıkla bu odanın her köşesi tek bir hikâyeyi anlatıyordu.

Doğramacıya gittik ve bir tabut yapılmasını istedik. Doktor bunun üzerine ikram edilen bir kadeh viskiyi de içti; mezarlık ücretleri ödenmişti ve doktor bir yudum konyak ile sorumluluğunu yerine getirmişti. Papazın verdiği şarap da doktorun keyfine keyif kattıktan sonra eve gittik.

Bu sefer, genç kadının kara gözlerindeki sessizlik adamın neşesini kaçıramadı. Doktor konuşmaya başladı, eşi de sinirinden nikâh yüzüğünü çıkarıp iki parmağına arasına alarak yüzüğü eğdi. Endişemizi ona belli etmemize rağmen bizi istasyona kadar arabayla bırakmak konusunda ısrarcı davrandı.

Yatıştırıcı bir Highland lehçesiyle, "Bir şey olmaz, merak etmeyin," dedi karısı. Vedalaşma faslına geçildiğinde kadınla tokalaşırken kadının o küçük avucunun sertliğini hissettim ve işte o andan bu yana alpaka yününden yapılan eskimiş siyah elbiseden hep nefret ettim.

Eberwich istasyonundan eve kadar yolumuz oldukça uzundu. Yolun bir kısmını otobüsle gittik, sonra da yürüdük. Kederden ağırlaşan adımlar, annem için yolu daha da uzun kılıyordu.

Rebecca ormangüllerinin yanından bize bakıyordu. Heyecanla bize doğru koştu ve annem ona çay yapıp yapmadığını sordu. "Ama tekrardan demleyeceksin," diye ekleyince de eve geri koştu.

Yemek odasına gelip annemin başlığını ve montunu aldı. Konuşmamızı bekledi; annemin adına üzülüyordu, çünkü gözlerinin altındaki şişlikleri fark etmişti. Olup biteni sormak istemiyordu fakat öğrenmeden de edememenin huzursuzluğu ve endişesiyle yerinde duramıyordu, odanın bir o yanma bir bu yanına gidiyordu.

"Lettie eve gelmişti," dedi Rebecca.

"Ve tekrar çıktı, öyle mi?" diye sordu annem.

"Üstünü değiştirmeye gelmiş. Yeşil poplinini giydi. Nerede olduğunuzu sordu."

"Ne dedin ona?

"Hava almaya çıktığınızı söyledim. Buna sevindiğini belirtti. Bir sincap gibi kıpır kıpırdı."

Rebecca, "E hadi anlatın artık," dercesine anneme baktı. En sonunda annem dedi ki:

"Öldü, Rebecca. Onu gördüm."

"Tanrıya şükürler olsun ki artık onun için endişelenmemize gerek kalmadı."

"Ama yapayalnız öldü, Rebecca, yapayalnız."

"Senin yaşadığın gibi öldü," diye sert çıktı Becky.

"Ama çocuklarını ondan alıkoydum, çocukları alıkoy-

dum; Lettie'ye bir şey demeyeceğiz, Rebecca, tamam mı?"

"Tamam, bir şey söylemem," dedi Rebecca ve odadan çıktı.

"Sen ve Lettie parayı alacaksınız," dedi annem bana. Yaklaşık dört bin pound civarında para vardı. Anneme ya da annemin yokluğunda Lettie ve bana bırakılmıştı.

"Anne, bu para bizimse, senindir."

Birkaç dakika kimseden ses çıkmadı, sonra annem dedi ki: "Belki de babanız..."

"İyi ki yokmuş, anne. Onun yokluğunu hissettirmedin bize."

"Ama nasıl bunu rahatça diyebilirsiniz ki?" dedi annem.

"Diyebilirim," diye cevap verdim. "Ve de sana minnettarım."

"Onu andığınızda, boğazınız düğümlendiği zamanlar metin olun oğlum."

"Peki," dedim.

"Evet," diye cevap verdi. "Artık ondan bahsetmeyeceğiz. Bir ara Lettie'ye de söylersin; sen ona anlatırsın."

Bir, iki hafta sonra söyledim.

Donuk bir ifadeyle, "Kim biliyor?" dedi.

"Annem, Becky ve bizler."

"Başka kimse?"

"Hayır, başka hiç kimse bilmiyor."

"Annemin başına bu kadar bela olmuş madem, yoldan çekilmesi iyi olmuş. Annem nerede?"

"Yukarıda."

V.

KAN KOKUSU

Ölen adamın babamız olması hayatımızı değiştirmişti. Ölümünden dolayı büyük bir üzüntü duyduğumuz söylenemez, fakat asıl sorun, ardında bıraktığı yıkımın izleriydi. Hayata bakış açımız, çevremizdekilerle olan ilişkilerimiz değişti, davranışlarımızda yeni bir hassasiyet, yeni bir özveri kendini gösterdi.

Lettie ve ben, bu zamana kadar hep orman ve göl ile iç içe yaşamıştık. Lettie, daima her şeyin iyi yanını görmeye çalışırdı. Suyun kahkahalarını ve yaprakların tıpkı genç kızlar gibi tebessüm edip kıkırdayışını duyuyor gibiydi; toz ağacı, rüzgârda flört eden bir örtü gibi kendini rüzgârın kollarına bırakıvermişti; üveyik kuşlarının sesleri, bu romantizmin yanında gülünç kalıyordu.

Geçen gün Lettie, bu sefer, tuzağa yakalanmış bir kirpinin iç yakan inlemelerini duymuş ve sese yönelerek tehlikeli küçük hayvanlar için kurulmuş bir sürü tuzakla karşılaşmıştı. Bu tuzaklar, köknar ağacının küçük dikenli yapraklarıyla kamufle edilmiş, yem olarak da tavşan bağırsağı kullanılmıştı.

Bir öğle vakti, Cossethay'e ziyaretimizden kısa bir süre sonra Lettie, sandalyesini pencere kenarına çekti. Güneş, Lettie'nin saçlarına dört elle sarılmış, dışarıdaki sarmaşıkları parlak bir kırmızıya boyayan renk ile Lettie'nin yüzüne aşk dolu öpücükler konduruyordu. Güneş Lettie'ye âşık olmuştu ve ondan ayrılmaya da niyeti yokmuş gibi görünüyordu. Nethermere'den, eylülün sisi içinde belli belirsiz görünen Highclose'a doğru baktı Lettie. Yüzüne çarpan kızıl gün ışığı olmasaydı, Lettie'nin gergin ve üzgün olduğunu düşünürdüm. Daha da yaklaştı pencereye doğru ve başını pencerenin ahşap çerçevesine dayadı, bir süre

sonra da öylece uykuya daldı. Uyandığında, tekrar o muhteşem çocuksu haline döndü —az önce oracıkta uyuyan kız, on yedi yaşında, dudaklarını bükmüş ve dertli dertli iç çeken biriydi. Körelmiş sorumluluk duygularımı anımsadım; Lettie'yi korumalı ve ona göz kulak olmalıydım.

Bir süre sonra, çakıltaşlarının çatırtısı duyuldu. Gelen Leslie'ydi. Lettie'nin ona baktığını zannederek şapkasını kaldırıp selam verdi. Bir hayvanın fit bedenini anımsatan, hoş ve yerinde bir fiziği vardı. Oldukça çekiciydi, onun hareketlerini izleyen biri bundan zevk duyardı. Hal ve tavırları, yüzünden daha hoştu. Yakışıklı değildi; kirpikleri çok seyrekti, burnu büyük ve çirkindi; yüksek ve açık alnı hiç de asil durmuyordu. Tüm bunlara rağmen içten, babacan, hoş ve erdemli bir gülüşü vardı.

Lettie'nin neden tepki vermediğini merak etti. Biraz yaklaşınca durumu anladı. Daha sonra bana göz kırptı ve içeri geldi. Lettie'ye bakmak üzere, parmaklarının ucunda odaya girdi. Lettie'nin umursamaz tavrıyla genç kızlığının o masum hali, Leslie'nin hassas kalbini sızlatmıştı. Lettie'ye doğru eğilip, güneşin bıraktığı kırmızı izlerin bulunduğu yanağından öptü.

Uykusundan uyandırılmış küçük, hırçın bir çocuk gibi; "Aaa!" dedi hafifçe doğrularak. Leslie, onun arkasına oturdu ve bir yandan gülümseyerek usul usul Lettie'nin başını hafifçe kendi göğsüne dayadı. Lettie'nin tekrardan öylece uyuyacağını sanmıştım; çünkü gözkapaklarını kıpırdatıyor, kendini uyanmaya zorluyor gibiydi, hareket eden gözkapaklarının altında bunun savaşını veriyordu.

"Leslie!— ah!— bırak beni!" dedi Leslie'yi iterek. Leslie, onu bıraktı ve sitem dolu gözlerle ona bakarak kalktı. Lettie, üstünü başını düzeltti ve saçlarına çekidüzen vermek için direk aynaya doğru yöneldi.

Yanakları al al olan Lettie, kızgın ve üstü başı darmadağın, paspal bir halde, "Çok kötüsün!" diye bağırdı

aynanın başından.

Müsamahakâr bir gülümsemeyle, "O zaman sen de uyurken bu kadar şirin olmasaydın. Kim kendini öpmekten alıkoyabilirdi ki o durumda?" dedi Leslie.

"Hiç hoş değil!" dedi, kaşlarını çatarak.

"'Hoş değiliz, öyle mi? Samimi davranışlarımızla övündüğümüzü sanıyordum. Neden seni öpmeyeyim ki hem?"

"Çünkü bu, beni de ilgilendiren bir durum, sadece seni değil."

"Canım, biraz huysuzsun!

"Annem geliyor."

"Annen mi? Ona söylesen iyi edersin."

Annem, Leslie'yi severdi.

"Pekâlâ," dedi annem, " neden kaşların çatık bakayım senin?"

Leslie kahkahalara boğuldu.

"Lettie, 'Uyuyan Güzel' masalını canlandırırken onu öptüğüm için beni azarlıyordu."

"Prens rolünü oynamak için oldukça kibirli bir çocuksun!" dedi annem.

Leslie, pişman olmuş bir yüz ifadesiyle, "Ama görünüşe göre rolü kaybettim," dedi.

Lettie gülümsedi ve sonrasında affetti onu.

Leslie, "Ben de," diyerek söze başladı, Lettie'ye bakıp gülümseyerek, "sana dışarı çıkalım mı diye sormaya gelmiştim."

"Cıvıl cıvıl, hoş bir öğle vakti," dedi annem.

Lettie, Leslie'ye baktı ve dedi ki:

"Kendimi çok yorgun hissediyorum."

"Hiç önemli değil, kafana takma!" diye karşılık verdi, Leslie, "Uykun açılacaktır hemen. Kalk hadi şapkanı giy de gel."

Leslie oldukça sabırsızdı. Lettie ona baktı. Olur olma-

dık her şeye gülüyordu Leslie.

Lettie ısrara dayanamayıp peki dercesine başını eğerek odadan çıktı.

Leslie, kendi kendine, "Dışarı çıkmak sana iyi gelecektir," dedi ve bana dönüp, "dizginleri elinde tutmayı seviyor," diye ekledi.

Lettie onu duymuş olsa gerek, tekrar odaya döndüğünde, bir yandan eldivenlerini giyerken sessizce dedi ki:

"Sen de bizimle geliyorsun, Pat."

Leslie, bu duyduklarının sonrasında dönüverdi ve şaşkınca, kızgınlıkla Lettie'ye baktı.

"Evde kalıp şu karalamamı tamamlasam iyi olacak," dedim. Ne yapacağımı bilemedim o an.

"Olmaz, bizimle geliyorsun, senden rica ediyorum, hadi lütfen." Elimden fırçayı aldı ve beni sandalyemden kaldırdı. Leslie, kıpkırmızı olmuştu. Sessizce koridora gidip şapkamı aldı.

Leslie, "Pekâlâ!" dedi kızgınca. "Kadınlar kendilerini Napolyon gibi görmeye bayılıyorlar."

"Aynen öyle, sevgili Demir Dükü, aynen öyle," diye dalga geçti Lettie.

"Alaya alma öyle, tarihlerinde bir Waterloo savaşı var, bilesin," dedi Leslie.

"Peterloo diyelim şuna, paşam, Peterloo."

"Hıhı tabii, Peterloo,"diye karşılık verdi Leslie, dudak bükerek, "Kolay fetihler!" diye de ekledi.

"'Geldi, gördü, yendi,'" dedi Lettie.

"Geliyor musun?" dedi Leslie iyice sinirlenerek.

"Gel demen yeterli bile," dedi Lettie ve koluma girdi.

Ormana doğru yöneldik, oradan da, çalı çırpıyla kaplanmış bir yolu kullanarak anayola doğru yürüdük. Aslında buralar, derli toplu bir park görünümünde olmalıyken şimdilerde, çok eski zamanlardan günümüze kalan dikenli ağaçlar, İskoç köknar ağaçlarından dökülen yaprak yığın-

ları ve böğürtlen çalılarıyla kaplanmıştı.

Anayolda, her yanımız yere dökülen yapraklarla doluydu, yürüdükçe ayaklarımızın altında çatırdıyorlardı. Göl, sakin ve masmaviydi; "ekin yığını" içerisindeki mısırlar, sanki uyuyormuş gibi başları eğik duruyordu.

Highclose'un ardındaki tepeye tırmandık, dağlık alanda yürümeye devam ettik, sonbaharda olduğumuz için kurak Derbyshire tepelerinin ardı geldiğimiz noktadan artık görülemiyordu. Selsby'deki maden ocaklarının görülebildiği bir yere gelmiştik; dağ eteğindeki boş ve çıplak duran ve pek de hoş olmayan köyü de görebiliyorduk.

Lettie'nin neşesi yerindeydi. Durmadan gülüp şakalar yapıyordu. Bir demet kuşburnu koparıp elbisesine iliştirdi. Böğürtlen dalının dikeni eline battığı için Leslie'den onu çıkarmasını istedi. Daha sonra, anayoldan sapıp atların kendine yol edindiği yere girdiğimizde hepimiz halimizden oldukça memnunduk; sağımızda ormanlık alan, önümüzde küçük vadinin manzarasını kapatan koca Strelley tepeleri ve solumuzda da uçsuz bucaksız tarlalar... Dar yoldan aşağı doğru inerken, yolu neredeyse yarıladığımız bir noktada, ekinler arasında itinayla gidip gelen bir tırpanın sesini işittik. Lettie, ne olup bittiğini görmek için çitlere doğru yöneldi. Makinenin giremediği sarp yamaçtaki yulafları biçmekle uğraşan, George'tu. Babası da biçilen mısırları demetler haline getirerek bağlıyordu.

Babası sırtını doğrulttuğunda bizleri görünce, yanlarına gidip onlara yardım etmemizi istedi. Çitlerdeki bir boşluktan geçtik ve George'un yanma gittik.

Babası, "Hadi bakalım madem," dedi bana, sonrasında da ve Lettie'ye dönerek, "şu montunu da çıkar hadi," dedi ve devam etti, " Bize içecek bir şeyler getirdiniz mi? Getirmediniz mi, bu çok kötü oldu işte! İşime devam edeyim ben! Kilolu olmanın ne zor olduğunu zamanla anlayacaksınız." Mısır demetini bağlamak için eğildiğinde yü-

zünü ekşitti. Hayatının en güzel döneminde, çok hoş al yanakları olan iriyarı bir adamdı.

"Nasıl yaptığını bana da göster, ben de biraz yapmak istiyorum," dedi Lettie.

Bay Saxton, "Yok yok, boşver," dedi kibarca, "bileğini çizebilir ya da kolunu incitebilirsin. Ellerime bir baksana," diyerek ellerini ovuşturdu, "zımpara kâğıdı gibiler!"

George'un sırtı bize dönüktü, bizi fark etmedi bile. Ekinleri biçme işine iyice kaptırmıştı kendini. Leslie de onu izliyordu.

"Çok hoş bir hareket!" diyerek sesini yükseltti Leslie.

Aşağı eğilip demeti bağlarken yüzü iyice kızaran baba doğrularak, "Evet," diye cevapladı, "bizim George da büyük bir şevkle ekin biçiyor. İlk defa çalıştıktan sonraki ağrıyı atlatınca iyi bir vücuda sahip oluyorsun."

Biçilmiş ekinlere doğru ilerledik. Güneş yakıcı sıcaklığını yitirmeye başlamıştı. George şapkasını bir kenara fırlatmıştı, siyah saçları terlemiş ve karmakarışık lüleler oluşmuştu başında. Hoş bir ritimle tırpanını belinden savurarak ekinleri biçiyordu. Pantolonunun kemer kısmında tırpan asılıydı; rengi solmuş gömleğinin belden yukarısı yırtılmıştı; sırt kasları, tıpkı su birikintisindeki beyaz kumlara çarpan gün ışığı gibi hareket ediyordu sırtında. Ritmik bedeninde insanı fazlasıyla cezbeden bir şeyler vardı.

Ona seslendim, bana doğru döndü. Ani ve yapmacık bir gülümsemeyle doğruca Lettie'ye baktı. Oldukça yakışıklıydı. Selamlamak için bir şeyler söylemeye çalıştı, ama diyecek bir şey bulamadı. Daha sonra eğildi ve kucak dolusu mısırı yerden kaldırarak iyice bağladı.

George gibi Lettie de söyleyecek bir şey bulamadı. Leslie bu kısa bakışmanın farkına varınca araya giriverdi:

"Sanırım biçme işi oldukça iyi bir antrenman."

"Öyle," dedi George. Leslie'yi tırpanı alırken görünce de devam etti konuşmasına, "fakat insanı çok yorar ve

ellerini de yara bere içinde bırakır."

Leslie kafasını hafifçe salladı, montunu çıkardı ve "Peki, nasıl yapıyorsun?" diye sordu; fakat George'un cevabını beklemeden kendince bir şeyler yapmaya kalktı. George hiçbir şey söylemedi ve Lettie'ye döndü.

"Bir tablo gibi görünüyorsun," dedi Lettie. "Pastoral bir resim için gayet uygun konumdasın şu an."

"Peki ya sen?" dedi George.

Omuzlarını silkti, gülümsedi ve sonrasında da mineçiçeği toplamaya koyuldu.

"Mısırları nasıl bağlıyorsun?" diye sordu Lettie.

George birkaç ekin sapını aldı, temizledi ve nasıl tutulacağını gösterdi. İşe koyulmadan önce, George'un tırpandan dolayı yara bere içinde kalan, büyük ve güçlü ellerine şöyle bir baktı Lettie.

"Yapabileceğimi sanmıyorum," dedi Lettie.

"Evet, bence de," dedi sessizce ve Leslie'nin tırpanla yaptıklarına baktı. Her işi yapmaya büyük bir hevesle dünden hazır olan Leslie, tırpanı ilk defa eline alan biri için iyi iş çıkarıyordu, ancak George'un bıraktığı o izlenimden eser yoktu Leslie'de; bir de sapları kırarken George kadar sert olup aynı kütürtüyü çıkartamıyordu ekinlerin saplarından.

"Sonrasında belinin epey ağrıyacağına eminim," dedi George.

"Senin belin ağrımıyor mu ki?" diye sordu Leslie.

"Ağrıyor da pek o kadar değil artık, alışkınım ben."

"Biliyor musun?" dedi birdenbire Lettie, "Kolların onlara dokunmam için beni kışkırtıyor. Çok güzel, esmer ve de güçlü görünüyorlar."

George kolunu Lettie'ye uzattı. Lettie önce tereddüt etti, bir an için, ama sonra atik bir hareketle parmak uçlarını George'un o pürüzsüz kahverengi kaslarının üzerinde gezdirip sıkıca kavradı. Yaptığı şeyden utanarak aniden

elini çekti.

George kıs kıs gülüyordu; sessiz bir gülüştü bu, ama duyması hoş ve şaşırtıcıydı.

Lettie, ekinlere ve ormanın loş maviliğine bakarak, "Keşke burada sizinle çalışabilseydim," dedi.

George, Lettie'nin o baktığı yerlere bir göz gezdirdikten sonra güldü sessizce, "Tabii tabii," dercesine.

Lettie, vurgulaya vurgalaya, "Gerçekten de çalışmak isterdim!" dedi.

George, elini açık olan gömleğinin önüne getirip karın kaslarında hafifçe gezdirerek, "Kendini burada iyi hissederdin demek ha," dedi. "Seninle çalışmak ya da böyle ayakta dikilmek benim için bir zevktir. Kendine edeceğin bir lütuf olur bu, fiziğin için de iyi olur."

Lettie, hayatın henüz açılmamış goncası sanki George'muş gibi, onun harika görünen vücuduna bakakalmıştı.

Tam o sırada, Leslie, alnındaki teri silerek geliyordu.

"Gerçekten de bayağı bir terledim."

George montu aldı ve Leslie'nin giymesine yardım etti.

"Dikkat et, üşütebilirsin," dedi George.

"Keyifli ve hoş bir egzersiz deneyimi oldu benim için," dedi Leslie.

Parmak ucuna bir şeylerin battığını hisseden George, cebinden çakısını çıkartıp parmağına batan dikeni bir anda çıkarıverdi.

"Nasıl da dayanıklı bir derin varmış öyle," dedi Leslie.

Lettie hiçbir şey demedi ancak birazcık irkildi.

Belini doğrultmaya ve bizimle biraz sohbet etmeye yer arayan baba da yanımıza geldi. Gülerek, Leslie'ye dedi ki:

"Zamanla senin de öyle bir derin olacaktır," dedi.

George, aniden, "Hey, şuraya bakın," diyerek hepimi-

zi şaşırttı. Dönüp ne olduğuna baktık. Mısırların arasından çıkıp biçilmiş ekinlerin arasından sıçraya sıçraya geçerek çitlere doğru giden bir tavşan gördük. Mısır tarlasının yamaç boyunca boyu elli adım genişliğiyse on adım kadardı.

Eline kısa bir tırmık alıp mısırların oluşturduğu alçak duvara doğru ilerlerken, "Ekinlerin arasında bir şeylerin olabileceğini hiç düşünmemiştim," dedi Bay Saxton. Hepimiz onun peşinden gittik.

"İzleyin!" dedi baba. "Mısırların sallanıp sallanmadığına dikkat edin!"

Mısırların olduğu tarafı kolaçan ettik.

Tavşan gizlendiği yerden ortaya çıkınca, ani bir heyecanla, "İşte orada!" diye bağırdı baba.

"Hey— hey— hey, kaçırmayın, önünü kapatın," diye bağrışıyorlardı. Hepimiz taşlamaya başladık tavşanı. Ne yapacağını bilemeyip afallayan tavşancağız, Leslie'nin çılgınca etrafa koşuşturarak bağırıp çağırmasından korkup zikzak çize çize henüz bağlanmamış ekin yığınlarının arasına doğru gitti. Daha sonra silah sesinden ürküp can havliyle, kendini ekin yığınına atıverdi. Zavallı küçük hayvancağız köşeye sıkışmıştı. George, tavşanı yakalamak için ona doğru gitti, fakat tavşan biçilmiş mısırların arasına dalarak tekrar kurtuluverdi. Tam o sırada George yeni bir hamle yapıp tavşana doğru zıpladı. George ayağa kalktığında küçük hayvancağız da onun elleri arasında çırpınıyordu.

Kan ter içinde, nefes nefese geçen kovalamacanın ardından mısırların olduğu tarafa döndük. Lettie'nin birilerine seslendiğini duyunca gelenlerin kim olduğuna baktım, okuldan çıkıp gelen Emily ve iki çocuğu gördüm, tarlaya doğru geliyorlardı.

"Bir tane daha var!" diye bağırdı Leslie.

Yulaf tepelerinin kımıldadığını gördüm. "Şurada! Şurada!" diye bağırdım. Hayvan atladı ve çitlere doğru kaçtı. O tarafta duran George ile Leslie de o tarafa doğru

fırlayınca, tavşan dönüp bize doğru koşmaya başladı. Az ötemizdeki Bay Saxton'a doğru kışkışladım tavşanı, fakat Bay Saxton onu kovalamak için oldukça kiloluydu. Küçük hayvan kapıya doğru kaçınca bu sefer de saçları uçuşan Mollie, elinde şapkası, tavşanın üzerine doğru koştu; ama o da yakalayamayıp sadece tavşanın yönünü değiştirmesine sebep oldu. Tavşan yorulmaya başlamıştı. Mısır demetlerinin üstünden kötü bir atlayış yaparak yere çakıldı fakat koşmaya devam etti. Peşinden gittim. George'un yaptığı gibi tavşanın üstüne atlasaydım, onu yakalardım ama bunu asla yapamazdım. Ben sadece delikten kaçmasını engelledim. Tavşan hızla çitlerin altına doğru koşmaktaydı. George da peşinden fırladı, tavşanın çitlerin altına girmesiyle George'un tavşanın üstüne zıplaması bir olmuştu; fakat bu sefer, George tavşanı yakalayamamış, tavşan da deliğine girmişti. George nefes nefese kalmıştı, karanlık ve aydınlığın birbiriyle oynaşması gibi, heyecan ve yorgunlukla mücadele eden gözlerle bana bakarak yerde yatıyordu. Konuşmaya güç bulduğunda, bana "Neden tavşanın tepesine atlamadın?" diye sordu.

"Yapamadım," dedim.

Tekrar geri döndük. İki çocuk da sık ekilmiş mısırların arasına doğru dikkatle bakıyorlardı. Başka bir tane daha olamayacağını düşündük. George tekrardan ekin biçmeye başladı. Etrafta dolaşırken aşağı taraftaki mısır yığınlarına gizlenmiş bir tavşan gördüm. Kulaklarını sırtına doğru eğmişti; kahverengi tüylerinin altında delice atan kalp atışlarını ve bana bakan parlak gözlerini görebiliyordum. Ona acımıyordum fakat onu incitemezdim de. Bağırmadan, el işaretleriyle Bay Saxton'ı çağırdım. Hemen geldi, tırmıkla tavşanı avlamayı geçiriyordu aklından. Küçük ve keskin bir çığlık duyuldu. Sanki benim bir yerim kesilmiş gibi içime işleyen derin bir acı hissettim o an. Fakat tavşan kaçmıştı, bir anda tüm hissettiklerimi bir kenara bırakıp

tavşanın peşinden gittim. Topallıyordu. Leslie, hemen onu yakalayıverdi. Leslie zavallı hayvancağızı yakalamış olmanın heyecanıyla tavşanın kafasını kopartıp neredeyse öldürüyordu onu.

Kafamı kaldırıp diğer tarafa baktım; kızlar kapının orada, arkalarını dönmüşlerdi.

"Artık tavşan kalmadı," dedi baba.

Tam o anda, Mary bağırdı birden: "Şu delikte bir tane daha var."

Delik George'un elinin giremeyeceği kadar küçüktü, bu yüzden tırmığın sapıyla deliği genişletmek için kazdık. Tırmığı sert bir şekilde toprağa batırınca, bir ciyaklama sesi geldi.

"Fare!" dedi George ve delikten çıkan farenin de anne fare olduğunu söyledi. Deliğe vurulan birkaç darbe sonrası delik iyice genişlemişti. Her taraf küçük fare kaynıyordu. Böcek öldürmek gibi bir şeydi devamı. Dokuz tane küçük ölü fare saydım bir ara.

Anne fareye bakarak, "Zavallı hayvancağız," dedi George, "bu kadar çok sıçanı beslemek de ne iş ama!" Anne fareyi eline alınca, içini bir acıma duygusu kapladı. Daha sonra dedi ki: "Bugün de ben halledeyim şu işi madem."

Babası çitlerin yanından başka bir tırpan daha aldı eline ve ekinleri biçmeye koyuldu. Leslie ile ben, onlar ekin biçtikçe, ellerinin altından ekinleri alıp bağlıyorduk. Kısa bir süre sonra bütün iş bitmişti.

Bu güzel gün de böylelikle bitmek üzereydi. Batıya doğru sis yoğunlaşıyordu. Havadaki durağan sessizlik uzaktaki kömür madeninin makinelerinden gelen uğultularla bozulmaktaydı, insanların son enerjisini de alıp götürüyordu bu ses. Tarlaların arasından geçerken, anızlarla dolu fıçılar santur gibi tıngırdıyordu. Mısırın kokusu hafiften yayılmaya başlamıştı. Sülünlerin son çığlığının yükselmesinin ardından küçük bulutlar gibi kümelenmiş kuş

sürüleri de gökyüzünden kaybolmuştu.

Bir tırpan taşıyordum, oldukça seri bir şekilde, çiftliğe doğru tepeden indik. Çocuklar ellerinde tavşanlarla evlerine gittiler.

Değirmene vardığımızda kızları masadan yeni kalkarlarken bulduk. Emily kullanılmış kapları masadan kaldırıp bizim için temizlerini getirmeye başladı. Samimiyetsiz bir şekilde bizi selamladı. Lettie, ocağın ateşinin yakınındaki oturakta duran kitabı aldı ve pencere kenarına gitti. George, bir sandalyeye bırakıverdi kendini. Montunu çıkarıp bir kenara fırlatıvermiş, saçlarını da geriye doğru taramıştı. Büyük kahverengi kollarını masaya koyup dinlendirerek bir süre öylece sessiz kaldı.

George, elleriyle gözlerini ovup bir yandan da bana bakarak, "Bu kadar koşmak, bütün bir gün çalışmaktan daha çok yoruyor. Bunu bir daha yapmam diye düşünüyorum," dedi.

"Eğlenceli bir şeyler yaparken sonrasını düşünemiyoruz," diye karşılık verdi Leslie.

"Tavşanların bize sağladığı yarardan çok zararı dokunur bunun size," dedi Bayan Saxton,"ve ömründen birkaç gün kaybolur topu topu."

George, bir parça ekmek koparıp yağa bandırdıktan sonra koca bir parçayı ağzına götürürken, "Ne olacak ki sanki!" dedi.

Emily'ye dönüp, "Bize çay doldur," dedi George.

Emily, bir taraftan çay doldururken, "Böyle kaba saba insanların yolunu beklemiş olmama inanamıyorum," dedi.

"Hahay," diye karşılık verdi George, bir parça daha ekmeğini yağa bandırarak, "bu seferki vahşiliğimde yalnız değildim."

Başını kitabından kaldırmadan, kızgın bir sesle, "Erkeklerin hepsi vahşidir," dedi Lettie.

"Bizi evcilleştirebilirsin," dedi Leslie muazzam bir mi-

zahla.

Lettie cevap vermedi. Emily'ye uyuzluk yapma derdindeki George konuşmaya başladı tekrardan:

"Tüylerine dokunup da tavşanı yakalayamamış olmak nasıl da delirtiyor adamı." George bunu dedikten sonra kıs kıs güldü.

Emily kızgın bir şekilde odadan ayrıldı. Bunun üzerine Lettie bir şeyler söyleyecekmiş gibi aniden ağzını açtı fakat bir şey demekten vazgeçti sonrasında.

"Bilmiyorum," dedi Leslie. "İş öldürmeye gelince mide bulandırıcı oluyor."

"Eğer koşacaksan," dedi George, "sonuna kadar koşmalısın. Kafana koyduktan sonra, yarı yolda asla pes etmezsin."

"Tavşan gibi minik bir canlının peşinden koşup ona eziyet ettikten sonra kafasını koparan bir erkek kadar vahşisi yok bence," dedi Lettie.

"Her şeyden önce böyle bir insan barbardan başka bir şey değildir," diye fikir yürüttü Emily.

"Eğer o tavşanın peşine düşen sen olsaydın, sen de aynısını yapardın," dedi George.

Leslie, "Kadınlar da yeterince zalimler," dedi Lettie'ye bakarak. "Evet," diyerek devam etti: "Bazen kendi yöntemleriyle oldukça zalim olabiliyorlar." Sonrasında, komik bir tebessümle tekrar Lettie'ye baktı.

"Hiçbir şeyi de beğenmezsiniz!" dedi George. "Eğer bir şey yapmak istiyorsan, yapmalısın."

"Cesaretin varsa tabii," dedi Emily, laf sokuşturarak.

George, kara gözleriyle oldukça sinirli bir şekilde baktı Emily'ye.

"Fakat," dedi Lettie, kendini bunu sormaktan alıkoyamadı: "Bunun zalimce bir davranış olduğunu düşünmüyor musunuz? —ki yaptığınızın vahşice bir şey olduğunu biliyorsunuz— o halde küçük bir canlının peşine düşüp

ona eziyet etmek adice, canice bir şey değil de ne?"

"Belki de öyledir," diye cevap verdi George, "ama bu yaptığımızın üstünden daha bir saat bile geçmiş değil."

Acı dolu bir ses tonuyla, "Duygusuzsunuz," dedi Lettie.

George, küçümser bir tavırla güldü; fakat hiçbir şey demedi.

Çaylarımızı sessizlik içinde bitirdik. Lettie, kitabını okuyor, Emily ise evin içinde öylece dolanıyordu. George sonunda dayanamayıp kalktı ve dışarı çıktı. Birkaç dakika sonra, elinde süt kovalarıyla, "Dişbudak Koruluğu" şarkısını söyleyerek bahçeden geçtiğini duyduk.

George'a karşı biriktirdiği öfke patlamasıyla, "Hiçbir şey zerre kadar umurunda değil," dedi Emily. Lettie düşünceli düşünceli pencereden bahçeye doğru bakıyordu, suratı asıktı.

Bir süre sonra, gölete çarpan gün ışığı tamamen kaybolmadan, biz de dışarı çıktık. Emily bizi olgunlaşmış erikleri toplamamız için küçük bir bahçeye götürdü. Toprağı kara ve bakımsız bir bahçeydi burası. Bağlanmış mısır sapları ve yoğurtotları, yol boyunca uzanan eski bektaşiüzümü çalılarını sıkıca sarmıştı. Yabani otlar ve belki de uzun ince enginarlar ya da şişkin sakızkabakları yüzünden burası pek de meyve veren bir bahçe değildi. Ancak bahçenin yüksek ve gri çiftlik evlerinin bulunduğu alt kısmında, duvarda çarmıha gerilmiş ancak kaçıp esaretten kurtularak öne doğru eğilmiş bir erik ağacı vardı. Ağacın büyük dallarının altında, yoğun sisin altına gizlenmiş kızıl hazineler ve muhteşem bir dünya vardı. İç içe girmiş bir dalını sallayınca, ağacın tüm hazineleri, hatta taze reçineleriyle birlikte, ravent ağacının yapraklarına çarpa çarpa büyük bir gürültü çıkararak yaprakların arasından yere düştü. Kızların gülüşmesinin ardından, meyvelerin çürümüşlerini ayırdık ve bahçeye döndükBahçenin gölet kıyısına doğ-

ru kalan tarafına gittik, gölet, uzun otlarla çevrelenmişti. George'un babası buraların fare kaynadığını söylemişti. Biraz ötemizde bir sürü sazlık vardı. Gölün karşı kıyısında ise meyve ağaçlarıyla kaplı bir tepe bizi selamlamaktaydı. Küçük gölet, derin ve kara bir kanal aracılığıyla üst taraftaki göl ile birleşiyordu.

İki sıçan, su kanalından bize doğru koşuşturuyordu. Onları izlemek için yosunlu taş yığınının üstüne oturduk. Bir tanesi kanaldan dışarı çıktı, biraz koştuktan sonra durdu, sonra koşmaya devam etti, etrafını dinledi, çıplak uzun kuyruklarını sürüye sürüye özgürce dolanabileceklerinden emin oldular. Kısa süre sonra altı-yedi gri çirkin yaratık bir araya gelip karanlıkta kanalda birbirleriyle oynamaya başladı. Oturmuş, ayaklarıyla bıyıklarını vura vura yüzlerini siliyorlardı. Daha sonra bir tanesi biraz hareketlendi ve heyecanla kıpırdanarak iki ayağının üstünde durup sıçradı, sonrasında dört ayağının üzerine düştü, koştu ve karanlık gölgeler arasında kayboldu. Bir tanesi de cumburlop suya düştü, bize doğru yüzdü beyaz küçük şeytan, keskin burnu ve muzip küçük gözleri bize yaklaşıyordu. Lettie ürperdi. Durgun gölete bir taş fırlatmam, hepsini korkutmaya yetti. Ancak kendi kendimizi daha çok korkutmuştuk, bu yüzden de ayaklarımızı yere sürte sürte aceleyle yürüdük ve uzaklaştık oradan.

Leslie bizi arıyordu. Bay Saxton'la birlikte bahçeyi ve her yanı didik didik etmişlerdi.

"Benden mi kaçıyordunuz?" diye sordu.

"Hayır," dedi Lettie. Bir yaprağın içerisine koyduğu iki eriği göstererek, "sana erik getirmeye gitmiştim. Bak!" dedi.

"Yenebilecek kadar olgunlaşmış görünmüyorlar!" dedi Leslie.

"Tadına bakmadan konuşma," diyerek güldü Lettie.

"Gel," dedi Leslie kolunu uzatarak. "Hadi göle doğru

gidelim." Lettie, Leslie'nin koluna girdi.

Dingin gölete yansıyan sarı ve koyu renkli gün ışığıyla, muhteşem bir akşamdı. Lettie, kendisini, eğilmiş söğüt ağacına kaldırmasını istedi Leslie'den. Leslie de başını Lettie'nin eteğine yaslayarak oturdu. Emily ve ben yolumuza devam ettik. Leslie'nin bir ara mırıldanır gibi bir şeyler söylediğini duydum; fakat Lettie, sevecen bir edayla, "Hayır, sessiz kalalım. Her yanımız sessizlik şimdi, her şeyden çok buna ihtiyacım var şu an," diyerek onu susturdu.

Emily ve ben kızılağaçların altında oturup sohbet ettik. Günün heyecanının ardından, akşam vakti, özellikle kışın, insan hüzne kapılıp duygusallaşabiliyor. Karanlığın çökmekte olduğunu unutmuştuk. Biraz uzağımızda olan Leslie'nin, uçan bir böceğin pek de yakınımıza gelmeden çıkardığı vızıltıya benzeyen sesini duyabiliyordum. Tam o sırada, yolun aşağısındaki bahçede George, eski bir şarkıyı söylemeye başladı: "Aşkın tohumlarını ektim..."

Bu şarkı Leslie'nin uçuşan sesiyle karışıyordu, şarkının gittikçe yükselmesiyle Leslie'nin vızıltısı kesildi. Sonrasında George bize doğru yürüdü. Leslie, hiçbir şey demeden, ellerini dizlerine dayayıp aşağı atladı. George bize iyice yakınlaştıktan sonra, "Ay yükseliyor," dedi.

Lettie, ağaçtan inmeye yardımcı olsun diye ellerini George'a uzatarak, "İnmeme yardım et," dedi. George, isteğini yanlış anladı ve onu, bir çocuğu tutar gibi, kollarının altından tutarak nazikçe yere bıraktı. Leslie yerden kalktı hemen; George'un bu davranışına gücenmiş olacaktı ki suratını ekşitti.

"Dördünüz, hep birliktesiniz sanıyordum," dedi George sessizce. Lettie, kendini savunurcasına hızla döndü:

"Evet öyleydik. Ama şimdi de —beş olduk. Ay şu taraftan mı yükseliyor?"

"Evet. Ormanın hemen üzerinden çıkacağını düşünü-

yorum. Yukarılardan bize baka baka yükselecek en tepeye doğru. Bizlerden bir şeyler öğrenme çabasında olduğunu görebiliyorum ayın, benim de ona anlatabileceklerimin olduğunu biliyorum; ama ona hangisini anlatmam gerektiğini kestiremiyorum," dedi Emily.

Gökyüzünün iyice karardığı doğu tarafında, ormanın hemen üstünden tüm asaletiyle görünüverdi sarı ay. Oturduk ve sessizce izledik. Daha sonra ayın tamamı görünüp tam karşımızdan bize doğru gülümsediği o an, ayışığının göldeki parıltısı ile oluşturduğu mehtap manzarasını izlerken, ayaklarımızı usulca suda gezdiriyorduk. Ayışığının göldeki yansımasına öyle dalıp gitmiştik ki; suyu artık yüzümüzdeymiş gibi hissediyorduk. Lettie, bu durumdan memnun görünüyordu. Emily ise bu manzaranın karşısında kendini kaybetmiş gibiydi; ağzı açık, hayranlıkla izliyordu. Leslie kaşlarını çatmış, etrafında olup bitene kayıtsızdı. George ise derin düşüncelere dalmış, müthiş görünen ayışığının etkisiyle duygu seline kapılmıştı. En nihayetinde, Leslie hafif bir ses tonuyla bu sessizliği bozdu:

"Gel canım," dedi ve Lettie'yi koluna taktı.

Göl kıyısına kadar öylece kol kola gittiler ve kanaldaki kalasların üzerinden karşıya geçtiler.

Biz meyve bahçelerinin bulunduğu dik yamaçtan aşağı inerken, "Biliyor musun," dedi Lettie, "gülmek ya da dans etmek gibi oldukça sıradışı şeyler yapmak istediğimi hissediyorum."

Leslie, alçak bir ses tonuyla, incinmiş duygularını belli ederek, "Eminim, *az önce* yaptığımız gibi bir şey düşünmüyorsundur," dedi.

"Aynen öyle bir şey! Aşağıya kadar yarışalım seninle."

Lettie, tam öne doğru atılmıştı ki, Leslie onu sırtından tutarak, "Hayır, hayır canım, lütfen!" dedi. Çimenlik alana açılan küçük kapıya vardıklarında, kapının önünde durup içten gelen, hafif bir ses tonuyla bir şeyler söyledi Leslie.

Sanırım, yarım kalan teklifini tamamlayacaktı, bu yüzden Lettie'ye sarıldı.

Lettie, Leslie'nin bu hamlesinden sıyrılıp, uçsuz bucaksız görünen çimenlere bakarak bağırdı:

"Polka! Polka dansı —çimler düz ve kısayken polka dansı yapabiliriz —çimenlerin üstüne düşmüş yapraklara rağmen dans edebiliriz yine de. Evet, evet, nasıl da eğlenceli olur!"

Lettie, dans etmek için elini Leslie'ye uzattı; fakat bu hareketi Leslie'nin canını oldukça sıkmıştı, çünkü o dans etmek istemiyordu. Bu yüzden de Lettie bana seslendi; sesinde tedirginlik emareleri vardı, bu belki de gecenin duygusal yorgunluğundandı.

"Gel hadi, dans edelim. Leslie polka dansından nefret ediyor." Lettie'yle dans ettim. Çok uzun zamandır polka dansı yapmıyordum —bu dansı yapabilmek için insanın ayaklarının doğuştan sahip olduğu bir yetenek lazım gibi görünüyor. Uçuyormuş gibi dönüyorduk kuru yaprakları çatırdatarak. Ufukta asılı duran ay, batının soluk rengi, akşam bulutları ve gece birbirinden ayrılmış, sarısalkım ağacının fantastik dalları arasında küçük bir çılgınlık deniyormuş gibi eğleniyordu. Lettie yorulmak nedir bilmiyordu; ayakları havayı gıdıklayan kanatlar gibiydi. En sonunda onu durduğumda, Lettie, mutluluktan gülücükler saçıyor, bir yandan da saçlarını bağlıyordu.

Lettie, aşırı mutluluğun etkisiyle, "Oradaki!" diye seslendi Leslie'ye, "Çok eğlenceliydi. Gelip dans etmek istemez misin?"

Leslie, bu dansın ruhundaki şiiri aşağılama duygusuyla, üzgün bir sesle, "Polka dansı olmaz," dedi.

"Ama insan ıslak çimde ve çatırdayan kuru yapraklar arasında başka bir dans edemez ki. Ya sen George, gelmez misin sen de?"

"Emily benim zıpladığımı söyler," diye cevap verdi, George.

"Hadi ama ya —hadi," dedi Lettie ve hemen ardından da çimlerin üstünde hoplayıp zıplamaya başladılar. Birkaç adım sonra ikisi birden yere düşüp çimlerin üzerinde yuvarlandı. George, büyük adımlar atıp Lettie'yi de kaldırarak sıçrıyordu. Muhteşem, karşı konulamaz bir danstı bu. Emily ve ben de bir iç halka oluşturarak onlara katıldık. Dans ederken, yanımızda uçuşan beyaz şeyleri, ahenkle rüzgârda salınan elbiselerden ve etrafımızda fırıl fırıl dönen yapraklara çarptığımızda çıkan hışırtıyı hissedebiliyorduk. Bir süre sonra yorulduk; ama Lettie ve George dans etmeye devam ettiler.

George, müthiş sonun getirdiği ihtişamla böbürlenmiş ve dimdik görünüyordu; Lettie de, Bacchante gibi coşmuş, kendinden geçmişti.

"Bitti mi?" diye sordu Leslie.

Lettie, bugün Leslie'nin sorularını hiç takmıyordu.

"Evet," dedi, nefes nefese. "Sen de dans etmeliydin. Bana şapkamı uzatabilir misin lütfen, Berbat görünüyor muyum?"

Leslie, şapkayı alıp ona uzattı.

"Berbat mı?" diye tekrarladı, Leslie

"Bakıyorum da bugün pek bir *ağırbaşlısın*! Neden?"

Leslie, ironik bir ifadeyle, "Evet, neden?" diye tekrarladı.

"Aydan olsa gerek. Şapkam düzgün duruyor mu? Söylesene —bana bakmıyorsun bile. O zaman düzelt hadi. Hemen şimdi! Neden ellerin bu kadar soğuk ve benimkiler bu kadar sıcak! Kendimi afacan çocuklar gibi hissediyorum," diyerek güldü Lettie.

"Tamamdır, işte şimdi hazırım. Yaşlı ay, şuradaki dallara kıkır kıkır gülerken bir de göz kırpınca üzgün üzgün kokan şu küçük kasımpatıları fark ettin mi? Onların hüzünle ne işi olabilir ki!" Lettie, eline bir avuç dolusu çiçek yaprağı alarak havaya fırlattı. "Rüzgârın esintisiyle uğul-

darlarsa, kederlenmek istiyorlar demektir —etrafımdakilerin göz kırpıp, arsız görünmelerine bayılıyorum."

VI.

GEORGE'UN EĞİTİMİ

Söylediğim gibi, Strelley Değirmeni uzun Nethermere vadisinin kuzeyinde uzanır. Kuzey yamaçlarında otlaklar ve tarım arazileri yer alır. Şu an kapalı ve mülkün bir parçası olan bakımsız alan batı yamacını kaplar ve ekili alanlara doğudaki nehir yatağının keskin eğimi ile bağlanır. Ormanlık alan bir koruluğa doğru genişler ve göletin yukarısında sonlanır. Bunun dışında, batıda yaşlı ağaçlarla ve dikenli ağaçlara dönüşmüş eski çalılık sırasının kasvetli ve yıkık dökük kalıntıları ile kaplı, yalçın, vahşi ve çimenlik bir yamaç yükselir. Kuzeybatıdan başlayarak tepenin yamaçları boyunca, bizim evimizi çevreleyip Nethermere'in güney ucuna kadar neredeyse savaşarak ilerleyen, doğuyu ve güneyi saran karanlık ormanlar uzanmaktadır. Doğu tepesinin zirvesinden tam karşıya baktığınızda Selsby Kilisesi'nin çan kulesini, birkaç çatıyı ve maden yataklarını görürsünüz.

Yani, çiftliğin üç tarafı ormanlar, tavşan yuvaları ve yine tavşanı bol olan parkla çevriliydi.

Mülkün sahibi bir zamanlar ünlü olan ama şimdi döküntü haline gelmiş bir evin kahyâsıymış ve tavşanlarını seviyordu. Ailenin servetinin aksine, aile ağacı inanılmaz şekilde büyümüştü. Sherwood buna eş bir şey gösteremezdi. Dallanıp budaklanması harikuladeydi. Bir İngiliz meşesinden çok bir banyan ağacı gibiydi. İyi kalpli ev sahibi kendisini, karısını nasıl besleyecek; adını, geleneklerini ve bu bereketsiz arazisindeki on üç dalı nasıl koru-

yacaktı? Kötü talih ona tavşanlarını, şu tüylü yaratıkları Nottingham'da üç beş kuruşa sattırmıştı. Soylu aile o zamandan beri tavşanlarla geçinmekteydi.

Çiftlikler yenilip yok olmuştu. Mısırlar ve çimenler tepelerin yamaçlarından kaybolmuştu. Hayvanlar otları yiyemedikleri için zayıflamıştı. Daha sonra çiftlik, bir bekçinin evi haline gelmiş ve bölge sessizliğe bürünmüştü çünkü hayvanların sesleri, at nalların tıkırtıları, atak köpeklerin havlamaları duyulmuyordu.

Ancak mülk sahibi tavşanlarını seviyordu. Tavşanları, çaresiz kalmış çiftçilerin tuzaklarından silahla ve tahliye ihbarları ile koruyordu. Kemirgen yaratıklar hareket ettiğinde, tepenin yamacının dağınık halini görünce nasıl da müteşekkir olmuştu!

Bir pazartesi sabahı çayırlık, mülk sahibinin silahının sesiyle kendine gelirken, "Şunlar bıldırcın değil mi?" diye sordu, avlanmaya gelen misafirine.

"Bıldırcın mı? Bu vahşi alanda?"

Asık suratlı bekçinin tatsız tatsız gülümsediği sırada, avlanmaya gelen misafiri bir başka silahı alırken, "Evet, bıldırcınlar vallahi," diyerek kabullendi.

Bu sırada Strelley Değirmeni, bu koşullar altında neredeyse kangren olmuş gibiydi. Değirmen, bu ıssız yerde tek başına duruyordu. Bölge sahibinin hiçbir kiracısında silah olmaması anlaşılır bir durumdu.

Bölge sahibi, Bay Saxton'a, "Sen zaten tarlayı neredeyse bir hiçe kiralamışsın. Kira gerçekten çok komik. Şüphem yok ki tavşanların yediği, az bir şeydir," dedi.

"Az değil, gelip bakın isterseniz."

"Ne istiyorsun?" diye sordu diğeri.

"Tarlayı telle çevirebilir misiniz?" diye istekte bulundu Bay Saxton.

"Halkett'in söylediği gibi, bu kadar tarla için, ne kadar demişti Halkett? Bayağı pahalıya geliyor. Bunu karşılayamam."

"Ben de böyle yaşayamam."

"Bir bardak daha viski alır mısınız? Evet, evet ben bir tane daha alacağım. İçkiden gerçekten tat almak istiyorsam yalnız içemiyorum da. Evet, işte böyle! Bence biraz abartıyorsunuz. Durum o kadar da kötü olmadığına eminim."

"İyi o zaman, tazminatta görüşürüz. Sizi bir de Halkett ile görüşeceğim zaman görmek isterim. Bir yerlerden bir şeyler buluruz."

Eylülde doğmuşum. Bu yüzden eylülü bütün aylardan daha fazla severim. Eylülde yapılan mısır hasadında; buğday hasadının sıcağı, telaşı, susuzluğu ve yorgunluğu yoktur. Eğer bizde sürekli olduğu gibi mevsim geç kalmışsa, eylül ortasında bile tarlalarda mısır olur. Sabahlar yavaş yavaş gelir. Toprak, evli ve solan bir kadın gibidir; şafağın ilk öpücüğünü almak için heyecanla yerinden fırlamaz, yavaşça, sessizce ve beklemedik bir şekilde her bir yeni günün doğuşunu izler. Değer verilmemiş bir kadının gözlerindeki hatıra gibi olan mavi sis, ağaçlarla kaplı tepeden hiç gitmez; sadece öğle vakti yakınlardaki çalıların biraz gerisine çekilir, o kadar. Sabah şakıyacak bir kuş yoktur ortada. Bir tek karga konuşur kendiyle. Belki tırpanın düzenli nefesinin hışırtısı; hatta bazen biçme makinesinin korkunç gıcırtısı olur. Ancak bir sonraki günün sabahında yine her yer sakindir. Toplanmış mısırlar soğuktur, onları bağlayıp yığın yapmak için ağır demeti kaldırdığınızda yulaflar birbirine sarılır ve hüzünlü bir biçimde boyunlarını büker.

Arkadaşım George ile sakin sabahlar boyunca çalışırken durmadan konuşurduk. Ben ona kimya, botanik ve psikoloji konularında bildiklerimi anlatırdım. Birbirini izleyen günlerde öğretmenlerin bana söylediklerini ona aktardım: Hayat, cinsellik ve hayatın kökeni, Schopenhauer ve William James hakkında. Yıllardır arkadaştık ve benim

konuşma tarzıma alışıktı. Ancak bu sonbahar, aramızdaki yakınlık ilk meyvelerini verebilmişti. Ona çokça şiirden ve temel metafizikten bahsettim. Çok iyiydi. Kendini tatmin etmek dışında neredeyse hiçbir önyargısı yoktu. Din onun için önemli değildi. Bu yüzden ona anlattıklarımı açık fikirlilikle dinledi ve anlatılanların maksadını çok hızlı kavrayıp bu fikirleri kendisinin bir parçası haline getirdi.

Akşam yemeğine kadar üstümüzde sadece bir montla durmamıza elveren sıcaklıkta çalışıyorduk. Böylesi durgun ve insanın bedenini saran sıcaklıktaki havada arkadaşlık harikuladedir. Sonbahar her şeye nüfuz eder. Eylülün o tatlı kokusu içindeki mürdüm erikleri, hatıraları canlandırır. Masadakilerin sesleri alçaktır ve geçmişi hatırlatırlar.

Öğlen sıcak ve sapsarı. Yulaf demetleri daha hafif ve özgürce kucaklaşırken, birbirleriyle fısıldaşıyorlar. Üzerinden biri geçtikçe uzun ve devasa görünen anız tarlası çatırdamakta. Samanın çok hoş bir kokusu var. Kurumuş ve bitap düşmüş gibi görünen demetler kaldırılırken, üzerinde vakti geçmiş meyveleri ile bir yabani ahududu dalı gözüküyor. Islak çimenlerin arasında böğürtlenler de bulunabilir. Pejmürde kılıklı yüksükotunun ucundan sarkan son kalmış taçyaprağını fark etmemek olmaz. Sohbet insanlar hakkında; kişinin umutları, geleceği, Kanada, işin nerelerde zor olduğu hakkında ama hayat hakkında değil. Sohbet, düzlüklerin geniş olduğu ve kişinin, gözlerden uzak bir meyve bahçesinde yere düşen elma misali yumuşak vadilere düşmediği yerler hakkında. Sis, sıcak bir öğlenin yüzünü kapatmakta. Demetlerin bağlanması bitmiş, geriye sadece yere konulmuş demetlerin balya haline getirilmesi kalmıştı. Güneş, batıda sarı bir parıltı içinde batıyordu. Tıpkı sönmek üzere olan bir ateş gibi, güneşin altın sarı rengi kırmızıya, kırmızı da karanlığa dönüşmekte, güneş beyaz sisin ardından kaybolmakta ve bizler de ceketlerimizi giyip eve gitmekteyiz.

Akşam olup, süt sağımı ve yemleme işi bittikten sonra tuzaklara bakmaya çıktık. Nehrin etrafından dolaşıp ormanlık tepenin yukarısına tırmandık. Ayaklarımıza uyuzotları dolandı, üstümüzden bir yığın diken silkeledik. Ayışığı üstlerine vurunca parlamışlardı. Islak çimlere, köstebeklerle siyah tavşanların yumuşak yuvalarına ayaklarımız takılıyordu. Tepelerin ve ağaçların gölgeleri vuruyor, vadideki sis gelen ayışığını soğuk ve gümüşi bir renk olarak yansıtıyordu.

Tepenin kenarında duran eski bir çiftliğe geldik. Çiftlikte ağaç yoktu, böylece bir zamanlar ekili olan bir alan net biçimde görülüyordu. Gökyüzüne karşı duran evin hoş bacalarına hayran kaldım. Vaktin henüz akşamın sekizi ve evin tamamının bir oda genişliğinde olmasına rağmen pencerelerde ne ışık ne de bir parlaklık vardı. Uzun ve etkileyici girişe baktık. Birçok pencere tuğlalarla kapatılmıştı. Bu da ev sanki körmüş gibi bir izlenim yaratıyordu. Duvarlarda alçıların düştüğü yerlerin gölgesi daha bir karanlıktı. Kapıyı açtık ve ilerlerken ayaklarımıza kuru otlar ve yabani bitkiler dolaştı. Oda aynı zamanda kâğıt ve saman çöpleriyle pislenmiş düz zeminine ayışığının düşmesini sağlayan bir pencere ile diğer taraftan da aydınlanıyordu. Şömine, dağılmış gri külleri, yanmış kâğıtların kalıntıları ve zavallı halde bir çocuğun oyuncak bebeğinin koparılmış kafasıyla, ışıkta kendini gösteriyordu. Gölgenin sınırında ise bir tür avcı şapkası olan kalpak duruyordu. Böylesine yalnız bir odaya girdiği için ayışığını suçladım. Karanlık kendi başına güzel ve sır doluydu. Duvar kâğıdının aydınlanmış tarafındaki küçük gülleri sevmedim. Şömine kenarını da sevmemiştim.

George, bir çiftçi içgüdüsüyle evin etrafına yöneldi. İnek ağılı beni şaşırttı. Şimdiye kadar gördüğüm en uzun ısırganotu bahçesiydi. Isırganotlarının boyu beni boyumdan; yani yüz seksen santimden bile uzundu. Hava, ısır-

ganotlarının yoğun kokusuyla donuklaşmıştı. Karanlık tuğla yolda George'un arkasından giderken vücudumun ürperdiğini hissettim. Ancak binaların içine girince harika durumda olduklarını gördük. Yakın zamanda yenilenmiş gibi duruyorlardı. Çok iyi ahşaptan yapılmış, düzenli ve rahat odalardı. Etrafta tüyler, hayvan kalıntıları ve derhal bir kibrit ateşiyle incelediğimiz bir kedi kalıntısı bile vardı. Ağıla girdiğimizde tuhaf bir ses duyduk. Üç büyük fare yanımızdan neredeyse bize sürtünerek geçmiş, korkunç dişleriyle bizi korkutmuştu. Ürperdim. Küflenmiş ve ormanı içine almışçasına otlarla dolu kovayı devirerek geri döndüm. Fareler ve uçan yarasaların çıkardığı belli belirsiz sesler yüzünden sessizlik daha da korkunçtu. Yerde mısır, saman ya da kuru otlardan eser yoktu. Her yeri yabani otlar kaplamıştı. Titremekten kendimi alamadım. Bizimle açık gökyüzü arasında görülecek elma yoktu. Ya kuşlar elmaların düşmesine neden olmuştu ve fareler elmaları yemişti ya da birileri onları toplamıştı.

George sesinde acı bir tonla, "Değirmen de bu hale gelecek," dedi.

"Senden sonra," dedim.

"Benden sonra... benden sonra. O kadar dayanır mı bilmem. Babamın ömrü kısa sürerse şaşırmam. Bir yanda tavşanlar, bir yanda başka şeyler... Şu an sattığımız süte ve benim şehir konseyi için yaptığım at arabası işine sırtımızı dayıyoruz. Buna çiftçilik denmez. Hem çiftçi, hem sütçü, hem pazarcı hem de taşımacıyız biraz. Rezil bir iş."

"Ama sürdürmek zorundasın," diye çıkıştım.

"Evet ama berbat bir durum bu. Babam da ilerlemiyor, yöntemlerini değiştirmeyecek hiç."

"Peki, ya sen?"

"Ben mi? Ben neden değişeyim ki? Evde rahatım ben. Geleceğime dair ise, kimse bana yük olmadığı sürece bir yolu bulunur."

"Serbestsin yani."

"Buna serbestlik denmez," diye yanıt verdi etrafına bakarak ve devam etti, "bu sadece memeyi ağzından çekip sütün bozulmasına neden olmaktır. Şuraya bak!"

Tepenin yamacından kayan ayışığının aydınlattığı, ince bir örtüyü andıran sisin ardında birbirine sokulmuş ve arada bir ileri doğru zıplayıp bir şeyler yiyen bir ordu tavşan gördük.

Tepeden aşağı doğru hızlıca salınırken ev sahiplerini korkuttuk. Değirmen tarlalarına bağlanan çite yaklaştığımızda ev sahibi, "Merhaba!" diye bağırıp ileriye doğru koşturdu. Adamın peşinden gittim ve çitin arkasından bir erkeğin yaklaştığını gördüm. Bir bekçiydi. Silahını inceliyormuş gibi yapıyordu. Ona yaklaşınca bize olabildiğince içten bir şekilde,"İyi akşamlar!" dedi.

George bir yandan çitteki küçük aralığı incelerken adama cevap verdi.

"Bu kapandan dolayı sizin başınızı ağrıtacağım," dedi.

"Öyle mi?" dedi geniş, yapılı ve esmer yüzlü adam; yani Annable. "Ayrıca bilmek isterim ki acaba ne yapıyordunuz çitin bu tarafında?" diye sordu.

George kızgın bir şekilde, "Ne yaptığımızı görebilirsiniz. Kapanımı ve tavşanı verin," dedi.

Annable bana dönerek alaycı bir tavırla, "Ne tavşanı?" diye sordu.

George da, "Siz gayet iyi biliyorsunuz ne tavşanı olduğunu, verin yoksa..." diye sözlerine devam etti.

Adam kibirle sırıtarak, "Yoksa ne? Hadi söyle! Duyunca ölmem," dedi.

George hiddetlenmiş şekilde adama yanaşıp, "Ver şunu!" diye bağırdı.

Adam hiç hareket etmeden George'un nerede durduğuna göz atıp, elinde tuttuklarıyla öylece durarak; "Sen ve o, ikiniz de eve gitseniz iyi olur. Kapanı da tavşanı da

unutun, haydi!" dedi.

George, adamı yakasından kavramak üzere ani bir hareketle öne atılıp, "Görüşeceğiz," dedi. Ancak, o anda sol kulağının altına isabet eden şiddetli bir yumrukla geriye doğru sendeledi.

Bense, "Hayvan herif!" diye bağırarak adamın yüzüne yumruk attım. Ancak ben de kendimi yarı baygın vaziyette, çimlerde buldum. Adamın arkasından adamı saran kadife pantolonunun paçalarına baktım. Yürüdükçe bir şeytanı andırıyordu. Göğsümdeki yumruk yediğim yeri bastırarak ayağa kalktım. George çitin kenarında yatıyordu. George'u yüzüstü çevirdim ve şakaklarını ovalayıp yüzüne kurumuş ot sürdüm. Gözlerini açıp bana baktı. Afallamıştı. Hızlıca nefes aldıktan sonra elini kafasına koydu.

"Neredeyse aklımı alacaktı," dedi.

"Pislik herif!" dedim ben de.

"Hazır değildim."

"Hayır, değildin."

"Beni yere mi serdi?"

"Evet, beni de."

Bir süreliğine sustu ve kendini salmış bir halde oturdu. Daha sonra elini kafasının arkasına koyup, "Beynim uğulduyor," dedi. Kalkmaya çalıştı ancak yere yuvarlandı. "Hay Allah! Geri zekâlı bir bekçi yüzünden ne hallere düştük!"

"Gel bakalım, eve gidebilecek miyiz?" dedim.

George hemen cevap verdi, "Hayır! Onlara söylemeyeceğiz, sakın söyleme."

Göğsümdeki ağrıyı düşünerek ve Annable'ın çenesine attığım yumruğun sesini duymayı hatırlamayı arzu ederek oturdum. Yumruklarımın durumunun hali hayli kötü olmasına rağmen daha da zedelenmelerini isterdim. Ayağa kalkıp George'un da kalkmasına yardım ettim. George sallandı ve neredeyse beni düşürüyordu. Biraz sonra yal-

palayarak yürüdü.

"Üstümde kil gibi şeyler mi var?" diye sordu.

Ben, biraz utanarak, George'un şaşkınlığı ile cevap verdim, "Çok değil."

"Temizle şunu," dedi, temizlenmek üzere kımıldamadan durdu.

Elimden geleni yaptım. Daha sonra bir süre tarlalarda sıkıntılı, sessiz ve kızgın bir halde dolaştık.

Göletin kenarına gittiğimizde aniden kafalarımızın üstünden kayan büyük ve hışırtılı gölgeler bizi şaşırtmıştı. Artık Nethermore'u soğuk bir rüzgâr dondurmaya başladığından ötürü kuğular kendilerine kalacak bir yer bulmak için uçuyordu. Karanlık gölgelerin üzerinden, ayışığını küçük noktalara bölerek otlarla kaplı değirmen havuzuna indiler. Gece, kuğuların suyun üzerindeki kanatlarının çırpılmasıyla ile çınlıyordu. Sessizlik ve sükûnet bozulmuş; ayışığı kırış kırış olmuş, dağılmış ve bozulmuştu. Kuğular gölgelerin içine doğru ilerlerken karanlık ve korkutucu birer görüntüydüler. Rüzgâr bizi ürpertmişti.

George'dan ayrılırken, "Kimseye bir şey demeyeceksin, değil mi?" diye sordu.

"Hayır."

"Hiç kimseye hiçbir şey söylemeyeceksin, değil mi?"

"Yok, söylemeyeceğim."

"İyi akşamlar, o zaman."

Eylülün sonuna doğru bizim orası tuhaf köpeklerin koyunlara saldırması nedeniyle huzursuzdu. Bir sabah, toprak sahibi, alışkanlığı üzere tarlalarını gezerken çitin kenarında iki koyununu ölü ve parçalara ayrılmış vaziyette bulmuş. Diğer koyunlar ise üzerlerine kan bulaşmış halde, bir köşede korkudan birbirlerine sokulup bekliyormuş. Toprak sahibi günlerce kendine gelememiş.

İki gri yabani köpeğin etrafta olduğu bildirildi. Toprak sahibinin bekçisi bir şafak vakti Doktor Collins ve

Abbey'in tarlalarında kısık kısık bir havlama duymuş. İşçiler sürüye bakmaya gittiklerinde üç koyunu kanlar içinde bulmuşlar.

Sonrasında çiftçiler de alarma geçtiler. Beyaz Ev çiftliğinin sahibi koyunlarını köpeklerin koruyacağı bir ağıla koymaya niyetlendi. Ancak, o gün cumartesiydi ve çocuklar Westwold'da durmuş küçük bir gezici tiyatroya gitmişlerdi. Çocuklar adı "Kan Fıçısı" olan tiyatroda ağızları açık oturup bir kelime söylemek için çabalayıp acı içinde kıvranan ama hiçbir şey diyemeyen kahramanları izlerken koyunlarının altı tanesi tarlada öldürülmüştü. Bütün evlere köpeklerinin nerede olduğu sorulmuştu, ancak hiçbir köpek kayıp değildi.

Bay Saxton'un ortak tarlalarda otuz koyunu vardı. George, yapılması en kolay şeyin koyunlarla uyumak olduğuna karar verdi. Kendine arasına çalı çırpı koyduğu çitlerden bir yer yaptı. George, bir hafta orada kaldı ancak o hafta annesini bir yıl kadar yaşlandırmıştı. Annesi, önlüğünü giyip sabah ayazında, alacakaranlıkta oğlunun gelmesini bekliyordu. George'un orada kalmasından hiç memnun değildi.

Bu yüzden cumartesi akşamı George kilimlerini getirdi ve kendi yerine sürüye bakması için Gyp'i koydu. Bir süre karanlık tepelerin üstündeki yıldızlara bakarak oturduk. Ara ara bir koyun öksürüyor ya da bir tavşan böğürtlenlerin arasından geçiyor ve Gyp mırıldanıyordu. Sis, karaçalıların üstüne çökmüştü ve böğürtlenlerin üstündeki ağlar beyazdı. Eylül arkasını döner dönmez şeytan, ağını böğürtlenlere atıyordu.

George'un küçük sığınağından dışarı bakarken, "Ellerinde çanta ve ağlarıyla iki genci giderlerken gördüm," dedi George.

"Kaçak avcılardır," dedim. "Konuştun mu onlarla?"

"Hayır, beni görmediler. Bir tavşan, arkasında bir tazı

köpeği olduğu halde aniden battaniyenin içine girdiği sırada uyuyordum. Köpeğin boynuna bir yumruk attım ve gitti. Sonra tavşan uzun bir süre benimle kalıp gitti."

"Ne hissettin?"

"Pek umursamadım. Bu aralar olanları umursamıyorum. Babam bensiz yapabiliyor, annemin de başında çocuklar var zaten. Sanırım, buralardan gidebilirim."

"Daha önce niye gitmedin?"

"Bilmem. Evde insanın özleyeceği rahatlık vardı. Ayrıca, böyle kırsalda birisin ama yabancı bir yerde hiçbir şeysin diye düşünüyorum."

"Ama gidiyorsun?"

"Neden kalayım ki? Vadi ıssızlaşıyor ve kar getirmiyor. Başkalarının senin hakkında ne düşündüğüne dair tefekkür özgürlüğün yok. Her şey aynı, bu yüzden kendin de değişemezsin. Çünkü baktığın her şey eski duyguları hatırlatıyor ve yeni şeyler hissetmeni engelliyor. Bunun bir değeri var mı? Hayatımda olan neyin bir önemi var?"

"Ben, sahip olduğun rahatlığın değerli olduğunu düşünüyordum," dedim.

George öylece oturdu ve cevap vermedi.

"Seni kabuğundan çıkaran ne oldu?" diye sordum.

"Bilmem. Annable'la ettiğimiz o kavgadan sonra eskisi gibi hissetmedim kendimi. Lettie de bana, 'Burada istediğin gibi, istediğin şekilde yaşayamazsın. Sen, koridordaki şu renkli seramik mozaikler gibisin. Kendi çevrene uyman lazım çünkü en başında oraya konulmuşsun. Ama sabit bir mozaik parçası gibi de olmak istemiyorsun, hayata karışmak ve diğer insanlarla kaynaşmak, bazı şeyleri kendinden çıkarmak istiyorsun...' dedi. Lettie sonuna kadar haklı."

"Ona inanmak gerekmez. Onu ne zaman gördün?"

"Çarşamba sabahı, elmaları toplarken geldi. Benimle birlikte ağaca tırmandı. Rüzgâr vardı, bu yüzden bütün elmaları topluyordum. Ağacın en üstüne çıkmıştım, Lettie

de sepeti tutarak daha aşağıda oturuyordu. Ona böyle özgür bir hayatın en iyisi olup olmadığını sordum, o da bana az önce dediklerimi söyleyerek yanıt verdi."

"Ona karşı çıkmalıydın."

"Doğru gözüktü ama. Aslında hiç yanlış olduğunu düşünmedim."

"Yapma ama; çok kötü duruyorsun."

"Hayır, o bizi ve yaşam tarzımızı küçümsüyor. Beni bir kurbağa olarak gördüğünü düşündüm."

"Öyle olmadığını göstermeliydin."

"Öyle olduğunu düşünürken bunu nasıl yapabilirdim ki?"

"Bence sen âşıksın."

George bu fikre gülerek, "Hayır, ama gurur duyacağın tek bir şeyin bile olmaması çok berbat," dedi.

"Bu senin için yeni bir durum."

Karamsar bir şekilde otları yoldu.

"Ne zaman gitmeyi düşünüyorsun?"

"Bilmiyorum. Anneme bir şey demedim. Henüz erken, en azından bahara kadar beklerim."

"Ya da bir şey olana kadar," dedim.

"Nasıl?"

"Karar vermeni sağlayacak bir şey."

"Ne olabilir bilmiyorum, toprak sahibi bizi atmazsa..."

"Öyle bir durum mu var?" diye sordum, cevap vermedi.

"Bir şeyler yapmalısın," dedim.

Oldukça umutsuz bir halde, "Beni daha da kötü hissettirme, Cyril," dedi.

Gyp hırlayıp zıpladı, bizim peşimizden gelmek için zincirini çekiştiriyordu. Çalıların karanlıkları arasındaki gri karaltılar, dinlenen koyunlardı. Bir soğukluk, ıslak bir sis yerde süründü.

"Ama Cyril, masada karşında onun olması; gece, henüz banyo yapmadan önce ateş sıcakken ve yorgunken onun etrafta gezinerek şarkı söylemesini duymak, şöminenin yanında onunla beraber oturmak..."

"İspanya, İspanya," diye tekrarladım.

George dikkate almadı ama aniden gülerek döndü.

"Biliyor musun, ekinleri yığarken, balyaları kaldırırken sanki kolun bir kızın omzundaymış gibi duruyor. Çok farklı bir his."

"Dikkat etsen iyi olur. Yoksa kendini hayallerin yumuşaklığında kaybedeceksin ve sonra da..."

George benim söylediklerimi duymadan kahkaha attı.

"Zaman hızlıca geçiyor düşünürken," dedi kafası karışık bir halde. "Sabahlar hemen geçiyor."

"Bir şeyler yapmayı hayal etmek yerine neden ne yapmak istediğini planlamıyorsun?" dedim.

"Güzel bir hayaldi. Sen de hayal kurmaya devam etmek istemez misin?" diye yanıtladı ve sonrasında sustu, ben de eve gittim.

Pencereme oturup dışarı bakarak olanları yoluna koymaya çalıştım. Sis katlı ve bir hayalet gibi Nethermore etrafında onu hüzünlü bir şekilde kucaklayarak dolandı. Arkadaşımın bizim küçük vadimizin kenarındaki tırmığı takip etmesi gereken zamanı aklımdan geçirdim. Sonrasında Lettie'nin odasının neşesini değil de boşluğunu saklamak için kapısının kapalı olduğu zamanı geçirdim aklımdan. Bizi bir arada tutan boşluğa kalbim tutkuyla sarılmıştı. Bu odanın boşalmasına nasıl dayanabilirim! Lettie'nin ne yapacağını merak ettim.

Sabah gün ışığı ağaçların arasından bir ürperti ile geldiğinde erken kalktım. Ay hâlâ batıda soluk soluk parlarken dışarı çıktım. Gün sabahtan ölmüştü. Yazdan kalanların artık yok olduğu bir vakitti. Orman karanlıktı, nemli bir kokusu vardı ve güzün ağırlığını taşıyordu. Yolları yap-

raklar kaplamıştı.

Çiftliğe yaklaşınca köpeklerin havlamalarını duydum. Koşarak tarlaya gittiğimde, koyunların birbirine kenetlenmiş olduğunu ve gruplar halinde durduklarını gördüm. Aralarına bir şey atlamıştı. George, o şeyi takip ederken gözükmüştü. Hemen ardından bir el ateş sesi duyuldu. Elime ağır bir kumtaşı alıp ileri atıldım. Üç koyun önümde delice etrafa kaçışıyordu. Loş ışıkta gri gölgelerinin karaçalılar arasında hareket ettiğini gördüm. Sonra bir köpek sıçradı ve ben de bütün gücümle taşımı attım. Köpeğe isabet etti. Sonrasında acı dolu, çok yüksek bir uğuldama sesi geldi. Hayvanın gittiğini gördüm. Dikenli çalıları bir kenara ittirip böğürtlenlerin üstünden atlayarak onun arkasından gittim. Silah sesleri yeniden duyuldu. Adamların heyecanla bağrıştıklarını duyabiliyordum. Köpek gözden kaybolmuştu ama ben tepeden aşağı inerek onu takip ettim. İlerideki bir tarlada birilerinin koştuğunu gördüm. Alçak çitten atlayarak takibe devam ettim ve ıslak çimlerin arasında olabildiğince hızlı koşan Emily'yi yakaladım. Bir başka silah sesi daha ve bağrışmalar duyuldu. Emily etrafına bakınınca beni gördü ve şaşırdı.

"Taşocağına doğru gitti," dedi soluk soluğa. Konuşmadan yürüdük. Koruluğun kenarından giderek ırmak yatağını takip ettik ve sonunda taşocağının çitine geldik. Eski kazı alanları artık ağaçlarla dolmuştu. Bazı yerlerde altı metre aşağı kadar uzanan dik duvarlar, gevşek taşlarla kaplıydı ve üzerlerinden böğürtlenler sarkıyordu. Nehrin dik kenarından inip nehir yatağının yanındaki taşocağına girdik. Dişbudak ve meşe ağaçlarından oluşan koruluğun altında solgun bir çuhaçiçeği, karanlık suyun yanında bezgin bir halde parıldayarak tutunmaya çalışıyordu. Emily, sarı bir gündüzsefasının narin sapında kan izi buldu. Daha sonra kan izlerini açıklığa kadar takip ettik. Açıklık alanda nehir, sert kayalık yatakta akıyordu ve taşocağının taşlı

yüzeyi de sadece karaçalı, böğürtlen ve hanımellerinin birbirine karıştığı bir yer haline gelmişti.

"Sert bir taş al," dedim ve büyük oyuktaki koruluk tekrar karanlığa bürününceye ve nehir gizlice, çalıların kolları ile uzun çimenlerin arasından akıncaya kadar devam ettik. Neredeyse yola kadar gizlenerek ilerledik. Ben hayvanın kaçtığını düşünmüştüm. Bir dişbudak ağacının dalını koparıp dalla dizimde tempo tutarak ayakta durdum. Bir hırıltı ve ufak bir çığlık beni korkuttu. İleriye doğru koştuğumda taşocağının başında eski, at nah biçimindeki kireç ocaklarına denk geldim. Bir ocağın başında Emily, köpeğin üzerinde duruyordu. Elleri köpeğin boynundaki kılların arasındaydı ve hayvanın başını geriye doğru çekiyordu. Hayvanın vücudundaki küçük titremeler ölüm kasılmalarıydı. Gözleri çoktan içeriye kaçmıştı ve üst dudağı acıyla dişlerinden çekilmişti.

"Aman Tanrım, Emily! Hayvan ölmüş!" diye bağırdım.

Onu kenara çekerken "Seni yaraladı mı?" diye sordum. Sertçe omuz silkti ve kendinden korkmuş gibi göründü.

"Hayır, hayır," dedi, köpekte benim açtığım yaranın üzerine oturup kırılmış kaburgasını içeri doğru bastırırken eteğine bulaşmış kana bakarken. Kolundan kan akıyordu.

Gergin bir biçimde "Seni ısırdı mı?" diye sordum.

"Hayır, yok ısırmadı. Ben içeri bakıyordum ki üstüme atladı. Ama gücü yoktu. Ona elimdeki taşla vurdum. Dengemi kaybedince köpeğin üstüne düştüm."

"Gel, kolunu yıkayalım."

"Olamaz. Çok korkunç. Çok ama çok korkunç," diye inledi.

Nehrin soğuk suyunda onun kolunu yıkamakla meşgulken, "Korkunç olan ne?" diye sordum.

"Bütün bu hayvani olaylar."

Köpeğin dişinin kolunda açtığı yaraya bakarak, "Bunun yakılması lazım," dedim.

"Bu yara bir şey değil! Şunu eteğimden çıkartır mısın? Kendimden nefret ediyorum."

Eteğini mendilimle elimden geldiğince iyi yıkamaya çalıştım ve; "Bunun yakılması gerekli. Kennels'e gidebiliriz. Başka türlü güvende hissetmeyeceğim," dedim.

Narin siyah gözlerinde bir gülümseme ile bana bakarak, "Gerçekten mi?" dedi.

"Evet, hadi gidelim."

"Sen ciddisin," deyip güldü.

Kolundan tutup onu uzağa götürdüm. Kolunu benim koluma geçirmiş ve bana yaslanmıştı.

Halinden memnunmuşçasına, "*Lorna Doone* romanındaki gibi tıpkı," dedi.

Yaranın yakılmasını kastederek, "Benim yapmama izin vereceksin ama," dedim.

"Ben yaparım, ama şey gibi hissediyorum. Düşünmeye bile cesaret edemiyorum. Şu böğürtlenlerden biraz getirsene."

Kartopu çiçeği meyvelerinden, saydam kırmızı böğürtlenlerden birkaç demet topladım. Emily, dalları dudaklarıyla yanaklarına hafifçe sürttü ve kendi kendine, "Saçlarıma her zaman kırmızı böğürtlenler koymak istemiştim," dedi.

Üzerindeki şalı omuzlarına atmıştı, başında bir şey yoktu ve yumuşak, kısa, sevimli siyah saçları hafif kıvırcık buklelerle dağılmıştı. Böğürtlen saplarını tokalarının altına sıkıştırdı. Saçları bu sapları taşıyabilecek kadar güçlü ya da uzun değildi. Daha sonra buklelerinin siyah örtüsü altında kızıl kızıl parlayan dallar kafasında olduğu halde parlayan büyük gözleriyle bana baktı. Ona baktım ve gözlerindeki o gülüşü hissettim. Ardından çitten sarı yapraklı bir gündüzsefası dalı koparıp dalı onun için bir taç haline

getirdim.

"Al bakalım, artık bir tacın da var," dedim.

Başını arkaya doğru attı, hafif kahkahası boğazını sarsmıştı.

Bütün cesaretini ve pervasızlığını sorduğu soruya ve titreyen ruhuna koyarak, "Ne?" diye sormuştu.

"Chloe ya da Bacchante değil. Ama senin ruhun her zaman gözlerindeydi. O içten ve sıkıntılı ruhunda."

Kahkahası kesilmişti birden ve bütün ciddiyetiyle yalvararak bana bakıyordu.

"Burne-Jones'un kadınları gibisin. Sıkıntılı gölgeler her zaman gözlerinin önünden geçiyor ve sen de onları besliyorsun. Elmanın kabuğuna değer vermiyorsun. Sen sadece ebedi tomurcuklara dikkat edersin. Neden elmanı alıp onu yemiyorsun da bir kenara atıyorsun?"

Beni anlamadan üzgün şekilde bana baktı. Ama benim bilgelikle konuştuğuma ve doğruyu söylediğime inanmıştı. Onu kelimelerin çıkmazında şaşkın bir halde bıraktığım zaman, daima bana inanırdı. Aşağı doğru eğildiğinde saçlarındaki çiçekten taç düşünce başında sadece birkaç tane böğürtlen dalı kalmıştı. Etrafımızda kayın kozalakları vardı ve küçük kozalak piramitleri yere düşmüş, kırmızı yaprakların arasında dağılmıştı. Emily birkaç tane kozalak aldı.

"Kayın kozalaklarını seviyorum," dedi; "ama beni neredeyse ağlatacak kadar çocukluğumu özlememe neden oluyorlar. Kahvaltıdan önce bu kozalakları toplamaya giderdik. Yemekten önce de onları iplere geçirip kolye yapardık, sonraki gün okulda bizi kıskansınlar diye. O zamanlar kozalaktan yapılmış bir kolyeden, şimdi sonbahardan aldığım zevki alıyordum, hüzün yoktu. Büyüdükten sonra saf neşe kalmıyor." Konuşurken yüzü toprağa bakıyordu ve bir yandan da kozalak toplamaya devam ediyordu.

"İçlerinde yemiş olanları buluyor musun?"

"Çok değil, burada iki ya da üç tane var. Sen al bunları. Gerçekten, benim için önemli değil."

Bir tane kozalağın dikenli kahverengi yüzeyini soyup ona verdim. Gözlerimin içine bakarak yemişi almak için ağzını hafifçe açtı. Bazı insanlar mutluluk bulutları getirmek yerine hüzün bulutları ile dolaşırlar. Onlar bu "hüzün vergisi" ile doğmuşlardır ve hüznün "gerçek" olduğunu söylerler. "Hüznün üstü örtülü gri melekleri yavaşça güzel eserler yaratır. Hüzün güzelliktir ve yüce bir bahşedilmişliktir," derler. Hüznü onların gözlerinden ve seslerinin tonlarından okursunuz. Emily'de de hüzün vergisi vardı. Bu beni büyülüyor ve isyana sürüklüyordu.

Yaşlı kayın ağaçlarının altındaki düz ve yumuşak çim yolu takip ettik. Tepenin yamacı eğimliydi ve bir yanda dikenler bir yanda sert otlar vardı. Kısa bir süre sonra Kennels'e vardık. Lort Byron zamanında eski kırmızı Kennels çok hareketliymiş. Şimdi boştu ve her yanını yabani otlar kaplamıştı. Kulübelerin parmaklıklı pencereleri tozla kaplıydı. Artık pencerelerin büyükbaş hayvanlardan, köpeklerden ya da insanlardan korunması gerekmiyordu. Üç evden birinde birileri yaşıyordu. Temiz su, kapının yanındaki dışarıda duran büyük bir taş yalağa tahta bir oluktan akarak dökülüyordu.

Emily'ye, "Buraya gel, elbisenin arkasını bağlayayım," dedim.

Emily kızararak omuzlarının üstünden arkasına doğru bakıp ,"Çözülmüş mü ki?" diye sordu.

Ben elbiseyi bağlarken kulübeden elinde siyah bir demlik ve çay bardağı ile bir kız çıkageldi. Beni öylesine ciddiyet içinde görünce şaşırmış, ne yapmaya geldiğini unutarak ağzı açık halde öylece durmuştu.

İçeriden bir ses, "Sarah Ann! Sarah Ann! İçeriye gelip kapıyı kapar mısın?" diye kıza seslendi.

Sarah Ann derhal demliğe birkaç bardak su koyup

elindekileri yere bıraktı. Kollarını birbirine bağlayıp suyun ısınmasını bekledi. Üzerinde gri bir yelek ile oldukça eskimiş kırmızı bir pazen etek vardı. Siyah saçları darmadağınık halde omuzlarına düşüyordu.

Kıza yaklaşarak, "İçeri girmemiz gerekli," dedim. Ancak kız demliği hemen kavrayıp içeri kaçtı ve "Annee," diye bağırdı.

Kapıya bir kadın çıktı. Kadının bir göğsü çıplaktı ve eteğinin üzerine frak gibi düşen kazağının üstünden sarkıyordu. Solmuş, kırmızı ve kahverengi karışımı saçı yataktan kalkmış gibi dağınıktı. Eteğinin ucuna, üzerinde şaşılacak kadar kısa bir etek olan esmer bir çocuk tutunmuştu. Çocuk bütün yüzünü kaplayan yumurta ve reçelden tek kurtulan büyük siyah gözleriyle bize baktı. Kadının mavi gözleri bize isteksizce baktı. Kadına ne yapmaya geldiğimizi söyledim.

"İçeri gelin, gelin ama eve bakmayın. Çocuklar kalkalı çok olmadı."

Unutulan demlik kapağını da alarak içeri girdik. Mutfak büyüktü ancak çok az mobilya vardı. Çocuklar için güvenli bir yerdi. On iki-on üç yaşlarındaki en büyük kız bir eliyle bir dilim jambon kızartırken diğer eliyle de geceliğinin arkasını tutuyordu. Jambon kızarttığı eli yanınca diğer elini kullandı ve yanan parmaklarını soğutmak için yaladı. Daha sonra geceliğini yeniden tuttu. Kumral saçları geceliğinin üzerinde ağır kıvrımlarla aşağı sarkıyordu. Bir erkek çocuğu, damlayan yağları bir ekmek ile yakalayarak çelik ocak paravanasının üstüne oturdu. "Bir, iki, üç, dört, beş, altı damla," diye sayarak ekmeğin tatlı tarafını hemen yemiş, diğer eliyle damlayan yağları tutmaya devam etmişti. Biz içeri girince tişörtünü dizlerinin üzerine çekmişti, bu yüzden de yağ yere damlayıp ziyan olmuştu. Annesinin memesini emdiği belli olan, yüzü mora çalan şişman bir bebek, üzerinde yattığı minderi yumruklar-

ken bir başka çocuk da ağzına yağlı ekmeği tıkıştırıyordu. Anne koltuğa oturup bebeğin boğazına elini sokarak yağlı ekmeği çıkarmaya çalıştı. Çocuğu havaya kaldırıp sırtına vurdu ve çocuk ağlamaya başladığında oldukça rahatladı. Daha sonra ağzına bir şeyler tıkıştıran çocuğun kıçına birkaç şaplak vurdu. Çocuk ağlamaya başlamıştı ki bizi gülerken görünce aniden durdu. Şömine önünde kilim görevi gören çuvalın üstünde, tahta bir oyuncak bebeğin yüzünü çayla yıkadıktan sonra bebeği geceliği ile kurulayan güzel bir çocuk oturuyordu. Masada, jambonun yağı güçlü kollarından aşağı sızana ve parmaklarının arasından fışkırana kadar jambon emerek yüksek bir sandalyede oturan bir çocuk vardı. Arkasında dana derisi asılı, büyük bir koltuğun üstünde yaşı biraz daha büyük bir çocuk dikilmiş, çay bardaklarının diplerindeki çay posasını bir süt leğenine boşaltıyordu. Anne, leğeni boşaltıp kolundan sarkan bebeği tuttu.

"Az kalsın ölüyordun," dedi ama çocuk çoktan masanın altına kaçmış, orada her şeye ilgisiz bir halde sakince oturuyordu.

Anne, şişman bebeği tekrar memesine koyduğunda, "Bana bir dikiş iğnesi verebilir misiniz?" diye sordum.

"Sarah Ann, dikiş iğneleri nerede?" diye sordu kadın, bir yandan da yüzünü buruşturarak elini meme emen çocuğun ağzına koydu. Kadın gözlerimin içine bakarak, "Nasıl ısırdığına inanamazsınız. İki dişi var sadece ama sanki altı iğne batırıyor." Kadın dudaklarını büzerek çocuğa döndü ve; "Seni yaramaz! Anneyi böyle ısırırsan süt yok ama," dedi.

Ailenin ilgisi, bizimle ve girdiğimizde devam eden kendi işleri arasında bölündü. Sadece jambonu emen çocuk hiç hareket etmeden, duyarsızca, sürekli emmeye devam etmişti.

Biraz aradıktan sonra Sarah Ann, "Sam, dikiş takımım

nerede?" diye bağırdı.

Sam, masanın altında, "Bende yok," diye yanıtladı.

Kadın, bakmadan masanın altına ayağıyla bir tekme atıp, "Tabii sende yok," dedi.

Sam, "Bende değil," diye ısrar etti.

Kadın, olası bütün yerleri söyledi ve sonunda dikiş takımı komidin çekmecesinin arkasındaki çatallarla eski tahta şişlerin arasında bulundu.

Çocukların anneleri hafif bir kızgınlıkla, "Her şeyin nerede olduğunu söyleyebilirim," dedi. Saralı Ann, annesini pek dikkate almamıştı. Aklı ve sarf ettiği emeği örgüsündeydi. Kış için yünden kırmızı bir kolluk örüyordu. Örgünün içinden bir tirbuşon çıkmıştı ve kırmızı yün kuklası içine geçirilmiş şişlerle parlıyordu.

İnler gibi Sam'a, "Sendin değil mi? Senin yaptığını biliyorum. Ay bir de senin şu alfaben," dedi.

Masanın altındaki Samuel, kızgınca ve tekdüze tonda, boğuk bir sesle şunları söyledi: "İ, dallarını cesur bir aslanın bile diline batırarak aslanı öldürecek kadar güçlü olan İriçamdır."

Annesi kahkahaya boğuldu. Sam'e ve bize gururla dönerek, "Babası öğretti bunu, hepsini uydurdu," diye fısıldadı.

"Hadi Sam, B neydi onu söyle."

Sam, "Olmaz," diye homurdandı.

"Hadi ama; bak bir ördek var ve şeker pekmezi yaparım."

Sarah Ann büyük bir iştahla, "Bugün mü?" diye sordu.

Sam kararını vermiş bir halde, "Pekmez falan yok," dedi.

Annesi, "Hadi ama ördeğim, söyle," diye ısrar etti.

İğneyi ateşe koyunca çocuklar beni izlemeye başladılar.

Emily'ye, "Kendin mi yapacaksın?" diye sordum.

Emily heyecandan gözleri açılmış halde, "Ben mi?" diye haykırıp kafasını kesinlikle olmaz anlamında salladı.

"O zaman ben yaparım," dedim. İğneyi alıp mendilimin içine koydum. Elini avucuma alıp yarasını inceledim. İğnenin kızmış ucunu görünce elini kaçırdı, gözlerime bakıp neredeyse histerik bir şekilde, korku ve utançtan gülmeye başladı. Çok ciddi ve ısrarcıydım. Elini bana tekrar verip acıyı hayal ederek dudaklarını ısırdı ve gözlerimin içine baktı. Gözlerinin içine bakınca, benden cesaret aldı. Yakma işlemine odaklanmam gerektiğinde o da başını öne eğdi ve; "Ahh" diye bağırdıktan sonra hafiften gülmeye başladı. Ellerini arkasına koyup bana büyük kahverengi gözleriyle tekrar bana baktı. Endişe ve biraz utançla titriyor, yalvarır halde gülüyordu.

Çocuklardan biri ağlamaya başladı.

Hızlıca soğuyan iğneyi ocağın üstüne bırakarak, "Bunun bir yararı yok ama," dedim.

Kızlara üzerimdeki bütün bozuklukları verdim. Masanın altındaki sığınağından çıkan Sam'a altı peni uzatmıştım ama; "Bunu almam," diyerek bozukluğu geri çevirdi.

"Başka bozukluğum yok, o zaman bir şey alamazsın."

Diğer oğlan çocuğuna cebimdeki çürük çarık bıçağı verdim. Sam bana kızgınlıkla bakıyordu. İntikam almak istercesine ocağın yanındaki sıcak kozalaklardan bir parça alıp kızgınlıkla fırlattı. Masanın üstündeki bir kâse zavallı Jack'in üstüne geldi. Kâse şömineye çarpmıştı. Annesi Sam'i tutmaya çalışmış ama çoktan kaçmıştı. Küçük bir kız iniltiyle ağlamaya başladı, "O benim güllü kâsemdi ama..." Bu kargaşadan kaçtık. Emily bütün bunlara neredeyse hiç dikkat etmemişti, şu an kendini ve beni düşünüyordu.

Alçakgönüllülükle, "Müthiş bir korkağım," deyip yalvararak devam etti, "yapamadım ama..."

"Boş ver," dedim.

"İğne yüzünden sanki vücudum havaya kalkıyordu. Nasıl hissettiğimi bilemezsin."

"Merak diyorum da şu jambon yiyen çocuğun acaba şimdiye dek herhangi bir şey dikkatini çekmiş midir? Kâse kırılınca bile etrafa bakmadı."

Emily dalgın halde parmağının ucunu ısırırken, "Hayır, bakmadı," dedi.

Daha sonra sohbetimiz arkadan gelen ulumalarla bölündü. Arkamızı dönünce çimlerin üstünden Sam'in alay ederek bize doğru geldiğini gördük. Bir yandan ağlayıp bir yandan da "Tavşan kuyruğu, tavşan kuyruğu," diyordu. Çıplak bacakları parlıyor, küçük tişörtü soğuk sabah havasında rüzgârda uçuyordu. Neyse ki sonunda bir dikene ya da çalıya bastı. Neden sustuğunu görmek için tekrar arkamızı döndüğümüzde tek bacağı üstünde sekiyor ve yaralı ayağını ellerinin arasında tutuyordu.

VII.

LETTIE KÜÇÜK SARI ÜZÜMLERİ TOPLUYOR

Yapraklar dökülürken Lettie çok inatçıydı. Erkekler, aşk ve evlilikle ilgili birçok bayağılıktan söz etmişti. Leslie'yi azarlamış, onun isteklerini geri çevirmişti. Nihayetinde de Leslie, Lettie'den uzaklaştı. Birçok kez değirmene gitmişti, ancak onların kendisini onlardan biriymiş gibi karşılamalarını çok fazla samimi bulduğu için uzak durdu. Babamızın ölümünden sonra Leslie huzursuzdu. Azıcık mirasını alınca kibirlenmiş, küçümseyici bir tavır takınmış ve memnun edilmesi zor biri haline gelmişti. Her açıdan memnun edilmesi zordu. Düşüncesiz hayatta öylesine delidolu olan o kız, artık penceresinin kenarına düşünmek için oturuyor ve mendilinde küçük delikler olu-

şuncaya kadar mendilini ısırıyordu. Bana bir şey demiyordu ancak kadınlarla ilgili ne varsa okuyordu.

Bir sabah Lettie, Eberwich'e gitti. Leslie on beş gündür bize uğramamıştı. Kasvetli bir hafta sonuydu. Rüzgâr karşı tepelerden yapış yapış bir sis getirmiş ve yollar çamurla kaplanıp simsiyah olmuştu. Ormandaki ağaçlar ağır ağır sallanıyordu. Eve kapanıp, mümkünse her şeyi görmezden gelmek için iyi bir gündü. Ateşi yaktım, perdeleri çekip odayı toparladım. Daha sonra Lettie'nin yoldan telaşlı telaşlı geldiğini gördüm. İçeri girdiğinde yüzü kızarmıştı.

"Çay koymadın mı?" diye sordu hemen.

"Rebecca lambayı şimdi getirdi," dedim.

Lettie, montunu ve kürkünü çıkarıp kanepenin üstüne attı. Aynanın karşısına gidip sisin kıvırcıklaştırdığı saçlarını kaldırarak kendine kibirli bir halde baktı. Daha sonra etrafında dönüp boş masaya baktı ve zili çaldı.

Yemek odasından zili çalmak gibi bir alışkanlığımız yoktu, bu yüzden Rebecca ilk önce dışarıya baktı. Daha sonra odaya gelerek, "Siz mi çaldınız?" diye sordu.

Lettie oldukça soğuk bir tavırla, "Çay hazır olmuştur diye düşündüm," dedi. Rebecca hem bana hem de Lettie'ye bakıp, "Saat henüz dört buçuk. Ama getirebilirim," dedi.

Annem çay fincanlarının sesini duyup aşağıya gelmişti.

Annem ayakkabılarının bağcıklarını çözen Leslie'ye, "Güzel bir yürüyüş oldu mu bari?" diye sordu.

Yanıt, "Çamur hariç," oldu.

"Sanırım evde kalmayı tercih ederdin. Ayakkabıların ne hale gelmiş, eteğin de batmış. Bırak da onları mutfağa götüreyim."

Tam, "Bırak Rebecca alsın," demişti ki Lettie, annem çoktan odadan çıkmıştı.

Annem çayları koyunca sessizce masada oturduk.

Lettie'ye, ona neyin rahatsızlık verdiğini sormak istiyorduk; ama bu konuda deneyimli olduğumuzdan sormadık. Bir süre sonra Lettie, "Leslie Tempest'ı gördüm," dedi.

Annem kısık sesle, nazik bir biçimde, "Seninle birlikte mi geldi?" diye sordu.

"Bana bakmadı."

Annem, "Daha neler!" diye bağırdı. Konuşma seviyesindeydi ses tonu, ama daha sonra yine kısık sesle, "Belki de seni görmemiştir," dedi.

"Yoksa taş kalpli bir İngiliz gibi mi davrandı?" diye sordum.

"Beni gördü, yoksa Margaret Raymond ile birlikte olduğundan dolayı bir çocuk gibi bu kadar mutlu görünmeye çalışmazdı. Gösteriş yapıyordu."

"Seni görmemiş olabilir ve gösteriş de yapmıyordur belki de."

"Şov yaptığını biliyorum. Hareketlerinin ne kadar abartılı olduğunu gördüm. Buna gerek yoktu, onun peşinden koşmuyordum nasılsa."

"Çok kızgın görünüyorsun," dedim.

"Aslında değilim. Ancak eve dek bu yoldan yürüyeceğimi biliyordu; ama o bu yolun yarısı kadar yol kat edecek olan Margaret'i götürdü."

"Arabayla mı?"

"At arabası." Tostunu sinirli bir şekilde kesmişti. Sabırla bekledik.

"Ona kötü davrandım, değil mi anne?"

"Evet kızım, ona kötü davrandın."

"Resmen bir bebek! Kaba ve erkek gibi duran bir bebek! Erkekler, büyük birer bebekler."

Annem, "Ve kızlar da ne istediklerini bilmiyor," dedi.

"Bir yetişkinlik özelliği," diye ekledim.

"Kaba bir yalancı işte, ondan nefret ediyorum," diye araya girdi Lettie. Kalktı ve biraz işleme yaptı. Lettie kötü

bir halde değilse asla dikiş yapmazdı. Annem bana gülüp iç çekerek biraz rahatlamak için onun İncil'i ve dua kitabı olan "*Morley'in Gladstone'un Hayatı*" kitabını aldı.

Annemden Highclose'daki Bayan Tempest'a, kilisede devam eden bir kermes ile ilgili bir mektup götürmeliydim. Kendi kendime, "Leslie'yi yarın benimle beraber getiririm," dedim.

Gece karanlık ve korkunçtu. Eberwich'ten başlayan yolun lambaları Nethermere'de bitiyordu. Lambaların suyun üstündeki sarı lekeleri, gecenin soğuk ve ıslak cehennemini daha da çirkinleştiriyordu.

Leslie ve Marie kütüphanedeydiler. Daha doğrusu yarı kütüphane yarı çalışma odası olan odadaydılar. Burası rahat olduğu için aynı zamanda bekleme odası olarak da kullanılıyordu. Leslie, mavi dumanlardan etkilenmeden ateşin yanındaki büyük koltuğa uzanmıştı. Marie, ağırlığının büyük kısmını dizlerine vererek basamaklara çökmüştü. Leslie kalkıp, soğumuş elleriyle beni selamlayıp yerine geri gitti. Marie, gergin ve tuhaf bir biçimde gülümseyerek "Cyril, gelmene sevindim. Çok üzülmüştüm. Leslie de kendisinin bir pastacı olmadığını söylüyor, pastacı olmasını istemezdim zaten ama böyle kaba davranmasına da hiç gerek yok," dedi.

"Mesele ne?" dedim.

Marie kaşlarını çatıp ellerini şaklatarak "Annenin şu muhteşem İspanyol turtalarından yapmayı istiyorum ama Mabel yapmayı bilmiyor. Yemek kitabımda da yok tarifleri; ansiklopedinin her bir sayfasına, "İspanya" maddesine kadar baktım fakat son elli sayfa kaldı. Leslie yardım etmiyor, halbuki başım ağrıyor," dedi. Bana komik bir çaresizlik içinde baktı.

"Kermes için mi turta yamak istiyorsun?"

"Evet, yarın için. Aşçı diğerlerini yaptı ama ben turta yapmak istiyorum. Sence de çok tatlı değiller mi?"

"Evet çok hoşlar. Sanırım gidip anneme soracağım."

"Nasıl istersen. Ama yok, yok, bu korkunç gecede yola çıkamazsın. Biz çamura bulandık. Erkeklerin ikisi de dışarıda. William babasıyla buluşmaya gitti ve George'u da annem bazı işler için papaza gönderdi. Böyle bir gecede kızlardan dışarı çıkmalarını isteyemem. Neyse, boş ver. Ne yapalım? Çok üzgünüm."

"Leslie'ye sor," dedim.

Leslie'ye bakarak, "Çok ters," dedi.

Leslie bir şey demedi.

"Yapar mısın Leslie?"

"Neyi?"

"Benim için Woodside'a gider misin?"

"Ne için?"

"Bir tarif için. Hadi, güzel çocuk..."

"Erkekler nerede?"

"İkisi de meşgul. Dışarıdalar."

"Bir kız gönderin o zaman."

"Böyle bir gecede? Kim gider?"

"Cissy."

"Ona soramam. Ne kadar kötü, değil mi Cyrill? Erkekler çok bencil."

"Geri geleceğim," dedim. "Evde yapılacak bir şey yok. Annem bir şeyler okuyor ve Lettie dikiş dikiyor. Hava, Leslie'ye olduğu kadar ona da dokunuyor."

Bana bakarak, "Ama bu haksızlık," dedi. Elindeki büyük kitabı bırakarak merdivenlerden indi.

"Gitmeyecek misin Leslie?" dedi omzuna elini koyarak.

Leslie isteksizce kalkar gibi yapıp, "Ah bu kadınlar! Ne isteklerinin ne de kaprislerinin sonu var," dedi.

Marie yakınlık göstererek, "Gideceğini biliyordum," dedi. Leslie'nin montunu almak için koştu. Leslie bir kolunu yavaşça montuna soktu, sonra da diğerini. Fakat montu

omuzlarına çekmemişti.

Marie ayak parmaklarının üstünde durarak, "Hadi! Ne kadar da uzunsun. Kendin giyemiyor musun?" dedi.

Leslie, "Ona bir sandalye ver," dedi.

Marie, montun yakasına sertçe vurdu ancak Leslie bir koyun gibi hareketsiz duruyordu.

"Leslie, çok kötüsün. Giydiremiyorum işte aptal."

Montu alıp aniden çektim.

Marie, Leslie'ye şapkasını vererek, "Geç kalma," dedi.

Dışarı çıktığımızda Leslie, "Ne kadar nemli ve kirli bir gece," dedi.

"Evet öyle," dedim.

"Şehir ya da herhangi bir yer, cehennemin dibindeki bu yerden daha iyi."

"Eğlendin mi bari şehirde?"

Leslie, metropolde geçirdiği üç günün uzun hikâyesini anlatmaya başladı. Dinledim, fakat çok azını duyabildim. Nethermere üstündeki gece kuşlarının ötüşmeleriyle ormandaki bazı hayvanların hırçın ve iniltili seslerini daha net duydum. Kapıyı arkamdan kapatıp holün aydınlığında durunca rahatladım.

Annem, "Leslie, seni gördüğüme sevindim," diye seslendi.

Leslie, kucağında bir yığın işle başı önüne eğilmiş halde oturan Lettie'ye dönerek, "Teşekkür ederim," dedi.

Lettie, parmağında yüksük olan elini uzatarak, "Görüyorsun, kalkamıyorum. Gelmekle ne iyi ettin! Geri geleceğini bilmiyorduk," dedi.

Leslie, "Öyle mi?" diyerek durdu.

Lettie, "Umarım eğlenmişsindir," diyerek sakince devam etti.

"Evet, epey eğlendim, teşekkürler."

Pıt, pıt, pıt... İğnesi yeni kumaşta gidip geliyordu.

Daha sonra bakmadan, "Ona ne şüphe. Eğleniyor gibi duruyorsun zaten," dedi.

"Ne demek istedin?"

"Bir çeşit suçluluk, ya da nasıl desem, hicap bakışı. Fark ettin mi anne?"

"Fark etmem mi," dedi annem.

Lettie elindeki dikişi hiç bırakmadan, "Sanırım soru sormasak iyi ederiz," diye yorumda bulundu.

Leslie güldü. Lettie iğnenin ipini kaçırmış, ipi tekrar geçirmeye çalışıyordu.

"Bu berbat havalarda ne yapıyordunuz?" diye sıkıntılı halde sordu Leslie.

"Perişan halde evde oturduk. Ve sürekli seni düşündüm. Değil mi anne?"

"Tabii. Ne haldedir diye düşündük."

"Eski hallerinden birini takınmamasını istememiz utanç verici," dedi Lettie.

"Nasıldı ki onlar?"

"Ben nerden bileyim. Senin şimdiki sesinden değerlendirmek gerekirse küçük bir kuğu gibi. 'Korkunç kısık sesin'."

Leslie rahat olmadığını belli ederek güldü.

Lettie aniden kendi kendine şarkı söylemeye başladı:

"Pisi pisi nerelerdeydin?

Londra'ya güzel kraliçeyi görmeye gittim.

Pisi pisi ne yaptın orada?

Bir merdiven altında fare korkuttum."

"Sanırım böyleydi. Zavallı fare! Ama en kötü durumda olan da fare değil galiba. Sen kraliçeyi görmedin, değil mi?"

Leslie alaycı bir tonda, "Londra'da değildi," dedi.

Lettie ağzındaki iki iğneyi alarak, "Şimdi, kraliçenin... yani senin kraliçenin Eberwich'te olduğunu kastetmiyorsun, değil mi?" dedi.

Leslie kızgın bir biçimde, "Onun nerede olduğunu bilmiyorum," diye yanıtladı.

Lettie sesine hoş bir ton katarak, "Onunla Eberwich'te tanıştığını düşünmüştüm. Ne zaman geri geldin?" diye sordu.

"Dün gece," diyerek yanıtladı.

"Neden daha önce gelip bizi görmedin?"

"Bütün gün çalışıyordum."

Leslie oldukça masumane biçimde, "Eberwich'e geldim ben," dedi.

"Öyle mi?"

"Evet. Bu yüzden kendime kızgınım. Seni görebileceğimi düşündüm. Evde olduğunu düşünmüştüm."

Lettie biraz daha dikiş diktikten sonra Lettie'nin yüzünün nasıl kızardığını görmek için çaktırmadan baktı ve yine o masum tonda devam etti, "Evet, evde olduğunu düşünmüştüm. Birinin, yakınlık duyduğun birinin yakınlarda olduğunu hissetmek tuhaf bir duygu." Dikişe devam ettikten sonra göğsündeki iğneyi alıp elindeki işe, kesinlikle oyun oynadığını belli etmeden iliştirdi.

"Dışarı çıkınca seni görebileceğimi düşündüm." Yeniden bir ara, yeni bir ilmek, yeniden iğnenin dudaklardan alınması için geçen süre... "Ama göremedim."

Leslie hızlıca, "Geç saatte kadar çalıştım," dedi.

Lettie dikiş dikmeye sakince ama karşısındakini kızdıracak şekilde devam etti.

İğneyi ağzından alıp ip yumağına iliştirerek, yumuşak bir tavırla, "Yalancısın," dedi.

Annem tarif kitabını almak için odadan çıktı.

Leslie, aşağılanmış olmaktan ötürü donmuş vaziyette sandalyesine oturdu. Lettie, hızlıca ve dikkat etmeden dikişe devam etti. Bir süre sessizlik oldu. Sonra, "Beni üzmek için çağırdığını bilmiyordum," dedi.

"Çağırmak mı?" diye şaşırdı Lettie ve ilk kez başını

kaldırıp bakmıştı. "Seni çağırdığı mı da kim söyledi?"

"Hiç kimse. Beni çağırmadığına göre gidebilirim de."

Bir süre sadece iğnenin sesi duyuldu, daha sonra Lettie kasıtlı olarak, "Seni çağırdığımı neden düşündün?" diye sordu.

"Beni çağırıp çağırmamış olman zerre kadar umurumda değil."

"Üzülmüşsün ama. Ayrıca lütfen konuşmana dikkat et. Kaba bir şeyler söylemek sadece birbirine en yakın ve birbiriyle en samimi olanların ayrıcalığıdır."

"Sanırım bu yüzden başladın."

Lettie yüksek bir ses tonuyla, "Hatırlamıyorum," dedi.

Leslie çok içten bir kahkaha attı.

"Madem böyle davranacaksın..."

Leslie bunu kırıcı olmayan bir yanıt almak umuduyla çekinerek söylemişti. Ancak Lettie konuşmadan dikişe devam etti. Leslie etrafta gezindi, şapkasının orasını burasını çekiştirdi ve iç çekti. Sonunda, "O zaman bitti mi?" dedi.

Üstünlük Lettie'deydi çünkü çok azametli bir işle meşguldü. Yanıt vermeden önce kumaşı yerleştirip detaylı bir şekilde inceledikten sonra yerine yerleşip dikişe başladı. Bu durum Leslie'yi iyice küçük düşürmüştü. Sonunda ağzından şunlar çıktı: "Bu öğlen öyle düşündüm."

"Ama Lettie, neden bu kadar uzatıyorsun?"

"Ya ne yapmalıyım?" diye sorunca Lettie, Leslie şaşırmıştı.

"Unutsan..." diye yanıtladı.

Lettie yumuşak bir biçimde, "Öyle mi?" dedi. Leslie, çağrıyı yanıtlayan istekli bir tazı gibi karşılık vermişti. Hemen Lettie'nin dikiş dikerken oturduğu yerin yanına gidip alçak sesle, "Bana değer veriyorsun, değil mi Lettie?" diye sordu.

Sevecenliği önceden ayarlanmış bir çeşit onay sözü

anlamında, "Tabii," demişti Lettie.

"Biliyorsun işte, bana kötü davrandın, biliyorsun değil mi? Ben buna değer veriyorum, biliyorsun."

Lettie bu kez sesinde kabullenişin ve affedişin en tatlı tınısını taşıyan hafif bir serzenişle, "Bunu göstermek için tuhaf bir yoldu," dedi. Leslie öne eğilip Lettie'nin yüzünü avuçlarının arasına alarak onu öptü ve; "Sen küçük bir şakacısın," dedi.

Lettie, dikişini kucağına bırakarak yukarı baktı.

Bir sonraki gün; yani pazar günü hava yağmurlu ve kötüydü. Kahvaltıyı geç yaptık ve saat onda pencereden dışarıya bakınca kiliseye gitmenin imkânsız olduğunu gördük.

Sanki dağların önüne kirli bir perde örtülmüşçesine şiddetli bir yağmur yağıyordu. Bahçedeki yürüyüş yolunun kenarında duran latinçiçeğinin yaprakları donmuş, yerini yeşil tomurcukları solmuş saplarda boyunları bükük duran, kışın ilk karabayraklarına bırakmıştı. Çimlik alan, dalından düşen ıslak ve parlak yapraklarla kaplanmıştı: Virjinya asmasının kırmızı benekleri, ıhlamur ağacının altın sarısı çiçekleri, ilerideki köşede kayın ağaçlarının altını kaplayan kırmızı-kahverengi karışımı yapraklar, canlı limon renginde olması gereken akçaağaç yapraklarının donuk, kararmış örtüsü...

Ara sıra bu büyük kararmış yapraklardan biri kopup yalpalanarak ölüm dansı ederken havada kıvrımlar çiziyordu.

Lettie aniden, "Şuraya bak!" dedi.

Yukarı baktığımda bir karganın kanatlarını toplayıp açıklık alanın kenarındaki grileşmiş yaşlı ağacın en üst dalını kavradığını gördüm. Karga tekrar kanat çırptı ve dengesini kazandı. Konduğu dalın üstünde, bu kötümser havaya tevekkül edercesine, kanatlarıyla kendini iyice sardı.

Lettie huysuzca, "Şu yaşlı kuş neden gelip de bizim

burnumuzun dibine kondu ki şimdi?" diye sordu. "Bir acı vaat etmeye gelmiş sanki."

"Sana mı bana mı?" diye sordum.

"Yemin ederim bana bakıyor."

"Bu kadar uzaktan onun o habis gözbebeğini mi görüyorsun?" diye şaşırdım.

"Evet," dedi, bu kötü işareti kendi üstüne almaya kararlıydı. "Onu önce ben gördüm."

"Bir tanesi acıya, iki tanesi neşeye,
Üç tanesi mektuba, dört tanesi bir oğlana,
Beşi gümüşe, altısı altına,
Ve yedi tanesi hiç anlatılmamış bir sırra işarettir."

"İddiaya girerim ki bu sadece önceden gelen bir ulak. Kısa süre içinde üç tane daha gelecek ve dört tane olacaklar," dedim rahatlatıcı bir tavırla.

"Çok tuhaf ama ne zaman özellikle tek bir karga görsem bir hüzünle karşılaşırım," dedi.

"Dört tane gördüğünde?"

"Yaşlı Wagstaffe'a kulak vermelisin," diye yanıtladı. "Jerry boğulmadan önce bir hafta boyunca her gün elma ağacında bir karganın gakladığını duymuş."

"Onun için çok büyük bir acı," diye yorum yaptım.

"Çok ağladı. Benim de içimden ağlamak geldi ama nedense güldüm. Cennete gitmiş olmasını istiyor. Ama demekten de bıktım, fakat insanın kafasına takılıyor işte."

"Jerry," diye tekrarladım.

"Bayan Wagstaffe başını kaldırdı ve gözyaşları burnuna aktı. Jerry, eminim ki bir baş belasıydı. Kadınların neden böyle erkeklerle evlendiklerini anlamam. Yaşlı içkicinin yoldan kanala düşmesine sevindim."

Kalın perdeyi pencereye çekip perdenin içine sokuldu. Yanaklarını perdenin ucuna dayamış, kendini soğuk pencere camından koruyordu. Islak ve gri rüzgâr, yaprakları düşüp kasvetli şekilde parlayan yarısı çıplak ağaçları

sarsmıştı. Ağaçların gölgeleri bile sürekli kendilerine vuran yağmurdan kararmıştı.

Rüzgâra yakalanmış akçaağaç yaprakları gibi gökyüzünden iki tane karga daha geldi. Kargalar aşağı uçup önceden gelen kargaya yakın olacak şekilde evin önündeki ağaçlara kondu. Lettie kargaları yarı hüzünlü yarı da neşeli halde seyretti. Bir kuş daha geldi. Etrafta dönüp rüzgâra karşı savaşmaya başladı ve daha da yükseldi. Şiddetli akıntıya karşı büyük bir çabayla kürek çekmişti.

"İşte dördüncü de geldi," dedim.

Lettie yanıt vermedi ama izlemeye devam etti. Kuş, kahramanca savaşmış; ama rüzgâr onu kenara itmiş, yan yatırıp geniş kanatlarının altından alıp yere yatırmıştı. Karga, bu rüzgâr akıntısının aşağısında düz uçuşa geçmiş ve çaresizlikten donup kalmış gibi kanatları açık ve hareketsiz durmuştu. Ona acımıştım. İki arkadaşı da kondukları dalı bırakıp uçmuş, onun ardı sıra sürüklenmişlerdi. Çaresizce, yerleşecek beden arayan ruhlar gibiydiler. Sadece ilk gelen karga, kurumuş ve gümüş grisi bir renge bürünmüş ağaç iskeletinde kalmıştı.

"Bu karga 'asla' bile demez," dedim.

"Bu daha akıllı," diye yanıtladı Lettie. Asık suratlı gözüküyordu. Sonra devam etti: "'Daima' demesindense 'asla' demesi daha iyi."

"Neden?" diye sordum.

"Bilmem. 'Daima', bir düşünsene."

Kendi içinde Leslie'nin geleceğinden emindi ama şimdi tereddüt etmeye başlamıştı: Her şey çok karışıktı.

Mutfaktaki zil çalınca yerinden zıpladı. Gidip kapıyı açtım. Leslie geldi. Lettie, Leslie'ye gözleri parlayarak, memnun olduğunu belli eden bir bakış attı. Leslie bu bakışı gördü ve anladı.

"Helen birilerini çağırmıştı, onları yalnız bırakarak çok kaba davrandım," dedi acele acele.

Annem, "Ne kötü bir gün," dedi.

"Lettie, yüzün kıpkırmızı olmuş! Ne yapıyordun sen?"

"Ateşe bakıyordum."

"Ne gördün peki?"

"Görüntüler öylesine gelmiyor, hiçbir şey görmedim."

Leslie güldü. Bir süre sessizce durduk.

Sonra Leslie, "Beni bekliyor muydunuz?" diye fısıldadı.

"Evet, geleceğini biliyordum."

Leslie ve Lettie'yi yalnız bıraktık. Leslie, dirseğini şömine rafına koymuş olan Lettie'nin yanına gidip ona sarıldı.

"Beni istiyorsun, değil mi?" diye yumuşak bir tonda sordu.

"Evet," diye mırıldandı Lettie.

Lettie'yi kollarına alıp onu defalarca öptü; ta ki Lettie nefessiz kalana dek, tekrar tekrar. Lettie elini kaldırıp Leslie'yi nazikçe yüzünden uzaklaştırdı.

"Biraz soğuk bir âşık, utangaç bir kuşsun sen," deyip gözlerinin içine bakarak güldü Leslie. Lettie ağlamaya başlamıştı. Gözyaşları dudaklarına kadar geliyor fakat düşmüyordu.

"Ama neden ağlıyorsun sevgilim? Ne oldu?" deyip yüzünü Lettie'nin yüzüne dayadı, Lettie'nin gözyaşları onun yanağına bulaşmıştı.

Nazikçe ve bütün içtenliğiyle, "Biliyorum beni seviyorsun," dedi.

Sonra, "Biliyor musun, bu gözyaşlarının kalbimden ve boğazımdan geçtiğini gerçekten hissediyorum. Sevgilim, bu çok acı veriyor. Görüyorsun işte," diye mırıldandı Leslie.

Bir an için ikisi de sessiz kaldı. Ardından, uzunca bir

süre sonra, Lettie yukarı gelip annemin yanına gitti. Bir süre sonra annemin Leslie'nin yanına gittiğini duydum.

Pencereye oturup, alçaktaki bulutların dolanışını, geçip gidişini izledim. Her şey geçip gidiyormuş gibi görünüyordu. Ben sanki özümü kaybetmiş, maddi şeylerden ve günlük hayatın her gün gidilen o yolundan soyutlanmıştım. İleriye, daha ileriye, nereye neden gittiğini bilmeden rüzgâr, bulutlar, yağmur, kuşlar ve yapraklar, her şey dönüyordu. Neden?

Bütün bu süre boyunca bulutların iyice toplanıp yığılmasına, ağaçların eğilmesine ve pencerenin yağmurdan titremesine rağmen yaşlı karga hareketsiz şekilde oturmuştu. Daha sonra yağmurun durduğunu fark ettim. Güneşin hastalıklı sarı ışığı, olgun limonlarmış gibi gözükünceye kadar bazı büyük karaağaç yapraklarının üstüne vuruyordu. Karga bana baktı. Bana baktığına emindim.

"Bunun hakkında ne düşünüyorsun?" diye sordum kendime.

Karga bana bir küçümseme ile bakmıştı: büyük, tüysüz, benim gibi yarım kanatlı, anlaşılmaz, rezil ve korkunç.

"Madem bir kuzgun yanıt verebiliyorsa sen neden bir şeyler söylemiyorsun?" dedim.

Karga, bıkkınlıkla uzaklara baktı. Benim bakışım onu endişelendirmişti. Rahatsız olmuş bir biçimde döndü, dalı bırakarak kanatlarını uçacakmış gibi sallayıp durduktan sonra yeniden yerleşti.

"Hiç de iyi değilsin. Tek kelime bile söylemiyorsun," dedim.

Hiç ilgilenmeden duyarsızca oturdu. Daha sonra denizserçelerinin çimenlikte ağladığını duydum. Fırtınaya küfreder gibi bir halleri vardı. Rüzgârda dönüp durdular ancak bir an olsun şikâyet etmeyi bırakmadılar. Bu mücadeleyi sevmişlerdi. Delice bir hüzünle ağıt yakıyorlar ve bununla iftihar ediyorlardı. Bütün denizserçeleri aynı

hikâyeye ağıt yakıyordu: "Hiçbir şey, bir hiç, hiç uğruna bu amansız mücadele." Her seferinde geniş kanatlarını açıp dönüyorlardı.

Kargaya, "Bak, deniyorlar ve bu onlara acı veriyor. Ama senin gibi öylece oturmuyorlar. Cenaze gibisin," dedim.

Buna dayanamadı. Kendini savunmak için kalktı, kanatlarını çırptı ve sinsi bir önseziyle "gak" diye havalandı. Kısa sürede kaybolmuştu.

Üşüdüğümü fark ettim ve aşağıya indim.

Lettie'nin toplanmış saçından kurtulmuş bir bukleyi parmağının etrafında döndürerek Leslie, "Bak, saçın beni nasıl da seviyor. Parmağıma nasıl da dolanıyor, bak. Biliyor musun, saçın; yani saçındaki ışık aynı güneşin altındaki düğünçiçeği gibi," dedi.

"Benim gibi, bağlanmaya gelmiyor," diye yanıtladı Lettie.

"Öyleyse ne kötü. Yüzümü hafifçe okşuyor ve müzik gibi kanımı kaynatıyor."

"Sessiz ol! Dur, sana nasıl bir müzik yarattığını söyleyeceğim."

"Peki, söyle."

"Geceleri küçük solgun dağlalelerini korkutan ardıçkuşlarının çağrısı gibi. Arı konmuş çançiçeklerinin titremesi gibi. Kazandığı için gülmekten nefesi kesilmiş Hippomenes gibi."

Kendinden geçmiş bir hayranlıkla öptü Lettie'yi daha sonra.

Lettie, "Düğün müziği efendim," diye ekledi.

Leslie kısık bir sesle, "Kaç altın elma attım ben?" diye sorunca Lettie dalga geçer bir halde, "Ne?" diye yanıt verdi.

Lettie'ye şefkatle bakarak, "Bu, tanrıça Atalanta bence. Bilerek geçip kaldı bana sorarsan," dedi.

Lettie, Leslie'nin şefkatli bakışlarına teslim olmuş hal-

de, "Evet öyle. Elmalara sahipsin. Senin elmaların, gözbebeklerin, Havva'nın yediği elmalar..."

"Sen zekisin ve nadidesin. Ve ben senin yanaklarının, göğüslerinin elmalarını elde ettim. Yumrukların beni durduramaz. Senin bu bütün yumuşaklığın ve tatlılığın, hepsi benim, Lettie."

Lettie başını günahkârca sallayarak, "Bütün bunlar, evet hepsi senin," dedi.

"Evet, sen de kabul ediyorsun, hepsi!"

"Ama bir dur da nefes alayım. Hepsi mi dedin sen?"

"Evet, sen de kabul ettin."

"Henüz değil. Hepsi mi?"

"Her bir zerren."

"Ama, şimdi bak..."

"Kafamı mı çevireyim?"

"İçine bak. İki melek olduğumuzu farz et..."

"Canım benim, duygusal bir melek!"

"Dur, sözümü kesme. Farz et ki, ben Gabriel Rosetti'nin 'Kutsanmış Genç Kız'ıyım."

"Sıcacık bir göğsü olan..."

"Aptallaşma, 'Kutsanmış Genç Kız'ım ben ve sen de bir yandan kurumuş kayın ağacı yapraklarını yerde savurup bir yandan da düşünüyorsun..."

"Ne söylemeye çalışıyorsun?"

"Düşüncelerin arasında dualar olur muydu?"

"Bunu niye sordun ki şimdi? Ama ben daha çok küfrederdim."

"Hayır, güzel dualar okuyarak zayıf ruhunun yukarı yükselmesine..."

"Zayıf ruhlara tutun o zaman Lettie. Ben senin ruh eşin değilim. Ön-Raffaeloculara katlanamıyorum. Sen bir Burne-Jonesess değilsin. Sen bir Albert Moore'sun. Bence yumuşak bir bedenin dokunuşunda dualardan daha çok anlam var. Ben öpücüklerle dua ederim."

"Bunu yapamadığında?"

"O zaman dua zamanına kadar beklerim. Seninle herhangi bir cennette ilahi söylemektense seni kollarıma almak alıp, kırmızı dudaklarına dokunmak isterim."

"Korkarım ki cennette benimle hiçbir zaman ilahi söylemeyeceksin."

"Ama burada sana sahibim. Evet, sana sahibim."

"Ancak, bizim hayatımız bir şafak vakti gibidir."

"Yalancı! Beni çağırdın ama! Ayrıca, umurumda değil. 'Carpe Diem'. Anı yaşa çiçeğim, yavru geyiğim. Yavru geyik hakkında güzel bir şiir var. '*Anneni bırakıp sıcak bir kucağa gitme vakti*' diye. Zavallı Horatius, unutmuşum onu."

"Zavallı Horatius o zaman."

"Ama seni unutmayacağım. Gözlerindeki bu tuhaf bakış da neyin nesi?"

"Nasıl bakıyorum ki?"

"Bilmem, onu sen söyleyeceksin. O kadar dalgacısın ki senin derinliklerine inemiyorum."

"Bir öpücüğün derinliğini ölçebilirsin..."

"Ölçeceğim, evet."

Bir süre sonra Leslie, "Lettie, biz ne zaman nişanlanacağız?" diye sordu.

"Ben yirmi bir oluncaya, Yılbaşına kadar bekle."

"Neredeyse üç ay var! Neden ama..."

"Fark etmez. Ama o zaman seni özgür irademle seçmiş olacağım."

"Ama üç ay var!"

"Ben senin nişanlım olduğunu düşünüyorum, diğer insanlar beni alakadar etmez."

"Ben üç aya kadar evleneceğimizi düşünüyordum."

"Bu kadar aceleyle evlenmek mi? Annen ne der?"

"Bunun benim yaptığım en akıllıca şey olduğunu söyleyecektir. Lettie, çok güzel bir eş olacaksın."

"Sen de ışıl ışıl bir halde pır pır edeceksin."

"İkimiz de."

"Hayır, sen pervane olacaksın. Ben senin kanatlarını boyayacağım, parıltılı kanatlarını. Sonra, renkli kanatlarınla ışığa doğru ucunca ya da bir kelebek ağma takıldığında benim görevim bitecek. Sen uçamayacaksın. Ne kötü! Bir pervane, kanatlarını bir kelebek ağına sürttüğünde kanadının rengi ne olur?"

"Neden bu kadar çok kelime kullandın? Şu an bilmiyorsun, değil mi?"

"Hayır, bilmiyorum."

"Rahatla biraz. Dur da kendime senin gözlerinden bakayım."

"Narkissos gibi! Kendini iyi görebiliyor musun bari? Gördüğün şey seni göklere çıkarıyor mu? Yoksa gördüğün sadece senin hatlarını mahveden fırtınalı bir akıntı mı?"

"Bir şey görmüyorum, senin bakışını hissediyorum. Bana gülüyorsun. Gözlerinin ardında ne var, alay mı?"

"Senin Narkissos gibi olduğunu düşünüyordum. Tatlı, güzel bir genç."

"Ciddi ol ama."

"Tehlikeli olur o zaman. Ölürsün, ben de..."

"Ne!"

"Benim şimdi olduğum gibi, ciddi ol."

Leslie, Lettie'nin aşkının içtenliğinden bahsettiğini düşünerek ona gururla baktı.

Ormanda rüzgâr boğuk bir sesle gürleyip kükrüyor; ancak mutsuz eğreltiotları arasında en ufak bir titreşime dahi neden olmuyordu. Ara sıra ağaçlardan bir yağmur damlası düşüyordu ve ben ıslak patikada ilerliyordum. Dik patikadan kapıya doğru gidip ormandan çıktım.

Gökyüzünde kademe kademe bulutlar toplanıyordu. Hepsi yüklüydü, tarlalarda neredeyse birer karaçalı gibi gözüküyorlardı. Rüzgâr soğuk ve iç karartıcıydı. Yer her

bir adımda ağlıyordu. Nehir dolmuş, etrafta kıvrılarak telaşla akıyor ve kendi kendine, ağız dolusu konuşuyordu. Bulutlar kararda ve yağmuru hissettim. Çamura dikkat etmeden koştum. Sonunda çiftliğin mutfağına gittim.

Çocuklar resim yapıyorlardı. Vakit kaybetmeden benden yardım istediler.

"Emily ve George ön odadalar," dedi anneleri sessizce, çünkü bir pazar günü öğlesiydi. Küçüklere yardımcı oldum. Anneyle biraz sohbet ettikten sonra ayakkabılarımı çıkarmak için oturdum.

Oturma odasında, iri ve rahat gözüken evin babası koltukta uyuyordu. Emily, masada yazı yazıyordu. Ben içeri girince aceleyle kâğıtlarını saklamıştı. George ateşin yanına oturmuş kitap okuyordu. Ben içeri girince başını kitaptan kaldırıp bana baktı. Bana bakışını sevmiştim. Bana sessizce, "Merhaba," derken gözleri harikulade derecede zarifti, bir öpücük kadar zarifti.

Babaları uyuduğu için fısıldaşarak konuşuyorduk. Çok derin bir uykuya dalmıştı. Esmerleşmiş yüzü kahverengi bir armut kadar hareketsiz duruyordu. Saat yorgun atışlarıyla yavaş ilerliyordu. Sessizce konuşarak ateşin etrafına oturduk. Hiçbir şey hakkında konuşmuyorduk. Sadece kendi seslerimizin fısıltılı, rahatlatıcı sedasını dinliyorduk. Müteşekkir, tutkulu bir aşk üçlüsü...

Sonunda George kalkıp kitabını bıraktı, babasına bakarak dışarı çıktı.

Samanlıktan turpları ezen küspe makinesinin sesi geliyordu. Turpların körpe kökleri, küspe makinesinin altında büyüyen altın yığınına katılıyordu. Öğütülmüş turpların, donmuş toynak izlerinin bahçede çatırdadığı, Orion Takımyıldızının güneyde bulunduğu ve bir arkadaşlığın en iyi döneminde olduğu birçok kış gecesini bana hatırlatan keskin ve tatlı bir kokusu vardır.

"Pazar günü mü öğütüyorsunuz!" diyerek şaşkınlığı-

mı dile getirdim.

"Babam dün yapmadı. Onun işi aslında. Ben de fark etmedim. Biliyorsun, babam sıklıkla unutuyor. Artık öğlenleri çalışmayı sevmiyor."

Hayvanlar bölmelerinde tepindi. Direklere bağlanmış zincirler şangırdadı ve bir inek sesli sesli öksürdü. George öğütme işini bitirdiğinde ortalık konuşmak için sessiz hale gelmişti. George öğütülmüş yarma ve turpların ilk katını serperken, saçları şaşkınlıkla bükülmüş ve gözleri parlayan Emily koşarak içeri girdi. Süt sağılmaya başlamadan önce çay içmeye çağırıyordu. Pazarları süt sağılmadan önce çay içmek âdettenti ancak George bunu hiç itiraz etmeden bırakmıştı, çünkü babası öyle istemişti. Patron babasıydı ve çiftlik konularında ne kadar uyuşmasalar da ona karşı gelinmezdi.

Ekimin son günü yeterince can sıkıcıydı, daha erken gece çökemezdi. Mutlu bir halde lambanın ışığında otururak çayımızı içtik. Lamba duvarda sarı sarı parlarken evin babasından bir rahatlık yayılıyordu. Pazar çayı misafir olmazsa kusursuz olmazmış. Bana hep söylediklerine göre ben orada olunca çay faslı kusursuz oluyormuş. Onların böyle söylemeleri hoşuma gidiyordu. Gülümsedim ve keyifle çayımı yudumladığım sırada evin babası, "Cyril'in pazar çayında burada olması çok iyi, çok doğal," dedi.

Işığın aydınlattığı sehpanın görüntüsünü bozmaya çekiniyordu. George sonunda sandalyesini geriye itip artık işe koyulması gerektiğini söylediğinde, George'un yüzüne yalvaran bir ifadeyle baktı.

Babası sevecen ve uysal bir ses tonuyla, "Tamam, ben de geliyorum birazdan," dedi.

Ahır duvarına asılmış olan lamba hafif solgun ışığıyla, ahırın, saman ve beyaz tozun tuğlalar arasında sıkıştığı ve turpların kıvrılmış saplarının toprağın üstüne portakal rengi bir ışık saçtığı alt taraflarını aydınlatıyordu. Yüksek

tavan, kiremitlerinin altındaki kırlangıç yuvaları ile tamamen karanlıkta kalmıştı. Köşeler karanlıktaydı; samanı, doğrama makinesini ve ambarı saklıyordu. Ahır bölmelerinin önündeki yolda ışık parlıyor, hayvanların ıslak burunlarına ve duvarların beyazlığına vuruyordu.

George çok sevinçliydi, fakat ona getirdiğim haberi vermek zorundaydım. Hayvanları yemlemeyi bitirip süt sağmaya başlayınca, "Size gelirken Leslie Tempest'ın bizde olduğunu söylemiştim sana," dedim.

Kovayı dizlerinin arasına alarak oturdu. Elleri ineğin memelerindeydi ve süt sağmaya başlamıştı. Bana soru sorar gibi baktı.

"Artık resmen nişanlılar," dedim.

Gözlerini kaçırmasa da bana bakmıyordu artık. Çok uzaktan gelen bir sesi dinleyen biri gibi gözlerini bir noktaya sabitlemişti. Daha sonra kafasını eğip sanki süt sağacakmış gibi ineğe dayadı. Ama sağmadı. İnek etrafına baktı ve sıkıntılı bir halde kıpırdandı. George süt sağmaya başladı tekrar. Mekanik bir halde yapıyordu artık. Ellerinin hareketini izleyip kovaya dolan sütün ritmik sesini dinliyordum. Bir süre sonra ellerinin hareketi yavaşladı, düşünceli bir halde, ve sonra da durdu.

"Gerçekten evet dedi mi?"

Başımla onayladım.

"Annen ne diyor buna?"

"O memnun."

George tekrar süt sağmaya başladı. İnek, bacaklarını değiştirerek tekrar sıkıntılı halde kıpırdandı. George ineğe kızgınlıkla baktı ve sağmaya devam etti. İnek daha sonra üzgün halde tekrar bacaklarını değiştirip kuyruğunu George'un yüzüne savurdu.

George ineğin kalçasına vurarak, "Kıpırdama!" diye bağırdı. İnek, dayak yemiş bir kadın gibi korkudan sinmişti. George ineğe küfredip süt sağmaya devam etti. İnek

o akşam iyi süt vermedi, çok gergindi. George altındaki oturağı alıp ineğe vurdu. Oturağın ineğin çıkıntılı kalça kemiğine çarpma sesini duydum. İnek daha sonra sessizce durdu ancak sütü de kesildi.

George ayağa kalktığında diğer ineğe gitmeden önce bir süre durdu. Bir şeyler söyleyeceğini düşünmüştüm. Ancak tam o anda babası elinde kova ile geldi. Ahıra bakıp o olgun ve memnun haliyle "Cyril, bugün izleyicisin. Şimdiye kadar benim için bir iki ineği sağmışsındır diye düşünüyordum," dedi.

"Hayır, pazarlar tatildir. Hem süt sağmak insanın ellerini acıtıyor," dedim.

O pişkin tavrıyla şaka yaparak, "Alışırsın," dedi. "George, Julia'dan aldığın bütün süt bu mu?" diye sordu.

"Evet."

"Artık kesilecek. Julia, yaşlı inek seni, sakın bir deri bir kemik kalma."

George'un babası gittiğinde ahır sakindi ve hava daha da soğumuştu. George'un babasının diğer ahırda neşeli şekilde, "Yaşlı evlat, yerinde dur," deyişini ve fışkırarak kovaya çarpan sütlerin sesini duyuyordum.

George, zalimce bakarak, "Keyfi yerinde," dedi. Ben güldüm, o bekledi.

"Lettie'nin ona evet demesini gerçekten umuyordun," dedim.

"Sanırım. Artık kararını vermiş. Aslında ne istediğinin bir önemi yok."

"Senin peki?"

"Eğer elinde biletli bir ödül olmasaydı, ona evet demezdi."

"Sana derdi ama!"

"Korktu, bak nasıl da arkasını dönüp gitti..."

"Senden mi korktu?"

"Onu bağırtıncaya kadar sıkmak isterdim."

"Onu daha önce tutup bırakmayacaktın," dedim.

"Bir kadın, bir kedi gibi. Rahata kaçıyor. Bir pazarlık yaptı. Kadınlar tüccar gibiler."

"Genelleme yapma, bunun bir yararı yok."

"Orospu gibi..."

"Ne kadar bayağısın. Onu sevdiğini düşünüyorum ben."

George şaşırdı ve tuhaf tuhaf bana baktı. Kuşkusuyla ve akıl karışıklığıyla oldukça çocuksu görünüyordu.

"O, ne dedin?"

"Onu seviyor, gerçekten."

"Beni daha çok severdi," diye mırıldandı ve süt sağmaya devam etti. George'u bırakıp babasının yanma gittim. Babası dört ineğin sağımını bitirdiğinde George'un lambası hâlâ diğer ahırda yanıyordu.

Geri döndüğümde onu beşinci ve son ineği sağarken buldum. Sonuncu inek de bitince kovasını yere bırakıp zavallı Julia'nın yanma gitti. Yaşlı ineğin kalçasını, kafasını ve burnunu kaşıyıp onun büyük ve şaşkın gözlerine bakarak mırıldandı. İnek korkuyordu. Kafasını çekip, boynuzuyla George'un yanağına vurdu.

George bir yandan yüzünü ovuşturup bir yandan da siyah ve ciddi gözleriyle bana bakarak, "Onları anlayamazsın," dedi.

"Onları anlayamayacağımı bilmiyordum. Bunu hiç düşünmemiştim... Biliyorsun Cyril, o beni ayartmıştı."

George'un bu acıklı haline gülmüştüm.

VIII.

YILBAŞI EĞLENCESİ

Kasımın sonuna ve aralığın başına doğru soğuk nedeniyle bir süre eve kapanmak zorunda kaldım. Sonunda bir don gelip havayı temizledi ve yerdeki çamuru kuruttu. Yılbaşından önceki ikinci cumartesi ortalık değişmişti. Uzun ve gümüş gibi parlayan ağaçlar, sanki nadide ve soluk bir cennettelermiş gibi uçuk mavi gökyüzünde daha bir solgun görünüyordu. Bütün orman sanki mermer, gümüş ve karla donuklaşmıştı. Çalı yaprakları ve ormangülünün uzun yaprakları pırıl pırıl parlıyor ve o ince kesimlerini daha bir belli ediyorlardı.

Gece bütün parlaklığı ve berraklığı ile kırağının ortasında bir ayla çökünce evde hapis oluşuma lanet ettim. Artık sisler ve nemli hava evi çekici kılmıyordu. Bu akşam uzaktaki küçük demir parmaklıklı kapı bile parlamıyordu ve solgun yıldızlar ayın arkasından göz kırpıyordu.

Lettie benimle birlikteydi. Leslie yine Londra'ya gitmişti. Dışarı gitmek istediğimde bana bir kız kardeş içtenliğiyle karşı çıktı.

"Sadece değirmene kadar gideceğim," dedim. Daha sonra bir müddet tereddüt edip, kendisinin de geleceğini söyledi. Sanırım ona kızgınlıkla baktım çünkü, "Tamam, yalnız gitmeyi yeğliyorsan gelmem," dedi.

Kendi kendime gülerek, "Hayır, hayır sen de gel," dedim.

Lettie'nin ruh hali o eski canlılığındaydı. Sert yerlerin üzerinden atlayıp zıplıyor, kahkaha atıyor ve kendi kendine Fransızca konuşuyordu. Değirmen geldik sonunda. Gyp havlamadı. Dış kapıyı açtım ve kapının aralığından içeri göz atarak büyük karanlık mutfağa sessizce girdik.

Evin annesi, yarısı sabunlu suyla dolu büyük bir kü-

vetin bulunduğu şöminenin yanında oturmuştu. Ayaklarının dibinde, yeni banyo yapmış David oturmuş, çıplak bacaklarını ısıtıyordu. Annesi David'in saçlarını nazikçe kuruluyordu. Mollie, tuhaf bir netlikle canlı bir tonda bir şeyler okuyan babasının yanındaki şömine koltuğuna oturmuş, kıvırcık saçlarını tarıyordu. Emily ve George masada oturuyorlardı. Emily bir kuru üzüm yığınından acele acele üzüm ayıklıyordu. George da kafasını eğmiş, daha büyük üzümlerin çekirdeklerini yavaş yavaş çıkarıyordu. David, annesinin saç kurutma işini sekteye uğratarak, uyuklayan kediyle oynamak için öne doğru eğiliyordu. Keyifle bir şeyler okuyan evin babasının sesinden başka ses yoktu. Sanırım hiçbiri onu dikkatle dinlemiyordu. Kilidi çektim ve içeri girdik.

George, "Lettie!" diye bağırdı.

Emily de, "Cyril," diye seslendi.

David, "Selam Cyril," diye bağırdı.

Mollie de, "Merhaba Cyril," dedi.

Şaşırmış altı iri kahverengi göz beni karşılaşmıştı. Halimi hatırımı sorduktan sonra tekrar oturdular ve yine sessizlik çöktü.

Montunu, şapkasını ve kürkünü çıkaran Lettie, "Nasıl olsa ben yabancıyım. Benim sık gelmemi beklemiyorsunuz, değil mi? Ama ben de ara ara gelebilir miyim?" dedi.

Evin annesi, "Çok mutlu olduk. Bütün gün sadece su, sis ve çürümüş yaprakların sesi var etrafta. Yeni bir ses duyduğuma sevindim," diye yanıtladı.

Emily kısık bir tonda, "Lettie, Cyril daha iyi oldu mu?" diye sordu.

"Çok şımarık. Bence onunla ilgilenelim diye biraz hasta kalıyor. Dur da sana yardım edeyim. Elmaları soyabilirim."

Lettie masanın bir ucuna oturup elma soymaya başladı. George onunla konuşmadığı için söze o başladı ve;

"Sana yardım edemeyeceğim George. Parmaklarımın yapış yapış olmasını istemiyorum ve seni böyle evcimen görmek hoşuma gidiyor," dedi.

"O zaman daha çok hoşuna gidecek. Ben çoğu zaman böyleyim."

"Arada sırada bir iki tane yemelisin, ben her zaman yiyorum."

"Eğer bir tane yersem o zaman payımı yemiş olurum."

"O zaman senin payını bana ver."

George, bir şey demeden Lettie'ye bir avuç dolusu üzüm uzattı.

"Bu çok fazla. Annen bakıyor. Bırak da şu elmayı bitireyim. Bak, kabuğu hiç koparmadım!"

Lettie elinde uzun ve kıvrılmış bir elma kabuğu ile ayağa kalkıp, "Bunu kaç kez çevirmem gerekir Bayan Saxton?"

"Üç kez, ama yılbaşı arifesi değil ki."

"Olsun, bakın!" diyerek Lettie, uzun yeşil elma kabuğunu başı üzerinde üç kez yavaşça döndürdü. Üçüncü seferden sonra kabuğu yere bıraktı ve kedi kabuğun üzerine çullandı. Ancak Mollie kediyi kovmuştu.

Lettie kızararak, "Hangi harf?" diye sordu.

George'un babası göz kırpıp gülerek, "G," deyince eşi ona ters ters baktı.

David, sadece bir tişörtle bir kadının huzurunda olduğunu unutarak safça, "Hiçbir şey yok," dedi.

Mollie sakin tavrıyla, "Bozulmuş," dedi.

Ben, "Belki de L'dir," diye ekledim. Lettie bana amirane bir şekilde bakmış, beni kızdırmıştı.

"Sen ne diyorsun Emily?" diye sordu Lettie.

"Hiç, doğru harfi sadece sen görebilirsin."

George, Lettie'ye dönerek, "Hadi bize hangi harf olduğunu söyle," dedi.

"Ben mi?" diye tepki verdi Lettie. "Zamanın tohum-

larına kim bakıp da bir şeyler görebilir ki?"

"O tohumları ekip büyütenler," diye yanıt verdim ona.

Lettie, kabuğu ateşe attı ve kısa bir kahkaha koyverip işinin başına döndü.

Bayan Saxton, kızına eğilip George'un duyamayacağı şekilde George'un üzümlerin içini de çıkardığını söyledi.

Emily sert bir biçimde, "George, çöpten başka bir şey bırakmıyorsun," dedi.

George da kızgındı ve sessizce; "'O, karnını domuzların yediği çöple dolduracak,'" diyerek bir avuç üzüm alıp bir kısmını ağzına attı. Emily, üzüm kabını onun önünden çekip, "Çok kötüsün," dedi.

Lettie, George'a soyduğu elmayı uzatarak, "Al. Aç çocuk seni, bu elmayı da yiyebilirsin," dedi.

George elmayı alıp baktı. Daha sonra gözlerinin etrafında şeytani bir gülümseme belirdi ve; "Eğer bana elmayı veriyorsan kabuğunu kime vereceksin?" diye sordu.

Lettie, sanki George sadece Kayıp Oğul'dan bahsediyormuş gibi, "Domuza vereceğim," dedi. George, elmayı masaya koydu.

Lettie, "İstemiyor musun?" diye sordu.

George, alaylı bir biçimde, "Anne, bana Havva gibi elma sunuyor," dedi.

Lettie, yıldırım hızıyla elmayı ondan aldı ve eteğine sakladı. George'a büyümüş gözleriyle bakıp elmayı ateşe attı. Ama hedefini tutturamadı. George'un babası öne eğilip elmayı alarak, "Domuzlara veririz. Yavaşsın George, bir hanım sana bir şey verdiğinde o kadar çok konuşmayacaksın," dedi.

Lettie, kendi haline gülmüş ve; "*A ce qu'il parait*," demişti Fransızca.

Evin babası, "Emily kur mu yapıyor?" diye imalı bir biçimde sormuştu.

Emily, "Hızlı söyledi, anlayamadım," dedi.

George, elleri pantolonun cebinde, sandalyesinde arkaya doğru eğilmişti.

Lettie çok canlı bir biçimde, "Üzümleri bitirmemiz gerekli Emily. Baksana ne kadar da tembel bir hayvan," dedi.

Emily imalı imalı, "Rahatına düşkün," dedi.

Lettie "Rahatlığın portresi... Sağlam, sağlıklı ve uyuşuk," diye devam etti. George, ocak başındaki koltuğun ucuna başını yaslamış halde, açıkta kalan kırmızı boynu ile gerçekten de tam bir rahatlık tablosu gibi duruyordu.

George duyarsızca, "Bir daha kılımı bile kıpırdatmam," dedi.

"Sen ve ben, biz Cyril gibi değiliz. Bizler kalbimiz ya da fikirlerimizle yaşamıyoruz, değil mi?"

Kafasını geriye iterken kirpiklerinin altından Lettie'ye bakarak, "İkimiz de bu açıdan benzeşiyoruz," dedi.

Lettie, elmaların kabuklarını soyup çekirdeklerini çıkarmaya devam etti, sonra üzümlere başladı. Bu arada Emily, ahşap bir sahanda içyağı parçalıyordu. Çocuklar yatmaya hazırdı. George hariç hepimizi öpüp iyi geceler dediler. Sonunda anneleri onları yataklarına götürdü. Emily bıçağı bırakıp kolunun ağrıdığını söyleyince ona yardım ettim. Uzun bir süre daha evin babası okumaya, Lettie işine, George da kafası arkaya yaslanmış halde bakmaya ve ben de kesmeye devam ettim. Doğrama işi bitince hepimizin işi bitmiş oldu. Lettie ortalığı temizlemeye yardım edip oturdu ancak sonra heyecanla zıplayıp, "Öylece oturamayacak kadar heyecanlıyım. Yılbaşı çok yaklaştı, hadi bir şeyler oynayalım," dedi.

Emily, "Dans edelim mi?" diye öneride bulundu.

"Dans, evet dans!"

George aniden doğrulup ayağa kalktı, "Hadi," dedi.

George, ıslak ayağındaki çorabın deliklerine rağ-

men terliklerini çıkarıp sandalyeleri kenara çekti. Kolunu Lettie'ye uzattı. Lettie kahkaha atarak George'un koluna girdi ve ikisi inanılmaz bir hızda mutfağa doğru gitti. Lettie'nin hafif adımları George'un adımlarını izliyordu. Lettie'nin parmaklarının hafif ve hızlı vuruşunu, George'un ıslak ayağının çıkardığı pat pat sesinden daha net duyabilirdiniz. Emily ve ben de katıldık dansa. Emily'nin hareketleri yavaştı ama biz hızla dans ettik. Emily'yi sandalyeye bıraktığımda soluk soluğa kalmıştı, ben ise sıcaklamış ve terliyordum. George ile Lettie, onları izlemekten başım dönünceye ve George'un babası durmaları gerektiğini söyleyinceye kadar danslarına devam ettiler. Ama George durmadı. Lettie'nin saçı dağılmış ve omuzlarına büyük dalgalar halinde düşmüştü. Bacağı aksamaya başlamıştı, yerde hafif bir sürtünme sesi duyuluyordu. Lettie soluk soluğa kalmıştı. George'a bir şeyler fısıldadığını ve durması için ona yalvardığını duyabiliyordum. George kahkaha atıyordu. Onu sıkıca tutmuştu. Sonunda Lettie'nin ayağı kaymıştı ama George onu kaldırıp sıkıca kucaklayarak odayı iki kez turlayıp dansa devam etti. Daha sonra kendini koltuğa atmış ve Lettie'yi de yanına çekmişti. George'un gözleri kömür parçaları gibi parlıyordu. Ter içinde soluk soluğa kalmıştı, saçları ıslanmış ve parlıyordu. Lettie koltukta sırtüstü uzandı. George'un kolları hâlâ onun belindeydi. Lettie çok zayıf düşmüş, saçları yüzüne dağılmıştı. Emily tedirgindi ve babası bir huzursuzluk belirtisi ile; "Bırakın şunu, çok aptalca," dedi.

Lettie, yeniden soluk almaya başlayınca ayağa kalkıp ve tuhaf bir biçimde gülerek saçını yapmaya başladı. Fırça ve tarakların olduğu odaya doğru, arkasında elinde mum tutan Emily ile birlikte gitti. Döndüğünde saçını düzeltilmiş haldeydi. Yüzü biraz solgundu ve George'un onu belinden tuttuğu yerdeki kemerinin üstünde siyah ter lekeleri vardı. George gülerek gözlerinde bir zafer parıltısıyla

koltuktan Lettie'ye baktı.

"Sen bir hayvansın," dedi Lettie ama ses tonu, sözleri kadar sert değildi. George derin bir nefes alıp oturdu ve usul usul güldü.

"Bir dans daha?"

"Benimle mi dans edeceksin?"

"Eğer istersen."

"Tamam, saray dansı yapalım."

"Ben onu bilmiyorum."

"Hadi ama oynayabilirsin."

George kalkıp Lettie'nin yanına gitti. Lettie, ona adımların nasıl olacağını gösteriyor; hatta onu vals yapmaya sürüklüyordu. Çok komikti. Dans bittiğinde Lettie, George'u koltuğuna bırakıp teşekkür etti ve ellerini mendiline sildi, çünkü ellerini koyduğu George'un kazağı terliydi.

"Umarım eğlenmişsindir," dedi George.

"Evet, çok eğlendim."

"Benim bir şapşal gibi gözükmeme neden oldun."

"Sen bir şapşal gibi görünebileceğini düşünebiliyor musun? Ne kadar da alaycısın! Hadi kalk. Bu seferki kolay bir dans olacak."

George, Lettie'ye baktı, gözkapaklarını indirdi ve hiçbir şey demedi.

"Evet, tamam, bazı kişiler saray dansı için biçilmiş kaftandır; bazıları da..."

"Maskaralık için," diye tamamladı George.

"Yapamadığın için maskaralık diyorsun. Ben seviyorum o dansı..."

"Ben yapamıyor muyum?"

"Yapabiliyor musun? Yaptın mı? Sen bu dansa uygun değilsin."

Bir pipo yakarak, "Clarence MacFadden şarkısı gibi," dedi George, sohbet onu ilgilendirmiyormuş gibi.

"Evet, uzun yıllar önce söylerdik: 'Clarance McFadden dans etmek istedi / Ama ayağı uygun değildi...'"

"Bir mısır hasadından sonra söylediğimizi hatırlıyorum, çok eğlenmiştik. Seni daha önce Clarence olarak düşünmemiştim. Çok komik. Bu arada, yılbaşı partisine gelecek misin?"

"Ne zaman? Kimler geliyor?"

"26'sında. Sadece yaşlılar olacak, Highclose'dan Alice, Tom Smith, Fanny."

"Sen ne yapacaksın?"

"Şarkı söyleyeceğim, dans ederim biraz. Senin istediğin bir dans."

"Polka olur mu?"

"Tamam, ve saray dansı ile valeta. Cyril, hadi gel valeta yapalım."

Valeta, saray dansı ve sonra da mazurka dansı yaptık. Zarif bir şekilde dans ediyordu ancak üzerinde Carmen'in gösterişi vardı, onun adımları ve yaramazlıkları. Dansları bitirdiğimizde George'un babası, "Çok güzel, gerçekten çok güzel. Çok güzel görünüyorlar, değil mi George? Keşke ben de genç olsaydım," dedi.

George acı acı gülerek, "Benim gibi..." dedi.

Emily, Lettie'nin hoşuna gitmeyen o rica eder tavrıyla, "Cyril, bana da bu dansları bir ara göster," dedi.

Lettie, "Benden niye istemiyorsun?" diye hızlıca sordu.

"Sen genelde buraya gelmiyorsun."

"Şimdi buradayım. Gel," deyip Emily'yi amirane bir tavırla kaldırdı.

Lettie, dediğim gibi uzun bir kızdır, yaklaşık yüz seksen santim boyundadır. İri yapılıdır ama kıvraktır. Onda doğuştan gelen bir zarafet var. Duruşunda ve uyumlu hareketlerinde içindeki sanatçı ruhunun gizli kalmış halleri ortaya çıkar. Emily, daha kısa ve şişmandır. Her hareke-

tinde duygusal doğasının aşırılığını görebilirsiniz. Emily, hislerini derinden hisseder. Güçlü bir zekâsı ve dalgacı bir kalbi olmadığından duygular onu karmaşaya iter ve talihsizliklerine bir de kendine güvensizliği eklenir.

Birlikte dans ederken Lettie ve Emily tamı tamına zıt gözüküyorlardı. Kardeşimin rahatlığı ve şairane hareketleri enfesti. Emily, hareketlerini kontrol edemiyor ve aynı hatayı tekrar tekrar yapıyordu. Lettie'nin elini sıkıca tutup sürekli hata yaptığından dolayı utanç ve korkuyla ama aynı zamanda tutkulu ve çaresiz bir başarma isteği ile baktı. Emily'ye hareketleri gösterip açıklama işleri daha da kötüye gidiyordu. Bir hareketten dolayı titrediğinde hareketi yapamamış olma korkusu gözünü karartıyordu ve derhal bir şeyler yapması gerektiğinin dışında bir şey düşünmüyordu. Sonunda Lettie konuşmayı kesip Emily'yi hareketlere uydurdu. Bu daha iyi oldu. Hareketleri hakkında düşünmek zorunda olmadıkça Emily daha rahat ve özgürce hareket etti. Dans, ritim ve zamanlama, zekâsından çok duyularından geçiyordu.

Akşam yemeği vakti gelmişti. Anne bir süreliğine aşağıya geldi ve havadan sudan konuştuk. Lettie, nişanı hakkında hiçbir şey demedi. Bunun hakkında imada dahi bulunmadı. Her şey önceden nasılsa öyleymiş gibi davranıyordu fakat eminim ki George'a söylediğimi biliyordu. Onun nişanından habersizmişiz gibi davranmamızı istiyordu.

Yemekten sonra eve gitmeye hazırlandığımızda Lettie, George'a, "Bu arada parti için bize bolca böğürtlen ve biraz ökseotu göndermelisin. Bu yıl çok böğürtlen var mı sizde?"

"Bilmem, hiç bakmadım. Eğer istersen gidip bakarız," diye yanıt verdi George.

"Bu soğukta çıkar mısın?"

George, ayakkabılarıyla montunu giyip boynuna bir

atkı doladı. Yeni ay gitmişti. Çok karanlıktı; sadece yıldızlar titreşiyordu, o kadar. Gece bizi korkutmuştu. Lettie koluma tutundu, sıkıca tuttu beni. George önden gidip kapıyı açtı. Nehir kenarının geniş yakasında suyun oluğun altından aktığı çim köprüden geçerek ön bahçeye gittik. Bize doğru eğilmiş elma ağaçlarını ancak fark edebilmiştik. Dallardan korunmak için kafamızı eğdik ve George'u takip ettik. George bir an tereddüt ederek, "Durun bir bakayım. Ökseotu olan iki ağaç şurada," dedi.

Biz tekrar sessizce onu takip ettik.

"Evet, evet işte burada!"

Yaşlı ağaçların yanına gidip onlara baktık. Ağaç dalları arasındaki siyah ökseotu çalısını zorlukla görebildik. Lettie gülmeye başladı.

"Böğürtlenleri saymaya mı geldik? Ökseotunu göremiyorum bile."

Lettie, karanlıktan kurtulmak için ileri ve yukarı doğru eğildi. Görmeye çalışan George, Lettie'nin soluğunu yanağında hissetti. Arkasını dönünce Lettie'nin solgun yüzünün kendi yüzüne çok yakın olduğunu farketti ve onun gözlerinin karanlık ışığını hissetti. Lettie'yi kollarına alıp dudaklarından öptü. Ardından onu bırakıp uzaklaştı. Daha iyi görebilmek için gidip fener almakla ilgili alakasız şeyler mırıldandı. Lettie'nin arkası bana dönüktü ve ökseotları arasında böğürtlen arıyormuş gibi yapıyordu. Kısa bir süre sonra aşağıda rüzgâr fenerinin sallandığını gördüm.

"Fener getiriyor," dedim.

George geldiğinde tuhaf ve bastırılmış bir ses tonu ile; "Şimdi ne var ne yok görebiliriz," dedi.

George yaklaşıp feneri kaldırınca hem George'un hem de Lettie'nin yüzü, ağaçların garip dalları ve üzerinde çok az böğürtlen bulunan tuhaf ökseotu çalısı aydınlandı. Böğürtlenlere bakmak yerine birbirlerine baktılar. George'un kirpikleri titredi ve kızardı. Fenerin sarı ışığın-

da sevimli ve yakışıklı görünüyordu. Şaşırmış halde yukarı bakıp, "Çok böğürtlen var," dedi.

Aslında çok az böğürtlen vardı.

Lettie de yukarı baktı ve George'u onayladı. Işık sanki onları benim de içinde bulunduğumdan ayrı bir gecede, başka bir dünyada bir hale içine almıştı. George, üzerinde böğürtlen olan çalıdan bir dal koparıp Lettie'ye verdi. Tekrar birbirlerinin gözlerine baktılar. Lettie, göğüslerine bakarak böğürtlenli dalını kürkünün altına koydu. Yukarı kaldırılmış fenerin ışığı altında öylece durdular. George'un gevşek biçimde boynuna sardığı kırmızılı siyahlı atkısı ona rahat ve bonkör bir görüntü katmıştı. George feneri aşağı indirip doğal konuşmaya gayret ederek, "Evet, bu yıl çok böğürtlen var," dedi.

Lettie yanıt olarak, "Bana biraz ver yeter," deyip arkasını döndü ve sonunda büyüyü bozdu.

Eve gitmek için nehir kenarından aşağı doğru inerken George, feneri sallayarak Lettie'nin yanına gidip, "Ne zaman kesmemi istersin?" diye sordu. Nehir boyunca tek bir kelime dahi etmeden bizimle geldi. Daha sonra bize iyi geceler dileyip ayrıldı. George basamaklarda Lettie'nin önünü aydınlattığından, benim koluma girmemişti.

Sonraki iki hafta boyunca yılbaşına hazırlanmakla meşguldük. Etraftaki çiftliklerden domuzların acı bağrışları geliyordu ve geceleri de domuz yahnilerinin kokusu. Anayolda sırtlarına yılbaşı malzemeleri yüklenmiş atların keskin adımları duyuluyordu.

Seyyar satıcılar, yabancı ökseotlarının büyük dalları, sandıklardan gözüken portakallar, kırmızı elmalar ve kesilmiş küçükbaş hayvanlarla dolu arabalarını onları bekleyen köylere götürüyorlardı. Arabacılar kamçılarını zafer edasıyla savuruyor, küçük atlar da çınarlar altında cesurca yılbaşına doğru koşturuyordu.

Ayın 24'ünde öğleden sonra toz, kahverengi eğrelti-

otları altında kalkarken Lettie ile birlikte yürüyordum. İç içe geçmiş dalların üstünde karanlık kırmızı bir gökyüzü gözüküyordu. Ağaçların gövdeleri daha koyu, neredeyse mavi görünüyordu.

Aşağıya doğru inerken on beş-on altı yaşlarında iki çocukla karşılaştık. Kıyafetlerinde büyük kadife yamalar vardı. Boğazlarını atkılarla sarmışlardı, ceplerinde çayla dolu küçük cam şişeler şangırdıyordu ve omuzlarında da çantaları vardı

Lettie, "Yılbaşı akşamında da mı çalışacaksınız?" dedi.

Daha büyük olan çocuk, "Öyle gözüküyor," diye yanıt verdi.

"Ne zaman geri geleceksiniz?"

"Buçukta."

"Yılbaşı sabahı mı!"

"Müjdeci melekler ve yıldızı bekleyebilirsiniz," dedim.

Daha küçük olan çocuk gülerek, "Melekler bizim kirli iki velet olduğumuzu düşünür, o kadar," dedi.

Büyük çocuk, "Biz yukarı çıkmadan evvel onlar işlerini bitirirler. Hem hiçbiri bacadan aşağıya inmeye cesaret edemez," diye ekledi.

Diğer çocuk, "Eğer inselerdi, yıkanmak zorunda kalırlardı. Onlara kendi yemeğimden verirdim."

Diğer çocuk asık suratla, "Hadi gel," dedi.

Ağır botlarını sürükleyerek aşağıya indiler.

Onların arkasından, "Mutlu Yıllar!" diye bağırdım.

Büyük çocuk, "Sabaha evet," diye karşılık verdi.

Küçük olan, "Sana da mutlu yıllar," deyip gösterişli bir edayla şarkı söylemeye başladı: "Sürülerinin yattığı tarlalarda/ Uzanırlardı çiğ düşmüş toprağa..."

"Bu çocukların benim için çalışmaları tuhaf," dedi Lettie.

Biz, Highclose'daki partiye gidiyorduk. Saat yedi bu-

çuk civarında mutfağa inmiştim. Lambadan kısık bir ışık geliyordu ve Rebecca karanlıkta oturuyordu. Masadaki lambanın ışığında cam bir kavanozun içinde duran oldukça güzel beş ya da altı yılbaşı gülü gördüm.

"Selam Becka, kim gönderdi sana bunları?" diye sordum.

Rebecca karanlığın içinden sesinde ağladığını belli ederek, "Gönderilmedi onlar," dedi.

"Ama bunları bahçede hiç görmedim," dedim.

"Olabilir. Bunları üç haftadır yetiştiriyorum ve camın altında büyüttüm."

"Yılbaşı için mi? Çok güzeller. Sana birinin gönderdiğini düşünmüştüm."

"Şimdiye kadar çok az gönderildi bana, artık daha az olacak bu," diye yanıt verdi.

"Sorun ne?"

"Hiç. Kimim ki ben, önemli bir şeyim olsun. Hiç kimseydim, öyle de kalacak bu. Yaşlanıyorum da."

"Becky, bir şey seni üzmüş."

"Üzmüşse bile bunun bir önemi var mı? Benim hislerim ne? Bir çiftçinin düşüncesizce topladığı saçma sapan süs çiçekleri benim üç haftadır uğraştığım çiçeklerimden daha değerli. Ben evde oturup çiçeklerime arkadaşlık yaparım. Kimse istemese de."

Lettie'nin seradan gelen çiçeklerini taktığını hatırladım. Highclose'daki parti onu oldukça heyecanlandırmıştı. Onun aceleyle, "Sağ ol Rebecca. Bana gelecek bir çiçek var," deyişini hayal edebiliyordum.

"Boş ver Rebecca. Bu akşam çok heyecanlı o," dedim.

"Ben kolay unutuluyorum."

"Hepimiz öyle Becky, böylesi daha iyi."

Highclose'da Lettie heyecan yaratmıştı. Kırsalın küçük kadınları arasında çok fazla göze çarpıyordu. Sanki bir oyundaymış gibi hareket ediyordu ve çok parlaktı.

Leslie mest olmuştu, gösterişli bir hayranlıkla bakıyordu ve bu kadar âşık olmaktan gururluydu. Karşılaştıklarında birbirlerinin gözlerine baktılar. İkisi de zafer edasıyla heyecanlı ve birbirlerine delici bakışlarla bakıyorlardı. Lettie kendisine gösterilen ilgiden oldukça memnundu. Bu durum Lettie'yi Leslie'ye karşı daha canlı bir aşk duymaya itmişti. Leslie de harikaydı. Bu arada evin şatafatlı sahibesi annemin yanma oturmuş, bu ufak tefek sıcakkanlı kadın üzerindeki üstünlüğünü belli etmişti. Annem alaylı bir şekilde gülmüştü ve Lettie'yi izliyordu. Harika bir partiydi. Her bir yan parlıyordu.

Birçok kadınla dans ettim ve önce davranıp beni öpen ikisi hariç her birini ökseotu altında öptüm. Her şey en doğru biçimde olmuştu.

Bayan Wookey cilveli bir şekilde, "Seni çakal. Senin çakal olduğunu düşünüyorum, kadınların çakalı. Ama aynı zamanda bir kuzu gibi görünüyorsun canım," dedi.

"Benim mırıldanmam bile sana Mary'nin hayvanını hatırlatıyor."

"Sen benim evcil hayvanım değilsin. Neyse ki Golaud'um seni duyuyor..."

"O kadar büyükse..."

"Evet çok büyük. Onunla nişanlandım, oluverdi. İnsan bu tür şeyleri nasıl yaptığını bilemiyor, değil mi?"

"Benim henüz deneyimim yok," dedim.

"Zalim seni! Yılbaşı havasına girdim ben, Maeterlinck okuyordum. Ve evet, o büyük."

"Kim?" diye sordum.

"O işte, Golaud. Biraz iriyarı olan erkeklere hayran kalıyorum, elimde değil. Ama dans edememeleri çok kötü."

"Belki de değildir," dedim.

"Ondan nefret ettiğini görüyorum. Keşke daha önceden ona dans edip edemediğini sorsaydım..."

"Bu seni etkiler miydi?"

"Elbette. Kişi evlenmediği erkeklerle dans etmekte özgür olur."

"Neden evlenmesin?"

"Sadece bir kez evleniyorsun..."

"Tabii."

"İşte, geliyor. Frank, beni başkalarının merhametine bıraktın. Beni unuttuğunu düşünmüştüm canım."

"Ben de aynısını düşündüm," diye yanıt verdi çocuk suratlı şişman Golaud. Korkunç bir biçimde gülümsedi. Onun ne demek istediğini kimse anlamazdı.

Yılbaşı akşamı eve gittik. Lettie, montuna iyice sarılmış ve sevgilisiyle çalılıklarda küçük bir gezintiye çıkmıştı. Hâlâ parlıyor ve capcanlı hareket ediyordu. Leslie, iyi geceler derken tavırlarıyla ve alçak ses tonuyla âdeta güzeldi. Neredeyse ben kendim ona âşık olacaktım. Lettie ona karşı çok düşkün davranıyordu. Anayoldan ayrılan küçük yoldaki kapıya geldiğimizde, John'un "Teşekkürler," dediğini duyduk. İleri baktığımızda partiye giderken gördüğümüz iki çocuğun madenden döndüklerini gördük. Onları kar parçalarıyla kirlenmiş ve dolmuş gösteren fener ışığı üzerlerine vurunca karanlık gecede devasa görünüyorlardı. Mutlu bir şekilde iyi dileklerini ilettiler bize. Lettie öne doğru eğilip onlara el salladı, onlar da; "Merhaba!" diye bağrıştılar. Yılbaşı onların bağrışlarıyla gelmişti.

IX.

LETTIE REŞİT OLUYOR

Lettie, yılbaşından sonraki gün yirmi bir yaşına girdi. Sabah, hayal kırıklığından ağlayarak uyanmıştı. Soğuk sabah ışığını çoğaltan ve üşengeç alacakaranlığı şaşırtan bü-

yük bir kar yağışı vardı. Göl, bir cesedin açık gözleri gibi siyahtı. Orman, bir cesedin yüzündeki sakal kadar siyahtı. Bir tavşan bir yerlerden fırladı ve şaşkınlıkla dolandı. Küçük kuşlar karanlığa tünemiş ve güller yeryüzünün ihanetinden korkarak titriyordu.

Lettie, bugün onun doğum günü partisi olduğundan, "Gelmeyecekler!" diye yakındı.

En azından, "Leslie gelir," dedim.

"Bir kişi!" diye bağırdı.

"Ama o bir kişi çok önemli değil mi? Ayrıca George da kesin gelir, gerçi onu on beş gündür görmedim ama."

Lettie, Rebecca'nın yanma gidip belki ellinci defa misafirlerin gelip gelmeyeceğini sordu. Her halükârda yardımcı kadın temizliğe gelmişti.

Leslie kanlı canlı ve parlayan gözleriyle bir çocuk gibi gülerek geldiğinde saat henüz ondu. Girişte silkelenmiş ve elindeki bastonla pantolonunu temizlemişti. Lettie mutfaktan kimin geldiğini öğrenmek için seslenmişti, yanıt olarak da kendisinin gelip görmesini isteyen bir yanıt almıştı. Lettie geldi ve Leslie'yi coşkunlukla karşıladı.

Leslie, Lettie'yi öperek, "Benim küçük kadınım!" dedi. "Sen artık bir kadınsın. Aynada kendine bir bak..." Lettie gidip aynaya baktı. Leslie gülerek, "Ne görüyorsun?" diye sordu.

"Senin mutlu bir halde bana baktığını."

"Hayır, kendine bak. İşte, dediğim gibi benim gözlerimdense kendi gözlerin seni daha çok korkutuyor, değil mi?"

"Evet," dedi ve Leslie onu iştahla öptü.

"Bugün doğum günün," dedi.

"Biliyorum," diye yanıt verdi Lettie.

"Ben de biliyorum. Bana bir şeyi söz vermiştin."

"Ne söz vermiştim?"

"Al, bakalım beğenecek misin?" diyerek Lettie'ye kü-

çük bir kutu verdi. Lettie kutuyu açtı ve içgüdüsel olarak yüzüğü parmağına taktı. Leslie, memnun olduğunu belli eden bir hareket yaptı. Lettie başını kaldırıp Leslie'ye bakarak kahkahaya boğuldu.

Lettie'nin kahkahalarını sonlandırarak, "Evet!" dedi Leslie.

Lettie, tuhaf ve heyecanlı sesiyle, "Evet!" diye bağırdı.

Leslie onu kucağına aldı.

Bir süre sonra yine mantıklı şekilde konuştuklarında Lettie, "Sence partiye gelen olacak mı?" diye sordu.

"Umarım gelmezler, Tanrım!"

"Ama hazırlandık o kadar."

"Ne önemi var ki! On bin kişi gelse ne olacak?"

"On bin değil, sadece beş altı kişi gelse yeter. Gelmezlerse çok üzüleceğim."

"Gelmelerini istiyor musun?"

"İnsanları davet ettim ve her şey hazır. Bugün bir parti istiyorum."

"Ama Bu-gün! Boş versene Lettie!"

"Partimi bugün istiyordum. Geleceklerini düşünmüyorsun, değil mi?"

"Eğer akılları varsa gelmezler!"

Lettie dudak büktü, "Sen belki yardım edersin..."

"Ederim. Aklında bugün bir ev dolusu insanı ağırlamak mı vardı?"

"Biliyorsun, partimi çok bekledik. Her neyse, Tom Smith'in geleceğini biliyorum. Emily Saxton da eminim gelecektir."

Leslie bıyığını kızgınlıkla ısırarak sonunda, "O zaman John'u onları almaları için göndersem iyi olur," dedi.

"Sorun olmaz, değil mi?"

"Hiç sorun olmaz."

Lettie parmağındaki yüzüğü çevirerek, "Biliyor musun, sanki parmağıma bir şeyi hatırlamak için bağlamışım

gibi hissediyorum. Bir şekilde sanki sürekli onun bilincindeyim," dedi

Leslie de, "Nihayetinde sana sahip oldum," dedi.

Yemekten sonra biz bize kalmışken Lettie yüzüğü sinirli sinirli çevirerek masaya oturdu.

Dalga geçer gibi, "Hoş değil mi anne?" diye sordu.

"Evet, çok hoş. Leslie'yi her zaman beğenmişimdir."

"Ama çok ağır geliyor bana, beni huzursuz ediyor. Çıkarmalıyım."

"Sen de benim gibisin, ben de yüzük takamam. Aylarca evlilik yüzüğümden nefret ettim."

"Öyle mi?"

"Çıkarıp bir kenara koymak istedim. Ama bir süre sonra alıştım."

"Neyse ki bu evlilik yüzüğü değil."

"Leslie, evlilik yüzüğü kadar iyi olduğunu söyledi," dedim.

"Evet. Ama yine de farklı..." Lettie, yüzüğü parmağının altına koyup altın halkaya baktı. Sonra da ileri geri büktü.

"Neyse ki evlilik yüzüğü değil. Bir kadın, küçük bir anne gibi hissetmeye başladım. Bugün büyüdüğümü hissediyorum."

Annem aniden kalkıp giderek Lettie'yi şevkle öptü.

"Kızıma hoşça kal diyeyim," dediğinde sesine gözyaşları karışmıştı. Lettie anneme tutunup onun göğsünde sessizce ağladı. Daha sonra gözyaşlarından ıslanmış yüzünü kaldırıp fısıldayarak, "Anne, hayır, hayır..." dedi.

Saat üçe doğru Leslie ve Marie arabayla geldiler. Lettie ve ben yukarıdaydık. Marie'nin kız kardeşime geldiğini duydum.

"Lettie, Leslie öyle heyecanlı bir haldeydi ki, görmen lazım. Yüzüğü almaya beni de götürdü. Dur, bir bakayım. Çok tatlı. Dur da saçını yapayım. Küçük buklelerle büyü-

leyici görüneceksin. Gerçekten çok güzel saçların var, çok canlılar. Onları böyle sarman iyi değil hiç. Keşke benim de saçım biraz daha uzun olsaydı. Bu haliyle daha iyi ama; sence nasıl? Şık değil mi? Bu küçük lülelerin şahane olduğunu düşünüyorum. Saçım lülelere göre biraz uzun ama yine de çekici gözükecektir. Gözlerim, kaşlarım ve kirpiklerim sence de en güzel yerlerim değil mi?"

Tatlı, büyüleyici küçük bir varlık olan Marie konuşmaya devam etti. Aşağıya indim.

Leslie, benim odaya girmeme şaşırdı. Sadece benim geldiğimi görerek öne eğilip ellerini dizlerine koyarak ateşe baktı.

"Kızlar ne yapıyor?" diye sordu.

"Giyiniyorlar."

"O zaman beklemeye devam edebiliriz. Bu insanların gelecek olması berbat değil mi?"

"Ama genelde güzel vakit geçiririz."

"Çok iyi, seninle ben aynı tarafta değiliz."

"Doğru," dedim.

"Tanrı aşkına Cyril, sen âşık olmak ne demek bilmiyorsun. Ben böyle olabileceğimi hiç düşünmemiştim. Sürekli o, o, o..."

Gözlerini ateşe dikti.

"Sürekli senin üzerinde gibi. Bir an bile o düşünceyi bırakamıyorsun."

Sonra tekrar düşüncelere daldı. "Sonra birden seni nasıl öptüğünü hatırlıyorsun ve bütün kanın tutuşuyor."

Bir süre yine sessiz kaldı ya da duygularıyla baş etmeye çalışıyordu.

"Biliyorsun, o benim ona hissetiğim gibi hissetmiyor."

"Öyle hissetmesini mi isterdin?" diye sordum.

"Bilmiyorum. Belki de istemezdim, ama benim gibi hissetmediğini..."

Bu laftan sonra ateşlenmiş duygularını bastırmak için

bir sigara yaktı ve bir süre sessizce oturdu. Daha sonra kızlar aşağı geldiler. Kızların fısıltılı konuşmalarını duyuyorduk. Lettie odaya girdi. Leslie ayağa fırlayıp onu inceledi. Lettie, yumuşak krem rengi pamuklu elbise giymişti. Boynu açıktı. Saçları, Marie'nin dediği gibi büyüleyiciydi. Sinirli sinirli gülüyordu. Güneşte, Leslie'nin hayranlık ışığında açmış bir tomurcuk gibi parlıyordu. Leslie öne doğru gidip onu öptü.

"Harikasın!" dedi.

Lettie, yanıt olarak sadece güldü. Leslie onu büyük koltuğa doğru çekip yanına oturttu. Lettie hoşgörülü, Leslie ise gözalıcıydı. Leslie onun elini alıp eline ve ona verdiği yüzüğe baktı.

"Çok güzel duruyor," diye mırıldandı.

"Herhangi bir şey de güzel dururdu," diye yanıtladı Lettie.

"Bunlar hangi taşlar; safir, elmas? Bilmiyorum ben."

"Ben de bilmiyorum. Mavi, umut demek çünkü "Fairy Queen" (Peri Kraliçe) kitabında Speranza mavi bir elbise giyiyor. Elmaslar, benim doğamın kristal berraklığını temsil ediyor."

"Elmasın parıltısı ve sertliği demek istedin herhalde. Küçük, sert bir kadınsın. Neden umut?"

"Neden mi? Nedeni yok, birçok şey gibi. Umut! Gözleri kapalı halde telleri olmayan bir arpı kucaklıyor. Speranza'nın arpı neden yeryüzünün ucundan atmadığını ve gözlerini bağlayan mendili çıkarıp etrafa bakmadığını merak ediyorum. Ama elbette o bir kadındı, bir erkeğin kadını. Biliyor musun, birçok kadının gözlerine bağlanmış olan umuta rağmen mendilinin altından gizlice burunlarına bakabileceğini düşünüyorum. Mendili tamamıyla çıkarabilirler ama yapmıyorlar."

"Ne hakkında konuştuğunu bildiğini sanmıyorum. Ve ben de bilmiyorum. Safirler bana senin gözlerini hatırlatı-

yor, öyle değil mi? Mavi de sadakati? Bununla ilgili bir şey hatırladım."

Lettie yüzüğü çıkararak, "Al, beni sürekli aklında tutmak için bunu sen takmalısın, *Sayın Sadık Kişi*."

"Tak onu tak. Yüzük seni, Millais'nin resmindeki ağaca bağlı sarışın kızdan daha sıkı tutuyor. Millais'ydi o, değil mi?"

Lettie kahkahadan sarsılarak oturdu.

"Ne kıyaslama ama! Arkadan gizlice beni kurtaracak şövalye kim olacak peki?"

"Bunun önemi yok. Kurtarılmak istemiyorsun, değil mi?" diye yanıtladı Leslie.

Lettie onunla alay ederek, "Henüz değil," dedi.

Birbirlerine kaçamak bakışlar fırlatıp ara ara el hareketlerinde bulunarak ve sıcak bir yakınlığı paylaşarak anlamlı şeyler söylüyormuş gibi gözükerek saçmalayarak da olsa konuşmaya devam ettiler. Lettie'nin sesindeki alaycı ton gitti ve öpüşmeye başladılar.

Marie, onları yalnız bırakmak için beni yemek odasına götürdü.

Marie, görünüşü derli toplu, yüzü kendinden emin gözüken, ufak tefek ve büyüleyici bir kızdır. Saçları siyahtır bukleler halinde boynunun etrafında dolanır. Kuaförlerdeki modayı takip etmez ve kıyafetleri de modanın gerisindedir.

Aslında o tutucu, görgü kurallarına göre davranan ve müsamahalı bir anaç kadının yarı açmış tomurcuğudur. Az önce nezaketinin üstüne örttüğü aşkın sıcak hazzıyla şimdi bana gülüyordu ancak çekingenliği, söylenecek hiçbir şeye yer vermiyordu. Odanın etrafına göz atıktan sonra camdan dışarı baktı:

"Woodside'ı her zaman sevmişimdir. Çok huzurlu. Burası insanı rahatlatıyor, evinde gibi hissettiriyor. Maksim Gorki okuyorum da bu aralar."

"Okumamalısın," dedim.

"Babam okuyor ama ben sevmiyorum. Artık okumam. Woodside'ı seviyorum, tıpkı evimde gibiyim. Âdeta yaşlı bir orman gibi insanı rahatlatıyor. Güzel gözüküyor, burada hayat da düzgün, ülserli gibi değil..."

"Sadece yaşayan sağlıklı bir canlı," dedim.

"Hayır, onu kastetmedim. Tıpkı eski ve güzel olan kelimeler gibi, eski ve çirkin kelimeler gibi değil."

"Genç, başıboş ve çılgın," dedim.

"Burada, sen, Lettie, Leslie ve ben... Her şey o kadar doğal ki. Woodside çok yaşlı ama çok sevimli ve sakin, insanı rahatlatıyor."

"Evet, bizler tıpkı güvercinlikte yaşayan kumrular gibi yaşıyoruz. Normal olmayan bir şey yok, zalim ya da aşırı olan bir şey yok. Her şey doğal."

"Evet, kumrular! Onlar çok duygusal."

"Tatlı küçük kuşlar. Boynundaki siyah atkı ile sen de bir kumruya benziyorsun. Sen bir kumru, Lettie de bir üveyik."

"Lettie muhteşem, değil mi? Nasıl bir edası var öyle! Onun kadar güçlü olmayı isterdim. Doğru yolda dümdüz ilerliyor... Çok güzel bence."

Kız kardeşime böylesi şevkle hayranlık duyuşuna güldüm. Marie'nin narin ve ciddi bir ruhu vardır. Pencereye gitti. Marie'ye öptümotu ve ökseotundan iki böğürtlen kopardım. Kalın perdelerin içinde ona bir yer yaptım, oturup dışarıdaki kara baktı.

Düşünceli bir halde, "Çok güzel," dedi. "Maksim Gorki gibi yazınca insan hasta olur."

"Onlar kasabada yaşıyor," dedim.

"Evet, ama o zaman Hardy'e bak. Hayat çok berbat görünüyor. Öyle değil ama, değil mi?"

"Eğer öyle hissetmezsen değil. Eğer görmezsen. Ben bakmıyorum."

"Cennete yakışacak bir güzellik."

"Bir ihtimal eskimoların cenneti. Bizler de belki birer meleğizdir, ne dersin? Ben baş meleğim."

"Hayır, olmaz sen mağrur ve aklı bir karış havada bir adamsın. Aaa, o ne? Ağaçların arasında ne hareket ediyor?"

"Birisi geliyor," dedim.

İri yarı, cüsseli biri çalıların arasından geliyordu.

Marie, "Çok komik yürümüyor mu?" diye bağırdı. Komik yürüyordu. Yeterince yakına gelince çalılara takılıp düştüğünü gördük. Marie perdelerin arasından göz atıp güldü, tekrar göz atıp güldü ve kahkahalarla perdelerin arasına saklandı. Adam çok kırmızıydı ve büyük çalıları çekerken terlemiş gibi gözüküyordu. Vücudu komik bir biçimde sarsıldı. Marie, kahkahasının izlerini yüzünden elleriyle düzeltmeye çalışırken kapıya gidip adamı içeri aldım.

Elimi, daha sonra alnındaki teri silmek için kullandığı oldukça büyük ve kalın bir eldivenli eliyle sıktı.

"Evet, Beardsall, eski dostum, her şey yolunda mı?" dedi. "Çok terledim! İyi fikir ama..." deyip bana kar ayakkabılarını gösterdi.

"Harika değil mi? Bir Kızılderili gibi korkusuca geldim..." R'leri yuvarlayarak konuşuyordu ve a'ları da uzatıyordu, çok "koukusuzcaaaydı".

"Dayanamadım ama," diye devam etti.

"Geçen seneki partini hatırlıyorum. Kızlar geldi mi? Yoksa savaş yolundalar mı?" Çocuksu dudaklarını büzüp şişman çenesini sildi.

Montunu ve yakasını koruyan beyaz atkıyı çıkarıp hiç kuşkusuz ki Rebecca'nın neredeyse kendisine yönelik bir hakaret olarak aldığı kar tanelerini üzerinden silkti. Şişman ve sıcak vücudunu bir koltuğa yayıp tozluklarıyla ayakkabılarını çıkardı. Daha sonra dans ayakkabılarını

giydiğinde onu yukarı çıkardım.

"Tanrım, bir serçe gibi sektim," diye devam etti, ben de onun iri vücuduna bir göz attım.

"Yolun aşağısında kar arabaları olmasına rağmen kimseyi görmedim. Yolda bir arabanın izlerini görünce Tempest'ların burada olduğunu tahmin ettim. Lettie, Tempest'lara kapağı attı, kimseye bir şans bırakmadı. Bazı kadınların tuhaf bir zevki oluyor. Kuzgun gibiler, altının peşinde koşuyorlar, onları suçlamamak gerekir. Sadece başkalarının şansı kalmıyor. Madie Howitt gelecek sanırım?"

Kar hakkında bir şeyler söylemeye çalıştım.

"Gelecektir. İnsan boyuna kadar kar olsa da gelir, annesi beni buraya gelirken gördü," dedi.

Ona, Leslie'nin Alice ve Madie'yi almak üzere bir araba gönderdiğini söyledim. Ayaklarını çarpıp, "Bayan Gall, sülfür kokusu alıyorum! Beardsall, eski dostum, rüzgâr çok tuhaf. Madie ile utangaç küçük Tempest ve..." dedikten sonra dişleri arasından bir salon müziği şarkısı mırıldandı. Bir yandan da bej ve lavanta rengi yeleğini düzeltiyordu.

"Hafif kız pembesi bana yakışıyor." Beyaz papyonunu düzeltip iki yüzük çıkardı. Biri büyük bir mühür yüzüğü, diğeri ise elmaslarla süslenmiş harika bir yüzüktü. Yüzükleri beyaz ve şişman parmaklarına taktı. Parmaklarını zevkle saçlarının arasından geçirdi. Bir buklesi bayağı bir biçimde arkaya doğru savrulmuştu. Saçları fena değildi ama biraz pörsümüş gibi duruyordu. İçinde karanfil çiçeği olan bir kutu çıkardı. İpek bir mendille kendisini silip, rugan ayakkabılarının tozunu aldıktan sonra dudaklarını büzerek büyük bir memnuniyetle aynada kendisine baktı. Artık kendini sunmaya hazırdı.

"Lettie, bugünü unutamayacak. Yaşlı Pluto ve sürüsü beni uzak tutamadı. Kar ayakkabılarımla buraya 'korkusuzcaaa' geldim, Minnehaha'ya gelen Hiawatha gibiyim."

Marie sakin bir tonda, "O çok kadınsıydı," dedi.

"Ve bu büyük bir parti, Bayan Tempest, muhteşem bir parti," diyerek gülmekte olan Marie'ye eğilerek selam verdi.

"Müzik getirdin mi?" diye sordu annem.

"Keşke bir Orfe olsaydım," dedi kelimeleri abartılı bir telaffuzla vurgulayarak. Sanırım bu numarayı şarkı söylemesinden kapmıştı.

"Tempest, görüyorum ki bayramlıklarını giyip gelmişsin. Nazik olduğu kadar mağrur mu aynı zamanda?"

"Kim?"

Will, sanki hiç tıraşa ihtiyacı olmamış gibi duran pürüzsüz, hisli suratını büzdü. Lettie, çanın çaldığını duyunca Marie ile birlikte dışarı çıktı.

"O bir huri!" diye heyecanlandı William. "Tanrım, ağzım açık kaldı. Nilüfer çiçeği gibi! Ama parmağındaki senin yüzüğün müydü, Tempest?"

"Uzak dur," dedi Leslie.

"Aptallık yapma," dedim ben de.

"Ooo, anlaşıldı," dedi kelimeleri uzatarak. "Başka yere bakacağız artık! Kadınların hiç acıması yok!"

İçtenlikle iç çekip aynada kendisine bakmaya devam ederek parmaklarını saçlarında gezdirdi. Daha sonra parmağındaki yüzükleri düzeltip piyanoya gitti. Önce harika bir şekilde gösteriş yaptı. Daha sonra notaları çıkarttı ve Çaykovski'nin parçalarından birini çaldı. Bir parçanın uzun girişine başladı. Pek memnun kalmayınca bir başka parçaya geçti, Don Juan serenadıydı. Sonunda şarkı söylemeye başladı.

Sesi, güzel bir tenordu. Leslie'den daha yumuşak, boğuk, daha güçsüz ve daha az cırtlaktır. Ses tonunu öyle yükseltmişti ki üst kattan da duyulmuştur. Dinen fırtına tekrar artınca kapı açıldı. William sesini alçaltarak "dolce" söyledi ama etrafına bakmamıştı.

Alice ellerini çırpıp kapının eşiğinden kutsal bakire gibi bakarken, "Harika! Melekler korosu," diye bağırdı.

"Persephone, Europa..." diye mırıldandı Madie, Alice'in yanında mitolojik bir havaya girerek.

Alice, notalar yükseldikçe âdeta cezbeyle birbirine kenetlediği ellerini göğsünün üzerine bastırdı.

"Tut beni Marie, yoksa bu sirenin kollarında yok olacağım," deyip Madie'ye tutundu. Şarkı bitince Will etrafına bakındı.

"Sakin olun Bayan Gall. Umarım çok çarpılmamışsınızdır," dedi.

"Nasıl sakin olun dersin? Nasıl vahşi bir yaratık sakin olabilir!"

"Senin adına üzüldüm," dedi Will.

Alice cevap olarak, "Sen benim dertlerimin sebebisin," dedi.

Madie, "Senin geleceğini düşünmemiştim," diye devam etti.

Will, "Buraya bir Kızılderili gibi sekerek korkusuzcaaaa geldim. Minnehaha'ya giden Hiawatha gibi. Senin geleceğini biliyordum."

Madie, yapmacıklı gülümseyerek, "Piyanoyu duyunca duramadım. Seni bir yıldır görmedim. Nasıl geldin buraya?"

"Kar ayakkabılarımla geldim," dedi. "Gerçek bir Kızılderili ürünü, Kanada'dan getirtildi. Muhteşemler."

Alice, "Vaay, Hadi git giy onları ve bize göster, Billy canım," diye bağırdı.

"Soğukta dışarıda sulusepken yağarken, hiç korkum yok," dedi Will ve konuşmak için Madie'ye döndü. Alice annemle sohbete dalmıştı. Kısa bir süre sonra Tom Smith geldi ve Marie'nin yanma oturdu. Keskin kahverengi gözleriyle gözlüklerinin üstünden bakarak sessizce oturdu. William'a karşı küçümseme, Lettie ve Leslie'ye karşı da

kaygı doluydu.

Onun hemen ardından George ve Emily geldiler. İkisi de gergindi. Ayakkabılarını değiştirip, Emily paket kâğıdı tozluklarını George da deri tozluklarını çıkardığında içeri gitmeye pek de hevesli değildiler. Emily gibi ben de George'un dans ayakkabısı giydiğini görmekten ötürü şaşkındım.

Soğuktan kıpkırmızı olmuş Emily, o gösterişli güzelliğine uyan şarap rengi bir elbise giymişti. George'un kıyafetleri iyiydi. Bu konuda çok titiz davranırdı ve bir şekilde bunun farkındaydı. Bir ceket giyip siyah bir papyon takmıştı. Diğer erkekler takım elbise giymişlerdi.

Onları lambanın yanmadığı ve ateşin parıltısının akşam karanlığında iyice belirgin olmaya başladığı oturma odasına götürdük. Halıyı kaldırmıştık, yer parlıyordu. Mobilyaların bazıları da odadan çıkarılmıştı. O yüzden oda büyük ve geniş gözüküyordu.

Herkes el sıkışmıştı ve yeni gelenler ateşin yanına gitti. Onlarla önce annem konuştu. Daha sonra piyanonun mumları yakıldı ve Will bizim için çaldı. Zarafet ve şairanelikle dolu, harikulade bir piyanistti. Muhteşemdi. Annem çaya bakmak için dışarı çıktı. Bir süre sonra Lettie, George ve Emily'nin yanma gidip küçük bir oturak çekti. Onlarla konuştu. Leslie, pencere kenarında durmuş, karın gittikçe mavileştiği çayırlık alana bakıyordu ve gökyüzü de neredeyse mora bürünmüştü.

Lettie ellerini Emily'nin kucağına koydu ve yavaşça, "Bak, beğendin mi?" diye sordu.

"Ne? Nişanlandın mı?" diye bağırdı Emily.

"Biliyorsun, artık reşit oldum."

"Çok güzel. Deneyebilir miyim? Hiç yüzüğüm olmadı benim. Yok, parmağıma girmiyor. Ellerim kırmızı, değil mi? Soğuk. Benim için çok küçük bir yüzük. Ama beğendim."

George oturmuş, kız kardeşinin kucağındaki dört elin dansını izliyordu. Beyaz ve büyüleyici iki el alacakaranlıkta hareket ediyordu. Diğer ikisi kırmızı ve kalın kemikliydi, sinirli; hatta neredeyse histerik gözüküyorlardı. Yüzük, arada akşam ışığı ya da mum ışığından dolayı yansıyarak dört el arasında gidip geldi.

Lettie oldukça kısık bir sesle ve ikimizin de bildiği üzere George'a hitaben, "Beni tebrik etmelisin," dedi.

Emily, "Elbette, tebrikler," dedi.

Lettie, sessizce duran George'a dönerek, "Sen?" diye sordu.

"Ne söylememi istiyorsun?"

"Ne istersen."

"Aklıma bir şey gelirse söylerim."

Lettie, Alice'in George'un yavaşlığı konusundaki alayını hatırlayarak, "Ne kadar soğuksun!" diyerek güldü.

George, Lettie'nin alay edişine bakmak için kafasını kaldırıp, "Ne?" diye sordu. Lettie, yanlış yaptığını biliyordu. Yine de yüzüğü parmağına taktı, odanın diğer ucunda duran Leslie'nin yanına giderek elini onun omzuna koyup başını yasladı ve ona bir şeyler fısıldadı. Zavallı Leslie çok mutlu olmuştu çünkü Lettie, sevgisini çok sık göstermezdi.

Çay içmeye gittik. Üzeride yılbaşı güllerinin koyu yeşil yaprakların arasında genişçe açtığı masadaki sarı gölgeli lamba ağır ağır yanıyor ve seramik, gümüş ve renkli tabaklar hoş bir şekilde parlıyordu. Hepimiz mutlu ve neşeliydik. Dışarıda kar yağarken genç arkadaşlarıyla iyi hazırlanmış bir masanın etrafına oturunca kim mutlu olmazdı ki? George, ellerini masaya koyunca tuhaf hissetti ama geri kalanlarımız doyasıya eğleniyorduk.

Sohbet kaçınılmaz olarak dönüp dolaşıp evliliğe geldi.

Küçük Marie, "Smith, evlilik hakkında siz ne düşünüyorsunuz?" diye sordu.

Tom şahsına özgü o gıcırdayan ses tonuyla, "Henüz

bir şey düşünmüyorum. Benim evliliğim, geleceğin incelenmemiş çözümünde. Çözümü yapınca sana da söylerim," diye yanıtladı.

"Hayır, demek istediğim, evlilik hakkında ne düşünüyorsun?"

Will Bancroft, "Lettie, okulda senin döneminde kızıl saçlı küçük bir kız vardı, hatırlıyor musun? Fizik bölümündeki Craven ile evlendi."

Lettie, "Mutlu olur umarım! O senin eski aşkın değil miydi?" diye sordu.

Will gülerek, "Aşklarımdan birisiydi. Bir zamanlar sen de öyleydin, hatırlamıyor musun?" dedi.

Lettie "Ne şaka ama!" diye şaşkınlığını dile getirdi. "Beraber botanik bahçesine giderdik akşamları. Küçük amfide sen, ben ve Frank Wishaw bir konser vermiştik, hatırladın mı?"

"Prinny'nin tam bir züppe olduğu ve sana asıldığı zamanlardı," diye devam etti Will. "O gece Wishaw seni istasyona götürmüştü. Yaşlı Gettim'i bir araba çağırmaya yollamış ve bizzat kendisi sana eşlik etmişti. Wishaw, seni o arabayla tavlamıştı, değil mi?"

Lettie, "Ne kadar da pohpohlandım!" diye söze girdi. "Siz hepiniz merdivenlere oturmuş, hayranlıkla bakıyordunuz! Ama her ne kadar güzel keman çalsa da Frank Wishaw yakışıklı biri değildi. Onun gözlerini hiç sevmedim..."

"Hayır değildi," diye ekledi Will. "Havası da çok sürmedi, ama yine de benden uzun sürdü. Okulda harika zaman geçiriyorduk, değil mi?"

"Fena değildi," dedi Lettie. "Biraz aptalcaydı. Korkarım ki üç yılımı heba ettim."

Leslie gülümseyerek, "Bence oradaki zamanı canlandırmışsın," dedi.

Lettie'nin popüler bir kız olması onun hoşuna gitmiş-

ti, zira bu flörtler zararsızdı ve sadece onun nihai zaferini parlatmıştı. George, bu anılar konuşulurken kendini çok dışarıda hissetmişti.

Çay bitince misafir odasına gittik. Ateş ışığı haricinde karanlıktı ortalık. Ökseotunu herkes gördü ve ne kadar güzel olduğunu söylediler.

Alice, "Georgie, Sybil! Sybil, Georgie, gelip beni öpün," diye haykırdı.

Will, bu isteği yerine getirmek üzere ileri doğru gitti. Alice koşarak bana, "Git başımdan, şişman aptal! Georgie, canım hadi gel ve beni öp, benden başka kimse yok senin için. Yoksa ninnilerdeki Georgie Porgie gibi kaçacak mısın? Çirkin olsan kesinlikle ağlamazdım," dedi.

Alice, George'un yanma gidip onu iki yanağından öptü ve; "Bu kadar ciddi olma, neşelen biraz," dedi.

Lambayı yaktık ve tiyatro oyunu oynadık. Leslie, Lettie, Will ve Alice oynadılar önce. İlk sahnede Alice harika bir biçimde canlandırdığı bir hizmetçi rolündeydi ve bu sahne Gretna Green köyüne evlenmek için kaçan bir çifti anlatıyordu. Çok gürültülü ve oldukça keyifliydi. Leslie gayet havasındaydı. Leslie, daha da canlandıkça Lettie'nin gittikçe sessizleşmesini görmek dikkate şayandı. İkinci sahnede heyecanlı bir melodram sahnelenirken Lettie bütün hüznüyle küçük bir acıya dönüştü. Dışarı çıktılar ve Leslie kapı eşiğinden bize öpücükler gönderdi.

Marie, Tom ile konuşarak heyecanlı bir halde, "Çok iyi oynamıyor mu?" diye sordu.

"Oldukça gerçekçi."

Annem, "Bir sahneyi her zaman iyi oynar," diye ekledi.

Emily, "Hayatta da bir role bürünüp onu oynayabileceğini düşünüyorum," dedi.

Annem, "Evet, sanırım öyle. Bir aynada kendisini rol yaparken gördüğünde her zaman duraksayacaktır ama," dedi.

"Sonra ne olur peki?" diye sordu Marie.

"Kendini mutsuz hissedecek ve bu his gidene kadar bekleyecektir," diye yanıtladı annem, harika bir gülümsemeyle.

Oyuncular yeniden geldiler. Lettie, kendi kısmını önemsiz kılmıştı. Leslie, harika oynuyordu. Onun bu kadar ustaca oynaması şaşırtıcıydı. Büyük bir alkış aldı. Alkıştan ötürü söylediği sözü duyamadık. Daha sonra onlar kahkaha atıp bize de söylediler. Daha da alkışladık.

Lettie, Leslie'ye dönerek, "Canım, devam et sen. Ben odayı dans için hazırlayacağım. Seni izlemek istiyorum, ben yoruldum. Çok heyecanlı, Emily benim yerime geçsin," dedi.

Oyuna devam ettiler. Marie, Tom, annem ve ben bir köşede briç oynuyorduk. Lettie, George'a bazı yeni resimler göstermek istediğini söyledi ve ikisi bir süre bir dosyanın üzerine eğilip baktılar. Daha sonra George'dan odayı dansa hazır hale getirmeye yardım etmesini istedi.

Lettie, George'a, "Düşünmek için zamanın oldu," dedi.

George, "Kısa bir zamandı. Ne diyebilirim?" dedi.

"Ne düşündüğünü söyle."

George, aptalca gülümseyerek, "Seni," diye söze başladı.

Lettie, atak bir biçimde, "Ne olmuş bana?" diye sordu.

"Seni ve okulda nasıl olduğunu düşünüyordum," diye yanıtladı.

"Okulda güzel zaman geçirdim. Birçok erkek arkadaşım oldu. Onlarda hiçbir şey olmadığını görene kadar hepsinden hoşlandım. Sonra sıkıldım onlardan."

George gülerek, "Zavallılar!" dedi. "Hepsi birbirine benziyor muydu?"

Lettie yanıtladı, "Hepsi benziyordu."

George gülümseyerek, "Yazık. Senin için zor olmuş olmalı," dedi.

"Neden ki?"

"Seninle ilgilenecek kimse kalmamış," diye yanıtladı.

"Ne kadar alaycısın. Sen varsın ya."

"Var mıyım?" dedi George sırıtarak. "Havaya bir şey söylüyorsun, sonra da elbette birimiz hariç hepimizin boş olduğunu söylüyorsun."

Lettie, George'u inceleyerek, "Peki ya sen? Sen de hep havaya konuşursun," dedi.

"Acımasızsın. Seni sevdiğimi biliyorsun. Bunu bal gibi biliyordun."

Lettie, "Geçmiş zamanda demek," diye yanıt verdi. "Bir dahaki sefere geniş zaman kullan."

"Bekleyen ve beni bekleten sensin."

Lettie gülümseyerek, "Demek artık dolaylı şekilde ima etmek yerine doğrudan söylüyorsun," dedi.

George heyecanlanarak, "Beni bekleten sendin," diye ısrar etti. Lettie yanıt olarak elini uzatıp yüzüğünü gösterdi. Hafifçe gülümsedi. George, gittikçe derinleşen bir kızgınlıkla eline baktı.

"Kilimleri ve sandalyeleri bir araya toplayıp köşeye koyar mısın?"

George söylenenleri yapmak için gitti ama arkasını dönüp kısık ama tutkulu bir tonda, "Beni hiç saymadın. Senin sıralamana hiç giremedim" dedi kendi kendine.

Lettie sakince, "Bak, orada, yolun ortasında bir sandalye var," diye yanıtladı ama kızarmıştı ve başını önüne eğdi. Lettie uzaklaştı, George da bir kucak dolusu kilimi köşeye çekti.

Oyuncular içeri geldikleri sıra Lettie bir çiçek vazosunu yerleştiriyordu. Oyuncular sahnedeyken oynananlara bakıp gülerek el çırptı. Oyun bitince Leslie gelip Lettie'nin kulağına bir şeyler fısıldayınca Lettie de onu fark ettirme-

den öptü. Bu öpücük Leslie'yi daha da heyecanlandırmıştı. Ardından bir sonraki sahneyi hazırlamaya gittiler.

George, Lettie kendisini yardıma çağırıncaya kadar ona bakmadı. Lettie'nin yanakları kızarmıştı.

Lettie kızgınca ve bu yasaklı oyunu oynamaya karşı koyamaz bir halde, "Seni hesaba katmadığımı da nereden çıkardın?" diye sordu.

George kahkaha attı, ancak bir an cevap olarak hiçbir şey diyemedi. Daha sonra ise; "Çıkarırım. İstediğin zaman bana sahip olabilirdin, biliyordun. Ama hiç umursamadın," dedi.

Lettie, sesinde alayla, "Ne kadar da geleneksel davranmışız," dedi.

"Ama biliyorsun, sen başlattın. Benimle oynadım, bana birçok şey gösterdin. Benim mısır bağladığım, elma topladığım, balya bağladığım sabahlarda geldin. O sabahları asla unutamam. Hiçbir şey eskisi olmayacak. Beni canlandırdın. Daha önce hiç hayal edemeyeceğim şeyleri hayal ediyorum."

"Çok üzgünüm!"

"Üzülme. Ama bana ne olacak?"

Lettie şaşırarak, "Ne olmuş sana?" diye sordu. George gülümsedi. Durumu hissediyordu ve ölesiye içten olmasına rağmen biraz dramatik gözüküyordu.

"Beni baştan çıkardın, şimdi de bırakıp gidiyorsun. Ne yapacağım?"

"Sen bir erkeksin."

George güldü. Kibirli şekilde, "Bu ne demek şimdi?" diye sordu.

"İstediğin yolda gidebilirsin," diye yanıtladı Lettie.

"Bakalım, göreceğiz."

Lettie, oldukça gergin halde, "Öyle düşünmüyor musun?"diye sordu

"Bilmiyorum, göreceğiz."

Yanlarında bazı eşyalarla dışarı çıktılar. Koridorda Lettie, George'a dönerek, sesinde bir buruklukla, "Üzgünüm, çok üzgünüm," dedi.

George, alçak sesle, "Boş ver, boş ver," diye tekrarladı.

Lettie, oyunu hazırlayanların kahkahasını duydu. Kenara çekilip misafir odasına gitti ve yüksek sesle, "Sanırım her şey hazır, artık oturabiliriz," dedi.

Oyuncular son sahneyi de sahneledikten sonra Leslie, Lettie'ye gelip, "Madam, beni yeniden kandırdığınız için memnun musunuz?" diye sordu.

"Evet, memnunum. Beni tekrar terk etmezsiniz, değil mi?"

Leslie, Lettie'yi yanma çekerek, "Etmem," dedi. "Mendilimi yemek odasında unuttum," diye devam etti Leslie ve ikisi beraber dışarı çıktılar.

Annem, erkeklerin sigara içebilmeleri için bana izin vermişti.

Marie, Tom'a, "Biliyor musun, bir bilim adamının sigara içmesine şaşırırım. Zaman kaybı, değil mi?" dedi.

"Gel de ateşi yak."

"Yakmam. Bırak da bilim ateşlesin seni."

"Bilim ateşliyor elbet, ama bilim onu harekete geçiren bir kız olmadan bir hiçtir. Hadi, gel yak. Burnuma dikkat et."

Alice, "Zavallı George," diye söylendi. "Ona bakacak bir melek mi istiyor?"

George, büyük bir koltuğa yayılmıştı.

"Evet, istiyorum. Gel. Kibritlerim yanmıyor."

"Topuğumla mı çakayım? Ayağa kalk, yoksa dizlerine oturmam gerekecek sigaranı ateşlemek için."

Gözü pek Alice, "Zavallım benim, ne kadar da rahat," deyip, George'un dizlerinin üstüne oturdu.

"Favorilerini yakarsam ne olur? Bir donanma falan

mı çağırırsın? Ayy, baksanıza... Ne kadar tatlı görünüyor, çok hoş çekmiyor mu?"

George kaprisli kaprisli, "Beni kıskanıyor musun?" diye sordu.

"Kıskanmam mı!"

George neredeyse sesinde bir şefkatle, "Seni bundan mahrum bırakmayalım o zaman," dedi. "Benimle beraber iç."

George, dudaklarındaki sigarayı Alice'e uzattı. Alice şaşırmış ve George'un şefkatli tonundan bir hayli heyecanlanmıştı. Sigarayı aldı.

"Bayan Daws gibi yavru bir inek olacağım," dedi.

"Kendine inek deme."

"Pis şey, bırak beni," diye bağırdı.

"Olmaz, tam oturdun, gitme," diye yanıtladı George, onu tutarak.

"Amma da büyümüşsün! Ne kadar iri eller, bırak beni. Lettie, gelip şunu çimdikler misin?"

Kız kardeşim, "Sorun nedir?" diye sordu.

"Beni bırakmıyor."

Lettie, "Önce o bıkar," diye yanıtladı.

George, Alice'i bıraktı ama Alice kımıldamadı. Alnını kırıştırmış halde George'un sigarasını denedi. Dumandan küçük halkalar çıkarıp durdu. Daha sonra burnundan küçük bir halka çıkarıp burnunu sildi.

"Göründüğü kadar güzel," dedi.

George, erkeksi bir hazla ona güldü.

Alice onun çenesini okşayarak, "Tatlı çocuk seni!" dedi.

George aygın baygın bir tavırla, "Tatlı mıyım?" diye fısıldadı.

Alice, "Arsız," deyip kulaklarını yumrukladı. Sonra da George'u öptü.

Anneme ve Lettie'ye göz kırpmak üzere arkasını dön-

dü. Lettie, Leslie ile beraber koltukta aynı şekilde oturuyordu. Leslie onun koluyla oynuyordu, bir tutup bir vuruyordu koluna hafiften.

Lettie'nin kolunu öperek, "Hoş değil mi? Sıcak ve beyaz. Bana Io'yu hatırlatıyor," dedi Leslie.

Alice, fısıldayarak George'a, "Birileri daha ineklerden bahsediyor," dedi.

Leslie, alçak sesle konuşarak, "Marimee'deki karısını ısırıp kanının tadına bakmak isteyen adamı hatırlıyor musun?" diye sordu.

Lettie, "Hatırlıyorum. Senin de mi böyle vahşi bir hayvan yanın var?" dedi.

Leslie gülerek, "Belki de. Keşke burada kimse olmasaydı. Saçların boynuna dağılmış, öyle güzel ki..."

Alaycı Alice, dizinde öylece duran kalın kemerin tokasını açıp George'un gömlek kolunu yukarı kıvırdı.

"Ne kadar güzel bir kol, fazla pişmiş ekmek gibi kahverengi!" dedi.

George, onun gülümsemesini seyrediyordu.

"Tuğla kadar kalın," diye ekledi Alice.

George ağır ağır konuşarak, "Hoşuna gitti mi?" diye sordu.

Alice, "evet" anlamına gelen bir tonla üstüne basa basa "Hayır," dedi. "Tüylerimi ürpertti." George yine güldü.

Alice, zayıf, solgun ve çiçek gibi küçük ellerini George'un ellerinin üstüne koydu.

George ellere şaşkınlıkla bakarak arkaya doğru uzandı.

"Ellerin sanki gümüşle dolu gibi, hissediyor musun?" diye âdeta bilerek alay edercesine sordu Alice.

George kibarca, "Ondan daha iyi," dedi.

Alice yine alayla, "Kalbinin altından olduğunu?" diye sordu.

George kısaca, "Ateşten," diye yanıtladı.

Alice ona sorgular bakışlarla baktı.

Alice bir soru daha sordu. "Ben de senin pencerende seni uyanık tutmak için vızıldayan kurt sineği miyim?"

George güldü.

Alice, "Hoşça kal," deyip dizlerinden kaydı ve George'u bıraktı.

George, "Dur, gitme," dedi ama geç kalmıştı.

Alice'in sakin ve romantik partiye ani gelişi, uyuklayan tavukların üstüne parlak bir ışık tutmaya benziyordu. Herkes ayaktaydı ve bir şeyler yapmak istiyordu. Dans etmek istiyorlardı.

"Emily, vals yapalım. Sorun olmaz değil mi George? Ne? Tom, sen dans etmiyor musun? Marie!"

Marie karşı çıkarak, "Sorun olmaz Lettie," dedi.

George gülerek, "Alice, benimle dans et," deyip ekledi "Cyril de Bayan Tempest ile dans etsin."

Alice, "Harika! Hadi, dans edelim!" diye haykırdı.

Dans etmeye başladık. Lettie'nin birilerini izlediğini görüp etrafıma baktım. George, Alice ile vals yapıyordu. Alice'in yorumlarına kahkahalar atarak dans ediyordu. Lettie, sevgilisinin ne dediğini dinlemiyordu. Kahkahalar atan çifti izliyordu. Sonunda George'a, "Dans edebiliyorsun!" dedi.

"Edemediğimi mi düşünmüştün? Benimle bir saray dansı ve valeta yapmaya söz vermiştin. Hatırladın mı?"

"Evet."

"Sözün geçerli mi?"

"Evet. Ama..."

"Nottingham'a gidip öğrendim."

"Ama neden? Çok iyi, Leslie. Emily bir mazurka çalar mısın? Evet, çok kolay. Tom, annemle konuşurken çok mutlu gözüküyorsun."

Aynı partnerlerle mazurka dansı da yaptık. George,

umduğumdan daha iyi dans etti. Sakil değildi ama biraz sertti. Yine de dans boyunca sakince hareket etmişti. Sürekli Alice ile kahkaha atıp kendinden geçmiş gibi konuşuyordu.

Daha sonra Lettie partnerlerin değiştirilmesini önerdi ve valeta yaptılar. George'un gülümsemesinde bir nevi zafer havası vardı.

"Beni tebrik ediyor musun?"

"Şaşırdım."

"Ben de. Ama ben kendimi tebrik ediyorum."

"Öyle mi? O zaman ben de tebrik ediyorum."

"Teşekkürler! Sonunda başladın."

"Neye?"

"Bana güvenmeye."

Lettie üzgün bir şekilde, "Tekrar konuşmaya başlama," diye rica etti. "Hayati bir şey yok."

"Benimle dans etmek hoşuna gidiyor mu?" diye sordu.

"Sessiz ol. *Bu* gerçek."

"Lettie, beni güldürüyorsun!"

"Öyle mi? Alice ile yakında evleneceksen..."

"Ben ve Alice, ah Lettie! Benim sadece yüz pounddan başka bir şeyim yok. Bu yüzden paralı biri olmadığım sürece kimseyle evlenemem."

"Benim birkaç bin ya da..."

"Hadi ya? O yeterdi bize," dedi gülerek.

Lettie, George'a yaslanarak, "Bu akşam farklısın," dedi.

"Öyle miyim? Bazı şeyler değiştiği içindir. En azından şimdilik bazı şeyler belli oldu."

Lettie gülerek, "Bu sefer iki adımı unutma," deyip ciddiyetle, "Anla beni, karşı koyamadım," diye devam etti.

"Neden ki?"

"Bazı şeyleri bekleyerek yetiştirildim. Herkes bek-

liyordu. Kişi, ondan beklenenleri yapmalıdır. Bu kişinin elinde olmaz. Kendimize karşı koyamayız. Hepimiz birer satranç taşıyız."

George kuşkulu şekilde, "Öyle," dedi.

"Nerede bitecek merak ediyorum."

George, "Lettie!" diye bağırdıktan sonra elini sıkıca kavradı.

"Hiçbir şey söyleme. Yararı yok artık, çok geç. Her şey bitti. Olan oldu. Eğer biraz daha konuşursan yorulduğumu söyleyip dansı bitiririm. Tek kelime daha etme."

Etmedi, en azından ona. Dansları bitince George kendisiyle çekici bir şekilde konuşan Marie'yi dansa kaldırdı. Marie ile dans ederken yeniden neşelendi. Gecenin geri kalan kısmında da çok canlı, çekici ve umursamazdı. Yemekte her şeyi sildi süpürdü ve çok fazla şarap içti.

"Bay Saxton, biraz daha hindi alır mısınız?"

"Hayır, teşekkürler. Ama kahverengi jöle içindeki şeyden verebilirsiniz. Bana değişik geldi."

"Georgie, bu tatlıdan ister misin?"

"Evet, harikasın."

"Yarına bir topaz olacaksın."

"Olsun. Yarın, yarın gelecek."

Yemek bittikten sonra Alice haykırarak, "Georgie tatlım, bitirdin mi? Bir kral gibi, Kral John gibi ölme. Sana kıyamam," dedi.

"Bana bu kadar düşkün müsün?"

"Evet! Senin için bayramlık şapkamı bile bir süt arabasının altına fırlatabilirim."

"Hayır, benim sürdüğüm bir gün kendin atla süt arabasına."

Emily, "Evet, ve bize gel," dedi.

"Çok hoş olur! Yarın beni istemezsiniz. Georgie, tatlım bu yüzden geliyorum. Babanın Tono-Bungay ilacından yapmasını istemez miydin? O zaman benimle evlenirdin,

değil mi?"

"Evlenirdim."

Araba geldiğinde Alice, Madie, Tom ve Will ayrıldılar. Alice, Lettie ile uzun uzun vedalaşıp George'u birçok kez öptü. Onu sadık bir şekilde seveceğinin sözünü vererek gitti.

George ve Emily biraz daha kaldılar.

Oda artık boş ve sessiz görünüyordu. Bütün kahkaha gitmiş gibiydi. Sohbet ağırlaştı ve sonunda tuhaflaştı.

George sonunda, "Evet, bugün neredeyse bitti. Yakında sabah olacak. Biraz sarhoş gibi hissediyorum. Bu akşam iyi vakit geçirdik," dedi.

Lettie, "Mutluyum," dedi.

George ve Emily montlarını ve tozluklarını giyip kendilerini sardıktan sonra koridorda durdular.

George, "Saat çalmadan gitmeliyiz, Cinderella gibi. Cam ayakkabılarıma bakın," deyip ayakkabılarını gösterdi. "Gece yarısı, eski kıyafetler ve kaçış. Çok anlamlı. Kendimi Cinderella gibi görüyorum. Sanırım sarhoşum, her şey bir tuhaf gözüküyor."

Nethermere'in ardındaki tepelerin rahatsız edici solgunluğuna baktık.

"Hoşça kal Lettie, hoşça kal!" George ve Emily, karanlık ormanın derinliklerinden soluk ve ürkütücü gözüken karda kayboldular.

George karanlığın içinden, "Hoşça kalın!" diye seslendi. Leslie kapıyı çarpıp Lettie'yi misafir odasına çekti. Lettie'ye fısıldayıp gülerkenki kısık ve memnuniyet saçan sesi bize kadar geliyordu. Daha sonra odanın kapısını kapattı. Lettie kahkaha atmaya, dalga geçmeye, oldukça yüksek ve gergin bir ses tonuyla konuşmaya başladı. Birbirine karışan kahkahalarının sesi tuhaf ve uyumsuzdu. Daha sonra Lettie'nin sesi tamamıyla kesildi.

Marie, yemek odasına konulmuş küçük piyanonun

başına geçti. Yanlış ve titrek notalar çalıyordu. Kutlamanın geriye kalan kalıntılarına karışan hüzünlü bir sesti ama Marie eğleniyordu.

Bu, bugün ile yarın arasındaki araydı. Kişinin oturup da dünün kederli komedisine ve yarının ağaran belirsiz trajedilerine bakıp günün dokunaklılığını hissettiği korkutucu bir ara.

Araba döndü.

Marie, "Leslie, Leslie, John geldi. Hadi gel," diye seslendi.

Hiç yanıt gelmedi.

"Leslie, John karda bekliyor."

"Tamam, geliyorum."

"Hemen gelmelisin ama." Marie, kapıya gidip Leslie'ye seslendi. Leslie oldukça sıkkın ve bu kesintiye kızmış halde geri geldi. Lettie, saçlarını toplayarak Leslie'yi takip etti. Gülmedi ve benzer durumdaki birçok kız gibi şaşkın görünüyordu. Lettie çok yorgundu.

Sonunda Leslie uzaklaştı ve veda öpücüğü için birkaç kez gidip geldikten sonra sarı ışık altında üzerine gölgelerin vurduğu arabaya bindi ve yarın hakkında bir şeyler diyerek uzaklaştı.

2. BÖLÜM

I.

YABANİ ÇİÇEKLER VE TOMURCUKLAR

Kış iyice bastırmış, toprağı felç etmişti. Tempest, Warrall ve Co. maden ocaklarının çalışanları, yeraltındaki çalışma koşullarının gözden geçirilmesi için greve gitmişlerdi. Grevi başlatanların zeki ve iyi hazırlanmış olmaları sayesinde durum o kadar da kötü değildi; fakat köydekilerin yüzünde bir üzüntü vardı ve bazıları maddi manevi çok sıkıntı çekiyordu. Her yer keyifsiz, başıboş, avare insanların istilasına uğramış gibiydi. Haftalar birbiri ardına geçerken Madenci Birliği temsilcileri büyük toplantılar düzenledi, papazlar dua meclisini topladı fakat hiçbir sonuç çıkmadı. Grev devam etti. Huzur yoktu. Duyuru yapanların çanları çalıyordu sokaklarda. Şirketlerin memurları durumu açıkça belirten el ilanları dağıtıyor, halk ise aylardır bu haberlerle yatıp bunlarla kalkıyor, hayatlarını mutsuz mutsuz geçiriyordu; umutsuzlaşıyorlardı gün geçtikçe. Okullar kahvaltı, şapeller de çorba dağıtırken, zengin insanlar da çay ikramında bulunuyorlardı. Bunlara en çok çocuklar seviniyordu. Ancak, ihtiyar adamların ve yokluk içindeki kadınların yüz ifadelerini bilen bizler, acının ve hüznün o caydırıcı ve soğuk nefesini içimize çekiyorduk.

Toprak ağasının arazilerinde ve av hayvanlarının bolca bulunduğu alanlarda kaçak avlanma başlamıştı. Annab-

le görevini cesurca yapıyordu. Bir gün, kaygan bir yolda kayıp düşerek ayağı incindiği sanılan bir adam evine geldi. Halbuki adamın ayağı ormanda kapana kısılmıştı. Annable, bu olayda iki kişiyi suçlu bulmuş ve iki ay hapis cezası almalarını sağlamıştı.

Highclose'un her iki yanında bulunan girişlerden (bizim tarafımızdaki ve Eberwich tarafının en ucundaki girişlere) arabayla ya da yürüyerek izinsiz geçenlerin cezalandırılacağını ifade eden bildiriler asıldı. Bu bildiriler zamanla yırtılıp atıldıkça yenileri asılıyordu.

Nethermere sokaklarında aylak aylak dolanan adamlar, Leslie'nin verdiği siyah kürkle önlerinden geçen Lettie'ye öfkeyle bakıyor ve arkasından kötü laflar ediyorlardı. Lettie, bir keresinde arkasından söylenenleri duydu ve konuşanları tek tek belleğine kazıdı. Daha sonra, annesinden edindiği demokratik duruş, bu konuyu sevgilisiyle tartışmaya açmasını sağladı.

Daha sonra, Leslie ile bir araya gelince grev konusunu onunla konuşmak istedi. Leslie, kibirli davranışlarıyla Lettie'yi dinledikten sonra gülümseyerek Lettie'nin bu konuya vakıf olmadığını belirtti. Kadınlar ilk anda duyulan hislerle sonuca varmaya çalışırken, erkekler uzun uzadıya konuyu irdeleyip öyle bir sonuca varmalıymış. Erkekler çok düşünmeden aceleyle harekete geçmez; özenle, derinlemesine düşünerek doğru sonuca varırlarmış. Kadınların bu tür konulardan anlamaları beklenemezmiş ve iş güç, onlara göre değilmiş. Aslında, onların sorumlulukları işlerin benzeri, hatta ötesindeymiş. Maalesef Lettie bu şekilde davranılacak bir kadın değildi.

"Yani!" dedi Lettie, sonuç bekleyen, sessiz ve umutsuz bir ses tonuyla.

"İşte anladığın bunlar, değil mi, Sayın "Minnehaha", yani "Gülen Suyum"? Demek istediğim, gülümsemeye devam et sen ve takma böyle şeyleri kafana. Bu konu hakkın-

da konuşmayalım, olur mu?"

"Konuşmayalım mı?"

"Hayır, konuşmayalım. Aynen öyle. Bir melek kadar zekisin. Gel yanıma yavrucuğum, bak orman oldukça geniş ve yalnız! Baksana, bizden başkası yok koca dünyada. Ve sen benim cennetim, dünyamsın!"

"Peki ya cehennem?"

"Of! Şu dediklerim karşısında nasıl bu kadar soğuk davranabiliyorsun! Bana öyle bakınca ürperiyorum, o kadar sıcak biri olmama rağmen —Lettie!"

"Eee, yani?"

"Çok acımasızsın! Öpücük bekliyorum senden —hemen şimdi— öyle yanağını değdirmeni istemiyorum, sahici bir öpücük istiyorum. Neden bir şeyler söylemiyorsun?"

"Ne diyeyim? Hem söylenecek bir şeyler yokken laf olsun diye gevelememin ne gereği var?"

"Kırıldın sen!"

"Bugün kar yağacak gibi sanki," diye cevap verdi Lettie.

Nihayet, kış elini ayağını toprağın üstünden çekmeye başladı, toprağı özgür bıraktı, malzemelerini toplayarak kuzeye doğru sürüklenip gitti.

Grev sona erdi. İşçiler anlaşmaya varmışlardı artık. Bu, onlara kaybettiklerini söylemenin en kibar yoluydu. Ama sonuç olarak grev bitmişti.

Kuşlar kanat çırpıp sağa sola uçuşmaya başlamıştı; fındık ağaçlarının söğüt çiçekleri sert geçen kışı aşıp püsküllerini sarkıtmıştı aşağıya doğru. Gün boyunca çalıların kulağa hoş gelen uğultusu; sonrasında da her el çırpışımda kuşların büyük bir gürültüyle söyledikleri zafer türküleri...

Şu tepelerin göğsünü gere gere son defa esnediğini ve gölün masmavi gözlerinin iyice açıldığı bir günü anımsıyorum. Bir mart ayının sonsuz göğü boyunca, bir şey-

ler anlatmaya çalışır gibi şekillenen bulutlar bembeyaz bir ışıltıyla geçiyordu. Gün boyunca, ufka doğru yol almaya devam ettiler. Bense dört elle toprağa sarılarak, kokusunu içime çekiyordum. Elime bir fırça alıp bulutları resmetmeye çalıştım. Sonra da kendime kızdım. Bulut gölgelerinin, kutsal bir yolculuğa çıkan hacılar gibi süzüldükleri vadide, bir şeylerin beni kök salmış yalnızlığımdan kurtarmasını diledim. Temkinli bulut kümecikleri, beyaz ve mavi bir günün ihtişamıyla usul usul yollarına devam etti ve beni öylece kendi halime bıraktı.

Akşama doğru tüm bulutlar gitmişti ve gök bizi içine almış, mavi bir kabarcık gibi yüzüyordu boşlukta, şeffaf uçlarıyla.

Leslie gelip nişanlısını, kararmakta olan bu harika kabarcığının altında yürümeye davet etti. Lettie, onlara eşlik etmemi istedi; biraz kafa dağıtacağımı düşünerek çıktım ben de.

Vadiyi dolduran ağaçların altında yürürken hava oldukça güzeldi. Fakat hafiften yamaca doğru çıkınca yüzümüzü kamçılayan bir rüzgâr esmeye başladı.

Lettie dereye doğru inerken, "Bana şu gürgen çiçeklerinden versene biraz Leslie," dedi.

"Şu dereye doğru sarkanlardan istiyorum. Derinin altında hareketlenen kan kadar al al görünüyorlar. Baksanıza, kan kırmızısı ve altın sarısı püsküller!" Akçaağacın çiçekleriyle iç içe duran fındık ağacının tozlanmış söğüt çiçeklerini gösteriyordu. Daha sonra Christina Rosetti'nin "*A Birthday*" (Bir Doğum Günü) adlı şiirini okumaya başladı.

Lettie, "İyi ki dışarı çıkmışız," diyerek devam etti: "Strelley Değirmeni sence de güzel görünmüyor mu? Gerçeküstü bir tablodaki birkaç portakal ağacı ve kırmızı mantarlar gibi. Biliyor musun, çoktandır —gerçi çok da uzun bir zaman olmadı ama— değirmene gitmiyorum.

Gitsek mi?"

"Gidersek hava iyice kararmış olacak. Saat beş buçuk; hatta geçmiş! Geçen sabah görmüştüm ben George'u."

"Nerede?"

"Gübre taşıyordu el arabasıyla. Hızlıca yanından geçtim."

"Sana bir şeyler dedi mi, ona baktın mı?

"Hayır, hiçbir şey söylemedi. Göz ucuyla ona şöyle bir baktım. Bilirsin işte hep aynı; tuğla rengi ve duygusuz bir yüz ifadesi. Önündeki kayaya dikkat et, sallanıyor. Neyse ki sağlam ayakkabılarını giymişsin."

"Eee, boşuna giymedim bunları..."

Lettie, büyük bir kaya parçasının üstüne çıkıp bir süre orada durdu. Nehir, ilkbaharın coşkusuyla hızla kayaya akıyor, derinleşiyor ve onun etrafına yanaşıyordu.

"O zaman onlara gidip onlarla görüşmeyecek misin?" diye sordu, Lettie.

"Derenin çıkardığı bu sesi duymaya bayılıyorum, sence de güzel, değil mi?" diye cevap verdi Leslie.

"Evet, kulağa çok hoş geliyor."

Sabırsızca fakat itaatkâr bir edayla, "Yolumuza devam etsek?" dedi Leslie.

"Siz gidin, ben size yetişirim," dedim.

Değirmenden içeri girdiğimde, Emily fırına ekmek atıyordu.

"Gel yürüyüşe çıkalım," dedim.

"Şimdi mi? Anneme haber vereyim, dışarı çıkmayı çok istiyordum ben de..."

Hemen gidip uzun gri montunu ve kırmızı İskoç beresini giydi. Avludan çıkarken, George bana seslendi.

"Geri geleceğim," diye bağırarak karşılık verdim ben de.

George, bizi geçirmek için avlunun çitlerine kadar geldi. Bahçeden çıkıp, patikaya doğru ilerlerken, Lettie'yi

gördük. Çit basamaklarının tepesinde, elini Leslie'nin başına koyarak dengede durmaya çalışıyordu. Bizi ve George'u gördükten sonra bize el salladı. Leslie endişeyle Lettie'ye bakıyordu. Lettie tekrar bize el salladı; Lettie'nin tedirgin bir ses tonuyla, Leslie'ye, sabit durmasını söylediğini ve bize doğru dönerken de hareketsiz kalmasını söyleyerek kıkır kıkır güldüğünü duyabiliyorduk. Sonrasında da, çit basamağının tepesinden aşağıya, koca bir kuş, yuvasına iniyormuş gibi çırpınarak Leslie'nin kucağına atladı. Ardından bir zamanlar buğday ile sarıya boyanmış Sunny Bank'e çıkan dik yokuşu tırmandık ve şimdilerde, tavşanların aralarında koşuştuğu buğdayların yerine kara devedikenleriyle dolmuş bu alanda durduk. Yamacın doğal yollarla oluşturduğu geniş arazideki küçük kulübelerin yanından geçtik. Leicestershire'ın üzerinden solda kalan Charnwood'a ve önde, sağ tarafta kalan, Derbyshire'daki dağın tepesine bakan dağlık bölgeye geldik.

Üst yol hep çimenliktir ve artık kullanılmamaktadır. Bu yol bir zamanlar Abbey'den Hall'e giden yoldu; ama şimdi tepenin yamacında yol bitiveriyor. Hemen ötede dışarıya doğru bakan yeşil basamaklarıyla White House çiftliği durur. Kadınlar burada toplanır, Belvoir Vadisi'ne doğru at sürerlerdi; fakat şimdilerde bu çiftlikle sadece bir işçi ilgilenmekte.

Taşocaklarına varmıştık ve kireç ocaklarına doğru bakıyorduk.

"Taşocaklarının arasından doğrudan ormana geçelim," dedi Leslie. "Çocukluğumdan beri gitmiyorum."

"İzinsiz girmek yasak," dedi Emily.

Tumturaklı bir şekilde, "İzinsiz girmeyeceğiz," diye karşılık verdi Leslie.

Nehir kıyısında parıl parıl parıldayan çuhaçiçeklerine bir kere bile bakamadan, küçük şelaleler oluşturarak pürtelaş çağıldayan dere boyunca yürüdük. Bir yerden

sonra dere kıyısından saptık ve ormanın içinden tepeye tırmandık. Kırmızı toprak, kadifemsi yeşil yerfesleğenleri ile donanmıştı. Ormanlık alanın iyice seyreldiği bir tepenin yamacına vardık. Emily ile konuştuğum sırada yerdeki beyazlığın pek de farkında değildim. Emily'nin şaşkınlıktan haykırması ile alacakaranlığın ilk gölgelerinde yerdeki kardelenleri ezdiğimi fark ettim. Fındık ağaçları oldukça seyrekti ve sağda solda parmakla sayılacak kadar az meşe ağacı vardı. Gri-yeşil yaprak yığınlarıyla örtülü kırmızı toprağın üstüne nimet yağmış gibi her yer kardelenlere bürünmüştü.

Bir fincanı andıran derin bir vadi vardı tam karşımızda. Aşağı doğru inen yol, beyaz çiçeklerle süslenmiş gibiydi. Toprak, dolgun yeşil yapraklı çançiçeği kını ile donanmış, yeşil-gri kargı kümecikleri ile süslenmiş ve bir sürü minik çiçekle bezenmiş haliyle hafiften karaya çalan kırmızı bir renkteydi. Tuhaf meşeler, fındık ağaçlarının hemen üstünden gelen ışığın ardında günbatımında birbirine sokulmuştu. Aşağıdaki karanlıkta, toprağın tek hâkimi olan beyaz çiçekler ümitsizliğe düşmüştü; güneşin yokluğunda oldukça sessiz ve üzgün görünüyorlardı. Akşam ışığında usulca kendi içlerine çekilmiş sayısız kırılgan yabani çiçeklerin kutsal bir topluluğu vardı sanki önümüzde. Diğer çiçek toplulukları hayatlarından memnundu; görünümleriyle ilgi uyandıran zalim çançiçekleri, neşeli çuhaçiçekleri, hatta rüzgârla bir yandan öbür yana sallanan dağlaleleri bile. Ancak, kardelenler üzgün ve gizemliydi. Anlamlandıramamıştık onları. Kardelenleri ezen bizlerin dünyasından değillerdi onlar. Kızlar kardelenlerin arasına eğilerek, onları koparmadan parmaklarıyla okşadılar. Havanın iyice kararmasıyla karanlığın altında kalan minik çiçekler, orman perilerinin terk edilmiş birer arkadaşlarıymış gibi surat asıyordu.

Lettie çiçeklere çömelip onları parmaklarıyla hisse-

derken, kısık bir sesle, "Ne demek istiyorlar acaba?" dedi.

"Bu yıl sayıları bir hayli az," dedi Leslie.

"Dört bir yanımızda olmalarına rağmen hiçbir zaman bize ait olmayan ökseotlarını anımsatıyor," dedi Emily, bana bakarak.

"Ne anlatıyor olabilirler sence Cyril, sana neyi çağrıştırıyorlar?" diyerek tekrarladı sorusunu Lettie.

"Bilmiyorum. Emily, onların azalarak yok olmuş eski inançları anımsattığını söylüyor. Bizden önce var olmuş bir takım garip rahip sınıfının gözyaşı sembolüdürler belki de."

"Gözyaşından fazlası var onlarda," dedi Lettie. "Gözyaşından da öte oldukça durgunlar. Artık yitirdiğimiz eski bir dine ait bir şey var onlarda. Korkutuyorlar beni."

"Nesi korkutuyor ki seni?" diye sordu Leslie.

Lettie, "Nedenini bilseydim, korkmazdım," diye cevap verdi. "Kardelenlere bir bak." Kardelenler, koyu renkli yapraklar arasında loş noktalar halinde dağılmıştı. "Şunlara bir bak, nasıl da savunmasız duruyorlar; inzivaya çekilmişler korkuyla. Yitirdiğimiz bilgeliğe aitler. Benim de yitirdiğim ve ihtiyaç duyduğum bir bilgelik. Korkuyorum. Kaderin bir parçası gibiler. Mastodonlar ve şu tarihöncesi yaratıklar gibi bazı şeyler dünya üzerinde kaybolabilir, ama bilgelik gibi önemli bir şeyi kaybedebilir miyiz Cyril, ne düşünüyorsun?"

"İnancıma ters bu," dedim.

"Bir şeyleri yitirdiğime inanıyorum," dedi Lettie.

"Hadi gel," dedi Leslie, "bu düşüncelere kapılıp kendini üzme. Fincanı andıran şu vadinin en aşağısına gidelim ve ayışığının nasıl da kendini ağaç dallarına yansıttığına bakalım."

Lettie ayağa kalktı ve Leslie'nin peşinden koca oyuğun tepesinde aşağıya gitti. Bir anda bağırarak, "Çiçekleri eziyorsun," dedi.

"Hayır," dedi Leslie, "çiçeklerin üstüne basmamaya özen gösteriyorum."

Aşağıya indikten sonra devrilmiş bir ağacın üstüne oturdu ikisi de. Lettie öne doğru eğildi. Beyaz parmaklarını günün yorgunluğu ile gri yaprakların arasında sakince gezdiriyor, dini bir ayini gerçekleştirir gibi usul usul yaprakları saçıyordu sağa sola. Her taraf yaprak olmuştu. Leslie, Lettie'nin yüzünü göremiyordu.

Hafif bir ses tonuyla, "Benimle ilgilenmiyorsun," dedi Leslie.

"Seninle mi?" deyip düzgünce oturarak Leslie'ye baktı ve büyülenmiş bir edayla güldü. "Sen bana gerçekmişsin gibi gelmiyorsun," diyerek cevap verdi Lettie.

Bir süre, ikisi de boyunları bükük, sessiz sessiz oturdu. Kuşlar bir hışımla çalılıkların arasından uçuştu ve yukarıdan sessiz ve alaycı bir ses duyulunca Emily şaşkınlıkla baktı.

"Bir güvercinlik, gözlerime inanamıyorum! Ay ay ay bir cıvıltı duyuyorum sanki, bakın burada kimler varmış. Hadi gelin canlarım, cıvıldamak için uygun bir yer değil orası. İsimleriniz nelermiş sizin, hadi söyleyin bakayım."

Leslie aşağıdan, "Defol, aptal!" diyerek cevap verdi öfkeyle.

Dördümüz birden arkamıza dönüp orman korucusuna baktık. Loş ışığın altında belli belirsiz görünüyordu, sağlam ve güçlü vücudu bizi ürkütüyordu. Kımıldamadı ama niyeti kötü orman perisi Pan gibi küçümser bir edayla dedi ki:

"Ne hoş, ne hoş! İki iki daha dört eder. Bu doğru, iki iki daha dört eder. Gelin, gelin, çıkın şu gerdek yatağından, gelin de bir bakalım kim olduğunuza."

Kalkıp Lettie'nin kabanını giymesine yardım ederek, "Gözlerini kullanamıyor musun beyinsiz," diyerek cevap verdi Leslie. "En azından burada hanımefendilerin oldu-

ğunu görüyorsun."

"Özür dileriz, Beyefendi! Karanlıkta bu mesafeden ayırt edemiyorum. Siz kimsiniz, Bayım?"

"Yürü git! Acele et, Lettie, burada durmamalısın."

Yukarıya çıktılar.

"Oh, çok özür dilerim, Bay Tempest, birine yukarıdan bakınca farklı görünüyor. Oynaşmaya gelen birkaç genç sanmıştım..."

Bağırarak, "Kes zırvalamayı!" dedi Leslie. "Çok özür dilerim Lettie. Koluma gir hadi."

Çift olarak çok şık görünüyorlardı. Lettie'nin üstünde vücudunu tümüyle saran uzun bir kaban vardı. Tüyleri saçlarında parlayan bir de küçük şapka takmıştı.

Orman korucusu şöyle bir baktı, daha sonra gülümseyerek uzun adımlarla vadiye doğru yol almıştı ki dönüp, "Hanımefendi eldivenlerini de giyse bari," dedi.

Lettie, Leslie'ye sinirlenerek eldivenleri onun elinden aldı ve sonrasında dedi ki:

"Ben bi çiçeklerimi alıp geleyim."

Ağaç köklerindeki kardelenlerden bir demet koparıp geldi. Hepimiz onun yaptığına bakıyorduk.

"Böyle bir yanlış yaptığım için özür dilerim. Bir hanımefendi!" dedi Annable. "Fakat toprak ağasının gece hiç dışarı çıkmayan kız kardeşleri dışında, bir hanımefendi görmeyeli uzun zaman olmuştu."

"Pek görmediğin belli zaten! Seyis misin sen?"

"Hayır beyim. Ama damat oldum; yani atları değil de bir kadını eğittim. Yine de atları tercih ederdim, çünkü damadı olduğum kadın beni bir güzel ısırmıştı da. Affınıza sığınarak, beyim."

"Şüphesiz öyle olması doğru olmuş."

"Anladım, bol şans diliyorum size. Bence, bir adam benim kadının odası yerine burada zaman geçiriyorsa daha erkektir."

Leslie, patavatsız korucuya müsamahakâr bir tavırla gülümseyerek, "Bir kadının odası demek ha!" dedi.

"Ah, evet! 'yatak odama geliyor musun....'"

"Bir orman korucusu için fazla zekisin."

"Oh, evet beyim, bir ara zamparanın tekiydim. Ama şimdilerde, tavşanlarıma ve kuşlarıma bakmayı tercih ediyorum. Hem viranelerde yavru yetiştirmek, şehirdekinden daha kolaydır."

"Bunlar senin, öyle değil mi?" dedim.

"Hepsini biliyorsunuz, değil mi beyim? Sizce de hepsi birer sevimli süprüntü değil mi? Sizce de bir yığın ipek değiller mi? Tam da onlardan olmalarını istediğim şey, sansarlar kadar doğal! İstedikleri kadar koşabilmeleri için yeniyetme tilkiler gibi büyümeleri."

Emily, Lettie'ye katıldı ve pek de haz duymadıkları bu adamdan uzakta durdular.

"Önümüzdeki günlerde tuzağa düşeceklerdir ne yazık ki," dedim.

"Doğanın bir parçası onlar da. Kendi başlarının çaresine bakacaklardır, tıpkı yabani hayvanların yaptığı gibi," dedi korucu pis pis sırıtarak.

Leslie dayanamayıp, "Bana öyle geliyor ki sorumluluklarınızı yerine getirmiyorsunuz," dedi.

Adam güldü.

"Ailevi sorumluluklar! Anlatsanıza Tanrı aşkına, buna ihtiyacım var. Dokuz tane çocuğum var. Şu anda sekizler, biri de yolda. Oldukça sağlıklı, bu dişiye borçluyum hepsini. İki yılda bir yavru doğuruyorlar aslında ama bizimki on dört yılda dokuz yavru doğurdu. İyi iş çıkarmış, sizce de öyle değil mi?"

"Oldukça kötü etmişsin bence."

"Ben mi? Neden? Doğal bir şey bu! Şeytani olan, kişinin doğaya üstün gelme çabasıdır. Düzgün birer hayvan olun derim ben, erkek ya da dişi fark etmez. Siz beyim, iyi

bir erkek hayvansınız, şuradaki bayan da iyi bir dişi, keyfini çıkarana kadar durum gayet uygundur."

"Peki ya daha sonra?"

"Hayvanların yaptığı gibi yap. Yavrularımı izliyorum, büyüyüşlerini. Güzellik abideleri onlar, dişbudak ağacı kadar sağlam her biri. Haylazlık yaparak kendilerini kirletmeyi öğrenmeyecekler; elimden geldiğince izin vermeyeceğim buna. Yozlaşmış birer insan olmadıkça istedikleri gibi yaşayabilirler; kuş, sansar, engerek ya da sincap olabilirler. Bütün anlatmaya çalıştığım şey bu."

"Bu bir bakış açısıdır," dedi Leslie.

"Peki bakalım, bize bakan şu kadına bak. Bir boğa ile birkaç solucan karışımı bir şeyim ben, öyleyim. Şu azgına bak hele!" Kızların da duyabileceği kıvama getirdi ses tonunu korucu. "Tatlı, değil mi? Peki niçin? Ve niçin şık bir fanila giyip, bıyık buruyorsun beyim! Neden olabilir ki! Bir kadına, doğal şeylere bakamadıkça ormana gelmemesini söyle; bir şeyler anlayabilir belki. İyi geceler beyim."

Orman korucusu karanlığa doğru yürüyüp gözden kayboldu.

Lettie'nin yanına gittikten sonra, "Terbiyesiz herif," dedi Leslie, "ama bir duruşu var en azından."

"Sözleri seni ürküttü," diye cevap verdi Lettie. "Ama ilgini çekti galiba, dinledin onu. Sanıyorum ki anlatacak çok şeyi var."

"Yine de eksik olan bir şeyleri var," dedi Emily.

"Ben nedense iyi bir adam olduğunu düşünüyorum," dedim.

Konuyu değiştirerek, "Sağlam bir dış görünüşü var, fakat taş kalpli, duygusuz," diyerek dikkatleri farklı bir yöne çekti Leslie.

Leslie sözünü henüz bitirmemişken Emily lafa daldı, "Hiç mi hiç hem de," dedi ve devam etti, "Kardelenlere rağmen ruh yok adamda."

Lettie bir noktaya ruhunu teslim etmişçesine dalıp gitmişti; gülümsedim.

Batıda, iyiden iyiye kızıllaşan dağınık bulutlar, akşamı hoş kılıyordu. Ay, gökyüzünde istekli bir şekilde doğuya sırtını dönüyordu. Ağaçlar, ayışığının altında koyu mor bir renge bürünerek manzaraya bir başka heyecan katıyordu. Az ötemizdeki dışlanarak çorak kalmış arazi, soluk tan kızıllığında üzgün ve çekingen duruyordu. Çimenlik yol ise oldukça hoş görünüyordu.

"Hadi koşalım!" dedi Lettie ve el ele verip deliler gibi mutlu olana dek çılgınca koştuk büyük bir heyecanla. Sonra birden durup, "Duyuyor musunuz şunu!" diye panikledik.

"Bir çocuk!" dedi Lettie.

"Kulübeden geliyor," dedim.

Hızlıca sese doğru yöneldik. Bir kadının çılgınca bağırtısı eşliğinde birkaç çocuğun acı dolu çığlıkları yükseliyordu evden.

"Seni küçük şeytan, seni küçük şeytan. Tanrım çıldırıcam!" Bu garip sözlere derin bir esinti ve çıkan uğultunun kulak tırmalayıcı sesi eşlik ediyordu. İçeri girdik; öfkeden çılgına dönmüş bir kadın, elindeki emaye tavayla küçük çocuğa acımasızca vuruyordu. Küçük çocuk bir kirpi gibi tostoparlak oluvermişti. Kadın ayağıyla çocuğu kaldırdı ve harman döveni ile tahıl döver gibi çocuğun omzuna ve sırtına vurmaya devam etti. Şömine ateşinin çıkardığı titrek ışık, iki üç kişilik gruplar şeklinde odaya dağılmış diğer çocukların gözyaşlarına yansırken, şömine dibine kendini bırakıverdi çocuk, acıdan inim inim inliyordu. Diğer çocuklar da hüngür hüngür ağlıyorlardı. Anne öfkesine yenik düşmüş, cinnet geçiriyor gibiydi. Yüzünün önüne düşen saç telleri, hızlı nefes alışverişiyle bir o yana bir bu yana salınıyordu ve gözlerini, önüne geçilemeyecek bir öfkeyle tek bir noktaya dikmişti. Uzun kolları, yel değirme-

ni gibi bir aşağı bir yukarı hareket ediyordu. Koştum ve kadını sıkıca tuttum. Artık kımıldayamayacağını anlayan kadın tavayı etkisiz kalan elinden mindere bırakıverdi. Şok geçiriyor gibiydi, titriyordu. Her uzvundan bitkinlik akıyordu; bitmiş tükenmiş bir hali vardı. Durmadan ellerini bir kenetleyip bir serbest bırakıyordu. Lettie bir ileri bir geri sallanan annenin bakımsız, çatlamış ellerini ovuşturarak sakinleştirirken, Emily de çocukları yatıştırmaya çalışıyordu. Bir süre sonra kadın, iyiden iyiye sakinleşti ve Lettie'nin önüne oturup düşüncelere dalıp gitti. Daha sonra amaçsızca, Lettie'nin parmağındaki değerli taşlara dokunmaya başladı.

Emily, elbisesindeki kan lekesini görünce korkarak daha yüksek bir sesle hıçkıra hıçkıra ağlayan küçük kızın yanaklarını yıkıyordu. Neyse ki küçük kızın da sakinleşmesiyle, Emily kızın hüznünden artakalan son zerreyi de yüzünden silebilmişti. Ortalık iyice durulduktan sonra, nihayet, kulübenin ışıklarını yakmayı akıl ettiler.

Masanın altında öteberinin içine saklanan Sam'i fark ettim. Oradan çıkması için elimi uzattım ama bir kertenkele gibi süzüle süzüle koridora kaçtı. Bir süre sonra köşenin birine uzanmış, acı içinde sızlanırken gördüm onu. Köşeye sıkıştırdım ve kaçamadan yakalayıp mutfağa doğru taşımaya çalıştım. Daha sonra acıdan bitap düşen zavallı çocuk iyice dinginleşti.

Elbiselerini çıkardık; bembeyaz güzelim vücudu ezikler içinde kalmış, morarmıştı. Anne yine hıçkırıklara boğuldu, bir bebek korosu eşliğinde. Kızlar ağlamalarla ilgilenirken ben de sessiz ve acı içinde olan çocuğa ekmek hazırlıyordum. Daha sonra anne, oğlunu kollarından tutup kendine çekerek tutkuyla öpmeye başladı ve duygularının zirveye ulaştığı noktada yağmur olup yağdı gözyaşları. Çocukcağız kendini öpücüklerin koynuna bırakmıştı, bir süre sonra o da küçük bedeni sarsılıncaya kadar hıçkırıklara

boğuldu. Darmadağın duygularla allak bullak olan kadıncağız ve yarı çıplak çocuk, birbirlerine sarılıp bir süre ağladılar. Daha sonra oğlunu yatağına götürdü kadın, kızlar da diğer çocuklara geceliklerini giydirip onları da yataklarına götürdü. Ev şimdi iyice sakinleşmiş, sessizleşmişti.

"Onları idare edemiyorum, edemiyorum," dedi anne hüzünle. "Onları kontrol edemiyorum, ne yapacağımı da bilmiyorum. Elini kıpırdatıp bana yardımcı da olmuyor eşim, zerre kadar değerim yok onda, ufacık bile, tüm işi gücü benimle dalga geçip beni daha da çamura bulamak."

"Ah tatlım!" dedi Lettie, gürbüz çocuğu ayağa kaldırıp çocuğun geceliğinin arkasından tuttu ve; "Annenin yanına mı gitmek istiyorsun, git bakalım!" dedi.

Tahminen on altı aylık olan minik adam bize el sallayıp gülümseyerek annesine doğru tıpış tıpış yürüdü. Koca ela gözleri halinden memnun bir parıltıyla ışıl ışıldı. Annesi onu düşmeden tuttu ve ipek kadar yumuşak kahverengi saçlarını alnından arkaya atıp yanağını kendi yanağına dayadı, kokusunu içine çekti.

"Aaah ahh!" dedi kadın, "İlgisiz, umursamaz bir baban var, başkalarına benzemez o, minik ördeğim benim. Kimseleri umursayacak kalp yoktur onda, yok ne yazık ki güvercinim benim, kendi canına kanma yabancıymışçasına yaşar o öyle."

Yanağı yaralı olan kız, Leslie'de kendini güvende hissetmiş olacak ki Leslie'nin dizlerine oturmuş, mavi gözlerinde vakur bir edayla ona bakıyordu. Yuvarlak kafasının etrafındaki kısa kesilmiş siyah saçlarıyla ciddiyeti daha bir artıyordu.

"O benim tebeşiyim, benim o, Sam tebeşiyimi alıyo, bitene kaday etyafı kaalıyor, bu yüzden de veymedim ben tebeşiyimi ona." Kırmızı tebeşiri tombik avucunun içinde sıkı sıkı tutuyordu. "Babam verdi, bu tebeşiyi bana, kıymızıya boyicaktım bebeğimin yüzünü, bebeğimi göstereyim size."

Bir eliyle geceliğinin eteğini tutarak salına salma gitti, daha sonra hızlandı ve ıvır zıvırlarıyla dolu köşeye doğru yönelip onca ıvır zıvırın içinden eciş bücüş, çizilmiş, çirkin bir bebeği çıkararak Leslie'ye getirdi. Bebeğin yüzü, karalanmışçasına kırmızıya boyanmıştı.

"Al bak, bu benim oyuncak bebeğim, babam yaptı, adı da Bayan Mima."

"Gerçekten mi?" dedi Lettie, "Peki bunlar yanakları mı? Pek tatlı görünmüyor, sence de öyle değil mi?"

"Yoo hayır. Babam bana dedi ki, o hanım hanımcık bir bayan."

"Annenin rujunu da sana vermişti, öyle mi?"

"Hıhı, ruj!" diyerek yanıt verdi kız.

"Ve sen de, Sam'in onu almasına izin vermedin?"

"İzin veemedim, ruju ona vemeyince de, ısırdı beni."

"Baban ne diyecek bu duruma peki?"

"Benim babam?"

"Eminim ki sadece gülecektir," dedi anne söze karışarak. "'Isırık öpücükten iyidir,' der."

"Hayvanca!" dedi Leslie, dokunaklı bir şekilde.

"Yo öyle düşündüğün gibi değil, onlara el kaldırmaz, bana da kaldırmaz. Ama başka adamlara da benzemez. Susar durur öyle. Onunla ilk göz göze geldiğim günden daha yabancıymışım gibi davranıyor bana."

"Nerede tanışmıştınız?" diye sordu Lettie.

"Ben daha genç bir kızken... O da tam bir beyefendiydi! Hâlâ şimdi bile bir beyefendi edasıyla okuyabiliyor ve konuşabiliyor ama bana hiçbir şey anlatmıyor. Neyim onun için, çöp yığını mı? Benden birkaç gömlek üstün, biliyorum ama böyle davranmasa bana keşke. Az kalsın unutuyordum, birkaç dakikaya burada olur!"

Çocukları yataklarına gönderdi, ıvır zıvır ne varsa köşeye doğru süpürdü ve masaya örtü serdi. Masa örtüsü pırıl pırıldı, eşini memnun edebilmek için de, gümüş bir

kaşık koydu sofraya onun için.

Kocası eve vardığında biz çıkmak üzereydik. Kapının hemen önündeyken iri yarı cüsseli kocasını gördüm, hamarat kadın ise kocasına kul köle olmuş koşuşturuyordu odanın her yanına.

"Heyy, Proserpine, misafirlerimiz mi vardı?"

"Ben davet etmedim onları vallahi, çocukların ağlamasına gelmişler. Ben çağırmadım..."

Gecenin karanlığına doğru hızla ilerledik. "Aaah ahhh, tüm yükü hep kadınlar çekiyor," dedi Lettie için için.

"Belki de kocası ona yardımcı olsaydı, kadın şimdi iyi bir hayat yaşıyor olmaz mıydı, ne harika olurdu, değil mi? Ama şimdi kadın her hücresini bir derde adamış gibi bitmiş tükenmiş. Erkeklerin hayvanlardan farkı yok, evlilik denen şey de buna daha da olanak sağlıyor," dedi Emily.

"Bu evliliği iyi bir evlilik örneği olarak göremezsin," diye karşılık verdi Leslie. "ikimizin arasındaki ilişkiyi bir düşün."

"Ay, ay."

"Oh, şey diyecektim, Greymede'deki tarihi kilisede mi yapsak nikâhımızı?"

Lettie, o heyecanla kulaklarımızın içine içine bağırarak, "Orası çok hoş bir yer!" dedi.

Engebeli patikada tökezleye tökezleye yürümeye devam ettik. Ay, ışıl ışıldı ve kapkara görünen koca ağaçların karanlık gölgesinde korkak adımlarla ilerliyorduk. Ayışığı ara sıra, tavşanların kara kış günü arsızca kemirdiği dallara hoş bir görüntünün resmini yansıtır gibi oluyordu. Neyse ki sonunda ormandan çıkıp açık gökyüzümüze kavuştuk. Göğün kuzey yanında tam bir yeşil cümbüşü vardı. Orion Takımyıldızı her zamanki şovunu sergiliyordu, ay da Orion'un bu şovuna ayak uyduruyordu.

"Kuzey ışıkları ortaya çıktığı zamanlar," dedi Emily,

"böyle ayrı bir hoş hissediyorum kendimi. Tüylerim ürperiyor, korku ve merakla doluyor gözlerim, size de öyle oluyor mu?"

"Evet," dedim, "merak uyandırıyorlar, hayallere dalıyor insan bakarken."

Lettie, hafif bir ses tonuyla, "Ne hayaller kuruyorsun peki?" dedi ve başını kaldırıp bana baktı, gülümsüyordum. Dudaklarını ısırarak tekrar başını eğdi.

Yollarımızın ayrıldığı noktaya geldiğimizde, Emily bir iki dakikalığına değirmene uğramamız konusunda ısrar etti. Lettie de Emily'nin bu isteğini kırmadı.

Mutfak penceresinin perdesi açıktı ve panjurlar her zamanki gibi çekilmemişti. Tomurcuklanan hanımeli yapraklarının arasından içeri baktık. George ve Alice oturmuş, masada satranç oynuyordu. Annesi, elindeki paltonun yırtıklarını dikiyordu ve babası da her zaman olduğu gibi bir şeyler okuyordu. Alice, sessiz sakin konuşuyordu, George ise kollarını masaya dayamış, pürdikkat oyuna odaklanmıştı.

Önce içeridekilere seslendikten sonra içeri girdik. George ağır ağır ayağa kalktı, bizimle el sıkıştı ve tekrar oturdu.

"Merhabalar, Lettie Beardsall, yoksun bu aralar," dedi Alice. "O kadar yoğunsun demek?"

Keyifli bir ifadeyle, "Ooo, bu aralar pek görmüyoruz onu," diyerek ekledi babası.

"Narin şapkası, kürkü ve kardelenlerle çok görkemli görünmüyor mu? Baksana George. Onun ne kadar mükemmel olduğunu hiç göremedin sen!"

George kafasını kaldırdı ve Lettie'nin giydiklerine şöyle bir göz attı, üzerindeki çiçeklere de baktı. Fakat yüzüne bakmadı.

"Hıhı, evet, hoş görünüyor," dedi ve satranca döndü.

Göğsüne iliştirdiği kardelenleri göstererek "Kardelen

topluyorduk," dedi Lettie.

"Çok tatlılar, biraz da bana versene," dedi Alice elini uzatarak. Lettie bir demet çiçek uzattı Alice'e.

"Şah!" dedi George, uyuzluğuna.

"Git işine be!" dedi rakibi, "Artık kardelenlerim var benim, bana yakışmadılar mı? Bak, küçük masum bir beden, tıpkı benim gibi. Lettie bende bırakacak kardelenleri. Lettie benim kadar mütevazı, nazik ve de masum değil. Sen de ister misin biraz?"

"Peki bakalım istediğin gibi olsun, ne içindi?"

"Seni hoş göstermesi için elbette ve de seni masum ve küçük göstermesi için."

"Şah çektim," dedi George.

Alice, "Nereye koyabiliriz bir bakalım; bir tek gömleğin var. Ov! Buldum tamam!" diyerek birkaç çiçeği George'un arkaya taranmış dalgalı saçlarının arasına koydu. "Bak Lettie, nasıl olmuş? Sence de tatlı değil mi?"

Lettie sahte bir tebessümde bulundu:

"Shakespeare'in 'Bottom' ve 'eşek kafalı' karakterleri gibi olmuş," dedi, Lettie.

"Bu durumda ben de Titania'yım. Çok tatlı bir peri kraliçesi olmaz mıydım, 'Bully Bottom'? Ha bir de Oberon'u kim kıskanıyordu?"

"Bana, 'Hedda Gabler'deki adamı hatırlattı, hani şu asma yapraklarıyla taçlandırılan, evet evet asma yapraklarıylaydı," dedi Emily.

George, başındaki çiçeği unutarak, "Kısrağınızın burkulan bileği nasıl oldu, Bay Tempest?" diye sordu.

"Ha, yakın bir zamanda bir şeyi kalmaz diye düşünüyorum, teşekkür ederim."

Babası söze girerek, "George bu durumdan bana söz etmişti," dedi ve Leslie ile muhabbete koyuldu.

Alice, tekrar oyuna dönerek, "Şah mı çekmiştin, George?" dedi. Kaşlarını çattı ve iyice düşünmeye başladı.

"Bunu telafi ederim!" diyerek, hamlesini yaptı ve başarısıyla övünürcesine, "Hadi bakalım efendim, sizi görelim!" dedi.

George ölçtü biçti ve iyice düşündükten sonra, o da hamlesini yaptı. Alice direk hamlesini yapıp atını ileri sürereki "Şah!" dedi.

"Nasıl gözden kaçırırım ben bu hamleyi, oyunu alma ihtimalin var şimdi," dedi George.

"Yenildin çocuk! Bir daha bir kadına böbürlenme öyle. Ama saçındaki çiçeklerin hatırına mat olsun diyeyim ben hadi!"

Elini kafasına götürdü ve çiçekleri fark edince de çıkarıp masaya fırlattı.

Bakkaldan dönüp içeri giren annesi, "İnanabiliyor musunuz!" dedi

"Neye?" diye sorduk hepimiz hemen.

"Nickie Ben şuradaydı ve şile bezimi yemiş. Bildiğimiz, yemiş! Bezi yıkamak için geldiğimde, Nickie Ben oturmuş son parçasını yutuyor ve bıyıklarını siliyordu."

George kahkahaya boğuldu. Gülmekten yorulup yere yığılana kadar devam etti. Ne zaman gülmeyi kesecek diye Lettie de George'a bakıyordu.

"Hayal ettim de," diyerek soluk soluğa, "yüz santimlik bez, boğazından aşağı inerken nasıl hissetmiştir acaba," dedi George.

Bu kahkaha oldukça yersizdi. Bir kez daha gülme krizine girdi George. Alice de gülmeye başladı. Onu da gülme krizine sokmak kolay oldu. Daha sonra babası da gülmeye başladı. Tam bu sırada acıklı bir halde adımlayarak içeri Nickie Ben girdi. Hepimiz tekrardan böğürürcesine kahkaha attık, neredeyse çatının kirişleri sallanmaya başlamıştı artık. Lettie sabırsızlıkla sonuna kadar bekledi. George, çıplak kollarını masada şuursuzca hareket ettirirken, dağılmış küçük çiçekleri de yere düşürerek kırdı.

"Yazık, ne kadar ayıp, ne kadar!" diyerek sesini yükseltti Lettie.

"Ne?" dedi George etrafına bakınarak. "Çiçeklerin yüzünden mi öyle dedin? Çiçeklerin için üzülüyor musun? Çok yumuşak kalplisin; sence de öyle değil mi, Cyril?"

"Her zaman öyleydi, duygularını ifade edemeyen hayvanlara ve diğerlerine karşı hep yumuşak kalpli," dedim.

"Duygularını ifade edemeyen küçük bir hayvan olmak istemez miydin, Georgie?" dedi Alice.

George, satranç taşlarını bir tarafa bırakarak gülümsedi.

Lettie, "Gidelim mi tatlım?" dedi Leslie'ye.

Büyük bir şevkle, "Hazırsan gidelim," diye karşılık verdi Leslie.

Sızlana sızlana, "Çok yorgunum," dedi Lettie.

Lettie'nin dokunaklı sözüne anlayışla karşılık verdi Leslie, "Çok mu yürüdük bugün?" diye sordu.

"Yok, o kadar da çok yürümedik aslında ama kardelenler, o adam, çocuklar, her şey... Sadece biraz halsiz hissediyorum."

Alice'i, Emily'yi ve Bayan Saxton'ı öptü, Lettie.

"İyi geceler, Alice," dedi Lettie. "Pek görüşemiyor olmamızın tek sebebi ben değilim, bilesin. Bilirsin beni, ben hiç değişmedim. Kendini benim yerime koy, bir düşün, ne yapabilirim?"

Lettie, George'a veda ettikten sonra bastırılmış duygularının verdiği heyecanla George'a baktı.

Lettie'nin bu davranışı George'a bir başarı sağlamış gibi hissettirmiş olacaktı ki, George heyecandan kızardı. Âşığının gözlerine kayıtsız kalan gözlerinden akan yaşlarla evine gitti Lettie. Değirmende ise George, Alice ile gülüşüyordu.

Eberwich'teki evine kadar eşlik ettik Alice'e. Ortamıza geçerek omuzlarımıza tutunup sallanırken, onun

deyişiyle "İki dal arasında sallanan geri zekâlı küçük bir maymun," gibiydi. Saçma sapan şeyler söyleyip deliler gibi gülüp eğlendik. Alice'den ayrılırken, George, Alice'i yanağından öpmeye kalktı; ama Alice, George'u çenesinden öptü ve bir kanaryaya hitap eder gibi, "Cicim," dedi. Daha sonra dilini dişlerinin altına kıstırarak gülüp içeri koştu.

"Alice tam bir küçük şeytan," dedi George.

Greymede üzerinden evin yolunu tuttuk ve karanlık okul binalarından geçtik.

"Hadi," dedi George, "Koç Hanı'na uğrayıp kuzenim Meg'e bir bakalım."

George beni caddenin karşısına, oradan da küçük hanın kumlu girişine sürüklediğinde, saat on buçuğu gösteriyordu. Mekân, George'un büyük amcası zamanında önemli bir çiftlikmiş; fakat büyük amcasının ölümünden sonra çiftlik idaresinin ve tüm iş yükünün dul kadına binmesiyle çiftlik değer kaybetmeye başlamış. Göz kamaştırıcı kız torunu, yaşlı halasına arka çıkmış ve onu desteklemişti. Meg'in yakın akrabalarının hepsi California'da yaşamaktaydı; yirmi dört yaşında alımlı bir genç kız olan kendisi de büyükannesinin yanında kalıyordu.

Hanın, çakıllı girişinden içeri ağır ağır yürürken, bar bölümünden Bill'in kızıl kafası yükseldi ve George'u tanıyarak dedi ki:

"Hoş gelmişsiniz, gelin buyurun, içeri girin."

İlerledik ve mutfak kapısından içeri girdik. Büyük hala, yuvarlak arkalı küçük koltuğuna oturmuş, yatmadan önce elindeki içkiyi yudumluyordu.

Huysuz ses tonuyla, oturduğu yerden, "George, delikanlım!" diyerek bağırdı. "Doğru mu görüyorum acaba? Eminim gelişinin farklı sebepleri var. Yoksa hangi rüzgâr atsın ki seni bu tarafa?"

"Yok, yok," dedi, George. "Sizleri görmeye geldim, başka bir sebebi yok. Meg nerede?"

"Ah!—Ha—Ha—Ah! Beni görmeye geldiniz demek? Meg neredeymiş! Peki ya bu yanındaki beyefendi kim?"

George, oldukça resmi bir ifadeyle beni takdim etti yaşlı kadına. Ben de bir adım ileri atıp yaşlı kadının terli ve kemikli elleriyle tokalaştım.

Yukarıdan aşağıya beni şöyle bir süzdükten sonra, "Oldukça nazik bir beyefendi," dedi ve başını salladı. Şapkası ve üzerindeki kızıl sardunyalar da sallanıyordu. Sonrasında da tekrar bana dönerek, "Ayakta kalma, geç otur," dedi.

Mavi ve kırmızı kumaşlarla döşenmiş bir koltuğa oturdum. Oda çok sıcaktı, huzursuzca etrafıma bakınıyordum. Yaşlı kadın gözünü bir noktaya dikerek hayallere dalmıştı. Zırhı andıran, siyah, kalınca bir kaban vardı üzerinde ve kıyafetinin boğaz kısmına bükümlü bir altın broş takmıştı.

Yukarıdan gelen sert ve hızlı adımların sesini duyduk.

Yaşlı kadın, kayıtsızlığını üstünden atarak, "Geliyor işte," dedi. Adımlar hızlıca merdivenleri indikten sonra dikkatlice köşeyi döndü. Kapı aralığında Meg göründü. Şaşırmıştı, "Birilerinin geldiğini duydum ama senin geleceğini tahmin etmemiştim," dedi. Al yanakları daha da renklendi ve kendine özgü o samimi, ışıl ışıl gülümsemesiyle güldü. Ben, henüz ondan daha fazla fiziksel çekiciliğe sahip başka bir kadın görmemiştim. Her bir hareketinden, davranışından şehvetli bir büyüleyicilik akıyordu. İnsan onun dudaklarından çıkan kelimeleri asla duymaz, sadece o kiraz dudakların dolgun hareketini seyredebilirdi.

"Meg, onlara bir bardak viski koy. Bir bardak içersiniz, değil mi?"

Ben hemen reddettim, yalnız kaçış yoktu.

Yaşlı kadın, "Olmaz. Hayır duymak istemiyorum. Sıcak mı istersiniz?" diye sordu.

Bir şey dememiştim.

Ev sahibi, "O zaman ona kırmızı şarap ver," dedi.

Meg dışarı çıktı. Büyük hala, muhtemelen viskiden dolayı tekrar tekrar iç çekti.

"Beni şimdi görmeye gelerek iyi ettiniz," diye sızlandı. "Bir dahaki sefer geldiğinizde göremeyeceksiniz. Artık, bittim..." deyip sardunyalı heykelciği salladı. Bunun nasıl bir ironisi olduğunu merak ettim.

"Söylemek zorundayım, gittiğime mutlu olacağım," dedi ve birkaç kez daha iç çekti.

Vücudun yorgunluğu çok dokunaklıydı. Yaşlı kadının, bir domuzun sırtındaki pire gibi hayata tutunmuş olduğu gerçeği çok acımasızdı. Yavaşça ölüyordu ama vurgulayarak kendisinin "biraz daha iyi" olduğunu belirtmiş ve; "Yarın sabaha ayakta olurum," demişti.

Yaşlı kadın devam etti, "Sağ olsun şu kız olmasaydı şimdiye çoktan göçmüştüm. Onu yalnız bırakmayı bile düşünemiyorum. Hadi, için bakalım."

Ekşili bir içecek yerine viskiyi tercih etmiştim.

Büyük hala yeniden konuşmaya başlamıştı, "Şu kız yerleşene kadar huzur içinde ölemem."

Yaşlı kadın burnunu çekerek küçümser bir tavırla bardağına baktı.

George sırıtıp dikkatlice baktı. Viskiyi yudumlarken içki, boğazından yuvarlanmıştı. Çıkan ses yaşlı kadını kızdırmıştı.

"İnsanı korkutuyorsun. Sen hayatında hiç cesur olmadın," dedi.

Burnunu çekerek yine bardağına baktı. George kızgınlıkla kaş çatarak bardağını yarıya kadar likörle doldurup içti.

"İddiaya girerim ki şu oğlan hayatında doğru dürüst bir kız bile öpmemiştir," dedi ve sıcak içkisinin son yudumlarını sarkık boğazından yuvarladı.

Meg gelmişti.

"Hadi, büyükanne. Yatma vakti geldi."

"Sen de otur da bir yudum içki iç. Her gece misafir gelmiyor."

"Hayır, olmaz. Hadi seni yatırayım."

"Otur ve içki iç dedim. Gel buraya, daha fazla pazarlık yok."

Meg, daha fazla bardak ve şarap sürahisi getirdi. Ona, benim ve George'un arasında yer açtım. Hepimiz porto şarabı içtik. Naif ve kendinden geçmiş olan Meg, hoşça bizi bekledi. Bir gölge gibi duran gamzelerini saymazsak güldüğünde yanakları saten kumaş gibi parlıyordu. Esmer boynu çıplaktı ve baş döndürücüydü. Aniden George'a döndü ve soru sordu. Yüzleri birbirine çok yakındı. George onu öptü ve Meg geri çekilince eğilip boynunu öptü.

Yaşlı kadın zevkle şarkı mırıldanıp şarap sürahisini aldı.

George, büyük bir bardağa şarap doldurup içti. Heyecanlanıyor, normalde dikkati ve içgüdüsüyle dizginlediği enerji ve tutkusu açığa çıkıyordu.

Bardağını kaldırarak, "Hala, sana! Senin istediğin şeye!" dedi.

"Biliyorum, o da cesaret ister. Ama o sadece bir ısınmaydı. Göreceğim seni. Anlaştık mı?"

George, dudaklarını bardağa değdirmeden önce, "Anlaştık," dedi.

Meg ,"Ne anlaşması bu?" diye sordu.

Yaşlı kadın sesli sesli güldü ve kalkıp, şarapla ıslanmış dudaklarıyla Meg'i seslice öpen George'a göz kırptı. George, "Bu da anlaşmanın mührü," dedi.

Meg, büyük önlüğüyle yüzünü sildi ve huzursuzlandı.

"Büyükanne, gelmiyor musun?" diye rica etti.

"Beni başından savmaya çalışıyor... Ne diyordum George?"

"Gitme, hala, kaçak yok."

"Sus bakayım sen," diyerek homurdandı yaşlı kadın.

"Hızlı ve hatasız olmalı George. Meg, bir mum al, hazırım ben."

Meg, pirinçle kaplı yatak odası mumlarını getirdi. Bill, bir kutu içinde parayı getirip yaşlı kadının eline verdi.

"Artık yatabilirsin oğlum," dedi kadın, yaşlı ve çirkin hizmetkâra. Bill bir köşeye oturup ayakkabılarını çıkardı.

Yaşlı kadın "George, gel de bana bir iyi geceler öpücüğü ver" dedi. George onu öperken de George'un kulağına bir şeyler fısıldadı ve George yüksek sesle güldü. Kendi bardağına viski doldurup hizmetkârı içmesi için çağırdı. Hala sonra kendini yavaşça kaldırdı ve Meg'e yaslanarak yukarı çıktı. Hala, iri yarı bir kadındı ama şimdi Meg'in harika vücudunun yanında onun vücudunun şekilsizliği acınası bir hal almıştı. Yavaşça ve zorlanarak merdivenleri çıktıklarını duyduk. George sakalını çekiştirip gülümseyerek oturdu. Yeni ve kuşkulu duygular içindeyken gözlerine inen o çocuksu bakışla gözleri parlıyordu. Daha sonra kendisine biraz daha viski döktü.

"Yeter!" diye azarladım.

Yaramaz bir çocuk gibi şımararak ve gülerek, "Neden ki?" dedi.

Çorabındaki deliğe bakarak bir süredir oturan Bill, bardağını boşalttı ve hüzünlü bir "iyi geceler" ile merdivenlerden yukarı çıktı.

Meg aşağı gelince ayağı kalkıp gitmemiz gerektiğini söyledim.

Huzursuzlanarak ayakta duran Meg, "Arkanızdan gelip kapıyı kilitleyeceğim," dedi.

George ayağa kalktı. Dengesini kurmak için masanın ucuna tutundu. Dengesini geri kazanınca Meg'e bakarak, "Dur, buraya gel, sana bir şey söylemek istiyorum önce," dedi.

Meg, kuşkulu bir şekilde gülerek George'a baktı. Kolunu Meg'in beline doladı, yüzünü Meg'in yüzüne iyice

yaklaştırıp gözlerine bakarak, "Hadi öpüşelim," dedi.

Meg, pek de direnmeden parlak kahverengi gözleriyle ona istekli bir şekilde bakarak dudaklarını uzattı. George onu öperek kendine yaklaştırdı.

"Seninle evleneceğim," dedi.

Meg, alçak bir ses tonuyla halinden memnun bir şekilde, "Devam et!" dedi.

George, Meg'i daha da sıkıca kendisine yaklaştırarak "Gidiyorum," dedi.

Ben, açık kapı aralığında durup geceye baktım. Vakit, çok uzunmuş gibi geldi. Daha sonra merdivenlerin yukarısından yaşlı kadının tiz sesini duydum. "Meg, Meg! Gönder hadi onu. Yukarı gel!"

Devamındaki sessizlikte mırıltılar geliyordu kulağa ve bunun ardından onlar da dışarı çıktılar.

Gökten gelen bir hortlak sesi gibi, "İyi geceler oğlum, iyi geceler size," diye bağırdı.

George, sözlüsüne kapıda aceleyle bir iyi geceler öpücüğü vermişti.

Meg, narin sesiyle George'un gidişini izlerken, "İyi geceler," dedi. Daha sonra onun ağır kilidi kapattığını duyduk.

George boğazını temizlemeye çalışarak, "Biliyorsun," dedi. Sesi, boğuk ve heyecandan kısılmıştı. Yeniden başladı cümleye, "Görüyorsun, o kız bir kor."

Cevap vermedim, o da pek dikkat etmedi.

"Kahretsin!" diye haykırdı. "Neden sataşmasına izin verdim ki!"

Sessizce yürüdük. George'un heyecanı bir şekilde geçmişti.

"Salınıp gezmeyi, ayakta dururken dönmeleri... Ona baktığında, biliyorsun işte, hissediyorsun."

Sanırım biliyordum; ama bunu söylemek gereksizdi.

"Eğer geceleri kadınları düşlersem, düşümde hep

Meg olur, biliyor musun? Çok yumuşak gözüküyor ve vücudunun kıvrımları..."

Yavaşça ayağını yerde sürtmeye başladı. Kömür madeni demiryolunun yolla kesiştiği yere gelince George sendeleyip, kendini toparlamak için ileri doğru eğildi. Kolunu tuttum.

"Hay aksi, Cyril sarhoş muyum ben?"

"Çok değil," dedim.

"Hayır, olamam," diye mırıldandı.

Ama ayağı tekrar sürttü ve bir o yana bir bu yana sallanmaya başladı. Kolumu tuttu. Kızgınlıkla söylendi. Daha sonra sakinleşerek yeniden savsak bir tonda, "Uykum var gibi," dedi.

Sessiz yol boyunca, ormanın karanlığında sallana sallana yürüyüp yalpaladık. George çok ağırdı, bu yüzden onu yönlendirmek zordu. Nehre geldiğimizde doğrudan suyun içinden geçtik. Düzgün ve sessiz bir biçimde yürümeye zorladım George'u. Elinden geleni yaptı ve çiftliğe nispeten sessizce girdik. Bütün ağırlığıyla koltuğa çöküp ayakkabılarını çözmeye başladı. Bocalarken uyuyakaldı. Öne doğru kafa üstü düşecek diye korktum. Tozluklarını, ıslak ayakkabılarını ve yakalığını çıkardım. Daha sonra montunu çıkarmak için onu ileri geri sararken merdivenlerde bir ses duydum ve gelenin, annesi olduğunu düşünerek kalbim sıkıştı. Ama gelen uzun beyaz geceliği içinde Emily idi. Korku dolu gözlerle bize baktı ve; "Ne oldu?" diye fısıldadı.

Kafamı sallayıp George'u işaret ettim. Kafası yine göğsüne düşmüştü.

Duyulabilir ve tehlikeli bir ses tonuyla, "Yaralandı mı?" diye sordu. George başını kaldırdı ve kızgın gözlerle Emily'ye baktı.

Şaşkınlık ve korku içinde sert bir biçimde, "George!" dedi. George, gözlerini şeytani biçimde kısmıştı.

Geri çekilip bana bakarak, "Sarhoş mu?" diye sordu. "Sen mi içirdin onu?"

Kafamı salladım. Ben de kızgındım.

"Eğer annem kalkarsa... Onu yatağa götürmeliyiz!"

Kız kardeşinin fısıldaması hem George'u hem de beni kızdırmıştı. Montunu çıkardım. George, saçma sapan bir şeyler homurdanıp küfretti. Emily nefesini tutuyordu. Emily'ye kızgınlıkla baktı. Sinirlenip patlamasından korkuyordum.

Emily'ye, "Yukarı çık," diye fısıldadım. Olmaz anlamında kafasını salladı. George'un ağır ağır nefes alışını ve boynundaki damarların şiştiğini görüyordum. Emily'nin itaatsizliğine kızmıştım.

Sertçe, "Derhal gidiyorsun," dedim ve tereddüt ederek de olsa gitti.

George'un montunu ve yeleğini çıkardım. Kendi ayakkabılarımı çıkarırken sersemlemişti. Daha sonra onu yine ayakta tuttum ve arkasından yürüyerek yavaşça merdivenlerden ittim. Yatak odasına gidince bir mum yaktım. Diğer odalardan hiç ses gelmiyordu. Sonunda bir şekilde George'u soyup yatağına yatırabildim. Üstünü örttüm. Üstüne bir de öküz derisinden yapılma kilimi koydum çünkü gece soğuktu. Neredeyse yatağa yatar yatmaz ağır ağır solumaya başladı. Onu yana çevirip kafasının altına yastık yerleştirdim. Uyurken yorgun düşmüş bir oğlan gibi duruyordu.

Öylece durdum. Şimdi kendimi yalnız hissetmiştim ve etrafıma bakındım. Alçak tavana kadar oyulmuş koyu renk maun kolonlar uzanıyordu. Yatağın yanında bir sandalye, pencerelerde küçük, sarı bir çekmeceli dolap vardı. Yerdeki öküz derisi kilim haricinde bütün mobilyalar bu kadardı. Çekmecede duran bir kitap ilgimi çekti. Lettie'nin "Ömer Hayyam" okuduğu günlerde George'a verdiği bir "Ömer Hayyam" kitabıydı. Renkli kapaklı, eski, küçük bir kitaptı.

Mumları söndürüp George'a tekrar baktım. Merdiven aralığına çıkarken Emily kendi odasından bakıp, "Uyudu mu?" diye fısıldadı.

Başımı onaylarcasına sallayıp iyi geceler diledim. Sonrasında ağır ağır eve döndüm.

Çiftlikteki geceden sonra Lettie ve Leslie birbirlerine daha da yaklaştılar. Kur, sataşma ve birleşip ayrılma arasında gidip geliyorlardı. Leslie bundan memnun değildi, bu yüzden bütün gücüyle Lettie'yi kendine doğru çekiyordu. Lettie yavaş yavaş durumu kabullendi ve ona teslim oldu. Leslie ve kendi etrafına şimdinin perdesini sarmıştı. Eski bir yatağın örtüleri ardında oyun oynayan iki çocuk gibiydiler. Lettie, çadırını kurup çölün gizemini keşfeden bir Arap gibi onu başkalarının bakışlarından saklıyordu. Lettie, küçük bir anlık mutluluk ve zevk çadırında mutlu mesut yaşıyordu.

Ara sıra, sadece ara sıra, çadırından dışarıya bakıyordu. Daha sonra ise kitaplarının başına dönüyor ve hiçbir şey onu uzaklaştıramıyordu. Ya da odasındaki pencerenin kenarına oturup saatlerce dışarıyı izliyordu. Lettie başının ağrıdığını, annem ise Lettie'nin karnının ağrıdığını söylerken Leslie isteği yerine getirilmemiş şımarık kızgın bir çocuk gibi Lettie'nin bu halini aksilik, huysuzluk olarak görüyordu.

II.

BAHARDA BİR GÖLGE

İlkbaharla birlikte sorunlar başladı. Saxtonlar, topraklarının, tavşanlar yüzünden zarar gördüğünü iddia ettiler. Bay Saxton, çaresiz kaldığını düşündüğü bir an, gidip bir silah satın aldı. Toprak ağasının, kutsal yiyecek saydığı

tavşanların vurulmasını bir an için bile anlayışla karşılamayacağını bilmesine rağmen, hiç zaman kaybeden soğuk bir sabah gözünü kırpmadan tetiği çekti. İlk atışı, hayvanları korkutup Annable'ı ortaya çıkarmaktan başka bir işe yaramasa da sonrasında ortalığı silahıyla kana buladı. Tüyleri kabarık hayvanları kırıp geçirdi ve evine sekiz-dokuz çiftle döndü.

George bu durumu bütün yönleriyle uygun buluyor; hatta bu ona zevk veriyordu, fakat buna hiç teşebbüs etmemiş; dahası, babasından da bunu yapmasını istememişti. İlerde sorun yaşanacağını ve belki de çiftliği kaybedeceklerini düşünüyordu. Başka bir yer bakmak zorunda kalmak fikri George'u rahatsız ediyordu. Fakat zamanı gelinceye kadar, bu kötü senaryoları düşünmeyi bir kenara bıraktı.

Değirmendeki aile ve orman korucusu Annable arasında bir husumet başladı. Annable tavşanlarını el üstünde tutuyordu.

"Bırakın onlara haşere desinler!" dedi. "Ben tek tür haşere bilirim; o da konuşabilendir." Böylelikle Annable tavrını ortaya koymuş ve o tavşan katiline rahat vermeyeceğini belirtmişti.

Korucuyla tanışıklığımı aşağı yukarı bu zamanlar geliştirmiştim. Herkes ondan nefret ediyordu; köylerdeki insanlara göre Annable, ormanların şeytanı gibiydi. Bazı madenciler, hapse girmelerine sebep olan Annable hakkında intikam yemini etmişti. Ama nedense ona karşı sempati duyuyordum. Olağanüstü fiziği, dinç duruşu ile gücü, esmer teni ve hüzün veren yüzü beni çekiyordu.

Tek bir düşünceye inanmaktaydı: Bütün medeniyetler kokuşmuşluğun renkli küfleriydi ona göre. Bütün kültür emarelerinden nefret ediyordu. Bir öğle vakti izinsizce ormandan geçip ölü bir tavşanın bedeninde kendi işlerinin peşine düşmüş kurtçukları izlerken onunla karşılaştığımda beni takdir etmişti. Bu, bizim bir hayat tartışmasına sü-

rüklenmemize neden oldu. Annable tam bir materyalistti, dini ve bütün gizemciliği aşağılıyordu. Günlerini, uyuyarak ya da sansar ve insanlara karşı silahla da güçlendirilmiş karmaşık düzenekli tuzaklar hazırlayarak geçiriyordu. Veyahut zamanını, kereste kesmek ve bunları kullanmak üzere kütükler halinde parçalara ayırmak ya da fidan ekmek gibi birtakım amatör ormancılık işleriyle geçiriyordu. Hayat görüşlerinden bahsetmeye koyulduğunda, kelimelerine yansıyan, insanoğlunun yavaşça çürüyüşü oluyordu; insan ırkının zamanla akılsızlığa, güçsüzlüğe ve çürümeye doğru gidişinden bahsediyordu. "İyi bir hayvan ol ve hayvansal içgüdülerinle hareket et." Bu sloganı bir yaşam tarzı edinmişti kendine. Bütün anlattıklarına rağmen temelde mutsuzdu. Beni de iyiden iyiye umutsuzluğa sürüklemişti. Belki de ona sempati duymama neden olan şey, mutsuzluğuyla iletişim kurmamı sağlayan bu güçtü diye düşünüyorum. Şefkatli bir babanın kırılgan oğluna davrandığı gibi davranıyordu bana; konuşurken elini omzuma veya dizime koymanın, onun hoşuna gittiğini görebiliyordum. Bana sorular yöneltiyor, verdiğim cevaplara göre de kendi düşüncelerini ortaya koyuyordu. Anlattıklarını gayet iyi anlayabilecek bilgiye sahip olduğuma inanıyordu.

Nisan ayının ilk günlerinden birinde Annable'a bakınmak üzere bir akşamüzeri, taşocağının bulunduğu ormana gittim. Onun ormanda olduğundan emin olmama rağmen, onu bulamadım. Issız ormandan ayrılıp eski püskü bir mutfak bahçesinin kırmızı duvarı boyunca anacaddeye kadar yürüdüm. İki yanı ağaçlarla kaplı bu caddedeki tarihi kilise ve caddenin o kasvetli görüntüsü, gece gezginlerini şaşkına çevirecek nitelikteydi. Bir alçalıp bir yükselen bu caddenin iki yanında bulunan muhteşem ağaçlar aniden her şeyin üzerine abanıyordu. Bu bilinmezlik, kilise ile gezginin psikolojisini iyice karanlığa ve melankoliğe itiyordu.

Kilise avlusuna giden çimenlik patika, çürümüş yap-

raklarla kaplıydı. Kilise kaderine terk edilmişti. Yakınlaşınca, siyah kuleden aşağı doğru bir baykuş hafifçe süzüldü. Çimler, kapı eşiğini kapatacak kadar uzamıştı. Kapıyı iterek açtım, kapının ardındaki sıva döküntüsüne ve çöplere basarak içeri girdim. Kilise oturakları, ruhani bir el değmiş gibi düzensiz bir şekilde etrafa dağılmıştı. Dua kitapları ise raflardan düşmüş, toz içerisindeki moloz yığınlarının arasına saçılmış, fareler ve kuşlar tarafından parça pinçik edilmişti. Kuşlar çatının karanlığında saç saça baş başa kavga ediyor gibiydi. Yukarı baktım. Kulenin en üstteki boşluğundan sallanan bir çan görüyordum. Eğilerek; etrafa saçılmış tüy, dağılmış kuş yuvası ve ölü kuş kalıntısı karmaşası arasından bir parça sıva döküntüsü aldım elime. Hemen üstümdeki kubbeye doğru fırlatmaya başladım hepsini, ta ki bir tanesi çana isabet edene kadar. Çan silik bir serzenişte bulunarak "dong" sesi çıkardı. Bir sürü kuşun uçuşmaya başlamasıyla, ruhların hareketlendiğini hissettiren bir ses doldu kiliseye. Bir kez daha çana sıva parçası fırlattım ve karanlık güçler çığlıklarla kafamın üstünde uçuştu; sonrasında da bir şeyler müthiş bir gürültüyle yere düştü. Bu karanlıkta ve kötü şeylerin kokusunu duyduğum bu yerde ne olduğunu anlamayarak ürperdim ve hızla kapıdan dışarı çıkmaya çalıştım. Son parlak ışıklarla titreşen gökyüzüyle porsuk ağaçlarının gövdeleri ardında kalan en dipteki kızıl günbatımına kavuşunca, hissettiğim rahatlık ve memnuniyetle ellerimi birbirine kenetledim. Karatavukların ve ardıçkuşlarının derinden gelen neşeli cıvıldamalarıyla daha da canlanan taze havayı içime çektim.

Mezar taşlarının bulunduğu tarafa yöneldim. Taşların uç kısımları, kilisenin sazlarla kaplanmış avlusuna ve küçük süs havuzuna doğru gün ışığı süzen kilise pencerelerine bakıyordu. Mezarlıktan iç bahçeye doğru, gri sütunları hâlâ yıllara meydan okurcasına büyük bir asaletle varlığını sürdüren beton korkuluklar arasından aşağıya uzanan,

yüzeyi taçmantarıyla kaplanmış bir merdiven vardı. Merdivenin basamakları, sarmaşıklarla ve her tarafa yayılmış yabani güllerle neredeyse kullanılamaz bir hale gelmişti. Eğreltiotları merdivenlerin avluya doğru kıvrıldığı noktadan itibaren bütün avluyu saracak kadar etrafa yayılmıştı.

Bir tavus kuşu telaşlı bir hışımla kilisenin arka tarafından kanat çırpa çırpa terasa, oradan da kilise avlusuna çıktı. Daha sonra sazların ardından ayak sesleri yükseldi. Bu, Annable idi. Onun anlayacağı türden bir ıslık çaldım, o da tehlikeli gül dallarının bulunduğu merdivenlerin üst tarafına yöneldi. Tavus kuşu arkamdan geçip, boyun eğmiş ve toz toprak içerisinde kalmış kara bir melek figürünün; yani kayıp Lucy uğruna dur durak bilmeden kahır çekmiş ve sonrasında da ölmüş meleğin boynuna tünedi. Kuş, haz dolu bir edayla boynunu eğip etrafına bakındı. Kısa bir süre sonra da kafasını kaldırarak o tatsız çığlığını attı. Çıkan bu ses alacakaranlık mabedini inletti. Rengi solan çimenler uyanır gibi oldu ve altındaki çuhaçiçekleri ve minik menekşelerin korkuyla uyanıp nefes nefese kaldıklarını gözümün önünde canlandırabiliyordum.

Korucu bana baktı ve gülümsedi. Tavus kuşuna başını sallayarak dedi ki:

"Şu lanet yaratığa bir kulak ver!"

Kuş, ibikli başını tekrar kaldırdı ve bağırmaya başladı. Aynı anda da meleğin çökmüş yüzünün önünde bir renk cümbüşü gibi parıldayan kuyruğunun zenginliğini bize göstermek adına çirkin ayaklarını hantalca hareket ettiriyordu.

"Kibirli aptal! Şuna bak! Kibir tahtına kurulmuş gibi, meleğin üstüne tünemiş bir de. Bu ancak bir kadın ruhu ya da şeytanın ta kendisidir."

Annable bir süre sessiz durdu. Alacakaranlıkta, bu fevkalade kuşun önümüzde huzursuzca bir o yana bir bu yana hareket edişini izledik.

"Bu, kadın ruhunun ta kendisi," dedi korucu, "tıpatıp kendisi. Tanrının cezası yaratık bir de gitmiş meleğin üstüne tünemiş. Ah bir boynunu kıraydım senin."

Kuş bir kere daha ciyakladı ve ayaklarını ağır ağır kımıldattı, gagasını bizimle dalga geçer gibi bize doğru uzatıp geri çekiyordu. Annable söylene söylene yerden bir avuç dolusu toprak aldı ve kuşa fırlattı.

"Defol git, seni cırtlak şeytan! Yüce İsa!" diyerek güldü. Bir mezarın üstüne çıkarak, "Bu gürültü patırtıyı duyunca incinecek bir sürü yürek olsa gerek burada," dedi.

Bir mezarın üstünden bir miktar daha kum alıp fırlattı koca kuşa. Tavus kuşu kanatlarını çırparak mermer mezarların üstüne doğru bıraktı kendini.

"Bir baksana!" dedi Annable, "Aşağılık hayvan, nasıl da meleği pisletmiş. En nihayetinde kadın işte, diyorum sana, hep kibir, hep ciyaklama, hep şımarıklık."

Annable bir mezarın üstüne oturup, piposunu yaktı. Daha iki dakika geçmemişti ki piposu sönüverdi. Daha önce onu hiç böyle bir tedirgin görmemiştim.

"Kilise," dedim, "olduğu yerde çürüyüp gitmiş. Sanırım ülkenin dört bir yanındaki diğer bütün kiliseler de böyle tavus kuşlarının mezarlıklarda cirit attığı yerler olacak en sonunda."

Söylediklerimi duymazdan gelerek, "Aah ah," diye söylendi.

Oturduğum yerden kalkarak, "Taş soğuk," dedim.

O da kalktı ve yorulmuş gibi bir hali olacaktı ki omuzlarını gerdi. İyice kararmıştı hava, neyse ki, doğuya sırtını dayamış, bizlere mum ışığı keyfi yaşatan bir ay vardı gökte.

"Oldukça güzel bir gece," dedim. "Küçük menekşelerin kokusunu duymuyor musun?"

"Ah! Ay, hamile bir kadına benziyor. Merak ediyorum da karnındaki kaç aylık acaba?"

"Sence?" dedim. "Hiç de heyecan verici bir şeyler

beklemiyorsun, değil mi?"

"Heyecan verici! Hayır, neredeyse şu çürüyüp giden eski yer kadar heyecanlı, sadece çürümüş. İyi bir ev gibiyim, inşa edilip bitirilmiş ama kimselerin içinde yaşamadığı ve yıkılmaya terk edilmiş bir ev."

"Neden ki, ne oldu, niye öyle diyorsun?"

"Gel, şöyle otur," diyerek için için güldü.

Kuzey kapısındaki iki kilise oturağı arasına, oturağa oturttu beni. Çok karanlık ve sessizdi. Tüfeğini yavaşça bir kenara koydu. Hiç kımıldamadan, öylece düşüncelere daldı.

"Neyim mi var?" dedi en sonunda "Nedenini söyleyeyim sana. Cambridge'e gittim, babam sığır tüccarıydı, ben kolejdeyken iflas ettikten sonra öldü, ardından da okulu bıraktım. Sonrasında, papaz olmam konusunda ikna ettiler beni, ben de papaz oldum.

"Leicestershire'da küçük bir yere gittim papaz yardımcısı olarak; tenha, güzel, eski bir kilisenin ve de büyük, lüks bir papaz evinin bulunduğu hoş bir yerdi burası. Yapmam gereken pek bir şey yoktu ve bir İngiliz kontunun oğlu olan bölge papazı da cömertti. Bana bir at vermiş, tüm diğer yardımcılar gibi avlanmamı istemişti. Sabahları çimler yaş iken, hanımeli kokusunun geldiği yeri düşünüyorum hep. Çok güzeldi ve gecemi gündüzüme katıp papazın sorumluluğu altındaki bu bölgede her şeyin yolunda gitmesini sağladım. Oldukça iyi iş çıkardığımı düşünüyordum.

"Avlanma sezonunda papazın kuzeni, gerçekten tam bir hanımefendi olan, Leydi Crytsabel, gelir gider olmuştu. Orada geçirdiğim ikinci yılın haziran ayında geldi. Ona eşlik edecek pek kimseler yoktu, dolayısıyla benimle sohbet ederdi. Onun etkisiyle bir şeyler okur olmuştum. Oldukça çocuksu davranır, pek de bilgili değilmiş gibi yaklaşırdı bana. Ona bildiklerimi anlatmamı, onunla sohbet

etmemi isterdi; ben de bildiklerimi anlatmak için yanıp tutuşurdum hep. Beraber tenis oynardık hep ve birlikte ata biner, gölde kayıkla gezintiye çıkardık. Özgür bir hayat sürdüğümüz, dolayısıyla istediğimiz gibi yaşayacağımızı söylüyordu. Keten ve yün kumaşlardan kıyafetler giymemi sağladı. İyi biriydi, dürüsttü ve rahattı, en azından öyle olduğunu düşünüyordum. Tüm yaz öylece geçmişti. Gölde yüzdükten sonra sabahın erken saatlerinde bahçede onunla buluşurdum. Artık bu durum tesadüfi olmaktan çıkmış, planlı olmaya başlamıştı. Utana çekine, beni yürümeye davet ederdi. Hatırlıyorum da, göl kenarında beni görebileceği bir yerde durur ve kendimi orada kurulardım, sırf dikkatini çekmek için. Hastasıydım onun, o daha da hastaydı bana.

"Bir keresinde Derbyshire'daki birkaç mağarayı gezmeye gitmiştik. Bir süre sonra, dinlenme yerinden ayrıldı, ben de peşinden gittim. Gruba şaka olsun diye onlarla bir nevi saklambaç oynayacaktık. Bizi etrafta göremeyince gittiğimizi sanmışlar, kapıları üstümüze kilitleyerek çıkıp gitmişler. Korkmuş gibi yapıp bana sarıldı ve 'Bizim hakkımızda neler neler düşünecekler,' deyip, yüzünü kabanımla örttü. Tuttum öptüm onu, öpüştük. Daha sonra öğrendim ki, daha doğrusu kendi söyledi, uyduruk bir Fransız romanı olan "Zavallı Genç Bir Adamın Aşk Macerası"ndan esinlenmiş. Ben de "Zavallı Genç Adam" oluyordum.

"Evlendik. Yaşadığı papaz evinde hayatımıza devam ettik. Gözünün önünden ayrılmama izin vermiyordu. Lort unvanım vardı, birbirine delice âşık bir çifttik biz ve beni estetik bir ışığın altında sergilemeyi tercih ediyordu. Bir Grek heykeliydim onun için; Croton ve Hercules gibi bir heykeldim! Hep kendi istediklerini yapıyordu. Bıraktım, ne yapıyorsa yapsın dedim kendime.

"Sonra yavaş yavaş bıkmaya başladı benden. Bana doyması üç yılımı almıştı. Vücut yapım bu arada gelişti, o

yüzden şu an bu haldeyim."

Kolunu bana doğru uzattı ve kaslarına dokunmamı istedi. Şaşkına dönmüştüm. Sert kasları neredeyse giydiği kıyafetin içinden taşacak gibiydi.

"Ah," diyerek devam etti Annable. "Benimki gibi bir vücuda sahip olmak nasıl bir gururdur bilmezsin. Fakat çocuk sahibi olmadı Crsytabel, çocuk sahibi olmadı. Cesaret edemedi. Evvela bu, fikir ayrılığından ötürüydü. Fakat daha sonra, bu konuda yumuşadı. Vücudumun verdiği gururu bilsen, nasıl hor görüldüğümü de anlardın. Karşı koymaya çalıştım, samimi bir şekilde yanaklarıma baktı. Bu şaşkınlığın etkisinden asla kendimi alamadım.

"Kendini dünyanın en güzel kadını sanmaya başladı. Bir şair avucunun içine aldı onu ve Burne-Jones gibi davranmaya başladı, veya Waterhouse, evet Waterhouse idi. Onun kadınlarından birinin ta kendisiydi —yok yok, Shalottlu Leydi olduğunu düşünüyorum. Her neyse işte kendini dünyanın en güzel kadını sanıyordu ve ben de onun hayvanıydım. Bir yıldan fazla buna tahammül ettim. Sonrasında üstüme birkaç uşak kıyafeti aldım ve çıkıp gittim.

"İngiltere'den hiç ayrılmamama rağmen yok efendim Fransa'da görülmüşüm, sonra da Avusturalya'da... Ondan sonra bir de çalılıklar arasında öldüğüm sanılmış. Bunun üstüne Crsytabel genç bir adamla evlenince, öldüğüme kesin kanaat getirmişler. Daha sonra Crsytabel'in abone olduğu bir dergide, hakkımda yayınlanan vefat ilanımı okudum. Mevki sahibi diğer genç leydilerin, akıl çelen "Zavallı Genç Adam" tarafından ayartılmamaları için bir uyarı niyetine bizzat kendi tarafından verilmişti bu ilan.

"Crsytabel artık hayatta değil. Dergiyi mutfakta yerde bulmuşlar —kendi aldığı dergi—, içinde bir sürü fotoğrafım var; hatta eski bir fotoğrafım bile —"şansız bir birliktelik". Nedendir bilinmez ben de yolun sonuna gelmiş gibi hissediyorum. Artık hafiften yaşlı, iyice duygusuz bir

adam olduğumu düşünüyorum ve yirmi altı yaşındayken hissettiklerimi şimdilerde tekrar hissediyor gibiyim, üstelik yirmi altımda neysem o şekilde konuşuyorum şimdi.

"Tek bir şeyim kaldı, birkaç çocuğum var ve daha önce hiçbir yerde görmediğin kadar farklılar. Olan biten her şeyden önce iyi bir hayvandım ve çocuk sahibi oldum."

Oturdu ve porsuk ağacı dallarının karanlığında sallanan koca aya doğru kaldırdı gözlerini.

Kendi kendime konuşur gibi, "Demek Crsytabel artık hayatta değil, senin zavallı tavus kuşun!" diye homurdandım.

Gözünü gökten hiç ayırmadan ayağa kalktı, tekrar esnedi. İki yana iyice açtığı kollarıyla, ayışığının altında hafif hafif gölgelenen vücudu, etkileyici bir görüntü oluşturmuştu.

"Belki de," dedi Annable, "belki de her şeyin sorumlusu o değildi."

"Ak tavus kuşu deriz," dedim. Güldü.

"Tepedeki caddeden evine git, hadi bakalım!" dedi Annable. "Aşağıdaki ormanlıkta bir dolaplar dönüyor gibi hissediyorum."

Titrek bir ses tonuyla, "Peki tamam," diyerek karşılık verdim.

"Evet, fazlasıyla beyaz tenliydi," diye söylendi kendi kendine.

Tepeyi çıkarken, "Öyledir öyle," dedim. Ayışığında benimle paylaştığı dokunaklı anılarından dolayı çok şaşırmıştım. Bir süre bir şeyler söylenmeye devam etti kendi kendine, sonra da çekip gitti.

Yolumun üzerinde, sağda solda karşılaştığım mezarlardan dolayı can sıkıcı bir ruh haliyle kilise avlusundan çıktım. Hava nefes alınamayacak kadar basıktı ve koca koca ağaçların gölgesinde yürümek ürkütücüydü. Neyse ki caddeye çıktığımda kendime geldim. Bir at arabasının

lambalarından gelen bakırımsı bir ışık görüyordum ve nalların dostane takırtısının aheste aheste bana doğru yaklaştığını duyuyordum. Fakat beni geçmelerinden sonra tekrar yalnızdım.

Tepenin hemen üzerinde, dolunayın alı al, moru mor yüzü, ağaçların üstünde asılı duruyor gibiydi; oldukça görkemli ve uzaklardaydı. Bir o kadar da yakın hissettiriyordu kendini ama. Sıcakkanlılıkla, her yanımı saran karaağaç dallarına çevirdim kafamı aniden, göze hoş gelen varlıklarıyla demet demet narin salkımları vardı. Aralarına zıpladım ve o harika görünen salkımları yüzüme doğru çektim; ağaçların bu tomurcuk nezaketine dokunmak için onları çekmeyi sürdürerek yoluma devam ettim. Orman ince bir şefkatle burcu burcu kokuyordu. Köknar ağaçları bu duyguyu azaltıyordu; karaçamlar ise verimsiz kış uykularından uyanmış, ben aralarından geçtikçe kadife parmaklarının hünerlerini gösterircesine beni sıvazlıyordu. Sadece, henüz budaklanmamış dişbudak ağacı, hayatın sıkı düzeni timsali duruyordu. Tepeden taşocağının olduğu yere ve vadinin aşağılarını kaplayan ağaçların karanlığına baktım. Ve öyle görünüyor ki dünya, kendi dünyam tuhaftı yine.

Annable'ın kilise avlusunda benimle konuştuğu günden yaklaşık dört-beş gün sonra Annable'ı tekrar görmeye gittim. Bir pazar sabahıydı. Karaçam ormanı belirgin bir lirik yeşil içinde yüzüyordu ve çuhaçiçekleri, perçem perçem sarkan karaçam dallarının altında beyaz beyaz benekler halinde serpilmişti. Durgun hayatın keyfi yerine gelince gökte yeniden canlanabildiğimi gösteren bulutsuz bir sabahtı. Kulübeden yükselen duman, ağaçlara doğru yönelirken maviye, sonrasında da mat bir yeşile dönüyordu. Ateş yeni yakılmış gibiydi ve duman ormanın içinden göğe doğru süzülmekteydi.

Evin yakınında Sam belirdi, etrafına bakınıyordu. Sonra ne olup bittiğini daha iyi görebilmek için su depo-

suna tırmandı. Memnun kalmamış olacaktı ki aşağı atladı, bu arada da gözü hafiften bana ilişti; yamaca doğru koşup, oradan ormanın içine daldı. Kendi kendime, "Babası için gidiyor," dedim. Patikadan ayrılıp, sararmış devedikeni saplarına basa basa ve tavşan delikleri yüzünden tökezleye tökezleye tepeden aşağı boş araziye doğru Sam'in arkasından gittim. Sam göz açıp kapayıncaya kadar taşocağı boyunca uzanan duvara varmıştı.

Oraya vardığımda gördüklerimden ötürü şaşkına döndüm. Sıvanmamış taşlarla, yaklaşık altmış yetmiş metre yüksekliğinde, taşocağı yanına örülmüş bir duvar. Etrafıma bakındım. Bulunduğum yerden aşağı doğru inen kara bir zincir vardı. Duvarda da belirgin çizme izleri görünüyordu. Sonrasında taşocağı tarafından aşağı iyice bakındım ve —nasıl gözden kaçırabilirim bunu?— Derbyshire'da görmeye alışık olunan sarp bayırlarda olduğu gibi, eğri bir merdiven oluşturan kayaları gördüm. Anladığım kadarıyla bu merdiven oldukça kullanılan bir yoldu, dolayısıyla ben de kendimce ona güvendim ve taşocağı duvarına doğru güçlükle aşağı inmeye başladım. Bir kez daha kendi başıma bir şeyler keşfetmiş olmanın ve gizlenmiş bir yolu bulmanın zevkini yaşıyordum. Uzun kaya parçalarını birbiri içine vidalanmış gibi tutturarak pek de belli olmayan bir merdiven oluşturan korucunun bu özenine ve pratik zekâsına da hayran kaldığımı söyleyeyim.

Taşocağı sıcaktı. Gün ışığı orada yoğunlaşmış ve daha da hoş bir ısı vermiş gibiydi. İsraf edilmiş eşyaların oluşturduğu küçük yığınlar, yeni çıkmış yabanmenekşeleri ile heyecanlanmışa benziyordu. Onun dışında, karaçalı kalıntılarından artakalan bir canlılık vardı ve kaya parçaları arasındaki öksürükotu tüyleri daha şimdiden gümüşi bir renk almıştı. Bahar uykusundan yeni uyanıp buraya oturmuş, erguvan rengi gözlerini açıyordu.

Derenin akarken çuhaçiçeklerine ve filizlenen ağaçla-

ra hikâyeler fısıldadığı aşağı tarafa doğru yürüdüm. Topraktan ayrılarak aşağılara doğru yuvarlanan kaya parçalarının tıkırtısı beni ürkütmüştü.

Yoluma devam ederken, "Bu genç hergele neler yapıyor öyle?" dedim kendime. Taşocağının diğer kısmına gelmiştim. Bu taraf daha nemli bir yerdi ve çalılar diğer taraftakilerin boyunu da geçerek duvarı aşmıştı ama yine de eski kaya parçalarının oluşturduğu çitin yüksekliği kadar uzamamışlardı. Yaklaştıkça, kazma ve taşların çıtırtılarıile Sam'in kaya parçaları arasında çalışırkenki o hızlı nefes alışverişini daha iyi duyar oldum. Büyük, solgun söğüt çiçekleri çalısının arkasına gizlenmiş, hararetle arılara mırıldanıyor gibiydi. Onu, taşocağı tarafından düşen koca kaya parçaları, toprak ve ezilmiş bitkiler yığını içinden ıkına ıkına bir şeyler çekmeye çalışırken görünce güldüm. Taşocağı duvarının bir kısmı yıkılmıştı. Her nedense delikanlının bu çalışma ciddiyeti beni tedirgin etmişti, acele ettim.

Sam, ona yaklaşırken çıkardığım sesleri duyup etrafına bakındı; yüzü, gösterdiği çabanın etkisiyle kırmızıya dönmüş, gözleri ise korku ile büyümüştü. Telkinde bulunarak bağırdı:

"Onun üzerinden çek —çek onları!" Birdenbire kalbim boğazımdan atmaya başladı, neredeyse nefessiz kalıp boğulacaktım. Korucunun ellerinin kaya parçaları arasında kaldığını fark ettim. Kaya parçalarını birbirinden ayırmaya koyuldum. Bir süre, tek kelime etmeden bunun için uğraştık. Sonrasında korucunun kolunu yakalayıp kayaların arasından çıkarmaya çabaladım. Fakat çıkaramadım.

Üzüntüden çılgına dönmüş bir halde var gücüyle uğraşırken bir yandan, "Çıkar onu oradan!" diye haykırıyordu çocuk.

Onu oradan çıkardığımızda anladım ki çoktan ölmüştü. Bütün uğraşımın verdiği yorgunlukla titreye titreye yere oturdum. Kafasının üstünde büyük bir eziğin izi var-

dı. Sam, hâlâ yaşayıp yaşamadığını anlamak için yüzünü babasının yüzüne koyarak köpek gibi onu kokladı. Sonra, bana baktı ve; "Bir daha kalkmayacak," dedi. Sesi korku ve kaygıyla çatlamıştı.

Kafamı salladım. Sonrasında hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Annable'ın çektiği acı ve sonrasında ölümüyle büzüşen dudaklarını, dişleri görünecek şekilde düzeltti Sam. Daha sonra cam gibi parlayan açık gözleri etrafında gezdirdi parmaklarını. Anlayabiliyordum Sam'i; dokunmaya korkuyordu.

"Uykuda değil," dedi Sam, "bak! Gözleri açık."

Çocuğun bu durumu sorgulamasına yüreğim tahammül edemiyordu. Oradan uzaklaştırmak üzere kaldırdım onu, fakat bırakmam için ısrar etti.

Yaşadığı üzüntüyle iyice kendini kaybeden Sam, "Kaldır onu, uyandır hadi," diyerek haykırıyordu, ben de bıraktım onu.

Ölü adamın yanma koştu ve omuzlarından silkeleyerek, "Baba! Baba!" diye haykırmaya devam etti, daha sonra babasının başındaki yarayı gördüğünden etkilenmiş olacak ki oturdu, dokunmak için parmağını kaldırdı ama dokunamadı.

"Gel hadi," dedim.

Yarayı göstererek, "Babamın bu hale gelmesine sebep olan şey bu mu?" diye sordu. Büyük bir ipek mendille yüzünü kapadım.

"Artık," dedim, "ona dokunmazsan uykuya dalacak, bu yüzden otur orada ben gidip birini alıp gelene kadar. Ya da sen git istersen?"

Kafasını salladı. Gitmeyeceğini biliyordum. Bu yüzden geri dönene kadar babasını öylece bırakmasını tembih ederek ona dokunmamasını söyledim yine. Ölü adamın yanında, oturduğu kayanın üstünde kımıldamadan durdu ve gidişimi izledi, yalnız bırakılmanın korkusuna kapıldığı

her halinden belliydi.

Koşarak merkeze gittim. Evine gitmeye cesaret edemedim. Kısa bir süre sonra toprak sahibi ve üç adamla geri döndüm. Geldiğimde çocuğun, babasının gözlerini kapatıp uykuya dalıp dalmadığını görmek için mendilin köşesinden kaldırıp gizliden gizliye ona baktığını gördüm. Geldiğimizi görünce irkildi. Mendili kaldırdığımızda, babasının yüzünün korku dolu ifadesinin hiç değişmediğini görünce, hiç unutamadığım bir bakış attı bana.

"Büyük bir sorun, feci bir sorun!" diye yineledi toprak sahibi. "Büyük bir sorun. En başından demiştim ona tırmanırken kayalar üstüne düşebilir diye ve kendisi de bu ihtimale karşı önlemini aldığını söylemişti. Ama işte emin olamazsınız, hiçbir şey belli olmuyor. Duvar yıkıldığında muhtemelen yarısına kadar tırmanmıştı. Feci bir durum, gerçekten de çok kötü bir durum bu!"

Soruşturmada ölümün talihsizlikten kaynaklandığı kararı verildi. Fakat korucunun ölüm sebebinin planlanmış bir intikam olduğu yönünde belirsiz söylentiler de dolanıyordu kasabada.

***

Greymede'deki mezarlıkta kayın ağaçlarının altına defnetmeye karar verdiler onu. Dul kadın da öyle istemişti zaten. Aksinin yapılması doğru olmazdı.

İlkbaharın ilk haftalarındaki büyüleyici sabahlardan biriydi, ağaçların arasındaki yamaçtan aşağı doğru yavaş yavaş göz gezdirerek olup bitenleri seyrediyordum. Gök, çayırkuşlarının cıvıldamalarıyla süslenmişti ve bütün bedenim yaz düşünceleriyle kıpır kıpırdı. Solgun minik dağlaleleri, orman esintisiyle fındık ağaçlarının altında filizlenmekteydi. Olur da güneş bulutların ardında kalırsa, yeni yeni güneşler doğuyor ve daha sahici ışıklarla parıl parıl

parıldıyordu. Her taraf kıpır kıpır, heyecan doluydu; tıpkı bir kadının hamile olduğu zaman hissettiği gibi. Dallarındaki küçücük benekleriyle keçi söğüdü ağacı, bir yaz gününün mat altın rengindeki bulutunu andırıyordu. Her dalı tıpkı altındanmış gibi, olağanüstü kürk başlıklar altında bir başka güzel görünüyordu ve sanki bu mutluluğunu arıların vızıltılarıyla hoş bir koku içinde dile getiriyordu. Her kanat çırpışlarıyla birlikte kuşlar, yeni bir ötüş tutturuyordu; önce ormanın karanlık boşluklarına dalıp tekrar göğe yükseliyor, sonra da kâh çimlerin üzerinden kâh öküz otlarının arasından süzülerek coşkun coşkun uçuşuyorlardı.

Delikanlının biri çiftlikten aşağıya doğru, kır boyunca, ardında bir köpekle ilerliyordu. Bir köpek mi, yok yok, arkada sallanan kuyruğu ile toynaklarının ucunda yürüyen kara ayaklı bir kuzuydu bu. Karanlığın içinde ilerleyen küçük gri bulutlar gibi süzülerek annelerine gidiyorlardı.

İspinozkuşunun böğürtlen çalısından bir hışımla çıkışını aklımdan çıkaramıyorum. Ağzındakiyle yuvasını kapatacaktı. Bu bir ödül, doğru zamanda başarmış olmanın hissettirdiği coşkunluktur bu. Tüm bu duygularla, yuva neredeyse hazırdır artık.

Ah, ama ardıçkuşu pek bir kibirli, çitlerin olduğu yerden sesini yükseltmekte! Göğsünü çamurun içine batırıp, göğsünün altında yan yana bir arada duran turkuaz yumurtalarını —mavi, mavi, yumurtaların en mavilerini— sıcak tutabilmek için göğsüyle balçığı şekillendiriyor; işte size yuva yapmanın ince hesapları. Göğsüne bastırdığı yumurtaların yuvarlaklığı sebebiyle yuva yapan ardıçkuşunun gözlerindeki coşkunluğu görmelisiniz!

Çalıkuşunun şu ivediliğine bakın, umarım bodur çalıya doğru gitmez. Kendi iradelerine karşı koyamamalarını izlemekten keyif duyuyorum. Fakat bütün kuşlar hızla kanat çırparak yükseliverdi birden. Hava bu galeyanla süpürülmüş gibiydi. Gökte hiç çayırkuşu yoktu, bir tane bile;

sema iyice ıssızdı, ufukta bile pırıltılı benekler görünmüyordu.

Ta ki ulaklar gelene kadar; ta ki ulaklar haykırarak, ağıtlar yakarak, kendi kendini yiyip bitirerek günlük güneşlik havada birer gölgeymişçesine sonsuza değin dalgalanana kadar. Yükseliyor, alçalıyor ve daire çize çize uçuyorlardı, kızkuşları geniş kanatlarını kederle açarak haykırıyor ve yakınıyordu. Bir süre sonra denizserçeleri aniden yere alçaldı, ardından kabullenememe duygusu ile bir kere daha kanat çırptılar; mücevherden bir yüreği, gün ışığına teslim ettiler. Karanlık gölgede, sonrasında da yeşil bir parıltıda bu hüznü yok etmek için tekrar kanat çırptılar göğe, haykırarak ve umutsuzluğa kapılan bedenleriyle yakarışlarda bulunarak.

Sülünler bu manzaradan ötürü korkuya kapılmış, koşuyor ve çitlerin arasından geçip kaçışıyorlardı. Erkek kuş telaşla uçmaya çalışıyor, sağa sola dalgalanan tüyleriyle kendini oradan oraya atıyor ve ormanın güvenli kollarına doğru süzülmeye çabalıyordu.

Denizserçelerinin, yankılanan, daha yüksek sesli ve daha güçlü yakarışları vardı, kızkuşlarına cevap olarak; diğer kuşların seslerini bastıran bir feryattı bu. Tepenin yamacına doğru bir kalabalık göründü, başlarında övünerek yürüyen yaşlı toprak ağası ve arkasında, tabutu omuzlarında taşıyan, boyunları bükük altı adam, gün ışığıyla ara ara ışıldayan tabutun ağırlığı altında ağır ağır ve ihtiyatlı bir şekilde ilerliyorlardı. Onların ardında da yük taşıma sırasının kendilerine gelmesini bekleyen altı adam vardı, hüzünlüydüler. Boğazlarına düğümlenmiş kırmızı mendiller ile iliklenmemiş yeleklerinin altına giydikleri gömleklerinin mavi ve beyaz göğüslükleri görülebiliyordu. Tabut, yeni kesilmiş tazecik ağaçtandı, verniklenmemişti ama güneşin altında ışıl ışıl parlıyordu; taşıyanlar yeni kesilmiş taze karaağaç kokusunu içlerine çekince, bütün hayatları

gibi gözlerinin önünden bir film şeridi geçiyordu.

Yamacın en tepesine gelindiğinde, tekrar feryat figan koptu. Vücudu orantısız bir kadın, oraya kadar cenazeyle birlikte yürümüştü, yamaçtan aşağıya doğru hareket edilince yürek burkan feryadı duyuldu. Ayaklarına dolanıp eteğini çekiştiren çocukları da hüngür hüngür ağlıyorlardı. Onlarla ilgilenmeye çalışan yabancı bir kadın da çocukları sakinleştirmeye yetmiyordu. Bu acı çığlıklar kuşları ve tavşanları nasıl da ürkütüyor, kuzular annelerinin yanına nasıl da koşuyordu... Bir tek kızkuşları korkmuyor, bu hüzne ortak oluyordu. Toprağına kavuşacak beyaz tabutun ve kadının üstünde, daireler çizerek uçuyorlardı. Bu dünyanın kederine "ağıt" yakanlar, kızkuşlarıydı. Dokunaklı bir keder içinde sürekli daireler çizerek, dönerek, havalanıp geri alçalarak ve sürekli feryat ederek, ümitsizliğin anlaşılamayan aksam ile ağızlarından çıkan son heceleri de yineleyen cüppeli birer rahip gibiydiler; beyazdan artık griye kaçan, umuttan muzdarip.

Tabutu taşıyanlar sonunda yüksek tepecikler arasına girip gözden kayboldular. Hafiften kilolu kadın artık onları göremiyordu; fakat bakmaya da devam etti. Eve dönmeliydi, artık geriye hiçbir şey kalmamıştı.

Tabutu taşıyanlar, tabutu kapı sütunlarının üstüne bıraktılar ve alınlarından akan terleri silip, ağırlığın etkisiyle ağrıyan omuzlarını ovaladılar.

Bir kız elinde bir sürahi ve mavi bir kapla geldiğinde, diğer altı kişi de omuzları ağrımasın diye omuzlarına keçe yerleştiriyordu. İlk önce toprak sahibi içti, sonra da diğerlerine uzattı. Bu sırada kız da tazecik karaağaç kokan tabutun uzağında, çitlerin yakınında duruyordu. Güneş her tarafı aydınlatırken, göz gözü görmeyen karanlığın içine kapatılan adamı düşündü ve korkuya kapıldı kız. Çiçeklere doğru döndü ve minik menekşeler arasında hızla koşarak oradan uzaklaştı. Daha sonra kendine geldi, ra-

hatlamak için birkaç çiçek koparıp, için elindeki çiçekleri derin derin içine çekti. Adamlar şükran duyarak, sürahi ve kabı bir kenara koyunca toprak sahibi de yola devam işareti verdi. Tabutu taşıyanlar yükü tekrar omuzladılar. Karaağaç dalları içi boş beyaz tabutu selamladı ve merhametli karaağaç çiçeği salkımları şefkatle, "Üzgünüz, çok üzgünüz..." diye fısıldarmışçasına sallandı rüzgârla. Merhametli tomurcuklar hayat dolu bakışlarla tabutun içine hapsedilen adamın önünde saygıyla eğildi. "Belki de," diye düşündü kız, "onları duyuyordur ve yavaş yavaş uykuya dalıyordur." Gözlerindeki yaşları sildi ve sürahisini alarak ağır ağır dereye doğru yürüdü.

Bir süre sonra ben de kendime geldim ve pervasızca yükselen mavi dumanıyla insanlara huzur dağıtan, her zamanki gibi çekici değirmene doğru yürüdüm. Vadinin diğer tarafındaki, nadasa bırakılan tarlada âdeta bir çift atın yavaşça başlarını saldığını görebiliyordum. Bir adam atlara seslendi ve ben de içimi, durağan, yapayalnız, gün ışığıyla apaydınlık ve sonsuz bir kayıtsızlıkla dolu vadideki boş tarlada dolanan atların ardından gitme özlemiyle dolduran bu tınıyı dinledim. Bugün çoktan unutulmuştu bile. Sular olabildiğine mavi ve beyazdı ve üzerine düşen yansımalardan oluşan kara parıltılar vardı; iki kuğu, ağaçların suya yansıyan gamsız zarafetlerinin üzerinden geçiyordu. Kasvetli hava bir anda dağılıvermişti. Öne doğru kabartarak fırfırlı kanatlarını neşreden kuğuyu seyre daldım. Zarif yol arkadaşının ciyaklayarak köşelere, çalıların altına gidişini izledim; tüm ihtişamıyla kendini bana gösterme niyetindeki kuğu çalıların altından bana doğru yöneldi, ben de kurumuş bir dalla ona uzanmaya, onunla oyalanmaya kalktım ama daha sonra çok üşendim ve kuğuyla zaman geçirmek yerine meyve bahçelerine gitmeyi tercih ettim.

Fulyalar başlarını kaldırmış, sarı kıvrımlarını arkaya doğru atmıştı. Her bir yamulmuş yaşlı gri ağacın altında

çeşitli çiçekler yer alıyordu. Bazısı sarı sarı bir bollukla parlıyor, bazısı alçakgönüllü ve tatlı yüzlerini göstermek için başlarını hafifçe kaldırıyordu. Diğerleri ise gösterişli yeşil yaprakların arasında düşünceli düşünceli yüzlerini saklıyordu. Onlarla konuşabilmek için onların dillerini bilmeyi isterdim.

Üstte ağaçlar, sunilüferlerinin göğüsleri kadar beyaz ve havalı tomurcuklarıyla, dalları yukarıya kaldırılmış halde saçlarını güneşe karşı savuruyordu.

Çok mutlu olmaya başladım. Öksürükotları parlıyor ve yol boyunca gülerek bana mutlulukla eşlik ediyordu. Onların kadife yüzeylerine dokununca ben de gülümsedim ve bana çocukluk anılarımı hatırlatan siyah kuşüzümü yapraklarının kokusunu duydum.

Ev sessiz ve kayıtsızdı. Yine ruhlar basmıştı onu. Ruhlar, kollarında güneş ışığı taşıyarak ve kasvetli odaların karanlığına bu ışığı dağıtarak bir kez daha bu sıcak yerin keyfini çıkarmaya gelmişti.

III.

HEYECANLI ANILARIN İRONİSİ

Cenazeden hemen sonraki gün tesadüf etti; Aubrey Beardsley'nin "Atalanta"sının, devamı olan "Salome"un ve diğerlerinin birer kopyasıyla karşılaştım. Oturup bakındım, farklı bir şeyler görünce ruhum bedenimden ayrılacak gibi oldu. Şaşkına dönmüştüm, meraklanmıştım, ağzım açık kalmıştı. Uzun bir süre baktım; ama zihnim ya da ruhum, baktıklarımda bir tutarlılık sağlayamamıştı. Çok etkilenmiştim, bu ruh halimi bastırdım, fakat yine de inatçıydım, kendime direndim.

Lettie dışarıdaydı, yani akşam yemeği vakti olmasına

rağmen; hatta sırf akşam yemeği vakti olduğu için kitabı aldım ve değirmene doğru gittim.

Akşam yemeği faslı bitmişti, geriye pişirilmiş raventin hoş kokusu kalmıştı odada. Sandalyesinden arkaya doğru sarkarak Salome'a bakmaya çabalayan Emily'ye doğru yürüdüm direkt.

"Bak," dedim, "şuna bak!"

Baktı, uzağı göremediği için yakından baktı iyice. Bir şeyler söylemesi için sabırsızlanıyordum. Utana çekine yavaşça döndü sonunda ve bana tuhaf bir yüz ifadesiyle baktı.

"Eeee?" dedim.

Ürkek bir ses tonuyla, "Şey, korku verici değil mi!" diye cevap verdi.

"Hayır! Neden öyle olsun ki?"

"Öyle hissettiriyor, neden buraya getirdin bunu?"

"Görmeni istedim."

Emily'nin resmin büyüsüne kapıldığını görünce kendimi rahatlamış hissetmiştim. George geldi ve omuzlarıma yaslandı. Teninin sıcaklığını hissedebiliyordum.

Hafiften keyifli bir ifadeyle, "Yüce Lort!" dedi ağır ağır. Çocuklar ne olduğunu görmek için üşüşünce, Emily kitabı kapattı.

Emily, "Geç kalıyorum. Acele et, Dave!" deyip, okula gitmeden önce ellerini yıkamaya gitti.

George elini kitabın üzerine koyarak, "Bana versene şunu!" dedi. Kitabı ona verdim. Oturdu, çizimlere baktı. Mollie, George'un elindekini merak edip yanma sıvışınca, George sinirlenip yanından gitmesini söyledi ona bağırarak. Hal böyle olunca Mollie dudak büktü ve kahverengi kıvırcık saçlarının üstüne şapkasını geçirdi. Emily okula gitmeye hazır bir şekilde odaya girdi.

Emily, "Ben çıkıyorum, hoşça kalın," dedi, sonra da bir an için duraksadı. Şapkamı almaya yöneldim. Gözle-

rinde yeni bir ifadeyle yüzüme baktı ve dedi ki:

"Çıkıyor musun, sen de? Bekle biraz, geliyorum."

Bekledim.

Umduğunu bulamayınca, "Aman neyse, hoşça kalın," dedi Emily ve çıktı.

George, uzunca bir süre kitaptaki resimlere baktıktan sonra kalktı ve çıkıp gitti. Kitabı da yanma alırken, parmağını kitabın arasında tutuyordu. Tek kelime etmeden nadasa bırakılmış tarlaya doğru yürüdük. Bir tümseğin üstüne oturup sırtını ağaca dayadı ve sakin sakin, "Şimdi artık hiç acelemiz yok..." deyip resimleri incelemeye koyuldu tekrardan.

"Biliyorsun işte," dedi en sonunda, "onu çok istiyorum."

Konuyla alakası olmayan bu tepkiye şaşırdım ve; "Kimi?" dedim.

"Lettie'yi. Tebligat aldık, biliyor muydun?"

Büyük bir şaşkınlıkla ayağa fırladım.

"Terk etme tebligatı mı? Ne tebligatı?"

"Tavşanlar yüzünden olduğunu düşünüyorum. Keşke Lettie beni kabul etse, Cyril."

"Strelley Değirmeni'ni terk etme tebligatı mı!" diye yineledim.

"Aynen ve de oldukça memnunum. Fakat beni kabul eder miydi sence, Cyril?"

"Off çok kötü bir durum! Nereye gideceksiniz? Ciddi olamazsın!"

"Yoo hayır. Saçma sapan tebligat, salla gitsin. Lettie'yi her şeyden çok istiyorum. Şu önümdeki çıplak hatlara baktıkça daha da çok istiyorum onu. Şu ince hatlar gibi, bir nevi hiddetli, güzel bir duygu bu. Ne diyeceğimi bilmiyorum ama sence beni kabul eder mi? Bu resimleri o da gördü mü?"

"Hayır."

"Görseydi belki de beni isterdi, yani o da benim hissettiklerimi hissederdi belki."

"Resimleri ona gösterince anlarız."

"Bir hayli düşünüyorum bu durumu, babam tebligatı aldığından beri. Sanki üzerinde durduğumuz onca yer ayaklarımızın altından çekilip alınmış gibi. Hiç bu kadar kaybolmuş hissetmemiştim. Daha sonra Lettie'yi düşünmeye başladım. Acaba beni kabul eder miydi diye hiç düşünememiştim, ta ki sen bu resimleri bana gösterene kadar. Yapabiliyorsam —ki bir şeyler yapmalıyım muhakkak— onun gönlünü kazanmalıyım. Durduk yere hayatına leke sürülmesi ve dünyanın hiçbir yerinde gidebileceğin bir yerin olmaması durumunda bırakılmak ne talihsiz. En kısa zamanda karar vermeliyim, yoksa bir yerlerden aşağı fırlatılıp yere çakılmış gibi hissedeceğim. Gidip Lettie'yle konuşacağım."

Ağacın altında uzanan George'un hayalperest ve çocukça görünen yüzüne baktım, oldukça garipti.

"Lettie'yle mi konuşacaksın?" dedim. "Ne zaman, nasıl?"

"Kaybedecek bir şeyim yokken ve de kendimi o kadar olağandışı hissediyorken hemen gidip konuşmalıyım. Sanırım söylediklerim sana deli saçması gibi geliyor."

Bana doğru baktı; gözkapakları, benimle konuşmadan önce bir ara içmiş ya da yorgunmuş gibi gözlerinin üstünde ağır ağır hareket ediyordu.

"Lettie evde mi?" dedi.

"Hayır, Nottingham'a gitti. Karanlık çökmeden evde olacak."

"Geldiği zaman görüşürüm ben de. Minik menekşelerin kokusunu alabiliyor musun?"

Kokuyu alamadığımı söyledim. George onların kokusunu aldığından emindi. Bu duyudan emin olana kadar da rahat durmadı. Ayağa kalktı, çiçeklere yakından baka baka

dere kıyısı boyunca yürüdü.

"Kokusunu aldığımı biliyordum. Beyaz bir menekşe!"

Oturup üç çiçek kopardı, burnuna götürdü ve menekşelerin kokusunu çekti içine. Daha sonra menekşeleri ağzına koydu, beyaz dişlerinin çiçekleri ısırdığını gördüm. Hiç konuşmadan bir süre çiğnedi, sonrasında da ağzındakileri tükürdü ve birkaç tane daha topladı.

"Bu çiçekler bana Lettie'yi anımsatıyor," dedi ve hanımeli sapıyla, kopardığı menekşeleri bir buket haline getirerek bana uzattı.

"Beyaz bir menekşe mi Lettie?" diyerek gülümsedim.

"Bunları ona ver ve hava kararırken ormanda onu bekleyeceğimi söyle."

"Peki ama ya gelmezse?"

"Gelecektir."

"Henüz evde olmazsa o saatlerde?"

"Evde olmazsa gelir haber verirsin."

Başını yeşil menekşelerin arasına koyarak uzandı tekrar ve dedi ki:

"Çabalamalıyım, buralarda yaşadığım her dakikam kıymete bindi. Ama ben pek umursamıyorum."

Bir süre bana baktı. Sonra, "Topraklarımızı sattığımızda yirmi pounddan fazla paramın olacağını sanmıyorum ama beni kabul ederse, Kanada'da harcayabileceği bir sürü parası olur. Zengin olabilirim —tabii o da zengin olabilir, onun istediği bu zaten— istediklerini elde edecektir, eminim," dedi.

Her şey gerçekleşmiş gibi soğukkanlılıkla anlattıklarına kendini kaptırmış anlatıyordu. Eğlenmiyor değildim.

"Benimle buluşmaya geldiğinde üzerinde hangi elbise olacak acaba?" diye sordu.

"Bilmem. Nottingham'a giderken giydiği elbiseyle gelir herhalde, parlak kahverengi bir kıyafet ve üstüne de vücuduna oturan dar bir yelek vardı üzerinde. Neden?"

"Nasıl görüneceğini canlandırıyorum kafamda."

"Tanrı aşkına, neyin kafası bu?" diye sordum.

"Peki sence, ne giysem hoş görünürüm?" diye yanıtladı.

"Sen mi? Şu halin yeter ya da sadece şu eski rahat kumaş ceketini giy bir de." Bunu ona söylerken gülümsüyordum; ama o oldukça ciddiydi.

"Yeni kıyafetlerimi giymeyeyim mi?"

"Hayır, boynunun gösterişini gizleme."

Elini boynuna götürdü ve saf saf, "Öyle mi?" dedi, hoşuna gitmişti bu belli ki.

Sonrasında, elleri başının altında, yerde uzanırken hayal dünyasına daldı. Onu öyle kendi haline bırakıp etrafta dolanmaya çıktım.

Geri döndüğümde saat neredeyse dört olmuştu. Ayağa kalkıp silkelendi. Saatini çıkardı.

Kelimeleri uzata uzata, "Aman Tanrım," dedi, "tüm günü şuraya uzanıp düşünerek geçirmişim. Böyle bir şey yapabileceğimi sanmıyordum. Nerelerdeydin? Sensiz pek bir üzgün buralar. Menekşeleri burada bırakmışsın, al hadi bunları ve hava kararırken onu bekleyeceğimi söyle. Kendimi başka biri gibi hissediyorum ya da bir başkasını kendim gibi. Umarım bu rüyadan uyanmam —her zamanki halim işte."

"Neden ki?"

"Bilmiyorum, planlamadan, aklıma gelenleri doğrudan anlatabiliyormuş gibi hissediyorum sadece... Kuşlar gibi, bir sonraki işaretin ne olduğunu bilmeden."

Ben giderken, dedi ki:

"Şu kitabı bana bırak, büyü bozulsun istemiyorum — yani bugün bir başka hissediyorum kendimi ve bu kitapla böyle kalmak istiyorum. Belki de şansım yaver gider— kendimi böyle olağandışı hissettiğim zamanlar, yanımda kitap bulundururum; totem yapmak gibi bir şey bu. O za-

man, hava kararınca!"

Eve gittiğimde Lettie henüz gelmemişti. Menekşeleri vazonun içine koyup masanın üzerine bıraktım. Resimleri Lettie'ye göstermemi istediğini anımsadım ama kitabı kendisinde bırakmıştım.

Marie ile birlikte arabayla geldiğinde saat altı civarıydı. Kolileri taşımaya yardım etmek için dışarı çıktım. Lettie çoktan düğün alışverişine başlamış; düğün tarihi bile belirlenmişti, temmuzda yapılacaktı.

Oda, taşınanlardan sonra bir sürü eşyayla kaplanmıştı: masa örtüsü, iç çamaşırları, ipekten kumaş parçaları, dantel örtüler, halı ve perde seçimi için numuneler, bir sürü parıltılı heyecan verici çeyizlik. Lettie çok keyifliydi. Şapkasını bile henüz çıkarmamıştı, içi içine sığmıyordu, kolilerin bağlarını kesip açıyor ve sürekli annemle konuşuyordu.

"Baksana şuna, Küçük Hanım. Hazır yapılmış bir etek aldım —sence de çok tatlı değil mi. Dinle bak!" dedi Lettie ve elleriyle eteğin kumaşını hışırdattı. "Oldukça gösterişli olmayacak mıyım ha? Fıjt- fıjt! Çekici bir renk tonu var ve de göze çarpan bir defosu yok bir yerinde, değil mi?" Eteği beline tutup ayağını öne doğru uzatarak tekrar kendine baktı ve dedi ki, "Uzunluğu tam yerinde, değil mi, küçükhanım? Uzun olduğumu söylediler —sanki bilmiyoruz. Senin olsun istemez miydin miniğim? Doğruyu söylemezsin sen, bilirim. Herkes gibi sen de hoş görünmek istersin evet, işte bu yüzden bu ipek eteği aldım sana. Çok tatlı değil mi sence de, hı? Eflatun rengi çok baskın duruyor demene gerek yok, çünkü çok da eflatun değil. Yani!" Lettie, eteği annemin çenesine doğru kaldırdı. "Çok yakıştı sana, değil mi bak. Beğenmedin mi tatlım? Hiç beğenmişe benzemiyorsun, ama sana yakıştığına eminim, seni oldukça genç gösteriyor. Şu giyim kuşamında bu kadar eski moda olmasan keşke. Beğendin mi? Doğruyu söyle."

"Tabii ki beğendim, sadece alışveriş yaptığın zaman ne kadar savurgan biri olduğunu düşünüyordum. Biliyorsun, sürekli böyle şeyler yapmamalısın..."

"Tamam, tamam, tatlım, nutuk atma bana. Sadece bir alışveriş ziyafetiydi bu; bir dahaki sefere benimle gelirsin, olur mu? Oh, çok eğlendim ama keşke sen de orda olsaydın. Marie her şeyi alıyordu, her gördüğünü beğeniyordu, ben indirimli olanları almayı tercih ediyordum. Oh, harikaydı ve daha bir sürü şey var aldığımız. Minder kılıflarını gördün mü —odamın renginin olmasını istediğim renkler bunlar; altın ve bal rengi..."

Kötü bir başlangıçtı bu. Aydınlığın içinde suyu bulanıklaştıran ve gittikçe karartan kirli elleri seyrediyordum. Batıdan gelen değerli pişkinliği seyrediyor, buluşmanın hiç gerçekleşmeyeceğini düşünüyordum. Neyse ki sonunda Lettie çok yorulduğunu söyleyerek of çekip kendini koltuğa attı.

"Yemek odasına gel de bir bardak çay iç," dedi annem." Rebecca'ya senin için bir şeyler hazırlamasını söylemiştim."

İyi tamam. İlerleyen dakikalarda Leslie gelecek, sekiz buçuk gibi burada olur galiba, öyle dedi. Aldıklarımı ona göstereyim mi?"

"Bir erkeğin görmesi gereken bir şey yok aldıklarında."

"Elbiselerimi çıkarsam iyi olacak, bu yorgunluk bitirdi beni. Rebecca git de bir aldıklarıma bak, diğer odadalar. Becky, aldıklarımı katlayıp yatağımın üstüne bırakır mısın?"

Becky gider gitmez Lettie dedi ki: "Bu işi yaparken çok eğlenecektir, değil mi anne, ne kadar güzeller! Anne sence elbise mi giysem?"

"Keyfin bilir, nasıl istiyorsan öyle yap."

"Sanırım öyle yapmalıyım; Leslie, bluz ve gündelik

etekleri sevmediğini söylüyor; kemerden nefret ediyor. Krem rengi eski kaşmirimi giyeyim; dantel oyalar da ekledim üstüne, çok iyi görünüyor. Şu menekşeler ne de güzel kokuyor —kim getirdi bunları?"

"Cyril getirdi."

"Menekşeleri sana George gönderdi," dedim.

"Hmm, hemen bir koşup üstümü değiştireyim. Niye erkekleri sorun ediyoruz ki!"

Annem, "Yeterince sevdiğin bir sorun bu," dedi.

"Oh, öyle miymiş? Sadece baş belası!" dedi ve merdivenlere yöneldi.

Highclose'da yavaş yavaş güneşin kızıl ışıkları kendini belli ediyordu. Pencere kenarındaki sandalyeye çömelip tuhaf durumların aslında gizlenmiş hakikatler olduğunu düşünen insanlara ve kadere gülümsedim. Güneş, sedir ağaçlarının üzerinden batıverdi hemen, mahsustan öyle yaptı gibi göründü gözüme, ağaçların üzerinden tepenin ardında alçalıverdi hızlıca.

"Gitmeliyim," dedim kendi kendime, "ve Lettie'nin gelmeyeceğini söylemeliyim George'a."

Yine de çıkmaya pek niyetim yokmuş gibi odada dolanıp durdum. Lettie geldi, boğazı derin kesimli beyaz ya da krem rengi bir elbise giymişti. Öğleden kalan heyecanının ışıltısı ile çok hoş ve şık görünüyordu yine.

Aynada kendine bakarak, "Şu menekşelerin bir kısmını elbiseme takacağım," dedi, sonra da menekşeleri sudan alıp kurulayarak dantel oyaların arasına takıştırıverdi.

Gözlerini benden ayırıp loş odada parıldayan bir ışık gibi görünen yansımasına dönerek, "Lettie ve ben bu akşam pek bir şık görünmüyor muyuz?" dedi, gülücükler saçarak.

"Bu bana, George Saxton'ın bu akşam seni görmek istediğini hatırlattı," dedim.

"Nedenmiş?"

"Bilmiyorum. Çiftliklerini boşaltma tebligatı almışlar, bu yüzden biraz duygusallaşmış galiba."

"Oh, buraya mı geliyor peki?"

"Ormana doğru gidip onunla buluşmanı istiyor."

"Öyle mi dedi! Sahiden mi! Ama tabii ki de gidemem."

"Öyle olacak, gitmezsen. Elbisene takıştırdıkların onun gönderdiği menekşeler, hatırlatırım."

"Ha peki kalsınlar o zaman, menekşeler olmasa da olur. Ne diye beni görmek istiyormuş ki?"

"Sormadım gerçekten."

Aynada kendine bir göz attı, sonra da saatine baktı.

"Bir bakayım," dedi, "henüz sekize çeyrek var. Kırk beş dakikam var! İyi de beni neden görmek istesin ki? Hiç böyle şey görmedim."

Eleştirel bir ifadeyle, "Şaşırtıcı, değil mi!" dedim.

Tekrardan aynada kendine bakarak, "Evet," dedi.

"Bu halimle dışarı çıkamam."

"İyi, peki madem, gitme o zaman."

"Hatta dışarısı neredeyse karanlık, orman da etrafımı göremeyecek kadar karanlık olacaktır, öyle değil mi?"

"Aynen öyle."

"O zaman bir iki dakikalığına bahçenin bittiği yere gideceğim —koş giysi dolabımdaki ipek şalımı al gel— çabuk ol."

Koşup getirdim şah. Özenle başına sardı.

Dışarı çıkıp patikadan aşağı doğru ilerledik. Lettie, yere değmesin diye bir eliyle dikkatlice eteğini tutuyordu. Bir bülbül ötmeye başladı alacakaranlıkta; ormangülü çalılarının olduğu yere kadar sessiz sessiz yürüdük, şimdi de kırmızı tomurcuklar arasındaydık.

Lettie, "Ormana giremem," dedi

"Ata bindiğimiz yere gidelim." Karanlık çalıların etrafından dolandık.

George oracıkta bekliyordu Lettie'yi. Özgüveni gitmiş, umutsuz bir ifade vardı yüzünde. Lettie eteğini bıraktı ve George'a doğru koştu. Kendi giydiği kıyafetlerin paspallığının bilinciyle, garip bir edayla, Lettie'nin gelmesini bekledi. Müthiş duygularla George'un elini tuttu.

Lettie, "Bak, geldim işte," dedi.

"Evet, gelmeyeceğini düşünmüştüm artık," deyip Lettie'ye baktı, cesaretini toplayarak, "Beyazlar içindesin, çok hoş görünüyorsun, şeydeki kadar olmasa da..." diye devam etti.

"Ne? Kim kadar?"

"Kimse kadar değil, ben sadece... şey, ben... ben farklı düşünmüştüm. Bazı resimlerdeki gibi."

Zarif bir ışıltıyla gülümsedi, Lettie ve müsamahakâr bir soru yöneltti, "Peki nasıl farklıymışım?"

"O kadar süslü bir elbiseyle değil, daha sade hayal etmiştim."

Gülüşündeki ipeksi tavrı atarak, "Ama bu süslü elbisemle hoş görünmüyor muyum, hayalindeki gibi?" dedi.

"Oh, evet, çıplak çizimlerindekilerden daha hoş."

"Bu gece çok tuhafsın. Ne diye beni görmek istedin, hoşça kal demek için mi?"

"Hoşça kal?"

"Evet, gidiyormuşsun buralardan, Cyril öyle dedi. Çok üzüldüm. Değirmene yerleşecek kötü niyetli yabancıları düşünsene. Böyle bir şeyin olması durumunda, en yakın zamanda ben de giderim buralardan. Görüyorsun, hepimiz gidiyoruz, büyüdük biz," deyip koluma sarıldı.

"Evet."

"Nereye gideceksin peki, Kanada'ya mı? Oraya yerleşip aileni kuracaksın, öyle mi?"

"Bilmiyorum."

"Gittiğin için çok da üzülmüyorsun sanki?"

"Üzülecek bir şey yok."

"Hepimizden uzaklaşacak olmak memnun ediyor seni."

"Sanırım öyle, gitmeliyim çünkü."

"Aah kader ah! İstesen de istemesen de seni bizlerden ayırıyor."

"Ne?"

"Ya işte görüyorsun, gitmek zorundasın. Artık gitsem iyi olacak, hava soğuyor. Ne zaman gidiyorsun?"

"Bilmiyorum."

"Yakın bir zamanda değil o halde?"

"Bilmiyorum."

"Öyleyse bir daha görüşebiliriz?"

"Bilmiyorum."

"Görüşürüz, görüşürüz. Ben artık gitmeliyim. Şimdiden vedalaşalım mı? İstediğin de buydu zaten, değil mi?"

"Vedalaşmak mı?"

"Evet."

"Yoo, istediğim bu değildi, sana demek istediğim şey..."

"Ne?" diye bağırdı.

"Anlamıyorsun Lettie, artık geçmiş geride kaldı, her şey değişti.Seninle yeni bir hayat kurmayı çok istiyorum —hayata yeniden başlamak gibi bir şey bu—, istiyorum seni."

"Ama ben ne yapabilirim ki, sadece sana engel olurum ben, nasıl bir yardımım dokunabilir ki?"

"Kesin kararımı vermiş ve gerçekten bir şeyler yapabilirmişim havasına kapılmalıyım. Şu an hiçbir şey belli değil ve sonraki adımımın nasıl olması gerektiğini bilmiyorum."

"Peki ya, ya bilsen —o zaman ne olurdu ki?"

"Hayatına beni alırsan hemen devam ederdim."

"Nasıl?"

"Kanada'da bir çiftlik alırdım..."

"Pekâlâ, önce çiftliği alıp sonrasında karar vermek

daha iyi olmaz mı?"

"Hiç param yok."

"Oh! Hani beni istiyordun?.."

"Sadece seni istiyorum, seni istiyorum. Sana şey verebilirdim..."

"Ne?"

"Bana sahip olabilirdin, her şeyime ve istediğin her şeye."

"Paramın karşılığında vereceğin bu mu? Sıkı pazarlık! Neyse George affedersin. Bu gece küstahlığım üzerimde. Böyle ifade etmek istemezdim. Ama biliyorsun ki bu imkânsız, her şey artık ayarlandı, evleniyorum yakında. İmkânsız bu dediklerin, sence de öyle, değil mi?"

"Sanırım öyle."

"Öyle olduğunu biliyorsun, şimdi bak bana ve imkânsız değilse söyle —bir çiftçinin karısı —Kanada'da seninle birlikte."

"Evet —seni öyle düşünmemiştim. Evet, imkânsız olduğunu görebiliyorum. Çok kafa yordum ve gönlünü kazanmalıymışım gibi hissettim. Belki de... Tamam, hayal etmeye gerek yok. Bu ilkti ve son olacak. Tamam, imkânsız bu istediklerim. Kesin kararımı verdim şimdi."

"Neye karar verdin?"

"Kanada'ya gitmeyeceğim."

"Öyle deme, acele kararlar vermemelisin.

"Yo yo, evleneceğim."

"Evleneceksin? Adına sevindim. Oysa senin kendine ne kadar da düşkün olduğunu düşünüyordum; halbuki değilsin. İyi güzel buna sevindim. Evet, kesinlikle evlen!"

"Evleneceğim ben, çünkü sen..."

"Evet," dedi Lettie. Sitem dolu bir tebessümle, "bu en iyisi olur. Ama düşünmüştüm ki sen..." diye devam etti.

Usulca gülümseyerek, "Öyle mi düşünüyorsun?" diye karşılık verdi George.

"Evet," diye mırıldandı. Bir süre öylece birbirlerine baktılar.

Fevri bir hareketle Lettie'ye doğru kolunu uzattı. Ama Lettie yavaşça geri çekilerek tutmasını engelledi.

Elini kaldırarak, "Peki tamam, görüşürüz bir gün, hoşça kal," dedi.

Kumun üstünde hışırtılar çıkara çıkara yaklaşan bir ayak sesi duyduk. Leslie, George ve Lettie'nin konuştukları yerin hemen başında durdu. Lettie, Leslie'yi fark edince ses tonunu yumuşatıp bir kedinin sahibine sürtünürkenki cana yakınlığıyla George'a dedi ki:

"Buralardan gidiyor olmanıza çok üzüldüm, düzeniniz bozulacak. Dediğin gibi, tekrardan görüşürüz." Çok kısa bir süre George'un elini tuttu ve sonrasında bıraktı.

George, "Tabi," diyerek karşılık verdi. "İyi geceler." George dönüp gitti daha sonra. Lettie, elinden oyuncağı alınmış bir bebek gibi dudak büzüştürerek bir süre George'un gidişini izledi, sonrasında yavaşça arkasını döndü. Leslie'yi zar zor görebiliyordu karanlıkta.

Leslie, "O konuştuğun kimdi?" diye sordu.

Pek anlamamış olacak ki alakasız bir cevap verdi Lettie, "Gitti işte."

"Seni üzmüşe benziyor, konuştuğun kişinin gidişi. Kimdi o?"

"Hıı! Oo... Ha şey, George Saxton."

"Demek o!"

"Evet."

"Ne istiyormuş?"

"Hı? Ne mi istiyormuş? Ha, hiçbir şey."

Leslie, bu durumdan duyduğu rahatsızlığı farklı bir mizahla, gülümseyerek, "Sadece bir tesadüf yani, öylesine, hıh!" deyip geçiştirdi.

Lettie, "Çok üzgünüm," dedi.

"Ne için?"

"Ondan bahsetmeyelim, başka bir konudan bahsedelim. Sinirlerim bozuluyor ondan bahsedince."

Lettie'nin bu dediklerine anlam veremediğinden, ufak bir duraksama sonrasında, "Peki tamam," dedi Leslie. "Nottingham'da geçirdiğin zaman nasıldı?"

"Çok iyiydi."

"Şu andan temmuza kadar dilediğin gibi alışveriş yaparak eğlen. Ara sıra ben de seninle gelir, aldıklarına bakarım."

"Pekâlâ."

"Bana öyle geliyor ki seninle gelmemi istemiyorsun. Yoksa alışverişe gitmeni daha şimdiden engelleyen yaşlı bir koca gibi miyim?"

"Sanırım öyle olacaksın."

"Oldukça kibarsınız hanımefendi! Peki, neden öyle düşünüyorsun?"

"Bilmiyorum."

"Hayır biliyorsun."

"Galiba işsiz işsiz dolanıyor olacaksın etrafta."

"Ben oldukça iyi yetiştirilmiş biriyim."

"Rebecca girişin ışığını yaktı."

"Evet, karanlık oldu. Erkenden geldim. Tek kelime bile olsa iyi bir söz söylemedin erken geldim diye."

"Fark etmemişim erken geldiğini. Yemek odasının ışığı açıldı, oraya geçelim."

Yemek odasına girdiler. Lettie piyanonun yanında durdu ve özenle şalını çıkardı. Daha sonra bir dakika kadar boş boş odada dolandı.

Leslie, yanındaki sandalyeyi göstererek, "Gelip oturmayı düşünmüyor musun?" dedi.

Lettie, salına salına piyanoya doğru giderek, "Şimdi değil," dedi. Piyanonun başına geçti ve kafasına esen ezgileri çalmaya başladı gelişigüzel. Daha sonra en sinir edici şeyi yaptı, piyano sesinin şarkı sözlerinden daha gür çık-

ması gereken yerleri çalmaya başladı.

Leslie bir süre sonra, "Lettie diyorum..." diyerek araya girdi.

Çalmaya devam ederek, "Evet," dedi.

"Hiç hoş değil bu yaptığın..."

"Öyle mi?" deyip çalmaya devam etti.

"Kulağa hoş gelmiyor..."

Lettie cevap vermedi. Leslie biraz daha sabrettikten sonra dedi ki:

"Daha ne kadar sürecek bu, Lettie?"

"Ne?"

"Şu yaptığın..."

"Piyano mu? Hoşuna gitmiyorsa çalmayı keseyim."

Lettie yine de çalmaya devam etti.

"Evet, şu tatsızlığı kes."

"Anlamıyorum."

"Anlamıyor musun? Benim sabrımı zorluyorsun."

Şarkının, "Senin için bir dünya inşa etsem canım," kısmında tuşlara sertçe basa basa çalmaya devam etti.

Leslie, "Çalmayı kes diyorum artık!" diyerek bağırdı.

Lettie, son dörtlüğü de çaldıktan sonra, piyano çalmayı bırakıp yavaşça piyanoyu kapattı.

Leslie, "Hadi, hadi gel de otur," dedi.

"Hayır, oturmak istemiyorum. Çalmaya devam ediyor olmayı tercih ederdim."

"Git ve o pek sevgili piyanonu çalmaya devam et, ben de ilgi göreceğim bir yerlere gidiyorum."

"Çalacağım şeyi seveceksin ama."

Leslie cevap vermeyince, Lettie de oturduğu tabureden tekrar piyanoya doğru döndü ve piyanonun kapağını açıp parmaklarını tuşlara uzattı. Lettie çalmaya başlamıştı ki Leslie oturduğu yerden bir hışımla ayağa kalktı ve; "Ben gidiyorum," dedi.

Bir yandan, "Meine ruh ist hin —huzurum kalma-

dı—" adlı parçanın dingin kısmını çalarken, "Daha erken, neden gidiyorsun?" dedi.

Leslie sinirden dudaklarını ısırarak olduğu yerde durdu. Daha sonra bir kez daha serzenişte bulundu.

"Lettie!"

"Efendim?"

"Piyano çalmayı bırakıp biraz olsun benimle ilgilenmeyecek misin?"

"İlgi mi?"

"Fazlasıyla kötü davranıyorsun. Moralini bozan şey ne?"

"Yoo, moralimin bozuk olduğu falan yok."

"Bunu duyduğuma sevindim, ama bu ruh halini nasıl adlandırıyorsun peki

"Ben mi? Hiç."

"Peki tamam. Gidiyorum ben o halde."

"Gidiyor musun? Daha bu kadar erkenken?"

Leslie gitmedi, Lettie de daha da hafif, daha da aygın baygın çalmaya devam etti öyle boş boş. Bir ara başını kaldırıp bir şeyler söyleyecek gibi oldu, ama hiçbir şey demedi.

Leslie, birdenbire, "Şu çaldığına bak!" diye bağırdı. Öyle ani bir çıkış yaptı ki, Lettie korkup yanlış notalara bastı. "Şu çaldıklarınla ne anlatmaya çalışıyorsun?"

Lettie cevap vermeden önce sakin sakin birkaç dakika çalmaya devam etti, daha sonra, "Neye tasalanıyorsun böyle!" diyerek cevap verdi Leslie'ye.

"Sen şu sütçü için bu kadar duygusallaşmışken, yolunuzdan çekilmemi istiyorsun galiba. Dert etme. Ben burada karşındayken yüzüme söyleyebilirsin. Ya da gideyim, senin için rahat olsun. Yerime de onu göndereyim sana, istediğin buysa..."

Piyano taburesinden Leslie'ye doğru döndü ve hafif bir gülümsemeyle ona baktı.

"İyi edersin!" dedi.

Leslie yumruklarını sıktı ve öfkeyle kötü kötü sırıttı.

Yumruklarını göstere göstere, "İyice kızdırıyorsun beni," dedi. Lettie gülümsedi. Daha sonra Leslie arkasını döndü, salondaki askıda duran birkaç şapkaya vurdu, kapıyı sert bir şekilde ardından çarparak çıkıp gitti.

Lettie bir süre daha piyano çalmaya devam etti, sonra da kendi odasına çıktı.

Leslie ertesi gün bize gelmedi, bir sonraki gün de. İlk gün Marie geldi, Leslie'nin, Yorkshire'da kurulan yeni maden ocaklarına bakmaya gittiğini ve birkaç hafta buralarda olmayacağını söyledi. Kuzeye yaptığı bu iş seyahatleri oldukça sık gerçekleşen bir durumdu. Bay Tempest'ın yöneticisi ve baş hissedarı olduğu şirket, yaşadığımız bölgedeki maden yataklarının tükenmek üzere olması veya kazanç sağlamaması durumunda, diğer bölgelerde yeni maden ocakları kuruyordu. Yeni maden ocaklarını denetlemek daha rahat olur diyerek, evlendiği zaman Leslie'nin Yorkshire'a yerleşmesi gerektiğini söylemişti babası. Leslie ilk önce bunu reddetse de daha sonra öyle olması gerektiği görüşüne onay verir oldu.

Leslie'nin şehir dışında kaldığı süre boyunca Lettie keyifsizdi ve etrafındakilere ters davranıyordu. Ne George'dan söz ediyordu ne de ailesinden. Doğrusunu söylemek gerekirse, olabildiğine kibirli ve bir hanımefendi havasında takılıyordu.

Leslie'nin yokluğunun dördüncü akşamında bahçedeydik. Ağaçlar, "neşeli yapraklarının gösterisini sunuyordu izleyenlerine." Annem bahçenin ortasındaydı ve ayıkulağı çiçeklerinin ışık görmeyen tarafında kalan solgun kısımlarını ayıklıyordu ya da toprağı yabani otlardan temizliyordu. Ardıçkuşlarının ötüşmeleri yükseliyordu her taraftan. Artık gün ışığını iyice almaya başlayan çin gülleri de kırmızı kırmızı serpilivermişti. Beyaz kiraz çiçekleri

püskülleri ise rüzgârla dans eder gibi sallanıyordu.

Lettie, çimlerin üstünde dolanıp çingülü koparırken, "Canım sıkılıyor anne," dedi. "Ne yapsam ki? Yapacak bir şey yok."

"İyi tamam da kızım ne yapmak istiyorsun peki? Sabahtan beri oflayıp pufluyorsun. Git birileriyle buluş."

"Eberwich çok uzak buradan."

"Uzak mı? O zaman daha yakın bir yere git."

Sıkıntıdan içi içini yiyordu Lettie'nin.

"Sıkıntıdan patlıyorum," dedi, "Daha önce hiç bugünkü kadar saçma sapan bir gün geçirdiğimi hatırlamıyorum. Keşke şu her tarafa uzak deliğe tıkılı kalmamış olsaydık, keşke merkeze yakın bir yerde yaşıyor olsaydık. Hayatımdaki bütün eğlencemin iki üç kişiye bağlı olmasına sinir oluyorum."

"Yapabileceğim bir şey yok tatlım, bir çaresine bakmalısın."

"İyi de burada ne yapabilirim ki? Hiçbir şey yapamam."

"Ben uyumaya gidiyorum."

"İşte bunu yapmam, zaten bütün günümü mahvetmiş olmanın aptallığı var üzerimde. Kendimi o kadar da çaresiz bir duruma sokmam."

"İyi peki, sen bilirsin madem. Ne halin varsa gör."

"Off, niye konuşuyorum ki seninle..." Lettie, arkasını döndü ve hanımelini andıran bitkiye doğru gidip çiçekteki taneleri koparmaya başladı. Akşam boyunca, orada öylece bütün taneleri boş boş koparacağını sanıyordum. Birdenbire kımıldamadan durdu. Tepeden aşağı Nethermere'e doğru hızla gelen bir motorlu araba sesi duyuluyordu. Ben de sese kulak verdim. Bize doğru gelirken motorun arada bir değişen sesinden, onun ufak tefek yokuşlar çıkıp indiğini anlayabiliyordum. Sesle birlikte ağaçların arasından süzülüp bize doğru gelen toz bulutunu görüyorduk şimdi

de. Lettie, kafasını iyice kaldırıp sese anlam vermeye çalışıyordu. Arabanın o hızla Nethermere yakınlarına varmasının ardından, çıkardığı ses azaldı. Sonrasında da hafif fren sesleri yükseldi ve daha sonra motorun sesi iyice azaldı. Motorun çıkardığı titrek ses, korucu kulübesinin bulunduğu taraftan geliyordu, şimdi de gaza basıp ormanın içinden bize doğru yönelmişti sanki. Lettie meraktan kızaran yanakları ve heyecanlı bakışlarıyla, geleni bekliyordu. Bahçedeki çimenlik ile evin önündeki çakıllı alan arasında duran çalılıklara doğru gidip, gelenin kim olduğuna baktı. Bir araba ağaçların arasından hızla çıkıverdi. Leslie'nin şirket işlerinde kullandığı, iyice tozlanmış ufak arabaydı bu. Leslie ani bir fren yaptı ve evin tam önünde durdu. Arabadan indi. Uzun yol kat etmekten kasılmış ve başı dönmüş olsa gerek, biraz yalpaladı yürürken. Üstü başı tozlanmıştı.

Lettie, "Leslie!" diyerek ona seslendi ve ona doğru koştu. Leslie'nin Lettie'yi kucaklaması ile bir toz bulutu yükseldi. Lettie'yi öptü. Bir an için harika bir görüntü sergilemişlerdi. Lettie, Leslie'nin yüzüne baktı, sonrasında da Leslie'nin elindeki kirli araba gözlüklerini almaya yeltendi. Bir süre Leslie'yi izledikten sonra tekrar bir öpücük kondurdu yüzüne ve sevecen bir ses tonu ile dedi ki:

"Tatlım, titriyorsun."

"Yolculuktandır. Aralıksız sürdüm buraya kadar."

Lettie başka bir söz etmeden eve buyur etti.

"Betin benzin atmış, şöyle uzanıver koltuğa. Tozu takma kafana. Ben de gidip Cyril'in kabanlarından birini getireyim sana. Anneciğim, kilometrelerce yolu hiç durmadan arabayla gelmiş, uzanmasına yardımcı ol."

Lettie koşup bir örtü ve yastık getirerek Leslie'yi koltuğa yatırdı. Sonra, ayağındaki botları çıkarıp terlik giydirdi. Leslie yorgunluktan ve heyecandan bembeyaz olmuş halde öylece uzanarak Lettie'yi izledi.

"Umarım, çabucak kendime gelirim. Yollar hâlâ üstü-

me üstüme geliyormuş gibi hissediyorum," dedi.

"Acelen neydi bu kadar?"

"Gelmesem, acele etmesem çıldıracakmışım gibi hissediyordum. Aklım hep sendeydi; sana en son söylediklerim ve yaptıklarım hiç aklımdan çıkmadı."

Lettie kibarca gülümsedi Leslie'ye. Lettie'ye bakarak geçirdiği her an, onu iyileştiriyor gibiydi.

"Neyse ki saçma şeyler yapmadım. Sana öyle dediğim andan beri delirmiş gibiyim. Ah Lettie, ne aptalım, zavallının tekiyim ben, kendimi parçalayabilirdim sinirimden. O andan itibaren kendime öfkelenmekten, sövüp saymaktan başka bir şey yapmadım. Kendimi o cehennemden kurtulmuş gibi hissediyorum şu an. Sana dediklerim yüzünden bana sırtını dönmediğin için Lettie, sana ne kadar minnettarım bilemezsin."

Lettie, Leslie'nin alnına düşen saçları okşadı, başına masum bir öpücük kondurdu. Şefkat dolu dokunuşları, duygusal yaklaşımı; bunların hepsi, Lettie'nin kabul etmeyeceği fakat bol keseden sevecenlik göstererek bastırmak durumunda olduğu bir vicdan azabıydı. Leslie, Lettie'yi kendine doğru çekti ve karanlık iyice çökene kadar uzunca bir süre öyle sessizce kaldılar.

Annemin yan odada yankılanan sesi rahatsız etmiş olacak ki, Lettie ayağa kalktı ve sonrasında Leslie de kalktı koltuktan.

"Sanırım," dedi Leslie, "eve gidip yıkansam ve üstümü değişsem iyi olacak ama işte," diyerek aslında gitmek istemediğini gösteren bir ses tonuyla devam etti, "sabah da işe geri dönmeliyim, ne diyecekler bilmiyorum."

"Boş ver," dedi Lettie, "burada yıkanabilirsin..."

"Ama bu kıyafetlerimi de değiştirmeliyim ve de duş alsam iyi olacak."

"Duş alırsın. Cyril'in kıyafetlerinden bir şeyler ayarlarız sana, su da sıcak. Akşam yemeğine de kalırsın..."

"Gideceksem erken çıkmak durumundayım yoksa bu hoşlarına gitmez. Gitmiş olmamın bir anlamı olmaz. Önümüzdeki pazartesi veya salı orada olmamı bekliyorlar—"

"Tamam, burada kalırsın o zaman, bunu bilmelerine de gerek yok."

Bir işler çeviren çocuk edasıyla birbirlerine gülen gözlerle baktılar.

"Ama annen ne der! Yok, ben gideyim."

"Pek sorun etmeyecektir."

"Ama..."

"Bir gidip sorayım."

Leslie, Lettie'nin istediğinden çok daha fazla istiyordu kalmayı, yine de Leslie'nin inadını kıran Lettie'ydi; kalmaya dünden razı Leslie'yi de ikna etmişti sonunda.

Annem kaşlarını kaldırdı ve sessizce dedi ki:

"Eve gitse daha iyi olur. Akıl var mantık var."

"Ama zor duruma girecek, onlara şey demek zorunda kalacak... Bir düşün! Nihayetinde benim yüzümden öyle oldu. Bu kadar çabuk karar verme, acımasız davranma bayan namus bekçisi."

"Bunun hoşgörüsüzlükle ya da namus bekçisi olmakla bir alakası yok."

Lettie, inceden inceye annesinin bu tavrına tepkisini göstererek, "Off, Bayan Namus Bekçisi! Her şeye karış zaten sen!" diye bağırdı.

Annem, Lettie'nin bu tavrına hafiften sinirlenerek, "İyi madem istiyorsa kalsın," dedi.

"Anlaşıldı, Annişkom. Rahat ol bir, Tanrı aşkına!"

Lettie, annesinin yine de bu isteksiz tavrından dolayı duyduğu buruklukla odadan çıktı; ama sonuç olarak Leslie o gün orada kaldı.

Lettie hemen kendi odasına çıkıp kendine çekidüzen vermeye, süslenip püslenmeye koyuldu; o arada da Rebecca elinde sıcak su şişeleri ve temiz yatak örtüleriyle aşağıya

doğru koşuşturuyordu. Lettie alelacele, zamanında bana aldığı fırçalardan en güzelini alıp bir kenara koydu; en ince, en kaliteli pazen kumaştan pijamamı bulup getirdi. Arada bakınırken bir de yeni bir diş fırçası buldu; gömleklerim, mendillerim ve iç çamaşırlarımı da önüme yığıp içlerinden hangilerini ona verebileceğimi sordu. Büsbütün şaşırıp kalmıştım. Hatta belki de onun bu tuhaf düşüncesizliğine ve vesvesesine bir nebze sinirlenmiştim.

Leslie akşam yemeğine indiğinde duş almış, iyice temizlenmiş ve pırıl pırıl olmuştu. İştahla yemeğini yedi; hiç yabancılık çekmemişe benziyor, kendi evinde gibi davranıyordu. Birkaç saat önceki halinden de eser kalmamış, kendine gelmişti tekrardan. Yine eski, kendinden emin tavırlara ve o farklı havasına bürünmüştü. Şu ankinden daha yakışıklı, daha çekici göründüğü bir anı hatırlamıyorum. Kelimelerini, gülüşünü, hareketlerini güzelleştiren samimi bir coşku vardı üzerinde; ortamın odak noktasıydı, samimiyetinden memnuniyet duyuyorduk. Lakin annem sert tutumundan taviz vermiyordu. Yemeğini yemesinin ardından, yan odada tamamlaması gereken bir mektubunun olduğunu söyleyerek ve muhtemelen bu gece bir daha karşılaşmayacaklarını düşünerek Leslie'ye iyi geceler dileyip sofradan kalktı. Bu küçük soğuk hadisenin etkisi hiç sürmedi bile denenebilir. Leslie konuşmaya devam etti; öncekinden daha neşeli kahkahalar atmaya başladı. Konuşurkenki vücut hareketleri, başını hafifçe arkaya doğru atması, göğsünü gere gere jest ve mimiklerde bulunması ve kaslı fiziğinin zarafeti ile oldukça etkileyiciydi. Odadan çıkıp onları yalnız bıraktığımda piyano başındaydılar. Leslie oturmuş, ellerini omuzlarına koyan Lettie'ye gözünü kırpmadan bakarak piyano çalarmış gibi yapıyordu.

Leslie sabah erken kalkmış, aşağıda arabasıyla uğraşıyordu, saat altı gibiydi. Aşağı indiğimde Leslie'yi meşgul ve sakin bir halde buldum.

Leslie, "Galiba çok gürültü yaptım," dedi, "ama erkenden yola çıkmalıyım."

Rebecca'nın kahvaltı hazırlamasıyla, Leslie ile ben karşılıklı bir kahvaltı yapmış olduk. Leslie oldukça durgun ve sessizdi.

"Lettie neden acaba, erken kalkıp sana kahvaltıda eşlik etmedi ki? Sabahın erken saatlerinin kusursuzluğuna; duruluğuna, umut verici kokusuna ve benzerine tapan biridir kendisi halbuki," dedim.

Gergin gergin ekmeğini iki parçaya böldü ve telaşla biraz kahve içti. Yutkunurken boğazından sesler geliyordu aceleden.

Bıyıklarını hızlı hızlı silerek, "Onun için daha çok erken olsa gerek," diye cevap verdi. Yine de bir kulağı Lettie'deydi. Lettie'nin yatak odası, tam da Rebecca'nın kahvaltı sofrasını kurduğu çalışma odasının üstündeydi. Yemeğini yerken ara sıra çatal ve bıçağını bir süre oynatmadan yukarıyı dinliyor, daha sonra yemeğine yemeğe devam ediyordu.

Peçetesini dizlerinin üstünden alıp masaya bıraktığında kapı açıldı. Ne yapacağını şaşırıp birden yüzünü başka bir tarafa çevirdi. Kapıdaki annemdi. Leslie'ye seslendi. Kapıdakinin annem olduğunu anlayınca Leslie, yarı rahatlama, yarı hayal kırıklığıyla kaşlarını hafiften çattı.

Leslie, "Artık gitmeliyim," dedi "her şey için teşekkür ederim, anne."

"Bu ne acele böyle. Lettie'nin de neden aşağı inmediğini merak ediyorum. Yataktan da kalktı, biliyorum."

Leslie, "Evet ben de biliyorum," diye cevap verdi. "tıkırtılar geliyor odasından. Belki de giyiniyordur. Çıkmalıyım ben artık."

"Dur çağırayım."

"Yok yok, rahatsız etmeyin kendisini. İsteseydi gelirdi..."

Yine de annem merdivenlerin eşiğine gelip Lettie'ye seslendi.

"Lettie, Lettie! Leslie gidiyor."

Lettie, "Tamam," dedi ve dakikasında merdivenlerden aşağı indi. Siyah bir elbise giymişti, oldukça ciddi görünüyordu, yüzü de biraz solgundu. Gözlerini bizlerden kaçırıyordu.

Yanak yanağa gelip, "Hoşça kal," dedi Lettie. Leslie de onu öpüp, "Hoşça kal, aşkım" diyerek mırıldandı.

Leslie, bahçe girişinde bir süre bekledi ve Lettie'ye manidar bir bakış attı. Lettie, bakışlarını başka bir yöne çevirmiş, solgun ve donuk bir yüz ifadesiyle altdudağını ısırarak öylece duruyordu. Leslie karşılıksız kalan bakışlarının burukluğuyla hızla başını çevirerek arabasına yöneldi, motorunu çalıştırdı, bindi ve basıp gitti.

Lettie uzunca bir süre durduğu yerde, anlamsızca dalıp gitti uzaklara. Daha sonra kahvaltıya oturdu, kafasını kaldırmayıp yüzünü gizleyerek çatalıyla önündeki yemekle oynayıp durdu.

Leslie daha bir saat geçmemişti ki almayı unuttuğu bir şeyler olduğu bahanesiyle geri geldi. Hızla üst kata çıktı, Lettie'nin içeride olduğu odaya girmekte biraz tereddüt ettikten sonra içeri girdi.

"Geri gelmek zorunda kaldım," dedi.

Lettie başını kaldırdı ve bakışlarını ona bakmadan pencerenin dışına çevirdi. Yüzü kızarmıştı.

Lettie, "Ne unuttun?" diye sordu.

"Sigara kutumu almayı unutmuşum," dedi.

Anlamsız bir sessizlik sarmıştı odayı.

Leslie, "Hemen çıkacağım ama," diyerek de ekledi.

"Evet, tabii," diyerek cevap verdi Lettie.

Kısa bir sessizliğin daha ardından, Leslie dedi ki:

"Biraz yürüyelim mi patikadan aşağıya doğru?"

Lettie cevap vermeden ayağa kalktı. Leslie şalı alıp

özenle Lettie'nin boynuna sardı. Sesini çıkarmadı Lettie. Tek kelime etmeden, bahçeden aşağı yürüdüler.

Leslie titrek bir sesle, "Bana kızgın... kızgın mısın?" dedi kekeleye kekeleye.

Birdenbire gözleri doldu Lettie'nin.

Leslie'nin yüzüne bakmadan, "Neden geri geldin?" dedi Lettie. Leslie, Lettie'ye baktı.

Duraksaya duraksaya, "Bana kızgın olduğunu biliyorum ve..." dedi.

Cümlesini bitirmesini beklemeden, "Neden yoluna devam etmedin?" dedi Lettie. Leslie başını eğdi ve bir şey demedi.

Daha sonra Leslie, "Neden, anlayamıyorum, neden aramızda bir sorun teşkil edilor bu durum, Lettie,? dedi. Lettie bunun üzerine nefretle geri çekildi ve kendi eline baktıktan sonra ellerini eteğine bastırdı.

"Boğazım düğüm düğüm zar zor... Ellerim, kendi ellerimin beni inkâr etmesine sebep oluyorsun," dedi.

Leslie, Lettie'nin eteğinin kıvrımlarına hâlâ bastırmakta olduğu yumruğuna baktı.

"Ama," diyerek başladı sözlerine, sıkkın sıkkın.

Lettie, kısık ama heyecanlı bir ses tonuyla, "Diyorum ya sana işte, kendi ellerimi görmeye tahammül edemiyorum."

"Ama hiç şüphesiz Lettie, öyle düşünmene gerek yok, tabii eğer birbirimizi seviyorsak..."

Lettie, olanların etkisiyle oldukça sarsılmış görünüyordu. Leslie, ne yapacağını bilmeyen, içler acısı bir halde bekledi.

"Evleneceğiz yakında," diyerek devam etti Leslie daha sonra, her şeyin yolunda olduğunu göstermeye çalışarak.

Silkindi, sonrasında da sesini iyice yükseltti:

"Niye çekip gitmiyorsun? Ne diye geri geldin?"

"Gitmeden önce öpecek misin?" dedi Leslie.

Leslie'ye hiç bakmadan öylece durdu Lettie ve cevap vermedi. İyice kafası allak bullak olan Leslie kaşlarını çattı.

"Lettie!" dedi.

Lettie kımıldamadı, cevap da vermedi, yüzünü iyice çevirdi, Leslie artık onun sadece çenesinin ucunu görebiliyordu. Bir süre bekledikten sonra sinirlendi, hızlıca arabasına döndü, motorunu çalıştırdı ve hızlıca ağaçların arasına girip gözden kayboluverdi.

IV.

AĞLAMAYA HAZIR OLDUĞUNDA ÖP

Leslie'nin gelişinden sonraki pazardı. Çok kötü bir hafta geçirmiştik, herkes sessiz ve mutsuzdu.

Bahar mevsimi gelmişti gelmesine ama hiçbirimiz baharın o alışılageldik coşkusunu tadamamıştık. Daha sonra düşündüm de, güneşin kavak ağacı yapraklarına çarpan kan kırmızısı asaleti ile aniden koyu kızıl bir ışıldamaya bürünen ardı sıra dizilmiş ağaçlar geldi gözümün önüne. Göl kenarındaki kuğu yumurtalarının olduğu yerde bulunan uzun kayık kızaklarını ve kayıkhanenin yosun tutmuş ahşap duvarlarına sırtını dayayan fulyaları anımsadım. Her şeyin; yosunun, nergislerin, suyun, karaağaç tomurcuklarından düşen pembe çentiklerle süslendiği geldi aklıma. Çınar dallarının arasından geçip ikindi vakti göğün aldığı renge inat, gümüşi bir griye dönüşen çakaleriği çiçeklerini izlemeye koyulmuştum, fakat bu manzaranın heyecanını yaşayamamıştım. Kötü geçmiş bir haftadan sonra aklımda hiç canlı ilkbahar manzaraları kalmamıştı.

Pazar akşamıydı, çaydan hemen sonra Lettie bir hışımla, dedi ki:

"Benimle Strelley Değirmeni'ne gel."

Şaşırdım ama sorgulamadan tamam dedim. Kapı eşiğindeyken çene çalan kızların sesi geliyordu, derken Alice'le karşılaştık.

"Merhaba Sybil, aşk böceğim, Merhaba Lettie! Gelin hadi, bakın tanrıçalar bir araya geldi. Hadi gelin de yalancı çıkarmayın beni. Sen Juno'sun ve bu da Meg; Venüs o. Ve ben de kimim sizce, söyleyin hadi, ne dedin Sybil, tatlım, Minerva mıyım? O zaman sen Minerva ol madem! Paris, acele et hadi. Bizimle yürüyüşe gelmek için pazar kıyafetlerini giyiyor. Hazırlanması ne kadar sürer! Heyecana hazır olun, Meg. Hadi Lettie, kendini beğenmiş, kibirli havana bürün, ben de zekiyi oynayacağım. Kravatını takmasına yardımcı olmamı ister mi ki acaba, merak ediyorum. Ov, mükemmel! Şu koltuk örtüsünü de nerden buldun?"

George kravatından bahsederek, "Nottingham'dan aldım, beğenmedin mi?" dedi. "Merhaba Lettie, gelmişsin."

"Evet, tanrıçalar bir araya geliyormuş dediler, ben de geldim. Elmanı da getirdin mi? Getirdiysen ver bakalım," dedi Alice.

"Ne elması?"

"Oh, Lum, bilgeliği! Paris'in elması, seçilmeye geldiğimizi görmüyor musun?"

"Ha tamam da benim hiç elmam yok ki, benimkini yedim ben."

"Al işte düz mantık, bir haftadır kaynayan magnezya gibisin. Peki, hepimizi kiliseye götürecek misin?"

"Gitmek istiyorsanız."

"Hadi gidelim o zaman. 'Aşk Yuvası' nerede? Lettie, baksana nasıl da şaşkına dönmüş. Çok üzgün duruyor, zavallı kız. Aşkta şansı iyi gitmiyor senin gibi."

George,"Aşk mı dedin?" dedi.

"Evet, öyle dedim, değil mi Meg? Sen de 'aşk' diyor-

sun, değil mi?"

İyice kızaran ve utanan Meg, "Aşkın ne ifade ettiğini bilmiyorum," diyerek güldü.

"'*Amor est titillatio*'—'Aşk, gönlü hoş tutmaktır', işte aşk budur, öyle değil mi Sybil?"

"Nerden bileyim."

"Tabii ki. Bu işi kızlara bırak. Aşktan anlayan Lettie'nin nasıl göründüğüne bir bak. Lettie, ne kadar vakursun sen."

Kravatının üstünden, "Aşk bu," dedi George.

"İddia ediyorum, aşk '*degustasse sat est*', değil mi Lettie? 'Bir kere tadına bakmak yeterlidir', 'Canı ilk yananın canı çıksın.' Hangisini istersin? Ama öncesinde, Georgie, tatlım, bizi kiliseye tek tek mi alacaksın yoksa hepimizi birden mi?"

George, "Nasıl yapalım istersin Meg?" diye sordu.

"Benim için fark etmez."

"Peki ya senin için fark eder mi, Lettie?"

"Ben kiliseye gitmeyeceğim."

Emily kızmış olacak ki; "Hadi şöyle bir tur atalım seninle, hadi kalk," dedi. Bu saçmalık, Emily'nin keyfini kaçırmıştı.

"Buyurun bakalım Syb, yapılması gerekenleri biliyorsun. Gözümü arkada bırakma," diyerek söylendi, Alice.

Emily kaşlarını çattı, sinirden parmağını ısırıyordu.

"Hadi ama Georgie. Terazi kefelerinin birbirine baskın gelmesine sebep olan o parmak gibisin. Hangi taraftasın?"

George ne Meg'e ne de Lettie'ye bakarak, gülümseyip, "Ağır olan," dedi.

"O zaman Meg," diye bağırdı Alice. "Ov, biraz balıketli olsaymışım keşke. Pem'e karşı Syb'in yanında hiç şansım yok."

Emily öfkeden deliye dönmüştü. Meg'in yüzü kızardı, çok utanmıştı. Lettie o ilk hissettiği öfkenin etkisinden

sıyrılarak gülümsemeye çalışıyordu.

Sonrasında üçer kişilik iki grup şeklinde yürüyüşe çıktık.

Ne yazık ki, havanın da güzel olmasıyla, avare insanlar yollarda kol geziyorlardı: Pireli köpeklerini takip eden, rengi solmuş pantolonlar ve parlak siyah paltolar giymiş üç dört kişilik erkek grupları. İşleri güçleri olmayan, kamburunu çıkararak yürüyen genç adamlardı bunlar, genelde sessiz ama arada sırada birtakım meseleler üzerinde kısa kısa kaba saba konuşuyorlardı. Bir de uzun paltolarıyla, bir kocaya yaraşır şekilde şıkır şıkır sesler çıkaran bebek arabasını sürüyerek yürüyen centilmen erkekler vardı. Bu erkeklerin kulağını ailenin küçük fertlerinin etrafında fır döndüğü iyi giyimli eşleri çekmiş olurdu. Bazen, aralarında mesafe bırakarak yürüyen ve birbirini yadsıyan bir çift gözüküyordu. Arada bir de, şık görünen beyaz bir elbise giymiş sarı saçlı iki çocuklu anne ve hemen yanında, giydiği takım elbiseyle rahat edemeyip sağını solunu çekiştiren bir babayla, edalı bir şekilde yürüyordu.

Tüm bunlara tahammül edebilmenin yolu, alakasız alakasız gevezelik etmekti. George, arkada muhabbete çoktan başlamıştı bile, kuzular hakkında uzun uzadıya konuşup yavruların nasıl yetiştirilmesi gerektiğini anlatarak rahatça bunu başarmış görünüyordu. Bir ara Meg söze girdi:

"Aaa, kapkara değiller mi! Bacanın içinden çıkmış gibiler. Bunlar gibisini daha önce hiç görmemiştim." George, iki kuzuyu nasıl biberonla beslediğinden ve kuzulara nasıl annelik ettiğinden bahsederek Meg'in beğenisini kazanıyordu. Daha sonra konuşmaya bağladığı çizgiden ayrılmadan, kızkuşlarının nasıl ciyakladıklarından ve yaralanmış gibi öttüklerinden bahsederek devam etti konuşmasına. "Düşünsene bir!" Sonrasında da toprağı sürerken bir çift yumurtayla karşılaştığını, onları oradan kaldırıp götürür-

ken annelerinin de onun peşinden geldiğini ve elindeki bel ile ona yaklaşmasına rağmen anne kuşun hareket etmeden George gidene kadar kendisini izlediğini anlattı. "Anne kuş, gayet biliyor seni. Kimlerin ona zarar verip vermeyeceğini kesinlikle biliyor..." dedi Meg.

"Evet, öyle," dedi George, "yanından geçip giderken, anne kuşun küçük parlak gözleri sana bir şeyler anlatır gibi oluyor."

Meg, sevecen bir ses tonuyla, "Çok şirin birer minik hayvan olduklarını düşünüyorum, sence de öyle değiller mi, Lettie?" dedi.

Lettie umursamaz bir tavırla başını sallayıp geçiştirdi.

Tepelere doğru yürüdük, sonra da Greymede tarafına doğru gittik. Meg artık büyükannesinin yanma, eve gitmesi gerektiğini söyledi. George da Meg'i arayacağını ve bir iki saate tekraran yanına uğrayacağını söyleyerek onu uğurladı.

Hanım kız, üzgün ayrılmasına rağmen mırın kırın etmedi. Alice'i de bir arkadaşla birlikte bıraktık ve kilise ayini sonrası çıkan cemaatle yolumuz kesişmesin diye de Selsby tarafından eve doğru hızlı adımlarla yürüdük.

Selsby üzerinden eve doğru yürüdüğünüzde, günbatımı deryasında sivrilen, kararmış, fakat hoş bir görüntüye sahip bacaların ve gün ışığının ağırlığıyla aşınmış çatıların manzarasıyla, maden ocağı batınızda görünür. Bu yüksek binaların hemen dibinde, gölgeymiş gibi duran bir dizi de ev uzanır boylu boyunca.

"Biliyor musun Cyril," dedi Emily, "gidip Bayan Annable'ı, yani korucunun karısını ziyaret etmek istiyordum, ama Bonsart Sıra Evleri'ne taşınmışlar. Ne kötü! Çocuklar, okula hiç gidemediler, kelimelerle anlatılamayacak kadar kötü bir durum bu."

"Neden oraya yerleşmiş?" diye sordum.

"Galiba toprak sahibi kulübeyi almak istemiş, o da

kendi rızasıyla çıkıp oraya yerleşmiş. Yaşadıkları hayatı düşünmesi bile gerçekten çok üzüyor insanı!"

"Peki, neden gidip ziyaret etmedin şimdiye kadar?"

Cümlesini tamamlayamayarak kekeleye kekeleye, "Bilmiyorum, yeltendim ama işte..." dedi Emily.

"Ayakların varmadı, cesaret edemedin?"

"Belki de öyledir, gider miydin sen?"

"Peh, hadi şimdi gidelim! Biraz zaman geçirir, döneriz."

"Hayır, gitmem ben," diyerek sert şekilde cevap verdi.

"Hadi ama ya, kestirme yoldan gideceğiz. Gidelim hadi, Lettie."

Lettie, sert bir tavırla "Hayır!" dedi.

"Peki, madem," dedi George. "Seni eve bırakayım."

Bunun da Lettie'yi tatmin ettiği söylenemezdi.

"Ne yapmaya çalıştığını anlamıyorum Cyril," dedi Lettie, "bir pazar akşamındayız, isteyen istediği yere gider, ben eve gitmek istiyorum."

"İyi tamam, git o zaman. Emily seninle gelsin."

"Hayır," diye bağırdı Emily daha sonra, "gidip onu görmeyeceğimi mi sanıyorsunuz?"

Omuz silktim, George da bıyıklarını burmaktaydı.

"İyi madem, umurumda değil," dedi Lettie. Biz de kestirme yola doğru yöneldik, tek sıra halinde.

Maden ocağının bulunduğu tepenin yamacındaki derme çatma evlere yaklaşmıştık. Her yer duman isi içindeydi. Evler sırt sırtaydı ve var olan tek giriş, kül çukurları sırasına bakan, siyah benekli otlarla kaplı bir ön bahçedendi. Yol; duman isi tortusu, kömür tozu ve yanmış kömür artıkları ile döşenmiş gibiydi.

Bu ardı sıra dizilen evlerin araları, kadınlar ve çocuklarla doluydu hep; dağınık saçlar, çıplak kollar, beyaz mutfak önlükleri ve kara bir pazar gününün dantelli elbiseleri.

Bir iki adam, dizleri üstüne eğilmiş, duvar dibinde şakalaşıyor; kadınlar ise en uçtaki evin çatısına doğru el sallıyor ve bağırıp çağırıyorlardı.

Emily ve Lettie peşimizden gelmişler.

"Hey şuraya bakın, şu bizim kerata, Sam!" dedi George.

Evet, ta kendisi, çatıda, en kenardaki bacanın üstüne oturmuş olan bizim küçük şeytan; paltosuz, kazağının kolları manşetlerinden yırtık pırtıktı. Parlak, kızıl kafasından tanıdım hemen. Ayağa kalktı, çıplak ayakları kiremitlere yapışmış gibiydi, sonrasında sesi iyice duyulabilsin diye parmaklarını üstdudağının üstünde tutarak bağırmaya başladı. Onun çatıdaki bu hali, aniden bütün kalabalığın tedirgin bir şekilde oraya toplanmasına ve kadınların tekrar çığlık atmasına neden oldu. O ara neredeyse dengesini kaybedip düşecekti ki aniden oturuverdi Sam.

Taşra polisi hızla olay yerinde geldi; üniformasının içinde kaybolan, tığ gibi bir adamdı. Bu curcunanın sebebini sordu.

Parlak, kahverengi ve şaşı gözlü, yanağında doğum lekesi olan bir kadın öne atıldı aniden ve polis memurunun eldivenlerine yapıştı. "Tutuklayın onu, alın götürün, eşek sudan gelinciye kadar dövün," diye bağırıp çağırdı.

Sıska polis memuru, eline yapışan kadını silkerek az öteye itti ve sorunun ne olduğunu öğrenmek istedi.

"Çürük patates gibi ayağımın altına alıp ezicem onu, hele bir elime geçsin, hele bir geçsin. İyi kalpli insanların yaşadığı yerde yaşatmıcam seni, hırsızlık yapmak ha! Seni arsız küçük şeytan seni..." diye diye devam etti kadın.

"İyi de anlat be kadın n'oldu!" diyerek söze girdi zayıf polis memuru, "Ne yaptı bu çocuk?"

"Yukarda dursun! Şu yukarda duran var ya, bırakın ben onu aşağı indirene kadar kalsın orda. Seni üçkâğıtçı..."

Sam, kadının bu tepkisine iyice sinirlenmiş olacak ki

dürüst kişiliğini bir yana bırakıp ona öfke duymaya başlamıştı, Lettie ve Emily dehşete düşmüşlerdi bu durum karşısında.

Annesi yatak odası penceresinden başını çıkardı dışarı. Beyhude bir çabayla Sam'e bakmaya çalışarak pencerenin çerçevesine tutundu ve boynunu pencereden uzattı. Kendini helak etmişti, solgun yüzündeki kuruyan gözyaşlarının izleri kaybolmamıştı hâlâ. Pencere çerçevesine tutunarak daha da yukarı, başının üstündeki su oluğuna uzanmaya çalıştı; neredeyse yere düşecek diye endişelenmiştim.

Küllerin döküldüğü geniş çukuru çevreleyen duvara çömelmiş oturan adamlar gülerek dediler ki:

"Yapış ensesine koçum, görmüyor musun şunları, yapıştır bir tane!" Sonrasında da kadının acıklı sesi duyuldu: "Aşağı in yavrum, hadi. Bak annen de öyle diyor.Sam — Sam —Sam!" diyerek sesini yükseltti olabildiğince.

Aşağıdaki zekiler, "Sammy, Sammy, anneciğine koş," diyerek dalga geçiyordu.

"Üzme anneni yavrum, hadi, aşağı in."

Sam, aşağıdaki kalabalığa ve altından annesinin sesinin geldiği saçaklara baktı. Ağlamaklı bir yüz ifadesi vardı. Saçlarını, demirden bir tarakla arkadan tutturmuş çok zayıf bir kadın, "Karanlık da iyice çöküyor, in de gör bak bakalım ne oluyor," diye bağırdı. Doğum lekesi olan şaşı kadın da destekledi bu dediklerini ve Sam'e hakaret etmeye devam etti. Haylaz çocuk, ani bir öfkeyle kireçli harçla avucunu doldurdu ve demir taraklı kadına doğru fırlattı. Kadının saçları isabet eden kireçli harç parçaları yüzünden dağıldı, ortalık tam ana baba günüydü. Polis memuru —merak ediyorum da o üniformanın altında daha ne kadar cılız bir vücut olabilirdi ki bundan öte— da zıvanadan çıktı ve süpürgeotunu andıran bıyıklarının altından yetkili kişi edalarıyla emirler yağdırırcasına sağa sola bağıra bağı-

ra yumruklarını savurmaya başladı:

"Öyleyse daha fazla düşünmeye gerek yok, indirelim şu çocuğu da bitsin şu gürültü patırtı!"

Çocuk, çatının en ucundan aşağı doğru yavaş yavaş inmeye çalıştı ama düşme korkusuyla kendini çatının diğer tarafına attı. Haylaz çocuklar bağıra bağıra hemen evin diğer tarafına yöneldiler ve tuğlalardan artakalan kızıl parçaları yerden alıp, çatıya fırlatmaya başladılar. Sam bacanın hemen yanına büzülüverdi.

Küçük şeytanlardan biri, "Vurdum onu!" diye bağırdı, "Vurdum onu! Ha ha yine vurdum!"

Kadınları ve polis memurunu olay yerinden uzaklaştıran bir taş yağmuru başladı sonrasında. Sam'in annesi evinden çıktı ve taş atanların üstüne yürüdü. Birini yakalayıp yere fırlattı. Diğerleri aniden kadına döndü ve onu da taş yağmuruna tutmaya başladı. Daha sonra George, polis memuru ve ben, zavallı kadıncağızın yanına koştuk. On dört-on beş yaşlarında iki çocuğu yakaladık, polis memuru da ikisini sürükleye sürükleye götürdü. Diğerleri de hemen tüydü.

Olay yerine geri döndüğümüzde bir de baktık ki Sam yok olmuş.

Şaşı kadın, "Sıvışıp gitti!" diyerek bir çığlık kopardı. "Ama bu yüzden seni içeri tıktırtmazsam ben neyim."

Tam bu sırada şapel veya kilisenin birinden çıkan bir grup misyoner, diğer uçtaki evin yakınlarındaydı, tam o anda küçük bir mızıka sesi yükseldi ve olay yeri bir kadının güçlü sesiyle inledi, sonrasında bu ses birkaç kişinin şarkıya eşlik edişiyle daha da güçlendi:

"Buralarda da güneş batarmış..."

İki mahkûmu ile birlikte polis memuru, şaşı kadın ve saçında taraklı bir tokası olan kadın dışında herkes, hemen sesin geldiği yere doğru yöneldi. Kanun adamına, "Şu iki çocuğu salıverip, diğerlerinin ne işler peşinde olduğunu

öğrenmeye koyulalım," dedim.

Daha sonra, şaşı kadından meselenin ne olduğunu anlatmasını istedim. Kelimeleri art arda sıralaya sıralaya, "Otuz yedi küfredilesi velet ve biz, şu dişi tavşanın derdindeyiz, Tanrı bilir kaç kişi daha var işin içinde, tabii dişi tavşanı alıp çoktaaan yemedilerse," diyerek cevap verdi kadın; şimdi öfkesi geçmiş, geriye somurtkan bir yüz ifadesi kalmıştı.

"Tek kelimeden bile haberdar olamayacaktık," diyerek ekledi demir taraklı, "neyse ki bizim şu kedi iyi koku alıyor."

"Eeee peki," dedim, "tavşana ne olmuş?"

"Ondan geriye bir tek derisi kaldı, görmüşler, hırsızlık vakası bu, daha çok yamyamlık."

"Ne zaman oldu bu?" dedim.

"Daha dün gece, kirli güveç çanağında, tavşanın kafasıyla sırtı vardı bir. Hemen şimdi gösterebilirim size, kanıt olsun diye kilere sakladım hepsini. Öyle olmadı mı, Martha?"

"Büyük bir kısmı duruyor orda, evet. Ama onu bir elime geçireyim var ya, boynunu ayıracağım vücudundan."

En sonunda anladım ki bizim Samuel, sarkık kulaklı dişi tavşanı, şaşı gözlü kadının barakasındaki kümesten çalmış, derisini yüzmüş, deriyi gömmüş ve daha sonra da tavşanı kendi yakalamış gibi annesine sunmuş. Dişi tavşan, Annable ailesinin pazar günü ziyafetinin ana yemeği olmuş. Yine de bir tabaklık bir şey ertesi güne kalmıştı, bu da hırsızlığın inkâr edilemez bir kanıtıydı ne yazık ki. Tavşanın sahibi, tavşanının kaçtığını sanmış. Ama bu iyi niyetli sanı, taraklı kadının, kedisinin Annable ailesinin bahçesini eşeleyip dişi tavşanın beyaz ve kahverengi derisini toprak üstüne çıkardığını görmesiyle son bulmuş ve ardından da kıyamet kopuvermişti.

Şaşı göz kadın zor sakinleştiriliyordu. Duyduğum

üzüntüyü ses tonuma da yansıtıp onun kadınlık hislerine hitap etmeye çalışarak, yakın erkek arkadaşlarımdan biriymiş edasıyla konuştum kadınla. En sonunda öfkesi yatışmış ve zavallı aileye duyduğu hislerde daha merhametli ve anaçlık kendini göstermişti. Taraklı kadının da gönlünü aldıktan sonra vermeye çekindiğim yarım kronu elbisesine sıkıştırdım. Sonrasında da güveç çanağı ve bahtsız dişi tavşanın parçacıklarını alarak George ile kızların beni beklediği dul kadının barakasına gittim.

Evde hüzünlü bir sessizlik vardı. Bayan Annable şömineyi çevreleyen yüksekçe korkulukların hemen yanındaki sallanan sandalyede oturuyordu. Bütün o telaşı akıp gitmişti yüzünden, üzgün bir ifadeyle sandalyesinde sallanıyordu. Lettie küçük bebekle ilgileniyordu, Emily de diğer çocukla. George pipo tüttürüyor ve hiçbir şey olmamış gibi davranıyordu. Küçük mutfak oldukça dağınıktı. Hiç boş bir yer yoktu. Masanın üzerinde bile elimdeki güveç çanağını koyacak yer yoktu, ben de bardakları ve içinde çay suyu kalmış maşrapaları toplayıp, bütün bu curcunaya sebep olan parçaları iyice ıslanmış kurulama bezinin üzerine koydum. Dört küçük çocuk ağlamaktan helak olmuşlardı. Odaya girdiğimde, bir tanesi masanın altında yeniden ağlamaya başlayınca ben de oynasın üstten basmalı kalemimi diye ona verdim ama kalem artık işe yaramaz haldeydi. Güveç çanağı annenin üzüntüsünü depreştirdi. Kendine hâkim olamayarak ağlamaya başladı:

"Tavşanın nasıl yakalandığını hiç düşünmedim, tavşanı avlamış da getirmiş sandım; oğluma, 'Git de şu dişi tavşanı çal,' demiş gibiyim. Öyle olmasa bile öyle göründük. Hırsızmışız gibi, ağza alınmayacak laflar ettiler bizim için. O çanağı daha yeni çıkarmıştım yenilerin arasından, taa Nottingham'dan getirmiştim, daha bizim ufaklık doğmamıştı bile..."

Minik bebek yine ağlamaya başladı daha sonra. Anne-

si hemen kalktı ve kucağına aldı onu.

"Oh gel bakalım, gel bakalım biriciğim. Annesinin kuzusu, miniğim benim. Hadi gül bakalım sen de, hadi, de bakayım miniğimin nesi varmış?" Anne bebeğini sakinleştirdi, o arada kendi de sakinleşti. Uzun bir süre sonra, "Polis de mi gitti?" dedi.

"Evet, her şey yolunda artık," dedim.

Derince bir iç çekti, onun yorgunluğunu görmek içler acısıydı.

"En büyük çocuğun kaç yaşında?" diye sordum.

"Fanny, on dört yaşında. Websters'da hizmetçi. Ondan sonra Jim geliyor, gelecek ay on üçüne girecek. Bir düşüneyim, evet, gelecek ay on üç olacak Jim. Flints'e gitti, çiftçilik yapıyor. Başka da bir şey yapamazlardı, ben de olabildiğince maden ocağına göndermemeye çalışıyorum onları. Kocam, asla maden ocağında çalışmamaları gerektiğini söylerdi."

"Sana çok da yardımcı olamıyorlar."

"Ellerinden geleni yapıyorlar. Ama zor iş her şeyi idare edebilmek. Kıt kanaat geçinmeye çalışıyoruz, olmuyor, beş şilin mal sahibine gidiyor direkt —çok zor. Kocam hayattayken durum farklıydı. Onun yerine ben ölmeliydim; çocukları büyütebildiğim söylenemez, gelişimlerine katkı sağlayamıyorum. Hemen şuracıkta ölmüş olsaydım da kocam burada olsaydı şimdi. Tahammül edemiyorum artık, her konuda o kadar becerikliydi ki eşim, elinden her iş gelirdi, beni bırakıp gitti. Tam bir beyefendi edası vardı onda, her şeyi çekip çevirebiliyordu. Keşke ben ölseydim. Huzursuz yatıyor şimdi, biliyor çünkü ne zor günler geçirdiğimi. Dün gece herkes uyuduktan sonra kapıya çıktım, maden ocağının şantiye sahasına gitti gözlerim. Bir ışık gördüm, ışığın o olduğunu biliyordum, hissediyordum çünkü dün bizim evlenme yıldönümümüzdü. Dedim ki ona 'Frank, sen misin bu Frank? Çok iyiyim ben, daha da

iyi oluyorum,' ve daha sonra gitti. Kasabanın üzerinden geçip ormanın karanlığında yok oldu. Biliyorum, o gördüğüm kendisiydi, benim kötü günler geçirdiğimi düşündüğü için içi rahat değildi."

Bir süre sonra, tekrar gelip onları ziyaret edeceğimizi ve Sam'in güvende kalması için elimizden geleni yapacağımızı söyleyerek evden çıktık.

Hava iyice kararmış, evlerdeki lambalar yakılmıştı. Maden ocağına temiz hava pompalayan vantilatör motorlarının çalışma sesini ve pervanelerin o hafif uğultusunu duyabiliyorduk.

Oldukça üzgün bir ses tonuyla, "Çok acımasızca, değil mi?" dedi Emily.

"Böyle bir kadınla evlendiği için perişan olmuştur adam," diyerek ekledi Lettie.

"Leydi Chrystabel'i bir düşün," dedim, sonrasında bir sessizlik oldu. "Sanırım tıpkı bizim gibi o da ne yaptığını bilmiyordu."

Yol ayrımına geldikleri zaman, Lettie, George'a dönerek, "Halana, Koç Hanı'na gideceğini sanıyordum," dedi.

George, "Şimdi değil, çok geç oldu artık," diyerek cevap verdi sessizce. "Bize uğrarsın, değil mi?"

"Evet," dedi Lettie.

Çiftlikte oturmuş, ekmek yiyip süt içiyorduk ve George'un babası sesinde belli belirsiz bir hüzün ve anılarla, eski evlerinden taşınacakları güne dair bir şeyler anlatıyordu. Şimdinin monotonluğunda, hep geçmişin izlerini arayan bir romantikti o. Çiftlikteki huzursuzluğun ve çocuklarının iyice büyümesinin, onu delidolu bir koşuşturmanın içine sürüklemesiyle, çabucak memnun olan, elindekiyle yetinen orta yaşlı bir adama dönüşmüş görünüyordu. Arazi meselesi üzerine kitaplar ve modern romanlar okuyordu. En sonunda da ileri derecede radikal, neredeyse sosyalist olmuştu. Zaman zaman mektupları ya-

yınlanırdı gazetelerde. Yeni bir duruşu vardı artık.

Akşam yemeğinde büyük bir ilgiyle Kanada'dan bahsetti. Onu, o ışık saçan kanlı canlı yüzünü seyretmek, cüsseli yapısına bakmak, heyecandan hop oturup hop kalkan davranışlarını izlemek bize keyif veriyordu. Onun, genç bir adamın umutlarıyla dolu olan ve sağduyuya hitap eden kelimelerini duymak bizlerde ona karşı bir sevgi uyandırıyordu. Kırk altısında, George'tan daha doğal, daha coşkulu, çok daha mutlu ve çok daha umut doluydu.

Emily onlarla gitmek istemiyordu. "Kanada'da ne yapacağım ben?" dedi ve küçük olanın "çiftlikte en ağır işleri yapan ve sonunda da, katırdan başka bir şey olmayan" biri olduğunu, kendisinin de böyle birine dönüşmek istemediğini söyledi.

"Yoo," dedi baba, nazikçe, "Mollie süt sağmayı öğrenecek ve David, ben bu işleri bırakınca işi devralacak kişi olacak. İlk zamanlar biraz sıkıntılı ve zor geçecek, ama bunun üstesinden geldiğimiz zaman bu yaptığımızın en güzel şeylerden bir tanesi olduğunu düşüneceğiz, tıpkı senin yaptığın gibi."

"Peki ya sen George?" diye sordu, Lettie.

"Ben gitmiyorum. Ne diye gideyim ki? Sonunda, uzun bir hayat dışında bir şey yok. Buradaki sıradan haziran günü gibi bir şey bu —uzun bir iş günü, yeterince hoş, iş bitince de iyi bir uyku çekiyorum —iş, uyku ve rahatlık —yarım hayat, bu yeterli değil. Eskisinden farkı ne ki? Bari kısrak Flowwer olayım."

Babası usulca ve dikkatli bir şekilde George'a baktı.

"İşte şimdi farklı görünüyor," dedi üzüntülü bir şekilde, "kendi hayatını yaşayabilirsin gibi geliyor bana. Özgür düşün, istediğin gibi hayal et, bezginliklerle kendi önünü tıkama. Sanıyorum ki devam edebilirim, bu şekilde..."

"Kendi hayatımı dolu dolu yaşayacağım, öyle umuyorum," diyerek gülümsedi George. "Hayır. Biliyor musu-

nuz?" Bu sırada Lettie'ye döndü. "Biliyor musun, çok zengin olacağım, o kadar zengin olacağım ki istediğim her şeyi yapacağım. Her yönüyle hayatı yaşamak, şehirlerin tadına varmak nasıl bir duyguymuş, görmek istiyorum. İçimde saklı kalan duyguları görmek istiyorum. Zengin olacağım ya da en azından bu yönde sağlam bir adım atacağım."

"Yahu Tanrı aşkına, nasıl becereceksin zengin olmayı?" diye sordu Emily.

"Evlenerek başlayacağım, daha sonra göreceksiniz."

Emily, küçümser bir tavırla güldü. "Başla da görelim."

Üzgün bir ifadeyle, "Zekice olmaz!" dedi babası. Sonrasında gülümseyerek, tatlı dil ve kendinden emin bir ses tonuyla, Lettie'ye dedi ki; "Ama bir iki yıla yanıma gelecek, gör bak."

"Keşke ben gelebilseydim sizinle," dedim.

"Gidebilseydin," dedi George, "ben de seninle giderdim. Ama kendim olarak değil, kendi sığırın gibi şişman ve beyinsiz bir aptala dönüşmek için gitmem."

George konuşurken, Gyp kudurmuşçasına havlamaya başladı. George'un babası kalkıp ne olduğuna bakmaya gitti, George'da peşinden. Bull teriyer cinsi Trip, havlayışıyla binaları titreterek, çabucak evden dışarı çıktı. Beyaz köpeğin hızla avludan dışarı gittiğini gördük, sonrasında da kümes merdiveninin olduğu taraftan tıkırtılar gelmeye başladı, hemen ardından da meyvelik tarafından yükselen bir çığlık duyduk.

O tarafa doğru koştuk, kum yığınının hemen yanında bir kişi vardı başı eğik, Trip de hemen üzerine çökmüş, şaşkın gözlerle onu izliyordu.

Çocuğu ayağa kaldırdım, Sam'di. Ona dokunur dokunmaz olduğu yerde debelenmeye başladı ama onu alıp eve götürdüm. Yabani bir tavşan gibi aradan sıvışmaya çalıştı, yaklaşanları tekmeliyordu, neyse ki en sonunda sakinleşti. Şömine önündeki halının üstüne bıraktım onu.

Tuhaf bir görünüşü vardı. Üzerine küçük gelen bir pantolon giymişti, ceketi de yırtık pırtıktı.

"Saldırdı mı sana?" diye sordu baba. "Acıyan bir yerin var mı?"

Çocuk cevap vermeden öylece durdu yerinde, morarmış küçük dudakları birbirine yapışmıştı, gözleri anlamsızca dalıp gitmişti bir yerlere. Emily, Sam'in önünde dizleri üstüne çöktü ve ilgisinin iyiden iyiye aşırıya kaçan bir hal aldığı tavrını ses tonuna yansıtarak dedi ki;

"Sana zarar verdi mi, hı? Söyle hadi bize, nerene zarar verdi?" Sam'e sarılmaya yeltendi ama Sam geri çekildi.

"Şuraya bakın," dedi Lettie, "işte şurası, kanıyor bakın. Git ve biraz su getir Emily ve bir parça da mendil, bez gibi bir şeyler. Hadi Sam, izin ver bakayım, yaranı saracağım. Yardımcı ol bana."

Lettie çocuğu kaldırıp üzerindeki grotesk kıyafetleri çıkardı. Trip, onun küçük bir çocuk olduğunu fark etmeden, çocuğu kalçasından ısırmış. Neyse ki çok kötü ısırmamış, Lettie hemencecik yarayı temizledi ve yaraya mürverçiçeği merheminden sürdü. Çocuğun vücudunda birkaç çizik ve morluk vardı, belli ki zor anlar yaşamıştı. Lettie onunla ilgilendi ve tekrardan kıyafetlerini giydirdi. Tuzağa yakalanmış yabani bir tavşan gibi, Lettie'nin bu itinalı dokunuşlarına, bize hiç bakmadan, dudaklarını birbirinden hiç ayırmadan —sadece hafif hafif kıpırdatarak— ürkek tepkiler veriyordu. Lettie, ona yırtık küçük gömleğini giydirip eşyalarını toparladıktan sonra, Emily ona tatlı sözler söyleyerek onu rahat ettirmek için yanma yaklaştı. Sam'i öpüp oldukça dokunaklı bir ses tonuyla onunla konuşmaya çalıştı. Fakat bu durum, onu iyice sıkboğaz etmiş gibi görünüyordu. Daha sonra kaşıkla ekmek ve süt yedirmeye çalıştı fakat Sam ağzını açmadı ve başını yana çevirdi.

Lettie, Sam'i bacağına oturttu, yanma da ekmekli süt kâsesini koyarak, "Kendi haline bırak onu, hiç ilgilenme,"

dedi. Emily, iki tavşan yavrusunu sepetlerinden çıkarıp onları da Sam'in yanına koydu.

Hafif hafif gülerek, "Kaç yumurtası var acaba?" dedi baba.

"Şşşşt!" dedi Lettie. "Ne zaman Kanada'ya gitmeyi düşünüyorsunuz, Bay Saxton?"

"Önümüzdeki bahar, öncesinde gitmenin bir anlamı yok."

"Sen de sonra mı evlenecek misin George?" diye sordu Lettie.

"Kanada'dan önce, Kanada'dan önce," dedi George.

"Neden, bu kadar acele etmene sebep olan ne? Ne zaman evleneceksin?"

George yanıt olarak, "Sen ne zaman evleneceksin?" diye sordu.

Lettie, "Bilmiyorum," dedi ve başka da bir şey söylemedi.

George, eline büyük bir parça peynir alıp, bir parçasını yiyerek, "O zaman ben de bilmiyorum," dedi.

Sorduğu soruya tekrardan cevap alabilme ümidiyle, "Haziran ayı demiştik," dedi Lettie.

"Temmuz!" dedi Emily.

George elindeki peynir parçasını hemen ağzının önünde tutarak, "Baba!" dedi gergin olduğu apaçık ortadaydı. "Meg'le evlenmem uygun olur mu?"

Babası bu duyduğuna oldukça şaşırdı ve dedi ki:

"Neden, onunla evlilik düşünüyor muydun ki?"

"Evet, her şeyi iyice konuştuk, kararlaştırdık."

"Peki madem, Meg, senin için uygunsa—"

"Kuzeniz biz ya..."

"Onunla evlenmek istiyorsan, sanıyorum ki bunun seni engellemesine izin vermezsin. İyi miktarda para getirecektir ve onu seviyorsan..."

"Evet seviyorum onu, o benimleyken de Kanada'ya

gitmeyeceğim. Handa kalacağım ömür boyu."

Babası uzun uzadıya düşündükten sonra, "Sefil bir hayat bu yaşayacağın!" dedi.

George kahkaha attı. "Biraz öyle!" dedi "Ama bu hayata devam edeceğim. Kanada'ya gitmem ancak ve ancak Cyril veya Lettie'ye bağlı."

Cüretkâr bir hamleydi bu, herkes şaşkına dönmüştü.

"İyi," dedi babası, "istediğimiz her şey olacak diye de bir şey yok. İleriye dönük güzel hayaller kurmak durumundayız, öyle değil mi Lettie?" ve kahkaha attı.

Lettie küplere binmişti. "Bilmiyorum," dedi. "İstediğin şeyi yeterince çok istiyorsan, çoğu zaman elde edebilirsin. İzninizle..."

Lettie ayağa kalktı ve Sam'e doğru ilerledi.

Yavru tavşanlarla oynuyordu. Bir tanesi patisiyle, çorabının yırtık tarafından çıkan parmağına dokunuyor, çocuğun parmağını hafif hafif okşuyordu. Sam, tavşancık kızıp ayağına saldırana kadar parmağıyla küçük yumurcağı dürttü ve mıncıkladı. Minik tavşan ahtapot gibi Sam'in ayağına yapıştı ve kahkahalar attırana kadar ayağını gıdıkladı, ısırdı; bu durum bize her şeyi unutturmuştu. Sonrasında yavru tavşan yorulunca kaçıp gitti. Lettie eteğini salladı ve hemen iki oyun delisi ufaklık ona doğru koşup Lettie'nin etrafını sardılar. Başlarını Lettie'nin pamuk kadar yumuşak elbisesine ve ayakkabılarının topuklarına sürtüyorlardı. Kısa bir süre sonra, minik şeyler yorgun hissettiklerinin farkına varıp hızla uzaklaşarak şömine korkuluklarının olduğu köşede birbirlerine sokulup uyudular. Sam'in yüzüne de uykusuzluğun mahmurluğu yansımıştı yavaştan.

"Artık gidip uyusa iyi olacak," dedi baba.

"Benim yatağımda uyusun," dedi George. "David ne olup bittiğini merak edecektir."

Emily, elini Sam'e uzatıp, "Yatağa gidelim mi Sam?"

diye sordu; fakat Emily'nin bu korkunç cana yakınlığı, Sam'i ürkütmüştü. Lettie'nin arkasına çekildi.

Lettie, "Hadi bakalım," dedi daha sonra. Sam'in elinden tuttu, elbiselerini çıkardı. Daha sonra Sam'i kucağına aldı. Sam'in çıplak bacakları öylece Lettie'nin önünde sallanıyordu. Sam iyice mayışarak başını Lettie'nin boynundan omzuna doğru bıraktı.

Lettie, Sam'in kızıl saçlarının dağınıklığına dayadı yüzünü ve birkaç dakika öylece durdu; sessiz, sakin ve özlem dolu. Belki de böyle davrandığında güzel olduğunun ve her şeyden öte, şefkatin hassas asaletini seven George'a karşı koyulmaz derece çekici geldiğinin farkındaydı. Emily, elinde mumla birkaç dakika Lettie'yi bekledi.

Aşağı indiğinde bir rahatlamışlık vardı üzerinde.

"Şimdi," dedim kendi kendime, "George tekrar Lettie'ye teklif ederse ne iyi eder."

"Sam uykuya daldı," dedi sessizce.

"Biz buradan taşınana kadar Sam bizde kalabilir diye düşünüyorum, sen ne dersin George?" dedi babası. "Ha?"

"Biz taşınana kadar bizde kalsın..."

"Ah! Küçük adam! Tamam, az ötede olacağına burada kalması daha iyi madem."

"Ah, evet, çok çok daha iyi olur. Ne kadar iyisiniz," dedi Lettie.

"Baksana, Sam'in varlığıyla yokluğu bir zaten, bize yük olmayacaktır," dedi baba.

"Ne demek efendim," diyerek ekledi George.

Lettie, "Peki ya annesi ne olacak!" diye sordu.

"Yarın sabah arayıp haber veririm," dedi George.

"Evet," dedi Lettie, "ara da söyle."

Daha sonra, Lettie çıkmak üzere kıyafetlerini giydi. George da şapkasını taktı.

"Sen de gelsene, Emily," dedim.

Hemen hazırlandı o da. Çıktık, karanlıkta gözlerinin

içi gülüyordu.

Vedalaşmak üzere orman girişinde bekledik. Bir süre ne diyeceğimizi bilemeden öyle durduk. En sonunda Lettie dedi ki:

"Peki, zahmet etmenize gerek yok, yolun geri kalanını biz gideriz, çimler hep ıslak. İyi geceler size. İyi geceler Emily."

Duyduğu pişmanlık ve tereddütle, "İyi geceler," dedi George. Ses tonunda ve davranışında, Lettie ile geldiği noktaya tahammül edememe hali vardı. Bir an için hareketsizce durdu.. Lettie de duraksadı, sonrasında da hızlıca dönüp gitti.

"Evlenme teklifi etmedi, beyinsiz," dedim kendi kendime.

Bahçeden ormana giden patikada yolumuza devam ederken, "Gerçekten," dedi Lettie hayıflanarak, "sessiz sakin adamların içinde bir sürü şeyin olduğunu düşünürsün, düşünürsün de içlerindeki, o merak ettiğin şey, sadece aptallıktır —aptallar."

V.

SABIRSIZ TANRI'DAN BİR OK

Sam iyileştikten üç ya da dört gün sonra, sorunlar karmaşıklaştı. George, kapılar hızla yüzüne kapanınca, her zamanki gibi kendi tutkularını ifade etmekte çok geç kaldığının farkına vardı. Daha sonra, kapıyı çalmak konusunda elini çabuk tuttu.

"Söyle ona," dedi George, "yarın süt sağdıktan sonra yanına geleceğim. Söyle ona, onunla konuşmaya geleceğim."

George'un bunları söylediği günün ertesi akşamı, boy

gösteren ilk kişi, sözde, ailenin kiliseye artık gelmeyişinin sebebini öğrenmeye çalışan, çenesi düşük, evde kalmış bir kadındı. "Dedim ki Elizabeth'e; 'Madem bir şeyler olmuş onlara, ne gibi bir şey oldu da evlilik ertelendi.' E bir geleyim de aslında her şeyin yolunda gittiğini bir de gözlerimle göreyim dedim. Gözüm de Lettie kızımızın üstünde, eminim herkes onu konuşuyordur, muallakta kalmış gibi görünüyor. —Lettie'nin parıltısı göründü, şimdi de gök gürleyecek, umarım gök gürlemez bari. —Bay Tempest'ın buralardan biriyle evlenecek olmasından gayet memnunuz. Diğerleri, babası, Bay Robert ve kalanların hiçbiri buralardan biriyle evlenmedi. Evlendikleri kadınlar da beş para etmezlerdi —bir sürü kişinin dediğine göre—, öyleler. Bayan Robert oldukça kötü bir seçimdi, ne görünüş, ne de huy olarak övünülecek hiçbir yanı yoktu, belki ailesi benim ailemden daha yaşlıdır, o kadar. Aile, kolaylıkla örtbas edebileceğim, onun o diğer yönlerden eksik kısımlarını pek telafi etmez; oh, tatlım, süpürge gibi saçları ve gözlükleriyle nasıl bir şey olmuş o öyle! Gençliğini koruyamamış, çabuk yaşlanmış. Aman neyse, kesin tarih nedir şekerim? Bazıları şu tarih bu tarih diyor, ama her zaman demişimdir, ben inanmam 'onun bunun ne dediğine.' Dini tören için davetiyelerin hazırlanması işiyle kuzeninizin ilgilenecek olması ve sağdıcın da Sir Walter Houghton olması ne hoş olmuş öyle! Ne? —öyle değil miymiş yoksa— Ama, biliyorum ben şekerim, bu gizli kapaklı şeyleri gizlemeye devam etmeyi seviyorsun, biliyorum, öyle değil mi; şimdilik her şeyin iyi gitmesi için gözünü hırs bürümüş."

Lettie başını salladı ve başlığındaki oltutaşı süslemeleri, sallanan küçük diller gibi şıkırdadı. Daha sonra iç çekti ve tam şarkısını söylemeye başlayacaktı ki başını çevirir çevirmez patikadan aşağı doğru gelen telgrafçı çocuğa ilişti gözü.

"Oh, umarım kötü bir durum yoktur şekerim, uma-

rım yoktur! Telgraf almak beni hep korkutmuştur. Sen açmasan daha iyi edersin şekerim; açma şimdi, bırak kardeşin açsın."

Beti benzi atan Lettie, kapıya doğru koştu. Hava kapalıydı ve gök gürültüsünün tüyler ürperten mırıltısı vardı etrafta.

Titrek bir ses tonuyla, "Sorun yok," dedi, "bu akşam geleceğinin haberini veren bir telgraf sadece."

"İçim rahatladı, oh içim rahatladı valla," diye bağırdı galuk kadın. "Çok kötü bir şeyin habercisi olabilirdi. Şimdiye kadar, gelen bütün telgrafları bir ölüm haberi alma korkusuyla açtım. Neyse ki bu kötü haber veren bir telgraf değilmiş tatlım; seni çok üzebilirdi. Ne haberlerle döneceğim kasabaya bakayım, neler olmuş!" diyerek iç çekti yeniden, oltutaşı süslemeleri, ürkütücü bir şekilde gök gürültüsünden önce çıkan ışıkla parıldadı; sanki hâlâ o telgraftan kötü bir anlam çıkarılması gerektiğini anlatır gibi.

Saat altıyı gösteriyordu. Hava durulmuştu biraz, gök gürlemiyordu artık. George saat yedi gibi gelecekti ve galuk kadının da gitmeye niyeti yok gibiydi; Leslie de her an gelebilirdi. İçi içini yiyordu Lettie'nin, yerinde duramıyordu, yaşlı kadın da boş boş konuşmaya devam ediyordu. Pencereden dışarı, yağmur sularına, sonra da göğe baktım.

Hava hep değişkendi bugün. Sabah, hava sıcaktı, güneş bulutların gölgeleri arasından sıyrılarak tepelere çarpıyordu. Daha sonra, kuzeybatı yönünden büyük büyük kümeler halinde sinsice gelmeye başladı bulutlar ve tüm göğü kapladılar. İkindi vakti sulu kar ve rüzgâr etkisini göstermeye başladı ve rüzgârla birleşen yağmur, öfkesine öfke katarak her tarafı ıslattı. Sonrasında gökyüzü yine bize gülümsedi. Güneşin yine kendini gösterdiği vakitte de şu galuk kadın geldi. Ancak, o konuştukça tepenin hemen üzerinde geniş bir bulut kümesi yükselmeye başladı, usul usul gürlüyor gibi görünüyordu yükseklerde. Fırtınanın

ilk habercisi, geçtiği yerleri temiz bırakarak geçip gitmişti yeniden.

"Highclose tarafına doğru gitmem gerekiyor," dedi Lettie. "Eminim yine sağanak yağış başlayacak ilerleyen saatlerde. Geliyor musunuz benimle, Bayan Slaighter? Ben çıkıyorum izninizle."

"Şiddetli bir yağmur yağacaksa eğer —ki öyle görünüyor— ben de geleyim seninle, tatlım. Ya da belki beklesem daha iyi olur..."

"Bir saat içinde yağmayacak, eminim. Burada havayı çok iyi anlarız, değil mi Cyril? Benimle geliyorsun sen de, değil mi?"

Üçümüz yola koyulduk, ayakuçlarımıza kadar dedikoduyla dolup taşmıştık sayesinde. Lettie'nin evlenme teklifleriyle ilgili bildiklerinden dolayı oldukça memnun kalmıştı. Güler yüzlü bir samimiyetle anacaddede vedalaştık onunla. Lakin bulutlar tekrardan oluşuvermiş; iki ayrı koldan, tam tepemize doğru süzülerek gittikçe de büyüyorlardı. Galuk kadın tek başına, hızla yoluna devam etti; fakat bulutların kara elleri onun adımlarına yetişti ve avucunun içine aldı onu. Rüzgâr, ağaçların arasından süzülerek aniden hızını arttırdı ve kadını içine alarak paltosunu uçuşturmaya başladı.

Ve kısa bir süre sonra, buz kadar soğuk bir yağmur damlası hissetti yanağında. Yağmur iyice bastırmadan önce başındaki şapka ile Dul Harrimanlar'ın kulübesine varana kadar idare edebilmek için, tüm yüreğiyle dua ederek hızlıca yürüyordu. Fakat aniden müthiş bir gürültüyle şimşek çaktı ve dolu yağmaya başladı. Çaresizlik içinde korkuya kapılarak dişbudak ağaçlarının altından koşuşturmaya devam etti; şimşek bir kez daha çaktığında dul kadın bahçe kapısına varmıştı. "İçeri al beni!" diye bağırdı. "Giriş ne tarafta?"

Çaresizce etrafına bakınırken bir hayalet gördü. Dul

kadının aynasında görünen, artık merhum bir kız olan, Hilda Slaighter'ın yansımasıydı; arkaya doğru düşmüş şapkası ve üstüne takıştırılmış, gri-kahverengi postişi göze çarpıyordu yansımada. Hayalet, saçlarına bakabilmek için başını yana doğru çevirdi. Gri saçlarının uçlarını gördü ve sonrasında da mezarına koşar gibi, karanlığın içinde parıldayan girişe doğru koştu.

Eve geri döndüğümüzde fırtına dinmişti, sonrasında George'un gelecek olmasının huzursuzluğu ve korkusu ile dışarı çıktık yine. Hava açık ama soğuktu, ağaçların müthiş bir azametle yükseldiği Nil'in de ötesindeki ormanı andıran uzak kıyılar, Nethermere'deki sisin ardına gizlenmişti. Kuşlar sisten muzdarip, var güçleriyle öterek tepkilerini şakıyordu. Yemyeşil çitler, yağan yağmurla tertemiz olmuş, daha canlı bir yeşile bürünmüştü. Suya bakınca, batıdan kendiyle birlikte sürükleyerek buralara getirdiği o hoş heyecanı hissetmiştim. Sis, kıyıları içine almış, her şeyi içinde sindiriyordu; beyazın esiri olan alandan dokunaklı bir ciyaklama sesi çıktı bir sukuşundan. Ağaçlar, dallarındaki yağmur sularını damla damla toprağa bırakıyordu. Biz ise, at toynaklarının yere çarpışıyla çıkan patırtılar eşliğinde, takırdayıp hışırdayarak tıngır mıngır önümüzden geçen yük dolu at arabasının arkasından yavaşça ilerliyorduk. Fırtınaya yenik düşerek yere serpilen dişbudak ağacının yapraklarına basa basa yürüyorduk, üzerimizde de yaprakları iç içe geçerek büyük bulutlar oluşturmuş gibi bir havaya bürünen yeşil çınar vardı. Bir süre öylece yürüdükten sonra yorulduk ve dinlenmek için karaçamların altına geçip bekledik biraz. Burası, kozalakların, bir ahududunun kendi taneleriyle zarafetini sergilediği gibi, çentikleriyle estetik bir görüntü ortaya koyarak asaletini gözler önüne serdiği bir yerdi. Fakat bulunduğumuz yerin, tepenin hemen ardına doğru devam eden sert bir dönemeç olması, burayı arabalar için tehlikeli kılıyordu. Rüzgârın etkisiyle

bir anda sallanıveren dalın altında sırılsıklam oldum; su damlaları o kadar soğuktu ki iliğime kadar hissettim suyu, buz gibiydi.

Ben yüzümü kurularken, "Şşşşşt!" dedi Lettie. Tepeden aşağı inmekte olan bir arabanın hızlı motor pıtırtısı duyuluyordu. Yüklü at arabası azıcık soluklanmak için yolun karşı tarafına geçti ve adam, atın çekmekte olduğu arabanın demirlerini atın sırtından söktü. Yorgunluktan tükenmiş at, kendini zar zor taşıyordu. Biz de yolun kenarında, tepeden aşağı ineni merakla bekliyorduk. Arabanın yükü aniden, biz tam dönemeçteyken, farkında olmadan, arabadan hafif hafif üzerimize doğru kaymaya başladı. Lettie, üstüne doğru devrilmek üzere olan yükü görünce dehşete kapıldı. Tam bu sırada, virajı alarak bize doğru yönelen Leslie olanları gördü ve Lettie'yi bir daha görememe korkusuyla keskin dönemeçte aniden direksiyon kırdı. Araba, kaygan yolda direksiyonun altına biriken çamurla kaydı ve yere sürte sürte nehre kadar gitti. Büyük bir gürültüyle eski taş duvarın kenarına çarparak durdu. Daha sonra bir süre gözlerim görmez oldu. Kendime geldiğimde Leslie, kırık çitlerin hemen ötesinde, kum yığınından baş aşağı sarkık halde ve yüzü kanlar içindeydi; araba ezik büzük bir hale gelmiş, tuhaf bir şekilde tam nehrin kenarında durmuştu.

Lettie, Leslie'nin başına eğilmiş, eteğinin astarıyla elleri titreye titreye gözlerindeki kanı siliyordu. Çok geçmeden, dönüp dedi ki:

"Ölmemiş, yardım et de onu eve götürelim, yardım et, hemen götürelim."

Çabucak gittim ve çit kapısının menteşelerini kırıp küçük kapıyı söktüm, Leslie'yi de kapının üstüne yatırdım. Ayakları boşlukta sallanıyordu ama biz yine de bir şekilde taşıdık onu; Lettie ayak tarafından, ben de kafa tarafından tutuyordum. Lettie bir süre sonra durmamı ve onu yere

bırakmamı istedi. Yükün ona çok ağır geldiğini düşünmüştüm, ama sebebi bu değilmiş.

"Ellerinin çalılara ve yerdekilere çarparak sallanmasını yüreğim kaldırmıyor."

Ev çok uzağımızda değildi. Hizmetçi bir kadın bizi gördü, çıkıp hızla yanımıza koştu ve yaralı bir kediden korkan bir kızkuşu gibi aynı şekilde geri gitti.

Onu eve götürdükten sonra, doktor gelene kadar başında bekledik. Başının yan tarafında derin bir sıyrık vardı —durum ciddiydi, fakat ölümcül bir tehlikesi de yok gibi görünüyordu; elmacıkkemiğinin üstünde, izi kalacağa benzeyen derin bir kesik vardı; köprücükkemiği de kırılmıştı. Bilinci yerine gelene kadar orada kaldım. "Lettie..." Lettie'yi istiyordu. Bunun üzerine Lettie, tüm geceyi Highclose'da geçirmek durumunda kaldı. Ben de annemi olanlardan haberdar etmek için eve gittim.

Yatağıma girince Highclose'un ışığı yanan pencerelerine baktım, ışıklar suyun üzerinden buğulu bir şekilde bana doğru yansıyordu. Sedir ağaçları karanlık birer muhafız gibi evin önünde dikiliyordu; pencereler yıldızlar kadar parıl parıldı ve yansıttıkları bu ışıkla Leslie'nin tüm acılarını bastırıyor gibiydiler. Gökyüzü gözalıcı yansımalarla ışıldıyordu, bizim rahatımızı kaçırmayacak kadar çok uzaktaydılar; oldukça ufak, çok ufak, neredeyse yok denebilecek kadar. Tüm bu uçsuz bucaksız evren tam tepemizde kükrerken, yıldızlar bu huzursuz boşlukta hızla dönüp dolaşan birer kıvılcımdı sadece. Yeryüzü bize kulak vermeliydi; ince bir sis perdesiyle gizlemekteydi kendini şimdi ve üzgündü. Karanlıkta usul usul kanımızı emiyor ve hüznün ateşine atıyordu bizleri; sonrasında da, güneşin ilk ışığıyla bizleri sakinleştirip moral veriyordu yine bizlere. Yeryüzü, sevgi ve umut; gökkubbe ise uçsuz bucaksız bir boşluktan ibaretti.

Bir bıldırcın kılavuzu kısık bir ses tonuyla, sis altında

uyuklayan çayırları ve bayırları anlatıp durdu bana. Sorular sordu, cevaplar verdi, konuştukça konuştu hiç durmadan. Geçen yazın akşamlarında kulağa büyüleyici gelen o monoton ses, şimdilerde tahammül edilemez geliyordu bana. Kararlı acımasızlığı ve sesindeki ahenksizliği, geceleri ısrarla kulaklarımızı tırmalayan bir şeyler fısıldayan kader gibiydi.

Lettie sabah eve geldi; oldukça solgun görünüyordu, gözlerinden hüzün akıyordu ve Leslie'nin bu durumundan kendini sorumlu tutuyordu. Leslie, yine onu görmek isteyince, kısa bir süre sonra gelip Lettie'yi aldılar.

Akşam George'u görmeye gittiğimde, morali çok bozuktu.

"Artık bir faydası yok," dedim. "Israrcı olup kendi kaderini kendin yazmalıydın."

Mütefekkir bir tavırla, "Evet, belki de öyle," diyerek ağır ağır cevap verdi.

"Yerinde olsam ısrar eder, gönlünü kazanırdım onun. Hayalini kurduğun hayat için ne gerekirse yapsaydın, o da bundan memnun olacaktı. Şimdi Leslie eski gücüne kavuşana kadar Lettie onun yanından ayrılmayacak ve sonrasında da evlenecekler. Her şeyi göze alacak kadar cesur olmalıydın. Her zaman kendin ve o zavallı duyguların konusunda hassas davranıyorsun. Oysa kısa süreliğine geçireceğin zor bir ânın ardından, içindekileri bütün samimiyetinle dökmüş olmanın rahatlığına kavuşabilirdin, ama yapmadın, bu yüzden de duygularını hep içine attın ve kaybettin. Çok da önemli değil senin için galiba, o kadar önemli değil."

Başını kaldırmadan, "Ama..." diyerek başladı konuşmaya. Manidar bir şekilde güldüm. "Devam et," dedim.

"Ama onunla nişanlandı..."

"Peh! Direkt reddedileceğini düşündün yani."

Oldukça solgun görünüyordu. Böyle solgun göründü-

ğü zamanlar, bronzlaşmış cildi de endişe verici oluyordu. Bir çocuk çaresizliğiyle, acı dolu siyah gözlerini bana dikti ve dikkatlice baktı.

Öfke gambotumun mermileri tükenmiş de artık batıyormuşum gibi, "Başka da bir şey değil yani," diyerek tamamladım cümlemi. Yine de, George'a duyduğum acıma duygusunun önüne geçemiyordu ettiğim laflar. Arzuyla kabarmaya çalışan ama her şeye rağmen hareketsiz kalan su gibiydim.

Leslie bir ara bayağı kötüleşti. Hafif bir beyin humması geçirdi. Bu durumu yüzünden, Lettie'nin kendisini terk edeceğini düşünerek iyice deliye dönmüştü. Lettie günlerinin çoğunu Highclose'da geçiriyordu.

Bir haziran günü, Leslie sedir ağacı gölgesindeki şezlonga uzanmış dinleniyordu, Lettie de yanında oturuyordu. Ortamın tat vermediği, her şeyin bezgin bir hal aldığı, güneşli ve bunaltıcı bir gündü.

"Sence de," dedi Lettie, "evlenmememiz daha doğru olmaz mı?"

Gergin bir şekilde minderlerin üstünden başını kaldırdı; bembeyaz bir alanda mora kaçan bir ışıkla bezenmiş gibiydi yüzü; yorgun ve dalgın görünüyordu.

"Henüz erken mi diyorsun?" diye sordu.

"Evet, belki de öyle, belki de hiç öyle değil."

Tekrardan şezlonga uzanıp, "Ha," diyerek güldü. "Beni sinir etmeye başlayacaksan yine, söyle bileyim."

Lettie, "Ama," dedi açık yürekli bir şekilde anlatmaya çalışarak, "seninle evlenmeli miyim, emin değilim."

Bu sefer biraz kaygı duyarak güldü tekrar.

"Beynimin hasar görmüş olmasından mı korkuyorsun?" diye sordu. "Bir ay bekledin ama."

"Hiç önemli değil bu..."

"Öyle mi!"

"Akılsız şey. Hayır, sorun bende."

"Seninle ilgili bir sorunumun olmadığından eminim."

"Olmayabilir, ama ayrılmak istiyorum."

"Senin ağırlığını taşıyacak güçte bir adamım, öyle değil miyim? Şu kaslı yumruklarıma bak!" Yumruklarını uzattı, rahatsızlığından dolayı çelimsiz ve solgun görünüyorlardı.

"Beni kaldırabilecek güçtesin tabii ki ama ayrılmak istiyorum. İstemiyorum ben öyle olmasını..."

"Neyi istemiyorsun?"

"Aslında evlenmeyi, ayrılalım biz. Bırak beni."

"Ne diye?"

"Off, keyfim öyle istiyor."

"Beni sevmediğin anlamına mı geliyor bu?"

"Sevmek, sevmek... Sevmek hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Ama olmuyor, beceremiyoruz. Görmüyor musun neler diyor büyükten küçüğe herkes?"

Gizemli bir masal dinlemiş çocuk edasıyla, "Neden?" diye fısıldadı.

Leslie'ye baktı, dirseğine yaslanmıştı; bir çocukmuş gibi, anlayamayan, anlayamadıklarından korkan ve ağlamak isteyen, karmaşık duygular ve korku dolu bir ifade vardı yüzünde. Daha sonra yavaş yavaş gözleri doldu Lettie'nin ve Leslie'nin haline üzülerek çaresizce ağlamaya başladı.

Lettie'nin kendine hâkim olamayıp ağlamaya başlaması, Leslie'yi çok fena heyecanlandırmıştı; bir hışımla uzandığı yerden kalktı. Minderler çime düşmüştü.

"Sorun ne, sorun ne! Lettie, sorun ben miyim? İstemiyor musun beni? Bu mu yani? Söyle bana, söyle hadi, söyle." Lettie'nin bileğini tuttu ve ellerini yüzünden çekmeye çalıştı. Yanağının üzerinden akıp gitmekteydi gözyaşları Leslie'nin; titriyordu ve sesi Lettie'yi endişelendirmeye başlamıştı. Lettie hızla gözyaşlarını sildi, ayağa kalktı ve Leslie'ye sarıldı. Leslie, başını Lettie'nin omzuna

yaslayıp hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. İkisi de haykıra haykıra ağladılar, ta ki utanıp etraflarında birilerinin olup olmadığına bakana kadar. Sonrasında Lettie bir şeylerle meşgulmüş gibi davranarak hızlıca yerdeki minderleri topladı ve Leslie'nin rahat etmesini sağlayabilmek için iyice şezlonga dizdi, ardından da Leslie'nin şezlonga uzanmasına yardımcı oldu. Yerinden kalkamayan, hasta, şımarık bir çocuk gibi mızmızlanıyordu. Lettie'nin kolunu, omzunun altına alarak burun buruna geldiler.

Leslie, uzun bir aradan sonra tekrardan hafifçe gülümseyerek, "Pekâlâ hanımefendi," dedi. "Zor anlar yaşatan muzipliklerde üstüne yok, kendine eğlence arıyorsun, öyle değil mi?"

Lettie, hâlâ Leslie ile burun burunaydı. Lettie'nin dudaklarındaki ürkekliği ve titreyişi fark edememişti Leslie.

"Eski gücümde olsam keşke; kayıkla gezintiye çıksak ya da ata binsek ve sen de eskisi gibi davransan bana. Bir aya kadar eski gücüme kavuşabilir miyim sence? Senden daha kuvvetli olabilir miyim?"

"Umarım," dedi Lettie.

"Dileğinin bu yönde olduğuna inanmıyorum, beni bu halimle seviyorsun, yatalak kalmamı istiyorsun —uzanmama yardım etmeyi, moralimi düzeltmeyi— değil mi, uslu kız?"

"İyi olduğun zaman."

"Bir aya kalmaz eski halime kavuşacağım ve evlenmiş olacağız, sonrasında da İsviçre'ye gideceğiz, dinliyor musun hanımefendi, bundan sonra muziplik yapamayacaksın. Benden ayrılmak istiyor musun hâlâ?"

"Hayır, ama kolumu incitiyorsun." Kolunu, Leslie'nin omzunun altından çekti, ayağa kalkıp gülümseyerek kolunu silkeledi, canı yanmıştı.

"Oh, sevgilim benim —düşüncesizceydi şu yaptığım! Hayvanım ben, küçük bir hayvan. Eski gücüme kavuşabil-

sem keşke Lettie ve bunları yapmasam."

"Çocuk seni, önemli değil tamam." Tekrardan Leslie'ye gülümsedi, Lettie.

VI.

EVLİLİK YOLUNDA

Leslie hastayken, bir cumartesi günü ikindi vakti, değirmene doğru yürüdüm. Elinde iki kova domuz yemi, ayaklarına üşüşen on bir yavru domuzla birlikte yürümeye çalışırken, ara ara domuzlara sinirlenip bağıran George'la karşılaştım. Domuzların iştahını kabartan bir edayla kovadaki sulu yemi lıkırdata lıkırdata yem kabına boşalttığı anda, on domuz burnunu kaba daldırdı ve on küçük ağız, katığı şapur şupur yemeye koyuldu. On domuz için yeterince yer olmasına rağmen, kendilerine daha geniş bir alan kapabilmek için itişip kakışıyorlardı. Bir sürü ayak, yem kabında debelenip sulu katığı sağa sola sıçratıyordu. Burunlarını kabın içine sokmuş, kaptan kavga eder gibi hızlı hızlı içerlerken, sulu katığı etrafa saçıyorlardı; burunları yemlikteyken, yirmi küçük göz de öfke dolu bakışlar atıyordu birbirlerine çaktırmadan. Hepsi gergindi, hırıltı çıkara çıkara verdikleri katık yeme savaşında soluk soluğa kalmışlardı. Talihsiz on birinci ise burnunu o kaba sokabilmek için bir o yana bir bu yana koşuşturup duruyordu, çektiği ıstırap ise içler acısıydı; ayaklar altında ezilmiş ve kulakları ağır darbelere maruz kalmıştı. Sonrasında da durdu, başını yukarı kaldırdı ve kızıla bürünmüş göğe acı ve öfke çığlıkları attı.

Lakin diğer on küçük açgözlü, bu çığlıkta tehlike sinyali var mı yok mu diye sese şöyle bir kulak verip tehlikenin olmadığını anlayınca sulu yemi daha da etrafa sa-

çarak ve yemliği iyice çamura bulayarak daha da büyük bir açlıkla yemek yemeğe devam etti. George bu manzara karşısında bayağı bir eğlenmiş görünüyor olacaktı ki alaycı bir kahkaha atıyordu. Neyse ki bir süre sonra on birinci domuzun çığlığına kulak verdi ve on domuzu tekmeleyerek yemlikten uzaklaştırdı; artakalan sulu katık kabının etrafı, on birincinin rahatça lıkır lıkır içmesi için bomboştu şimdi. Bu sefer de, George'un diğer on domuzu tuttuğu çitlerle kaplı alandan gelen vahşi çığlıkları duyan zavallı domuzcuk, burnunu yemlikten çıkarmadan bir yandan tedirgin bir şekilde gözleriyle diğer domuzları yoklarken, bir yandan doya doya sulu yem yemenin keyfini çıkarıyordu. Tek başına yemek yemenin keyfini çıkaran domuz, diğerlerinin korkusuyla, burnunu yemliğin tahta kenarına sildi, daha sonra şükranlarını dillendirir gibi gözlerini göğe doğrultup isteksizce yemliğin başından ayrıldı. George, o on domuzu serbest bırakınca, hepsinin on birincinin üstüne çullanıp onu parçalayacağını sanmıştım ama öyle yapmadılar; boş yemliğe koşuştular, karşılaştıkları manzaraya şaşırıp acı acı bağırarak yemlikte kalan son damlaları da silip süpürdüler.

"Keyfin yerinde," diyerek gülümsedim.

"Ne de güzel yavrulamışlardı," dedi George, "lanet olası dişi şeytan, Kirke gelip, biz yetişene kadar üç tanesini yemeden önce on dört tanelerdi."

Dediklerine göre, çirkin dişi domuz bizimkilere kuyruk sallamış, onlar da peşinden gitmiş.

"Neden şu dişi domuzu tıka basa yedirerek iyice besili hale getirdikten sonra yaşlı çirkin yaratığın karnını bu domuzla doyurmuyorsunuz? Baksana, evrene hakaret gibi bu yaratık."

"Yoo, cici dişi domuzcuk o."

Kıs kıs güldüm, George da kahkaha attı. Yaşlı dişi domuz, bizi anlamışçasına gücenmişlikle hırıldadı ve sallana

sallana önümüzden geçip giderken küçük gözlerini bize çevirip şeytani bir bakış attı.

"Bu akşam ne yapmayı düşünüyorsun!" diye sordum. "Dışarı çıkacak mısın?"

Pis pis sırıtarak, "Randevum var," dedi.

"Oh! Keşke ben de becerebilsem bu işleri!"

"İstersen sen de gel, nerede yanlış yaptığımı söylersin, bu tür durumlarda da uzmansın ya hani."

"İyi anlaşamıyor musunuz yoksa?" diye sordum.

"Oh, tabii ki; hiçbir şeyi takmayınca anlaşmak da yeterince kolay oluyor. Bir duble Johnny Walker her şeyi yoluna sokuyor. Koç Hanı'nda buluşmanın en iyi yanı da bu. Gidip hazırlanayım."

Emily mutfakta oturmuş, masanın üstünde duran büyük, ev tipi eski örgü makinesiyle uğraşıyordu; galiba Sam'e gömlek yapıyordu. Çiftliğe iyice kurulmuş küçük adam, Emily'nin yanma oturmuş, okuma kitabından heceleye heceleye cümleler okuyordu. Koskoca bir fabrikanın vızır vızır çalışması gibi harıl hurul sesler çıkarıyordu örgü makinesi, bu gürültüye bir de Sam'in çıkardığı ses eşlik ediyordu, bir tabancanın düzensiz patlamaları gibiydi vurgulamaları. "Kon—ma—" Emily makinenin başından, "Koy—ma," diye düzelti Sam'in telaffuzunu; "koy—" diye çığlık atarcasına bağırdı çocuk. "Bo—tum—da—ki—le—ke," diye hecelediği anda örgü makinesi bozuldu. Bir anda koca odada yalnız kendi sesi duyulunca okumayı bıraktı ve utanarak etrafına bakındı.

Bir yandan makası alıp örgü makinesinin dişlilerine sokarken, "Devam et!" dedi Emily, sonrasında makası bıraktı ve makineyi tekrar çalıştırmayı denedi. Sam okumaya devam etti, "—bot—um—ama—sen—" evdeki sessizliğin içinde tek çıkan ses kendisininki olduğu için gerilip yine sustu. Emily bir parça pamuğu ağzına götürüp pamuğun ucunu sivrileştirdi ve dikiş iğnesine soktu.

"Hadi devam et," dedi Emily, "—'ama sen vu—ra—'."

Örgü makinesinin gürültüsü sayesinde kendini yine rahat hissederek, "ama—sen—vu—ra—bi—lir—sin," diye bağırdı. "Tilki—yi—vur. O—o—o—ağaç-—du-—bu—"

Kumaşı makinenin ağzına sürüyerek, "Ağaç dibinde," diye düzeltti yine Emily.

"Dip,"diyerek tekrarladı çocuk ve devam etti. "Ağaç—ın—dibi."

"Diğer cümleye geç!" diye bağırdı Emily.

"Koy—yağ—ı—ta—" diye başladı çocuk.

"Ne?" diye bağırdı Emily.

"Yağ—i—tavv—"

"Anlamadım!" diye bağırdı Emily, sonrasında da makineyi durdurdu.

"Dur dur! Tamam," dedi Emily.

"Durdum!" diye bağırdı çocuk.

Emily gülümsedi ve Sam'e sarıldı. "*Ben toprağı sürerken, yağı tavaya koy kızarsın*— Oh, Cyril, burada olduğunu bilmiyordum! Sam, hadi dışarı çık sen biraz. David arka tarafta bir yerlerde olacaktı."

"Bahçenin en uç tarafında," dedim, o da hemen dışarı koştu.

George, elini yüzünü kurulaya kurulaya doğruca içeri girdi. İyice kurulandıktan sonra şöminenin tam önündeki kilimin üstünde durdu, şömine rafında duran aynada kendine bakıp gülümsedi. Aynadaki görüntüsünün nesini beğendiğini merak ediyorum; çenesi kaymış gibiydi, bir yanağının üstünde de şüphe uyandıran, morartıya benzer bir iz vardı. Bayan Saxton bu aynayı bir asalet nişanı gibi koruyordu hâlâ; oldukça büyük bir aynaydı bu ve ince işlemeleri olan bir çerçevesi vardı; fakat aynadaki yansımalarda yer yer kaymalar oluyordu ve aynaya bakanların yüzünde boşluklar ile noktalar varmış gibi ve ışığa doygun bir anda bile yansımayı oldukça sönük gösteriyordu. Bun-

lara karşın, George, saçlarını tarayıp bıyıklarını düzeltirken, yansımaya aldırmadan gülümsüyordu.

"Kendi üzerinde iyi bir izlenim bırakmışa benziyorsun," dedim.

"Hoş göründüğümü düşünüyordum, buluşmaya hazırım," diye cevapladı ve gülerek, "Gelip hatalarını gizlemek için siyah bir nokta bulunca gayet hoş görünüyorsun," dedi.

"Her zaman aynadaki şu kara lekelerin çok fazla yüzü içine aldığını ve artık daha fazlasını yansıtamayacağı için karanlık kaldığını düşünmüşümdür," dedi Emily ve devam etti, "Geri kalan kısımlar ise bulanık, çünkü birçok yüz birbirinin üstüne binmiştir."

George, "Aile geçmişinin arkasına sığınıp," diye devam etti, "kendini iyice soyut bir dünyaya atıyorsun. Bu ev gibi geçmişi çok gerilere dayanan bir ortamda yaşamaya devam ettikçe, bir nevi, aile geçmişinin etkisi altında kalınmış olduğunu düşünmekteyim her zaman. Bazen kendimi yürüyen tarihi bir bina gibi hissediyorum; geçmişteki kültürlerin o eski hisleri şu an bu duvarlarda asılı duran likenler misali üzerime yapışmış gibi; yaşlanıyor hissine kapılıyorum."

"İşte bu. Aynen, bu çok doğru," diyerek, George'un dediklerini savundu babası, "yaşadıkları yerleri değiştiren ailelerin fertleri, bu dediğinin nasıl bir his olduğunu bilmezler. Kanada'ya gitmemin sebebi de bu."

"Evet, ben de hana gidiyorum bu yüzden," dedi George, "bir sürü hayatın olduğu, farklı bir yer."

"Hayat!" diye tekrarladı Emily, öfkeyle.

"Anahtar kelime bu kızım," diye yanıt verdi kardeşi, sonrasında lehçe değiştirerek, "İstediğim şey bu işte. Ya oldukça fazla şey biliyoz ya da heç bi şee bilmiyoz." Sözlerini tamamladı.

"Sen çok biliyorsun sanki..." dedi babası, sonra da

bana dönerek, "Nesiller boyu aynı yerde kalıyorsun ve bundan onur duyuyorsun, bunun aksine de aptallık olarak bakıyorsun. Bir an dahi tadına varmadığımız onca şey var, sıradan bir insanın bile kendini mahrum bırakmadığı. Hep aynı şekilde düşünüyoruz ve hep aynı duyguları yaşıyoruz, yıllar yılı hep hayatın tek yönünü gördük; sanıyorum ki bizden önce bu hayalleri gerçekleştirebilmiş bir sürü insan var, biz de onlardan biri olacağız."

George, üst kata çıkarken gülerek, "Dedelerimin ve ninelerimin 'iyi dilekleriyle' dolu çiftliğimiz," dedi ve; "gezip tozmaya çıkıyoruz biz," diye bağırdı yukarıdan.

Babası başını sallayarak dedi ki:

"Anlam veremiyorum George'un şu dediklerine; bu aralar oldukça farklı. Galiba âşık oluyor..."

Bisikletlerimizi alıp Greymede'e doğru çıkmak için ambara gittik. George, pompasını bulabilmek için bir kibrit çaktı, duvarın köşesinde hızla yürüyen büyük bir örümcekle karşılaşınca; yaşlı, ufak tefek bir hortlak gibi görünen örümceğe bakarak olduğu yere oturdu.

Başını örümceğe yaklaştırarak, "Nasılsın eski dostum?" dedi George, daha sonra bana vereceği eski bisikletin lastiklerini şişirirken kahkaha atarak, "büyükbabalarımdan birine benziyor," dedi bana.

Cumartesi akşamıydı, dolayısıyla Koç Hanı dolup taşmaktaydı o akşam.

"Merhaba George, girmiyon mu?" diye bağırdı biri, devamında da, "iyakşamlar," dedi bana; sesin nerden ve kimden geldiğini anlayamadık.

Gri sakallı genç bir adam, "Şurda, tam karşıdaki adam," dedi, "kız gibi ne dolanıyon orda burada, gelsene şöyle..." Bütün salon ağız dolusu kahkaha attı. George etrafına bakınarak içeri girip oturdu.

"Gel otur şöyle bakalım," dedi siyah bıyıklı adam, "mesele kız olunca, ay bile dingin davranırmış derler. Kı-

zın aklına girebilmenin yolu, onu dinlemektir; onun dediklerine kulak vermektir —gör bak sonrasında neler oluyor. Ay doğmakta bak şimdi; kızı biraz kendi haline bırak. Baksana nasıl da cemaatine vaaz veriyor."

"Grev!" diye bağırdı kilolu genç bir adam ve sonrasında da bir espri patlattı: "Yaşlı karının tekini dua ederken bir düşünün! Düşünmeniz bile onun takma dişlerinin düşmesine yetecektir."

Salon kahkahaya boğuldu.

Daha sonra, yaşlı hancı kadın hakkında hikâyeler anlatmaya başladılar. Oldukça başarılı bir kırık çıkıkçıymış. İnsanlar, dertlerine derman olur, çıkıklarını tedavi eder diyerek çok uzun yollar kat edip yanına gelirlermiş. Hiç ücret almazmış da.

Bir keresinde, köprücükkemiği kırık bir çocuğa üç hafta boyunca sadece hafif bir çıkık tedavisi uygulayan Doktor Fullwood'a ağzının payını vermeye gitmiş. Doktor da han sahibine el kaldırmaya kalkışmış, o günden bugüne doktor nereye gitse, madenciler ellerini omuzlarından yukarı kaldırır ve 'Ah benim köprücükkemiğim!' diye bağırırlarmış.

Tam o sırada Meg içeri girdi. Bir kuş çekingenliğiyle, George'a güler yüzlü bir bakış atınca daha da utandı, yüzü kızardı.

"Gelmeyeceksin sanmıştım," dedi Meg.

Siyah bıyıklı adam, "Dert etme, bi yere kaçtığı yok zaten adamın," dedi.

Meg, viskilerimizi getirip, samimiyetle ve iyi niyetle ona takılan adamlarla ilgilenmeye gitti. Daha sonra dışarı çıktı, biz kendi köşemizde takılmaya devam ettik. Adamlar tuhaf konular hakkında muhabbet ediyorlardı: Londra'nın bir liman kenti olup olmadığı konusunda sıkı bir tartışma vardı. Tartışma, bunaltıcı bir boyuta gelecek kadar kızışmıştı; Sonra yeni yetme bir ressam doğada sadece üç ren-

gin olduğunu, kalanının ise bu üç rengin karışımlarından ortaya çıktığını söyleyince bütün dikkatleri üzerine çekti. Bu neredeyse ateizmi savunmak gibi bir şeydi, adamın biri kalıp, erkeksen kahverengi kıçımın da aslında renksiz olduğunu söylersin dedi, ressam ona inat renksiz olduğunu söyleyince ikisi bu yüzden kavgaya tutuştu; daha sonra konu güce geldi ve George, salondaki piyanoyu kaldırarak beş şiline girdiği iddiayı kazandı. Sonrasında herkes yerine oturdu ve seks muhabbetleri açıldı, bir adam kısık bir sesle Liverpool'daki Japon ve Çinli hayat kadınları hakkında herkesin salyalarını akıtacak hikâyeler anlatıyordu.

Daha sonra, bir çiftçi George'un yanma gelip bir çiftliğin nasıl idare edilmesi gerektiği konusunda sorular sormaya başladı, sonrasında handakilerin tümü George'u karşısına alıp bir şeyler danışmaya başladılar. Bir başkası atlar hakkında birtakım sorular sordu ve inek yetiştiriciliğiyle ilgili tavsiyeler aldı. Bir terzi, adama dönüp, harbiden para kazanmak istiyorsa, paranın nasıl kazanılacağı konusunda ufak bir tüyo verdi ve ciddi ciddi bunun üzerine düşünmesi gerektiği tavsiyesinde bulundu. Bu sohbet, saat on bire kadar sürdü. Daha sonra Bill geldi ve "kapatma vakti" diyerek bağırdı. Salon boşalıverdi ve tütün dumanının pis kokusu, alkol kokusu ve iğrenç ağız kokuları arasından temiz bir havanın içeri doğru süzülmesiyle salon şöyle bir kendine geldi.

İkimiz de içtiğimiz viskinin etkisiyle sarhoş olmuştuk. Elimi kadehime götürürken veya kibrit çakarken elime hâkim olamıyor ve sağı solu deviriyordum; ellerim bana ait değillermiş gibiydi, ayaklarım da tutmuyordu neredeyse. Yine de kendimdeki ve George'taki bu değişimleri fark edebilecek kadar bilincim yerindeydi. Bedenimi sarhoş etmeyi başarabilmiş, fakat kendinde olan ve en mantıklı olanı seçebilen zihnimi sarhoş edememiş gibiydim. George da neredeyse sarhoş gibiydi: Gözkapakları yokuşa girmiş

kamyon gibi zorlana zorlana açılıp kapanıyordu; bir şeyleri almaya kalktığında eli muhakkak bir yerlere çarpıyor ve masanın üstünde ne varsa yıkıp geçiyordu; hep kahkaha atıyordu. Ben de her şeye kıkır kıkır gülmeye programlanmış gibiydim; hayret etmiştim kendime.

Salondaki herkes gittikten sonra Meg geldi.

Çakır keyif olmuş bir adamın cömert samimiyetiyle elini sallayarak, "Şöyle gel yavrum," dedi George, "Gel de otur yanıma."

Meg, kibrit çöpleri ve tütün külleriyle kararmış, alkole bulanmış masalara bakarak, "Mutfağa gelsen, olmaz mı?" dedi.

"Olmaz, niye mutfağa geleyim ki? Gel otur şuraya!" Ayakta durmaya mecali yoktu; biliyordum, bu yüzden de kıs kıs gülüyordum içten içe; ağır ağır konuşuyor olmasına da kahkaha atıyordum, kelimeleri ağzında yuvarlıyordu.

Meg geldi ve masayı bir kenara çekip George'un yanına oturdu.

George, başını eğip sırıtarak, "Bana, nasıl zengin oluncağını anlatıp durdular," dedi, "ben de göstercem onlara. Görceksin Meg, görceksin —nasıl zengin olunurmuş göstercem onlara, sen de görcen."

Onun bu sarhoş haliyle bir şeyler gevelemesine aldırış etmeden, "Neden," dedi Meg, "ne yapacaksın ki peki?"

"Bekleyip görcen —yapabilceklerimi bilmiyorlar daha —bilmiyorlar —sen de bilmiyoosun —hiçbiriniz bilmiyor."

"Peki, zengin olunca ne yapacaksın George?"

"Yapmak? Ne istersem onu yapacağım. Herkesin hava attığı gibi ben de hava atacağım, yapamaz mıyım?" Başını Meg'e yaklaştırdı ve ona doğru kafa salladı, ama Meg oralı olmadı. "Evet, zenginliğimin keyfini çıkarmanın nasıl bir his uyandırdığını göreceğim. Çok temkinli davrandık, sülalem öyleydi —ben de öyleydim; bir şeyler yapcakken

kendimize güvenmiyoruz. İstediğimi yaparım yavrum, şimdi, şu anki durumum umurumda değil, umurumda değil!" Kendisine en yakın masaya yumruğunu sertçe vurdu ve masanın üzerindeki bardağı kırdı. Bill, salonda ne olup bittiğini görmek için mutfaktan salona doğru baktı.

"Doğru olmayan şeyler yapma, George!"

"Yok yok —birilerini incitmek değil niyetim —ama umurumda da değil —bu!"

"Birilerine zarar vermeyecek kadar çok iyi kalpli bir adamsın."

"Ben de öyle olduğumu düşünüyorum. Bilirsin beni biraz, bilirsin Meg, aptal olduğumu düşünmüyorsun, değil mi?"

"Öyle olmadığına eminim, kim öyle olduğunu düşünüyor ki?"

"Öyledir. Aptal olmadığımı düşünüyorsun, bilirim. Bi öpücük ver bakalım. Çok güzelsin, olgun bir erik misali —görmedim ben böyle bir güzellik abidesi! Yavrum ben böyle bir güzelliği neyleyim —dişlerimi bu eriğe saplayıp, kırmızı suyunu çıkarmadıkça..." Şen şakrak bir tavırla, Meg'i ısırır gibi yaptı George. Meg güldü ve hafifçe geri çekilerek kendini kurtarıverdi George'un dişlerinden.

George, ruhu gıdıklayan bir ses tonuyla, "Hoşuna gitti, di mi?" diye sordu.

İşveli bir edayla, "Vereceğim cevabı niye merak ediyorsun ki?" diyerek yanıtladı Meg.

"Hoşuna gitti biliyorum —kabul et hadi, hoşuna gitti."

"Hoşuma gittiğini biliyorsan madem, niye soruyorsun?"

"Olsun, bir de senden duymak istedim."

"İyi, peki madem," dedi Meg ve George'u öptü.

"Kanada'ya gitsem ve seni terk etsem, ne yapardın?"

"Ah, bunu yapmazsın."

"Ama yapabilirim —yaparsam sen ne yaparsın?"

"Ne yapardım bilmiyorum. Ama bunu yapmazsın, biliyorum böyle bir şey yapmazsın. Yapamazsın..." George kollarını Meg'in boynuna dolayıp onu öptü ve sonrasında da Meg'in içini rahatlatan şeyler söyledi:

"Böyle bir şey yapmazdım, seni asla bırakmam —günah işlemek kadar kötü olurdu bu, değil mi yavrum?"

"Evet," dedi Meg.

"Ah," dedi, George, "minik kuşum ne de severmiş beni, değil mi?"

"Evet," dedi Meg, kısık bir sesle. George, Meg'i bağrına bastı, öptü ve sarıldı ona tekrar.

"Yakında evleneceğiz, kuşum —öyle olsun istemez misin? Mutlusun, değil mi? Ne dersin?"

Meg, başını kaldırıp George'a baktı; şu an George kraliyet ailesinden biriydi Meg'in gözünde. George'a karşı öylesine cömert bir aşk duyuyordu ki Meg, bu aşk George'u güzelleştiriyordu.

Bisiklet süremeyecek durumda olduğu için, bisikletiyle birlikte yürümek zorunda kaldı George. Dizkapakları, dönen pedallardan bir hayli nasibini almıştır, eminim.

VII.

YASAK ELMANIN CAZİBESİ

Haziran ayının ilk pazar günü, artık Leslie ile ilişkisini sürdürmeye kesin karar vermiş olan Lettie, Highclose'da geçirdiği bir günün ardından değirmene gitmeye hazırlanmıştı. Bir teyzenin cenaze törenindeydik, bu yüzden pamuklu bir kumaştan yapılmış siyah şık bir elbise ve uzun tüyleri olan siyah bir şapka giymişti. Uzun manşetli siyah kolluğunun altındaki kollarına ve narin ellerine baktığım-

da, bir abinin, kız kardeşine duyduğu o düşkün koruma duygusunu içimde hissettim.

Rüzgârlı ve güneşli bir gündü. Korunaklı bir yere geçtiğimiz zaman havanın sıcaklığı çok hoş geliyor, fakat açıklık bir alanda rüzgâr hiddetini bir hayli hissettiriyordu. Arada bir mavi gökyüzünün gölgesinde beyaz bir bulutlanma oluşuyor ve göğün sonsuz ucuna doğru ilk bulutçuğun izinden usul usul ilerliyordu. Üzerimizden geçerken de soğuk bir gölgenin içinde bırakıyordu bizi, sonrasında bu karartı yavaşça gölün üstüne, oradan ormana ve sonra da tepeye doğru ilerliyordu. Bu muazzam bulutlar gün boyu aynı istikamette, güney sahillerinden kuzeyin en ücra köşesine kadar, yabankazlarını takip ede ede süzülüp geçmekteydi. Nehir, şarkılar şakıyarak hızla akıp gidiyor, arada bir yavaşlayıp gizli kalmış korulara bir şeyler fısıldıyor, sonrasında ise yeniden başka bir şarkıyla şırıl şırıl akmaya devam ediyordu.

Sukuşları, pazar gününün usulüne uygun şekilde, vakur bir edayla çiftlik avlusunda dolanıyordu. Arada bir, dalgın ama sert bir esinti hepsini kışkışlıyordu avludan, kovulmuş olmanın burukluğunu yaşıyorlardı sonrasında. Domuzlar, lüksün rahatlığıyla arada bir hırıltılar çıkararak güneşin altında uyukluyordu. Yosun kaplı duvardan aşağı inip sarısalkıma tırmanıp bir dalın üstünde uzanmış, etrafı dinleyen bir sincap gördüm. Kendi kendine kıkır kıkır gülerek gidiverdi aniden. Bu sırada Gyp durduk yere havlamaya başladı; ama neyse ki hemen sakinleştirdim. Gyp'in dikkatini çeken şey, Lettie'nin simsiyah alışılmadık elbisesiydi galiba.

Sessizce mutfağa girdik. Bayan Saxton, bir beze sarmış olduğu tavuğu iyice kızmış ocağın üstüne koymuş, tavukla konuşuyordu; oldukça komik görünüyordu. George, başını ellerinin üstüne yaslamış, masada uyuyordu. Babası da halinden anlaşıldığı üzere pek bir kıskanılası şekilde diva-

na yayılmış uyuyordu; o sırada Emily'nin üst kata doğru koşan ayak seslerini duydum, giyinmeye gidiyordu galiba.

Annesi George'a bakıp duyulacak şekilde fısıldayarak, "Dün gece geç saatlere kadar Koç Hanı'nda kaldı," dedi ve devam etti, "sonra da sabah beşte uyandı, uykusunu alamıyor." Tavuklara dönüp fısıldamaya devam etti. "Anneleri, daha zamanı gelmeden yumurtadan çıkarmış şunları, biz de onları burada büyütelim dedik. Şu da zayıf kalmış, şunu biraz pişireyim bakalım," diyerek karşı koyamadığı tuhaf bir ifadeyle kahkaha attı. Sekiz dokuz sarı, pofuduk, minnacık civciv ocak siperinde ötüşe ötüşe itişip kakışıyordu daracık yerde. Lettie onlara dokunmak için eğildi; çok uysallardı, parmaklarının arasında kıpır kıpır hareket ediyorlardı.

George'un annesi, aniden bir çığlık kopardı ve ocağa koştu. Pöfür pöfür kokuyordu bir şeyler. Meğer tavuklardan biri kendini ocağa atmış; odun közlerinin arasında cayır cayır yanarken kesik kesik nefes almaya çalışıyordu. Baba, divandan ayağa fırladı; Lettie korkuya kapılmış, titrek bir tonla ağlamaklı sesler çıkarıyordu; Trip koşup geldi ve havlamaya başladı. Pişmiş et kokusu sarmıştı evi.

Çatlak bir kahkahayla, "Tüh, bir numaralım gidiyor!" dedi anne. Bu tepkisi beni de güldürdü.

Baba heyecanla, "Ne oldu, sorun ne?" diye sordu.

"Tavuk kendini ocağa atmış. Isınsın diye ocak ızgarasına koymuştum onu," dedi karısı.

"Of be, ben de ne olmuş acaba dedim!" dedi, yerine oturup uzandı ve uyuklamakla uyanmak arasında gidip gelen bakışlarla etrafına bakındı.

George da sandalyesine oturdu; yüzünde hafif bir gülümseme vardı, uykusundan yeni uyanmış olmanın sersemliğiyle bir şey diyemedi. Göğsünü dayamış olduğu masadan kafasını kaldırmış, kara gözleriyle sersem sersem gülümseyerek Lettie'ye bakıyordu. Saçları darmadağın

olmuştu, gömleğinin düğmeleri de iliklenmemişti. Daha sonra oturduğu sandalyeyi sinir bozucu bir gürültüyle geriye itip yavaşça ayağa kalktı ve kollarını iki yana iyice açarak esnedi.

Yumruklarını sıkıp, kollarını kafasına doğru çekerek, "Ohhh!.." çekti ve kendine gelmeye çalıştı George. "Bugün geleceğinizi hiç düşünmemiştim."

Lettie, sırtını George'a döndü, sonrasında da başını ona doğru çevirerek, "Gelip seninle görüşmek istedim, pek fırsatım olmayacak gibi artık," dedi.

Hüzünlü bir ses tonuyla, "Evet, öyle olacak sanırım,"dedi George. Ardından bir süre sessizlik oldu. Emily, utana çekine gülümseyerek odasından aşağı inip odaya girene kadar, annesi, Leslie hakkında sorular sorup bu hüzünlü havayı az da olsa dağıttı.

"Dışarı çıkıyor musunuz?" dedi Emily, "İki-üç kızılgerdan ve bir de ispinoz yuvası var..."

Konuşurken, saçlarına iğnelemiş olduğu şapkasını çıkartırken, "Şapkamı çıkarsam iyi olacak," dedi ve çıkardıktan sonra saçlarını eliyle dalgalandırdı. Bayan Saxton yine de beyaz ipek bir şal alması gerektiğini söyledi. Emily de saçlarını ince bir şalla örttü; hoş görünüyordu.

George ise ceketsiz, şapkasız ve yeleğinin önü iliklenmemiş şekilde, ev haliyle bizimle dışarı çıktı. Meyve bahçesinden eski köprüye sonra da aşağı tarafta kalan küçük göle uzanan yamaçtan, ısırganotlarının ve bir iki fındık çalısının olduğu bayıra indik. Isırganotları arasında pas tutmuş eski püskü tavalar ve kırık dökük çanaklar vardı.

Her yanından ökseotu filizlenmiş bir tencereyle karşılaştık. Emily eğilip baktı, biz de içindekilere baktık. Sarı gagalarını olabildiğince açmış, kızılgerdan kuşlarıydı bunlar; gagalarını o kadar geniş açmışlardı ki bir daha kapatamayacaklar diye korktum. İçlerinden çıktıkları yumurta parçaları arasında bir sağa bir sola hareket etmeye çalışa-

rak bizim ne olduğumuzu bilmedikleri halde bizden bir şeyler bekler gibi ağızlarını açan henüz tüysüz üç minnacık yavruydu bu gördüklerimiz.

Emily, anne şefkatiyle romantik bir benzetme yaparak, "Kulübelerinden çıkan İrlandalılar gibiler," dedi.

Kapağı geriye doğru çekilmiş teneke kutuların birine doğru gittik, kuşlar için bu da bir yuva oluvermişti; yanak yanağa duran altı yumurta vardı içinde, içi sıcacık ve tertemizdi.

Lettie onlara dokunarak, "Ne kadar sıcacıklar, dokunurken annelerinin göğsünü hissedebiliyorum neredeyse," dedi.

George'da elini tenekenin içine sokmayı denedi ama teneke elinin sığamayacağı kadar küçüktü. Birbirlerinin gözlerine bakıp gülüştüler. "Kırmızılıkları sanki babalarından geçmiş," dedi Emily.

Meyve bahçesi tarafına doğru yukarı çıkarken, rengârenk çömleklerle ağaç diplerine yapılmış çocuk işi barakalarla karşılaştık.

"Şuraya bakın," dedi Emily, "bunlar bizim çocukların yaptıkları evler. Mollie'nin nasıl da Sam'le uğraştığını bilmiyorsunuz siz —ne baştan çıkarıcı civelek kız o!"

İkisi de gülümseyerek birbirlerine baktılar yine. Gün ışığının kendini ışıl ışıl gösterdiği göl tarafının yukarısından, tepenin, gün ışığından bunalan bağrına mısırların ince uzun yapraklarıyla nasıl da su serptiğini izledik. Tarlakuşları güneş ışınlarının arasında, en tepede uçuşuyordu. Otları eze eze çimenlikte yürüdük. Tüm alan çuhaçiçekleriyle doluydu; çimlerin yeşilliği içerisinde ışıldayan, arada bir rüzgârla hareketlenen sarı birer baloncuk gibiydiler. Çimenlik boyunca gölgelerimizin peşinden gittik; çuhaçiçekleri arasında yürüdükçe, güneşten bunalan çiçeklere kısa da olsa bir oh çektiriyordu gölgelerimiz. Hava, tomurcukların kokusuyla kendine gelmiş görünüyordu.

"Şu çuhaçiçeklerine bakın, nasıl da kahkaha ata ata sallanıyorlar," dedi Emily ve başını hızla arkasına çevirdi. Siyah gözleri, dalgalanan tülbentinin içinde ışıl ışıl parıldıyordu. Lettie, Emily'nin az ilerisinde, karalar bağlamış Persephone'nin, özgürlüğüne kavuşarak toprağa eğilişi gibi çiçeklere doğru eğiliyor ve sonrasında da kalkıp başka çiçeğe konan kelebekler misali aheste aheste uçuyordu. George, Lettie'yi izlemeyi kesip çimlerin arasında bir şeylerin peşine düştü. Bir süre sonra artık yürümeyi bırakıp olduğu yerde durdu.

Lettie, yavaş yavaş George'un yanına yaklaştı, minik çim çiçeklerinden bir demet topladıktan sonra, kendini tesadüfen George'un bu kadar yakınında bulmuş gibi davranıp şaşkınlıkla gülümseyerek, "Ah!" dedi. "Ben de şu koskoca dünyada yapayalnız kaldım sanmıştım. Dünya küçükmüş cidden —ne hoş."

"Cennet bahçesinin çayırlarında gezen Havva gibi ve çimlerin üstünde bir yerlerde de Âdem'in gölgesi," dedim.

Hafiften kaşlarını çatar gibi yapıp gülümseyerek, "Yo, Âdem değil," dedi Lettie.

Emily bana dönüp "Çuhaçiçeği tarlasındayken, altından yapılmış sokaklarda gezinmeyi kim ister ki! Şu gevenin güneşi güneyden gören çiçeklerine, şu düğünçiçeklerinin ışıltısına bak," dedi.

"Şu Yahudilerin gözü hep kara parada —o parayla cenneti bile ayaklarına getiriyorlar," diyerek güldü Lettie ve sonrasında George'a dönerek, "Serkeş bir hayat yaşamamızı istemez miydin; sessiz, bir üveyik gibi veya tarlakuşu, ya da ne bileyim kızkuşları gibi? Uçmayı ve istediğini dilediğin gibi yapmayı ve ışıl ışıl parıldayarak dikkat çekmeyi ve —rüzgârda kur yapmayı istemez miydin?" dedi. Gözkapaklarını titreştirerek aynı yüz ifadesiyle bu soruyu yineledi Lettie. George yere eğilerek, konuyu dağıtmaya çalıştı.

"Şuna bak," dedi, "tarlakuşu."

Bir ara toprak ıslakken bir at toynak izi bırakmış; bu iz de zamanla tarlakuşlarına yuva oluvermiş. Anne kuş, topraktaki bu toynak çukurunu düzenleyip üç kahverengi yumurta yumurtlamış. Lettie yere oturdu ve yuvaya doğru eğildi; George da Lettie'ye doğru eğildi. Rüzgâr, kömeçlerin üzerinden süzülüp kahverengi minik dostlarımıza uğruyor ve sonra da mutlu mesut yeniden yoluna devam ediyordu. Büyük bulutlar gölgeleriyle onlara mesajını iletiyor, yağmur taneleriyle de şefkat gösteriyordu.

"Keşke," dedi Lettie, "keşke biz de bu kadar özgür olabilseydik. Koca dünyada her şeyi güven içerisinde küçük bir yere bırakabilseydik, tarlakuşları kadar iyi vakit geçirebilir miydik?"

"Anlamıyorum," dedi George, "neden iyi vakit geçirmeyelim ki."

"Oh... Ama ben yapamam —biliyorsun, yapamayız." Sonrasında Lettie öfkeli bir şekilde George'a baktı.

"Neden yapamayasın?" diye sordu George.

"Yapamayız, biliyorsun. Benim bildiğim kadar farkındasın sen de bunun," diye cevap verdi. Bütün ruhuyla George'a karşı çıkıyordu. "Olanları iyice düşünmek zorundayız," diye de ekledi. George başını eğdi. Lettie ile ilgili belirsizliğe bir son verme çabası göstermekten korktu. Lettie arkasını dönüp, önündeki çiçeklerin arasında ayaklarını savura savura yürüdü. George, Lettie'nin yuvanın yanında bıraktığı çiçekleri topladı —Lettie'nin ellerinin sıcaklığı vardı hâlâ üstlerinde—ve Lettie'nin peşinden gitti. Lettie, tarlanın sonuna doğru yürümekteydi, beyaz şalının uzun püskülleri de önünde uçuşuyordu rüzgârla. Daha sonra George ona yetişince yüzünü rüzgâra döndü.

George, alçakgönüllü bir ifadeyle, "Çiçeklerini almayacak mısın?" dedi.

"Hayır, istemiyorum, eve varana kadar solmuş ola-

caklardı. At onları elinden, elinde çiçeklerle tuhaf görünüyorsun."

George, denileni yaptı. Çiçekler çitlerin yakınına düştü. Çiçeklerin düştüğü yerde, mavilere bürünmüş bir yaban elması ağacı duruyordu.

"O çiçeklerin yerine yaban elması ağacından çiçek toplayabilirsin benim için," dedi Lettie, daha sonra aniden ekleyerek, "yok yok, ben kendim toplarım," dedi ve ağacın dallarına doğru uzanarak birkaç küçük pembe ve beyaz filiz koparıp elbisesine iliştirdi.

"Ne hoş görünüyor, değil mi?" dedi, alaycı bir ifadeyle gülmeye başlayarak; çiçekleri gösterip, "Pembe yanaklı yaprakları ve sarı saç gibi ercikleri —ve goncaları ise umut vadeden dudaklar gibi," dedikten sonra sustu ve titrek bir alev gibi ara ara gülerek George'a baktı. Daha sonra tomurcuğun altındaki tohumluğu göstererek, "Ama sonuç: Yabanelması!" dedi.

George'a bakmaya ve gülümsemeye devam etti Lettie. George hiçbir şey söylemedi. Çitlerin üstünden atlayıp koruluğa geçebilecekleri yere doğru gittiler öylece sessiz sedasız. Meşe ağacının dallarına tutunarak çit merdivenlerinin en üst basamağına kadar çıktı Lettie. Daha sonra George'un onu oradan indirmesine de sesini çıkarmadı.

"Ah!" dedi Lettie, "Ne kadar güçlü olduğunu mu göstermek istiyorsun, Bay Temel Reis!" diyerek dalga geçti; ama gözleri, "George beni kollarına al!" diyordu.

Karakavakların olduğu koruya doğru gidiyorduk. Çitlerin hemen ardında, bulutsuz bir gökyüzüne yüzünü dönmüş, salkım salkım, bir sürü sert yeşil meyveleri olan bir karaağaç vardı; her salkımındaki taneler, birer cesaret abidesi gibiydi.

"Şu karaağaca baksana," dedi Lettie, "bütün dallarının yemyeşil yapraklarla efil efil serpildiğini sandın, değil mi? Neden bu kadar verimli göründüğünü biliyor musun?"

Meraklı ve sorgulayan bir ses tonuyla, ağır ağır, "Yooo," dedi, George.

"Her şeyini rüzgâra teslim ediyor, yaprakları dökülüyor, bu yüzden de varını yoğunu meyvelerine vererek dallarını süslüyordu. Gelecek yıl ölmüş olacak bu ağaç. Burada olursan gelir görürsün. Sarmaşığa bak, tatlı dilli sakin sarmaşığa bak, nasıl da ellerini ağaçların boğazına dayamış. Ağaçlar bile nasıl ölmek gerektiğini biliyor, görüyorsun —ama biz bilmiyoruz."

İnişli çıkışlı, garip davranışlarda bulunarak George'a resmen acı çektiriyordu. Yoğun bir duygu karmaşasının artık dibine vurmuştu Lettie. George'u da aynı yola sürükleme peşindeydi.

"Özgürce yaşayabildiğimiz hayat ile iyi birer insan olmak yerine sarmaşıklı birer ağaç olsaydık, gittikçe incelen yaşamımıza sıkıca sarılırdık, öyle değil mi sence de?"

"Galiba öyle olurdu."

"Sen, mesela kendini gelecek nesil için feda ettiğini düşün. Schopenhauer'ı anımsatıyor, değil mi? Bu, gelecek nesiller için, ya da aşk için, ya da herhangi bir şey için olabilir."

George cevap vermedi. Lettie'nin anlatmaya çalıştığı şeyler, George'a göre anlaması oldukça zor şeylerdi. Kavak ağaçlarının altından geçiyorlardı şimdi de. Çançiçekleriyle bezenmiş küçük bir açık alan vardı önlerinde. Lettie, kanatları yarı açık bir halde yüzüstü yatan yerdeki üveyiğe doğru eğildi ve onu yerden kaldırdı. Gözleri pörtlek pörtlekti ve kanıyordu; göğsünü dinledi, fakat kalbi boğazından atıyordu hızlı hızlı.

"Dövüşüyordu," dedi George.

Lettie, George'a bakarak, "Neden, bir dişi için mi?" diye sordu.

"Bilmiyorum," diye cevap verdi.

"Soğuk, tüylerinin altı çok soğuk! Sanırım, bir üveyik

uğruna dövüşülmesinden ve sonuç olarak da hak edenin kazanmasından gurur duyuyordur. Dişi için ettikleri dövüşü izlemek zevklidir herhalde, sence de öyle değil mi?" diyerek George'un ruhunu acıtmaya devam etti.

"Pençelerini sıkmıyor, kendini kaybedip tünediği yerden aşağı düşerek ölmüş," diye cevap verdi, George.

"Vah zavallı şey, yaralanmış ve kavgayı karşısındaki kazanınca oturup ölümü beklemiş. Hayatın zalim olduğunu ve her şeyden daha zalim olanın da aşk olduğunu düşünmüyor musun sen de, George?"

George, sakin duruşunun ardına gizlediği hüzün ile acı acı güldü.

"Ver de gömeyim onu. Yenik düşmüş bir sevdalı olarak kendim halledeyim şu işi. Güzel bir mezarı olacak."

Lettie kara toprakta küçük bir oyuk kazdı. Avuç dolusu çançiçeği getirip ölü kuşun üstüne serpti. Daha sonra yumuşak kara toprağı beyaz elleriyle bastırarak düzleştirdi.

Ellerini çırparak, "Tamamdır," dedi Lettie, "gömdük onu, hadi gidelim."

Duygularıyla baş başa kalarak Lettie'nin peşinden sessiz sakin yürüdü George.

Kavak korusu iyice seyrelmişti. Eğreltiotları hallerinden memnun bir şekilde, serpilmiş çançiçekleri maviye çalan büklümleriyle öylece etrafına bakınıyordu. Daha açık tarafta unutmabeni çiçekleri, bulutsu kümeler halinde açılıp saçılmıştı ve yaban menekşeleri, geceleri yabani çuhaçiçeklerine koyu mor bir arka fon oluşturuyordu. İlerisinde de tek tük yapışkanotu vardı sağda solda; onun dışında, ağaç dallarının altında kokuları her tarafa yayılan yeni biçilmiş samanlar vardı. Islak bir kum çıkıntısını süsleyen şey, olağanüstü bir yaradılışla değil de sadece bir salyangoz tarafından cilalanıp parlatılmışa benzeyen ve altın gibi parıldayan taşkıranotuydu. George ve Lettie ilerlerken, gizli

saklı duran ekşi yonca dilberlerine basıp hassas yapraklarını kırdılar. Kırdıkları ya da ezdikleri şey umurlarında bile değildi.

Kavak korusunun sonrası, yaşlı çalılarla kaplı tepeydi. Ağaçların üstündeki gri likenler görüşümüzü engelliyordu. Büyük kırmızı elmalar ağaçların dibine çürümeye düşmüşken gri likenler kimin umurunda olurdu ki.

"Erkek olsaydım," dedi Lettie, "doğudaki dünyaya açılır, kendimi özgür kılardım. Bu çok hoşuma giderdi."

Lettie, saçlarını örttüğü şah çıkardı ve bir parmağıyla şah tutarak onu rüzgârın esintisine bıraktı. Giderek artan heyecanı gözlerinden okunuyordu. Saç bukleleri rüzgâra teslim edilmiş gibiydi; ışıl ışıl parıldıyor ve dalgalanıyordu.

George, Lettie'ye bakarak ürkek bir öfkeyle, "İyi ama ne yazık ki erkek değilsin," dedi.

"Evet değilim," diye güldü, Lettie, "erkek olsaydım, her şeye ben karar verir ve hemen uygulamaya koyardım, her şeyi istediğim şekle getirirdim!"

"Peki ya şimdi yapamıyor musun?"

"Anladığın kadar da özgür olmak değil istediğim, sadece istediğim şey gerçekleşene kadar öyle olsun. İstediğime ulaşınca da elime aldığım dizginleri birileri benden geri alsın istiyorum."

Lettie, başını yana doğru çevirdi ve saçlarındaki o ışıltının arkasından gülerek George'a baktı.

Kulübeye gelmişlerdi. Lettie, su yalağının kenarına oturdu ve ellerini suya soktu; temiz suyun içinde bir batıp bir çıkan çiçekler gibi usul usul hareket ettiriyordu ellerini.

"Sudaki yansımamı izlemeye bayılıyorum," dedi Lettie, "Narkissos'un hikâyesindeki gibi sudaki yansımamı beğenmek değil anlatmaya çalıştığım şey. Batının dışına çıktığım zaman, nasıl biri olacağımdan bahsetmeye çalışıyorum; kendi gölüme kendim sahip olabildiğim ve gölümde dilediğim gibi bacaklarımı oynatabileceğim bir hayat

görüyorum suda."

"İyi yüzer misin?" diye sordu George.

"Eh işte."

"O küçük göletinde yarışırdım seninle."

Lettie güldü, ellerini sudan çıkardı ve parmaklarından suya düşen damlaları seyretti. Sonrasında, düşündüğü ya da aklına gelen bir şeyin etkisiyle aniden başını kaldırdı. Vadiye bakıp değirmenin kırmızı uçlarını fark etti.

"—Ilion, Ilion	*"—Truva, Truva*
Fatalis incestusque judex	*Tehlikeli ensest olan yargıç*
Et mulier peregrina vertit.	*Ve kadın, doğru yoldan saptırılmış,*
In pulverem——"	*ve toz olup uçuşmuşlardı——"*

"Bu ne?" dedi George.

"Hiç."

Bir kızkuşunun ciyaklaması kadar yüksek ve ince bir ses tonuyla, "Çok beğendiğim bir alıntıdır bu," diyen sesi duyduk. Dokuz-on metre uzağımızda, bir sağa bir sola gidip gelerek sinirli bir şekilde bize bakan uzun ve siyah sakallı adamı görünce şaşırdık.

Küçük bir mendil parçasıyla kurulamaya çalıştığı ıslak ellerine bakarak, "Öyle mi?" diye sordu Lettie.

Lettie'nin konuşurken çıkardığı obua gibi tiz ses tonunu taklit ederek, "Seni ilgilendirmez," dedi adam. Sonrasında başını çevirdi ve solgun gri gözleriyle kırlara baktı. Cesaret bulunca, sırtını bize dönüp elini gözlerine siper ederek bakmaya devam etti. Hızlıca birkaç adım attı, sonra da parmaklarının ucunda durup iyice gerilerek vadiye bakındı, diğer yöne doğru bir on-on bir metre kadar hızla ilerledi ve tekrar uzanıp gözlerini vadide gezdirdi. Daha sonra kulübeye gitti.

"Birilerini bekliyormuş gibi davranıyor," dedi Lettie, "aslında bizi gözetlediğini düşünmeyelim diye böyle yapıyor," diyerek gülüştüler.

Koruluğun hemen başında bir kadın göründü. Onun

da fare sesli adam gibi solgun gözleri vardı.

Kadın, üzgün bir ses tonuyla Lettie'ye telkinde bulunarak, "O soğuk kayanın üstüne oturmaktan böbrek hastası olacaksın," deyince Lettie derhal ayağa kalktı.

"İyi bilirim," diyerek devam etti fare sesli kadın, "benim annem bu yüzden öldü."

"Üzüldüm adınıza," dedi Lettie kısık bir sesle.

"Evet," diye devam etti kadın, "dikkatli olman gerektiği anlamına geliyor bu." George'un üzerindeki ev kıyafetlerine bakıp George'un üstündekileri ayıplayarak, "Strelley Değirmeni'nden mi geliyorsunuz?" diye sordu kadın.

Kadının bu tavrına ses etmedi George.

"Taşınıyorsunuz buralardan herhalde?"

Buna da bir şey demedi George.

"Pof! Yeni komşularımızın olması, onlara alışmamız falan, ne can sıkıcı bir süreç. Yalnızlık köpeğe mahsus derler. Buralardaki son araziyi biliyorsunuzdur."

George, bir kez daha kafasını salladı, kadın susmak bilmiyordu.

"Çerçöp dolu darmadağın bir arsa, işe yaramaz bir av köpekleri vardı herhalde. Şuradaki demir parmaklıkları görmüşsünüzdür."

"Evet," dedi Lettie, "gördüm."

"Benim çiftliğime gelin, gelin de farkı görün."

Meraktan çiftliğe girdiler, sonra da mutfağa geçtiler. Mutfak gerçekten farklıydı. Tertemiz ve pırıl pırıldı, divanın üzerine konulan ve sandalyelerdeki minderlerin kılıfı olarak da kullanılan parlak kırmızı pamuklu kumaş ile iyi bir izlenim bırakıyordu bakanlarda. Fakat ne yazık ki; yeşil ve sarı koltuk örtüleriyle ve mutfağın her tarafındaki kâğıt ve yünden yapılmış suni çiçeklerle, az öncesine kadar kişide yarattığı izlenim, yerini hayal kırıklığına bırakıyordu. Yünden yapılmış suni çiçeklerin olduğu üç saksı vardı; du-

varda da sarı, kâğıttan güller, karanfiller, gelinçiçekleri ve gelinciklerle süslenmiş, fırfırlı yeşil sarı kâğıtlarla işlenmiş dört tane yelpaze vardı. Bir de, dışarıdaki ormanlık alanda onlarca çiçek varken yine içleri yine suni çiçeklerle dolu duvar cepleri vardı.

"Evet," dedi Lettie, "bir fark var." Kadın göğsünü şişirdi ve etrafına şöyle bir bakındı. Siyah sakallı adam da, Hıristiyan habercilerinin şu uzunca öten boru sesinin hemen ardından belirip köşedeki yerini aldı. Adamın, ocağın üstündeki bir gazete parçasının üzerine koyduğu pipoya baktı kadın; dökülmesi muhtemel külleri canlandırdı kafasında. Daha sonra bir şeyin üzerindekiler ilişti gözüne, belki de şöminedeki tozdu dikkatini çeken.

"İşte!" diye bağırdı kadın, "biliyordum bunu; bir an olsun yalnız bırakmaya gelmiyor şu adamı! Şömine ateşinin şimdiye sönmesi gerekiyordu; ama demek ki gelip birileri ateşe birkaç odun parça atıvermiş."

Fare sesli adam, durduğu yerden, "Sadece bir parçacık odun attım," diye söylendi.

Ateş süngüsünü eline alıp adamın elindeki kâğıda batırarak, çok aşağılayıcı bir tavırla, "Sadece bir parçacık ha!" diyerek tekrar etti kadın, adamın dediğini.

Lettie ve George yavaşça dışarı çıkıp hızla evden uzaklaştılar. Bir ara arkasına bakan Lettie, kadının kapı basamaklarını paspaslamakta olduğunu gördü. George, dizindeki cebinden saatini çıkardı; saat üç buçuktu.

"Niye saatine bakıyorsun?" diye sordu Lettie.

"Meg çaya gelecekti," diyerek cevap verdi.

"Artık çok geç," dedi Lettie ve yavaş yavaş yürümeye devam ettiler.

Tepeyi çıkıp oradan, aşağıdaki değirmene ve değirmen göletine baktıktan sonra, Lettie dedi ki:

"Seninle birlikte gelmeyeceğim, eve gidiyorum ben."

Serzeniş dolu bir şaşkınla, "Çaya gelmiyor musun

benimle!" diyerek sesini yükselti George. "Neden, ne der evdekiler şimdi?"

"Boş ver, gelmiyorum ben, vedalaşalım hadi —*jamque Vale*— veda vakti! Eurydice'in cehenneme nasıl geri indiğini hatırlıyor musun?"

"Ama," diyerek kekeledi, "çaya gelsen iyi olur. Evdekilere ne derim ben şimdi? Neden gelmiyorsun ki?"

Virgil'in Latin dilindeki iki dizesiyle ona cevap verdi, Lettie. George'u izlerken, onun âcizliğine acıdı ve son bir kez ona kibarca ve tane tane, "Meg'e haksızlık etmek istemem," dedi.

Lettie'ye bakarak öylece bekledi George; yüzünde sadece gri-kahverengi bir esmerlik vardı; geçmişinin getirdiği özgüvenden yoksun gözleri, şimdi âcizliğin sefaletiyle daha da siyahtı. Lettie, oldukça duygusallaşmıştı. Düşündükçe ağlamak istiyordu.

Huzursuz bir ses tonuyla, "Birkaç dakikalığına ormana geçelim mi?" dedi Lettie, kısık bir sesle. Sonrasında yürüdükleri yoldan ayrılıp ormana doğru yöneldiler.

Orman heybetliydi ve yürekleri ısıtan bir azamete sahipti. Geceleyin göğe dizilen Samanyolu, şu anda aralarından geçmekte olduğumuz diz boyu unutmabeni çiçeklerine bürünüp, hünerini bu sefer de yerde gösterir gibiydi; göz alabildiğine uzaklara uzanmış, ışıl ışıl parıldıyordu çiçekler. Bir sürü çiçeğe bezenmiş uzun patikadan ayrılıp eğreltiotlarının arasından geçerek çançiçeklerinin arasına daldılar, oradan da bir ara bir meşenin, fındık ağaçlarının üstüne devrilmiş olduğu yere varana kadar, yürümeye devam ettiler; neredeyse kimsecikler onları göremiyordu artık. Sümbüller, mor renkleriyle müthiş bir ihtişamla toprağa sarılmış veyahut henüz olgunlaşmamış mor mısırlar gibi solgun ama dimdik duruyordu. Mavi gökyüzünün büyüsüyle kendilerinden geçmişlerdi. Çakırkeyf halleriyle çıkardıkları mırıltılar, hemen tepelerinin üstünden esip

geçen rüzgârın vakur vızıltısıyla iyice duyulabilir hale geliyordu. Rüzgârın ve sümbüllerin birbirlerini kollayarak çıkardıkları bu ses, ruha dinginlik getiriyordu. Pembeye yakın rengiyle güneşi tatmanın fırsatını yakalayan farklı türdeki karanfiller de ışıldayarak burada ben de varım diyordu. Karaağaçlardan biri de, henüz açılmamış renkli çiçeklerini saçıyordu onların üstüne.

Lettie, George'un ıstırabını dağıtmak için nazikçe ona dönerek, "Orman tanrıları ve ağaç perileri olsaydı keşke!" dedi.

"Sen bir orman tanrısı olsan saçlarına kartopu çiçekleri takardım, sen de Dionysos törenlerinde gibi olurdun."

Lettie elini George'un dizine koyup gökyüzüne baktı. Gökyüzünün mavisi, ormanın etrafını saran morumsu ışıklara nazaran daha soluk ve yeşile çalıyordu. Bulutlar kule gibi yükselmiş, bir şey onları güzelliğin içine atıvermiş ve rüzgârın önüne koymuştu. Bulutlar geçti ve gökyüzü açıldı.

Lettie, "Bak, yeşil tomurcuklar bir ağ gibi bizi içine aldı. Keşke kendimizi rüzgârın önüne katıp özgürce gidebilsek! Ama öyle özgür olmadığımız için mutluyum da," dedi. Aniden George'a dönüp elini uzatınca George, Lettie'nin elini iki eliyle kavradı. "Burada bir ağın içinde olmaktan mutluyum. Rüzgârın önünde savrulsaydık... Ah!"

Lettie, nefesini tutarak tuhaf bir kahkaha attı.

"Bak, bir kızın kolu gibi dümdüz olan dişbudak gövdeleri, süslenmiş ve kabartılmış karaağaç sütunları, kayın ağacının güçlü gövdesi... Hepsi bizim üstümüze nakışlı bir örtü sermiş gibi. Örtünün her bir ipliği müzikle titriyor bizim için ve süslenmiş küçük kuşlar şakıyor. Fındık ağaçları etrafımızı yeşil dallarla sarıyor ve hanımelleri kokularını üstümüze bırakmak için aşağıya doğru eğilmiş. Çançiçeklerine baksana, bizim için büyümüşler! Arıyı dinle, bizim

için vızıldıyor!" Lettie, gözüne dolan yaşlarla ve dudaklarına konan ufak, hoş, istekli bir gülümsemeyle George'a baktı. George solgun görünüyor ve ona bakmaya cesaret edemiyordu. Lettie, ellerini George'un ellerinin arasına koyup hafifçe George'a yaslandı. George, büyülenmiş gibi; onlara bakmak için yanlarına konan, fıldır fıldır parlak gözlü, beyaz göğüslü bir ardıçkuşunu izledi.

Lettie, "Bulutlar tekrar gidiyor," dedi.

"Tam sağa bak, bulutlardan bir yüz oluşmuş, gördün mü? Dudakları açılıyor, bize bir şeyler söylüyor. Ama şimdi bozuldu şekil. Gitti... Hadi, gitmemiz gerek."

George, "Hayır, gitme. Dur," dedi.

Lettie'nin hassasiyeti onu da sakinleştirmişti. Lettie, üzüntü ve yenilgiyi bastıran mükemmel bir ses tonuyla yanıtladı.

"Olmaz, canım, olmaz. Hayatımın bağları çözüldü. Bozulan örümcek ağı gibi uçup gittiler. Sen onları tutmak için elini uzatmadın, kendi bağlarınla birleştirmedin. Şimdi bir başkası yakaladı ve hayatımın bağı bağlandı. Ve ben onu çözemiyorum, yapamıyorum. Yeterince güçlü değilim. Ayrıca, sen kendi bağına bir başka bağı sıkıca bağladın, sen özgür kalabilir misin?"

"Ne yapmam gerektiğini söyle. Eğer söylersen, evet özgür kalırım."

"Söyleyemem, o yüzden bırak da gideyim."

George, "Hayır, Lettie gitme," diyerek korku ve tevazu ile yalvardı. "Hayır, Lettie gitme. Ne yapmam gerek? Kimse seni benim sevdiğim gibi sevemez. Sana olan bu aşkla ne yapacağım? Nefret mi edeyim bu aşktan ya da korkayım mı, bana fazla geldiği için?"

Lettie döndü ve minnettarlıkla George'u öptü. Buna karşılık George da Lettie'ye sıkıca tutkuyla sarılıp onu dudaklarından öptü. Bu sarılma Lettie'yi o kadar yormuştu ki, George onu taşıyamayacak noktaya gelinceye kadar

George'un kollarında bekledi. George titremeye başlamıştı.

Lettie; belirsizleşen hisleriyle, boğuk bir sesle kendi kendine, "Zavallı Meg," dedi.

George yüzünü buruşturup kollarını gevşetti. Lettie, George'un ellerini bıraktı ve sersemlemiş halde yerinden kalktı. Lettie, George'u karamsar ve karşı çıkmaz halde otururken bırakıp gitti.

Çay, masada yarım saatir beklediği için onlara bakmaya çıktığımda George'u tepenin yamacında, kapı sövesine yaslanmış halde buldum. Yüzü bembeyazdı ve mosmor kesilmişti. Sanki haftalardır hastaymış gibi bitkin görünüyordu.

"Ne oldu? Lettie nerede?" diye sordum.

"Eve gitti," diye yanıtladı, sesinin tonu ve kelimelerinin anlamı onun midesini bulandırmıştı.

"Neden?" diye telaşla sordum.

Bana sanki "Sen neden bahsediyorsun? Dinlemiyorum!" dercesine baktı.

"Neden?" diye ısrarla sordum.

"Bilmiyorum," diye yanıtladı.

"Çay için seni bekliyorlar," dedim.

Beni duydu ama umursamadı.

"Hadi," diye üsteledim, "Meg ve diğerleri seni çaya bekliyor."

"İstemiyorum hiç," dedi.

Bir iki dakika bekledim. Çok hastaydı.

"*Vae metim Fervens difficile tile iumet jecur*" diye aklımdan geçirdim.

Üstündeki rahatsızlık geçince yaslandığı yerden titreyerek, sıkıntılı halde kalktı. Gözkapakları gözlerinin üstüne ağır ağır indi ve bana baktı. Belli belirsiz, hastalıklı bir biçimde gülümsedi.

"Gel, samanlığa uzan. Evdekilere safranla ilgili soru-

nun olduğunu söylerim," dedim.

Dediğime uydu. Soru soracak güçte değildi. Gücü çekilmiş ve o harika vücudu sanki çökmüştü. Hiç de sağlam olmayan adımlarla yürüyordu. Ondan yana bakmadım; çünkü bu zayıflığından dolayı çoktan gülünç hissetmeye başlamıştı.

Kimsenin dikkatini çekmeden ahıra girdik, samanlığa çıkan merdiveni tırmanırken ona bakıyordum. Daha sonra içeri gittim.

Evdekilere, Lettie'nin çay için Highclose'dakilere söz verdiğini, George'un da safrakesesi ile ilgili bir kriz geçirdiğini ve geçinceye kadar samanlıkta uzanacağını, fena hastalandığını söyledim. Çayı isteksiz ve keyifsizce içtik. Meg düşünceliydi ve rahat değildi. Meg ile daha çok George'un babası konuştu, annesi pek umursamadı.

Annesi, "Anlamıyorum. Böyle bir şey çok nadir olur. En son ne zaman oldu hatırlamıyorum. Cyril, önemli bir şey olmadığına emin misin? Tam da Meg geldiğinde, tam da Meg geldiğinde..." dedi.

Saat altı buçuk gibi annesinin ve sevgilisinin endişesini dindirmek için gidip George'u yeniden kontrol ettim. Geldiğimi belli etmek için ıslık çaldım. Bir köşede saman yığının üstünde uyumuştu. Samanın kendisini huylandırmaması için başının altına şapkasını koyup kıvrılmış, derin derin uyuyordu. Hâlâ çok solgundu. Yüzünde, hep bir hüznün bıraktığı türden sakinlik ve acı vardı. Üzerinde montu olmadığından soğuk alır diye korktum. Bir iki çuvalla üstünü örtüp çıktım. Onu rahatsız etmelerine izin veremezdim. Babasına ineklere ve domuzlara bakmasında yardımcı oldum.

Meg, yedi buçukta gitmek zorundaydı. Öylesine hayal kırıklığına uğramıştı ki ona, "Gel, bir bak ona. Ona söylerim," dedim.

George, çuvalları üstünden atmış ve bacaklarını aç-

mıştı. Samanların üstünde sırtüstü uzanırken yeniden büyük ve erkekçe görünüyordu. Ağzı gevşemiş ve eski rahat hatları geri gelmişti. Şu an ona karşı, terk edilmişlik içinde uyuyan herhangi birine duyulan sıcaklığı duyuyordu insan. Meg, George'un üstüne eğildi, ona aşk ve şefkat sevinciyle baktı. Onu okşamak istiyordu. Daha sonra George gerindi ve gözlerini açtı. George gözlerini aniden açınca Meg bir an korkmuştu. George uykulu halde gülümsedi ve; "Merhaba Meg," diye mırıldandı. Daha sonra uyandığını gördüm. Olanları hatırlayınca esneyerek yan döndü ve yüzünü saklayıp sessizce uzandı.

"Gel hadi Meg. Uyursa iyileşir," dedim.

Meg çuvalı alıp George'un omuzlarına koyarken, "Onu örtsem iyi olacak," dedi. Ben Meg'i çıkarırken George hiç kıpırdamadan uzanıyordu.

VIII.

BİR DOSTLUK ŞİİRİ

Mayıçiçekleri tamamen açmadan önce baharın muhteşem vaadi bozulmuştu. Mayıs gibi böylesine sevilen bir ay boyunca rüzgârlar, sert ve delice yağmurlar getirerek kuzey ve kuzeydoğudan üstümüze esti. Narin tomurcuklu ağaçlar ürperip inledi. Rüzgâr kuru estiğinde taze yapraklar solgun halde savruldu. Çimler ve mısırlar yemyeşil oldu ancak fulyalar oldukça solgundu ve bu çiçeklerin parıltısında mutlu olduğumuz zamanlar çok geride kalmış gibi görünüyordu. Çançiçekleri sallanıp durdular, tarlaların kenarlarında haftalarca kuşların püsküllleri gibi sarkmışlardı. Kırmızı karanfiller ortaya çıktığında yağmur ile boyunları büküldü, alıç tomurcukları parlak yeşil yaprakların arasına saklanarak birer inci gibi sert ve sağlam

durdu. Unutmabeni çiçekleri, ormanın zavallı Pleiade şair grubu kadar perişan otlardı. Genellikle günün sonunda gökyüzü açılır ve devasa bulutlar sarı uzaklık boyunca kehribar rengi bir ışıltı ile sonsuz uzaklıktaki ufukta parlayarak dururdu. Asla yakma gelmezlerdi, titreyen yeryüzünün üstünde sakin ve görkemli bir şekilde daima uzakta durur, sonra da ışıltıları sönecek korkusuyla üzülerek çekip giderlerdi. Bazen günbatımına doğru batıdan zirveye çekilen karanlık, büyük bir perde, kenarlarında ışığı oynatırdı. Gökkubbe yükseldikçe bu örtü dağılırdı ve gökyüzü, parlak ayın üstünde çuhaçiçeği rengine bürünürdü. Daha sonra uzun gagalı bir çulluk, ağzında bir yılanla gökyüzünde daireler çizerek ve kızkuşlarının dokunaklı ağıtlarıyla isyanlarından daha acılı bir trajedi söyleyerek dolanırken, soğuktan keyifleri kaçmış büyükbaş hayvanlar karaçalılar arasına çömelirdi. Bu geceleri soğuk ve gri sabahlar takip ederdi.

Böyle bir sabah, nadasa bırakılan tarlanın tepesindeki George'a gittim. Babası süt götürmeye gitmişti, yalnızdı. Tepeyi tırmanırken George'un at arabasının içinde ayakta dikildiğini ve çıplak kızıl topraklara gübre attığını gördüm. Ara sıra öküze seslenişiyle arabanın ara ara hareket ederken çıkardığı gıcırtı ve tangırtıları duyabiliyordum. Sığırcıklar ve kuyruksallayan kuşları toprak parçalarının üstünde hızlıca uçuyor, birçok küçük kuş etrafta kanat çırparak hoplayıp zıplıyordu. Kızkuşları daireler çiziyor, alçak bulutların arasında sürekli ağlaşıyordu. Bazıları tekerlek izleri arasında bu engebeli tarla için oldukça zarif ve parıltılı şekilde uçuşuyordu.

Bir bel alıp gübreyi boşluklara dağıttım. Aramızda koca bir tarla durur halde beraber çalıştık; ancak içtenlik duygusuyla birbirimize oldukça yakındık. Alçaktaki bulutlar gizlice üstümüze gelirken daireler çizen kızkuşlarının arasından George'u izledim. Aşağımızda, koruluktaki

kavak ağaçlarının uçları sarı sarı parlıyordu. Onların ötesinde gri su ve aşağısında da kırmızı çatılar gözüküyordu. Nethermere, belli belirsiz seçiliyordu ve uzaktaydı. Bu gri ve yalnız dünyada dönüp ağlaşan kızkuşları ile sessizce işini yapan George dışında kimse yoktu. Bu hareketli hayatın faaliyetleri tüm dikkatimi çekmişti ve başımı kaldırdığımda George'un bacaklarının ve kafasının hareketini, ritmik halde hareket eden vücudunun eğilip kalkışını ve yavaş yavaş dönen kızkuşlarının inip kalkışlarını görüyordum. Bir süre sonra at arabası boşaldığında George bir bel alarak bana doğru geldi.

Yağmur yağmaya başladı, bu yüzden at arabasından bir çuval aldı ve kendimizi kalın çitin altına attık. Birbirimize yakın oturduk önümüze gri bir perde gibi inen ve vadinin görünmesini engelleyen yağmuru izledik. Öküz karamsar bir şekilde dururken, yağmurun öküzün sırtından koyu sızıntılar halinde süzülüşünü izledik. Her yerden düşen damlaların çığırtısını dinleyip yağmurun soğuğunu hissettik ve sessizliğe büründük. George, piposunu yakınca ben de bir sigara yaktım. Yağmur devam etti. Bütün küçük taşlar ve kırmızı toprak, gri bir hüznün içinde parlıyordu. Ara sıra konuşarak beraber oturduk. İleride yılların yıpratacağı, neredeyse tutkulu bir bağı işte böyle zamanlarda kurmuştuk.

Yağmur kesildiğinde kovalarımızı patatesle doldurduk ve ıslak saban izleri boyunca, çıkan yumru kökleri soğuk toprağın içine soktuk. Toprak kumlu olduğundan hemen kurumuştu. Saat on iki civarında bütün patatesleri ektikten sonra George benden ayrıldı ve çitin ötesindeki Bob'u alıp öküzü dizginledi. Keskin ve hafif tırmık, patateslerin üstünden toprağa ince bir iz açtı. Küçük kuşlar kanat çırpıp yere konuyor, tırmığın ardından yeniden havalanıyordu.

George atlara seslendi ve yamacın aşağısına geldiler.

Atların kahverengi burunlarındaki beyaz yıldızlar aşağı yukarı hareket ediyor, George da arkalarında sert ama ağır ağır hareket ediyordu. Atlar benim üstüme geldi. George onlara seslenince atlar tuhaf bir biçimde yan tarafa döndü. George kendini tırmığın önüne attı ve iyice eğilerek tırmığı döndürdü. Tekrar yamacın yukarısındaydılar. Kuşlar George'un etrafını sararken ve yeni tırmık izlerinin peşinden giderlerken büyük bir hışırtı duyuluyordu. Bütün sıralar bitince George atları çözdü ve atların ardından ıslak yamacın aşağısına inip akşam yemeğine gittik.

Ayaklarımın altındaki solgun çuhaçiçeklerini ezerek ıslak çimleri tekmeliyordum. Muhteşem renkleri olan ama bu sert yetişmeden şaşkına dönmüş mor orkideleri ezmekten kaçınıyordum. Ayağımın altında bir şey dikkatimi çekti. Sürekli hareket eden küçük ve koyu renkli bir şeydi. Yeniden tarlakuşlarının yuvasını bulmuştum. İki zayıf tarlakuşunun sarı gagalarını, pörtlek gözlerini ve kanatlarındaki mavi çizgileri fark ettim. Kahverengi, tüylenmiş sırtları belli belirsiz inip kalkıyordu. İki kuş, gagaları birbirine değer halde yatıyor ve zayıf bedenleri hızlıca inip kalkıyordu. Onlara dokunmak için parmaklarımı hafifçe değdirdim. Etraftaki ıslaklık ve soğuğa rağmen onları sıcak bulmak beni sevindirmişti. Bir yandan rüzgâr eserken bir yandan onlarla meraklıca ilgileniyordum. Yavru kuşlardan bir tanesi rahatsızlığını belli ederek hareket ettiğinde oldukça heyecanlandım, ama kuş sonra gagasını kardeş kuşun gagasına yaklaştırarak yeniden yerine yerleşti. Kalbimin derinliklerinde böylesine sarılacağım, dışarının soğuğu ve ıslaklığı ile benim arama girecek birinin özlemini duydum. Her türlü tehlikeye açık ama yine de çok huzurlu duran bu iki küçük mucizeyi kıskanmıştım. Sanki ışık onların yuvasına gelmeden önce buldukları bir şeyi arıyordum. Üşüdüm. Değirmenin bahçesindeki mor leylaklar ölü gözüküyordu. Ayağımda ağır takunyalarını

ve kalbimde belli belirsiz bir özlemle aşağıya, değirmene doğru koşarken rüzgâr çınar ağaçlarını kırbaçlayıp asık suratlı çamları kabaca ileri savuruyordu. Atkestaneleri, her ne kadar güneş dallarındaki kandilleri aydınlatmasa da cesurca her bir dalındaki beyaz kandilleri dimdik tutuyordu. Bir kuğu hüzünlü bir şekilde suyun yukarısına uçup kara ayaklarını izleyerek muazzam kanatlarını açıyor; korkmuş sutavuklarına çarpıp ağırbaşlı, kara boyunlu kazlara sataşıyordu.

Haziran sonunda hava yine düzeldi. Saman hasadı, hava düzelir düzelmez yapılacaktı. Bu yıl biçilecek sadece iki tarla vardı. Bu tarlalardan, sonraki bahara yetecek kadar ürün gelecekti. Tatilim başlamış olduğu için yardım etmek istedim. Böylece, üçümüz; yani George, babası ve ben ek işçiye ihtiyaç olmadan hasadı yapacaktık.

İlk sabah güneş bile doğmadan çok erken uyandım. Büyüleyici horozların sesi vadi boyunca duyulabilirdi. Vadinin aşağısında suyun ve yeşil ıslak çimlerin üstünde akşam sis hâlâ bembeyazdı ve sapasağlam duruyordu. Çayırlığın kenarında yürürken çitin üstünde uzamış yabani bir havuç gördüm. Henüz tarlakuşlarını duymadım ama küçük ve erkenci kuşlar, bir köşede yükseğe kadar yayılmış çiçeklerin altına girip diğer taraftan çıkarak sisli çayırın içinde bir görünüp bir kayboluyordu. Çiçeklerin altında mor burçak kümeleri, sarı gevenler, etrafa dağılmış pembe kurbağa otları ile sapsarı papatyalar vardı. Pembe güllerin gün boyunca yaprakları açık halde duracakları yolculuklarına yeni uyandığı çitlerin üstünü hanımelleri kaplamıştı.

Sabah ışığı, çayırın uzakta kalan kısımlarını gümüşi bir aydınlık içine almış, nehrin yanındaki kayaların etrafına düz ve parlak kıvrımlarla kıvrılmıştı. Sabahı bütün damarlarımda hissediyordum. Sabah, gümüş rengindeki bir balığı derinliklerden kaldırırken ben de George ve köpeğini görünce onlara el salladım.

Trip'in havlamasını duyunca gölete doğru koştum. Küçük kayık adacıktaydı ve çalıların arkasından George'un ıslık çaldığını duyabiliyordum. George'a seslendim. Suyun kenarına yarı giyinik halde geldi.

Bana, "Bir havlu alıp gel," dedi.

Benim kayığım suda duruyordu. Onu iyice ittirince adacığa gittik. George suya girmeye hazır olduğundan, hızlıca üstümü değiştirdim. Trip etrafta zıplayıp George'un yeni görüntüsüne havlıyordu.

George gülerek, bir yandan da çıplak ayağıyla eğlencesine köpeği ittirirken, "Bana ne olduğunu merak ediyor," dedi. Trip ileri geri zıplayarak gelip George'u yalıyordu. George köpek ile oynamaya başladı. Kahkaha atan çıplak bir adam ile kafasını adamın yüzüne doğru uzatıp yalayan, adamın çıplak kollarını ve göğsünü şaka yollu ısırmaya çalışan ve uzaklaştırıldığında derhal yerine dönen heyecanlı bir köpek çimlerde yuvarlanıyorlardı. Sonunda George, Trip'i iki ön patisinden tutarak soluk soluğa çimlerde sırtüstü uzandı. Köpek de soluk soluğaydı ama George'un boynunu yalamak için öne doğru gitti. George bu halde birkaç dakika uzandı; köpek de kafasını sahibinin boynuna koynuna koymuş dinleniyordu. Ben çağırınca George ayağa fırladı ve benimle birlikte gölete daldı. Trip de arkamızdan atladı.

Su buz gibiydi ve bir an beni bütün hislerimden mahrum bırakmıştı. Yüzmeye başladığımda su hareketlendi ve ben artık bu hareketin coşkulu şiirselliğinden başka hiçbir şeyle ilgilenmiyordum. George'un sırtüstü yüzerek bana güldüğünü gördüm ve derhal, sanki bir refleks gibi, onun ardından gittim. George'un gülen yüzü yüzdükçe kayboldu ve ben de onun koyu saçlarını ve kalın boynunu takip ediyordum. Zavallı Trip ise bana doğru sendeleye sendeleye yüzerek gelip beni durdurdu ve sonra heyecandan şaşkına dönerek kıyıya kaçtı. Trip'in kaçışını görünce kendi

kendime güldüm ve sonra suya dalıp George'u yakalamaya çalıştım. Kazanıyordum. George köpeği uzaklaştırmaya çalışırken ben kazanmıştım. George'un yanma gidip onu omzundan yakaladığımda kıyıdan bir kahkaha sesi geldi. Emily gelmişti.

Elimi suya çarparak Emily'ye su fırlattım. Emily gülüp kızardı. Daha sonra Trip, Emily'ye doğru gitti; ama Emily, Trip'in ıslaklığından kaçmıştı. George yanımda yüzüp yukarı bakıyor ve gülüyordu.

Kurulanırken birbirimize bakıp güldük. George, iri yapılı ve fiziksel anlamda yakışıklıydı. Bana, Aubrey Beardsley'in uzun, ince ve çirkin karakterlerinden biri olduğumu söyleyerek güldü. Zayıf olan birçok edebiyat karakterinden bahsettikten sonra onun iriliğindense benim zayıflığımın daha üstün olduğunu söylemem onu daha da neşelendirmişti.

Ancak pes edip onun karşısında eğilmek zorundaydım. O da benim havlu atışımı oldukça anlayışlı ve kibar bir davranışla kabul etti. Ona teslim oldum. Onun vücudunun soylu ve beyaz yapısına hayran olduğumu biliyordu. Ben George'u izlerken, o yeşil çimlerin üstünde rahatlamış halde duruyordu. Kolunu ileriye dümdüz uzatarak kuruladı. Ben onun omuzlarındaki kalın kasları izlerken kıvırcık saçlarını kuruluyor, dimdik tuttuğu boynundaki çizgiler göze çarpıyordu. Aklıma birden Annable'ın hikâyesi gelmişti.

George, kurulanmayı unuttuğumu görünce gülmeye başlayarak beni tuttu ve bir çocuk ya da sevdiği ama korkmadığı bir kadınmışım gibi hızlıca beni kurulamaya başladı. Kendimi gevşekçe onun ellerine bıraktım ve beni daha iyi tutabilmek için kolunu belime dolayıp beni kendisine çekti. Çıplak bedenlerimizin birbirine dokunuşundan doğan tatlılık harikaydı. Bu durum bir şekilde ruhumdaki belli belirsiz, tanımlayamadığım özlemi biraz olsun din-

dirmişti ve bu, George için de geçerliydi. Beni bütünüyle kuruladıktan sonra bıraktı ve birbirimize gözlerimizin içi gülerek baktık. O andaki sevgimiz, bir erkek ya da kadına duyulan, benim bildiğim herhangi bir sevgiden daha mükemmeldi.

Beraber tarlaların aşağısına gittik. George, bıraktığı çimleri bir an önce biçmeye giderken ben de çitlerin altındaki otları tırpanla biçmek üzere makinenin bıçağını bilemek ve biçilmiş ekin yığınlarını makineye engel olmamaları için tırmıkla bir kenara toplamak üzere ayrıldım. Sabahın soğuk, nemli kokusu ve uzun hüzünlü ağaçların, ıslak ve içten çiçeklerin, biçilmiş otların içindeki açılmış ya da açılmamış güvelerin; kısacası her şeyin kasti sakinliği doğaya sevgi duymak için harika bir nedendi. Atlar George'un emirlerine uyarak dingin bir asaletle hareket ediyordu. Atlar eyerlendiğinde ve makine yağlandığında bile George bu muazzam sabahı bozmaktan nefret ediyordu, o yüzden önce bir durup vadiye baktı.

"Artık bu tarlaları biçemeyeceğim," dedi ve yerdeki biçilmiş gümüşi otlar George'un bu pişmanlığı karşısında ürpermişlerdi. Ihlamurların arada bir gelen kokusu hüzünlüydü. Tarlanın büyük bölümü biçilmişti ama bir o kadar yer vardı daha biçmek için. Sonra bitecekti. Bu yıl mürver çiçekleri köşelerdeki çalıların üstünde çıkmıştı pembe güller çitlerin üstünden sarkıyordu. Çimlerde yıllardır bildiğimiz aynı çiçekler vardı, artık onları görmüyorduk.

George bana bakarak, "Sırf bu tarlaları biçmek için bile yaşamaya değer," dedi.

Sabah sisin serinliğinden geçip gelen güneşin sıcaklığını hissettik.

George, "Şu çınarı görüyor musun? Büyük söğüdün arkasındaki yeşil çınar? Babamın düz bir çubuk istediği için şu çınardan büyük bir dal kopardığı zamanı hatırlıyorum. Üzülmüştüm. Yaprakları öylesine düzenli dağılmış

bir halde büyümüştü ki, bu yaptığı zalimlik gibi gelmişti. Bilirsin işte, küçük ve güçlü bir çınar yaklaşık iki buçuk metredir. Sen gidince, biz de buradan ayrılınca benim de dalım kopmuş olacak. Bak, ağaç bozuldu. Ama yine büyüdü. Ben de hızla büyüyeceğim. Babam dalı kırdığında dalın üstündeki yaprakların parlak kırmızı saplarını hâlâ hatırlıyorum," dedi.

George, yaptığı konuşmadan ötürü gururlu halde bana gülümsedi. Daha sonra atların başlarını kontrol edip makinenin koltuğuna oturdu. Bıçağı kaldırdı.

Arkasını dönüp bana bakarak alaycı bir biçimde, "Hoşça kal," dedi. Makine çalışmaya başladı. Bıçağın tabanı yere değdi, çimler ürperdi ve kesildiler. Papatyaların başlarının ve muhteşem ayrıkotu çimlerinin kırmızı mesinelerin karşısında titreyip sarsılmalarını ve kesilmelerini izledim. Makine tarlanın aşağısına doğru, biçilmiş otların üstünde kadifemsi ve düz bir iz bırakarak, gürültüyle ilerledi. Kesilmemiş çim duvarlarındaki çiçekler hareketsiz duruyor ve günler gibi bizi bekliyordu. Güneş, kırmızı yonca yapraklarını yukarı kaldırmış, kelebekler uyanmıştı ve ben uzak köşeden George'un, "Hey," diye haykırışının yankısını duyabiliyordum. Daha sonra George döndü ve ben sadece atların kulaklarının birbirine sürtünüşünü ve George tepe yamacındaki çimlerin oradayken onun hareket eden omuzlarının beyazlığını görebiliyordum. Bıçağın parçalarını toplamak için bir karaağaç altına oturdum. George, biçerken sürekli kesilen otlara bakar, atlara nadiren seslenirdi. Sabahı uyandıran onun sesiydi. Çalışırken birbirimizi pek fark etmezdik. Yine de bir keresinde annesi, "Sen tarlada olduğunda George çok mutlu oluyor, günün ne kadar uzun olduğunu umursamıyor," demişti.

Günün ilerleyen saatlerinde hava ısındığında, hanımelleri nefes almayı bıraktığında, diğer bütün kokular havada etrafımızı sardığında, yaban sümbüllerinin düş-

meye çalışarak son çarpıcı coşkusunu gördüğümde, mor burçakların yığınları yığıldığında, biçilmiş yeşil otlar yerleştirildiğinde, biçilmiş gümüşi otlar güneş onların üstüne geldiğinde parlayıp durduğunda, samanı birlikte çevirerek, elimizdeki sabanlarla dünden kalma biçilmiş otları toplarken ve dünden kalma taze, gizli kalmış çiçekleri gün ışığının ölümü için yüzeye çıkarırken birlikte çalıştık.

İşte bu zamanlarda George ile birlikte geçmişten bahseder, gelecek üstüne tahminlerde bulunurduk. Gün akşama yaklaşırken biz daha az hüzünlü bir halde her şeyi unutmuş olur, şarkı söyleyerek işe devam ederdik. Bazen George'a şiirler okuyup kitaplardan bahsederdim. Her ikimiz için de hayat coşku doluydu.

IX.

ÇOBAN VE ŞAKAYIKLAR

Akşam yemeğinde George'un babası heyecan verici bir gelişmeden bahsetti. Leslie kendisine bazı misafirlerinin öğlen Strelley çayırlarında piknik yapıp yapamayacaklarını sormuş. Gölge yapan ağaçların altından akan ve içinde iki küçük adacık olan gölete dökülen nehirle çayırlar muhteşemdi. Ayrıca, toprak sahibinin eşi bu çayırları ve değirmeni karışık bir cazibeyle dolduracak bir kitap yazmıştı. Highclose'daki düğüne gelmiş misafirler böylesine seçilmiş bir yerde piknik yapmaya can atıyorlardı.

George'un babası mutlu olmuştu ve masanın başından bize neşeli bir ses tonuyla seslenmişti. George kimin geleceğini sordu.

"Çok değil, yaklaşık bir düzine kişi. Çoğunlukla da düğüne gelmiş kadınlar gelecekler."

George önce içinden gelen küfürleri söyledi ama son-

ra bu olayı bir şaka gibi görmeye başladı.

Bayan Saxton, kendisinden kap kacak istenmeyeceğini umuyordu çünkü ne birbirine uyan iki kabı ne de en azından gümüş gibi görünen kaşıkları vardı. Çocuklar heyecanlanmışlardı ve okula gitmek istemediklerini söylediler. Emily buna derhal karşı çıkmış, böylece de bir anlaşmazlığa sebebiyet vermişti.

Öğlen tarlada samanı çevirirken ikimiz de farklı şeyler düşünüyorduk, konuşmadık. Arada sırada, her bir köşede durup ormanın aşağısına birileri geliyor mu diye bakıyorduk.

George, karanlık ormanın içinde bir beyazlığın hareket ettiğini görerek aniden heyecanla bağırmıştı: "İşte, geliyorlar!" İkimiz de durup gelenleri izledik. Beyaz iki kız, yanında iki kız olan soluk yeşil ve beyazlar içinde bir adam, başka bir adam ile bir kız geliyordu.

"Kim olduklarını görebiliyor musun?" diye sordum.

"Beyazlar içinde olan ilk kız Marie Tempest, sondaki Lettie ile o. Diğerlerini bilmiyorum."

George, gelenler nehir kıyısında gözden kaybolunca ya kadar hiç kıpırdamadan durdu ve sonra elindeki sabanı yere saplayıp, "Eğer istersen sen gidebilirsin. Ben gidip alt köşeyi biçeceğim," dedi.

Onun hakkında ne düşündüğümü görmek için bana baktı. Bence George, Lettie ile karşılaşmaktan korkuyordu. Ben de kendi kendime güldüm. George daha sonra sessizce makineye gitti, beline kemerleri sarıp kalçasına da tırpan kayışını astı. Belki de utanıyordu. George bıçağın ağzını bilerken çıkan bileğitaşının madeni sesini duyuyordum. Daha sonra yerin daha ıslak olduğu ve makinenin pek de iyi sürülemeyeceği tarlanın uzak köşesini biçmek üzere uzaklaştı. Yeşil çimleri ve uzun kandalları biçecekti.

Gelenleri karşılamak üzere gölete gittim. Solgun yüzlü kızlardan biri olan ve ayçiçeği renginde bir elbiseyi za-

rafetle taşıyan uzun ve zarif Louie Denys'e eğilerek selam verdim. Aynı şekilde dimdik duran ve muhteşem kahverengi saçları ile zeki bir kız olan Agnes D'Arcy'i de eğilerek selamladım. Agnes şapka giymemişti ama güneş şemsiyesi taşıyordu. Narin yapılı, ufak tefek ve oldukça hoş Hilda Seconde ile selamlaştım. Marie ve Lettie'ye de selam verdikten sonra Leslie ve arkadaşı Freddy Cresswell ile el sıkıştım. Geniş omuzlu, solgun yüzlü, kırmızı buğdaylar gibi yumuşak saçlı, gülen gözlü ve alaycı bir konuşma tarzı olan Freddy, Leslie'nin sağdıçı olacaktı. Freddy'nin sanki feleğin çemberinden geçmiş ama yine de sorumsuz, sevimli, biraz da zavallı küçük bir çocuk havası vardı. Hava çok sıcak olduğundan erkekler keten kumaş giymiş ve keten yakalıklar takmışlardı. Ancak yine de titizlikle hazırlandıkları belli oluyordu. Ben de içgüdüsel olarak gömleğimi pantolonumun içine sokup düzelttim. George'un babasına yöneltilen küçümsemeyi üzerimde hissettim. Adam kendine göre iri yapılı ve iyiydi; ama omuzları çalışmaktan yuvarlaklaşmış ve pantolonları da bayağı kötü haldeydi.

Marie, "Biz ne yapabiliriz? Öyle oturmak istemiyoruz. Size yardım etmek istiyoruz. Gelmemize izin vermeniz gerçekten çok kibarca," dedi.

George'un babası kendine has bir tavırla gülüp onlara, kendisini sadece çayırlar için sevdiklerini söyleyip, sözlerine yine gülerek, "Gelin hadi. Cyril bıraktığına göre kalan işler var. Gidip tırmıklarınızı alın," diye devam etti..

George'un babası bir tırmık yığını içinden onlar için en hafiflerini seçti ve onlar da rasgele biçilmiş otlara tırmıkla dokunmaya başladılar. Marie ve mükemmel Hilda'ya nasıl yapmaları gerektiğini dikkatlice gösterdi ancak kızlar en kolay yolu çok zor buldular ve kendilerine göre çalıştılar. George'un babası onlara şakalar yaptığı için içten kahkahalar atıyorlardı. Babanın arası kızlarla iyiydi ve kızlar adamın bu samimi etkisi altında utanmış ve kı-

zarmışlardı.

Klasikler üzerine yükseköğrenimini henüz tamamlamış Cresswell, "Şu açan şeyler yeterince kuru, gelin oturun," dedi.

Cresswell samanlardan bir minder yaptı ve Lousie Denys derhal mindere el koydu. Cresswell, Lousie'nin önce üzerine hiçbir kemer ya da başka aksesuar olmadan tümüyle uyumlu güzel elbisesini düzeltti ve Lousie'nin açık boynunda tuttuğu ellerini aşağıya indirdi. Kalçalarına kadar vücut hatlarını belli eden dar bir beyaz elbise giyen Lettie de Leslie'nin kendisine hazırladığı yere oturdu. Bayan D'Arcy gönülsüzce de olsa benim hazırladığım yeri kabul etti.

Cresswell, biçimli ağzına ufak bir gülümseme yerleştirerek, "Tanrım, tam bir kır dünyası. Nasıl da Theocritus'a göre, öyle değil mi, Bayan Denys?" diye sordu.

"Neden bana bu klasik yazarlardan bahsediyorsunuz? Ben onların adlarını bile söyleyemiyorum. Bizim hakkımızda ne derdi mesela?"

Cresswell mavi gözlerini kısarak güldü.

"Yaşlı Daphne'lerden bahsederdi," dedi Leslie'yi işaret ederek ve devam etti, "Damoteas, yarış benimle. Farklı kadınlarımızın likayatlarını yarıştıralım. Daphnis başla hadi, Amaryllis için söyle. Hayır, Nais olacaktı. Kahretsin, adlarını karıştırıyorum!"

Bayan Denys öne eğilip Cresswell'in başına ipek eldiveni ile hafiften vurarak, "Bay Cresswell, nelerden bahsediyorsunuz öyle! Kimler için kahretsin dediğinize dikkat edin!" dedi.

Cresswell, Denys'in eteğinin ucunu tutup eteğin üstüne uzanarak ve Denys öne eğilince gözlerinin içine bakarak, "Pastoral bir şiirde uçarı bir şey söyleyebilirsin?" dedi.

"Başla Daphnis, bal ya da beyaz peynir hakkında bir şey ya da. Ya da bir hafta içinde olgunlaşacak elmalar hak-

kında da olur."

Bayan Denys araya girerek, "Bana gösterdiğin elmalar çok küçük ve yeşildi. Onlar asla bir haftada olmaz, ayyy ekşidir onlar!" dedi.

Cresswell, alaycı tavrıyla ona gülümsedi.

"Duydun mu Tempest! 'Ayy, ekşi!' Hadi Tanrı aşkına, başlamadın mı sen daha? Senin gibi dobra birinin söyleyecek hiçbir şeyi yok mu?"

"Önce seni duyalım. Bal ya da peynir üstüne uzmanlığım yok."

"Küçük elmalar, bir kadının onlar için ne söylediğini düşün. Öyle değil mi, Bayan Denys?"

Denys, yüzüklerin parladığı eliyle Cresswell'in alnına düşmüş saçları okşayarak, "Bilmem," dedi.

"'Aşkım beyaz değil, saçlarım da güneş ışığından damlayan bal gibi sarı değil. Aşkım kahverengi ve tatlı, bekler aşk dolu dudakları.' Hadi Tempest, sen de bir şeyler söyle. Hadi, seni yaşlı çoban. Kim kaval çalıyor? Bileğitaşını keskinleştiren şu çocukmuş! Ona bakınca bile insanın sırtı ağrıyor, biri gidip durdursun onu," dedi.

Bayan D'Arcy, "Hadi gidip onu da alalım. Eminim ki içinde bulunduğu bu güzelliğin farkında değildir. Hadi alalım," dedi.

"Agnes, onlar işleri kalsın istemez. Hem cehalet mutluluktur," dedi Lettie, Agnes'in onu getireceğinden korkmuştu. Agnes tereddüt etti ama sonra gözleriyle ona eşlik etmemi istedi.

Agnes gülerek, "Ah canım, Freddy tam bir öküz ve Louise Denys ise şeker pekmezine düşmüş bir arı gibi. Kahkaha atmak istiyorum ama biraz sinirlendim sanırım. Burayı biçtiğinde harika hissediyorsun, öyle değil mi? George'un babası Timey ne kadar da şefkatli! Gidip bakalım. Şu yüksükotlarından ve de çançiçeklerinden istediğimizi söyleriz. İşe devam etmen gerekmiyor sanırım..."

Ben sesleninceye kadar George geldiğimizin farkına varmadı. Yanımdaki uzun ve gururlu kızı görünce yavaş yavaş hareket etti.

Ben, "Bayan D'Arcy, bu Bay Saxton," diye onları tanıştırdım ve George, D'Arcy ile el sıkıştı. George derhal alaycı bir tavra büründü; çünkü kendi büyük ve kaba elinin içinde bir hanımefendinin narin elini görmüştü.

Agnes, "Sizin harikulade göründüğünüzü düşündük. Erkekler başkalarını severlerken çok utandırıcı olabiliyorlar, değil mi? Bize şu yüksükotlarından ayırın. Muazzamlar. Sanki çitlere tırmanan askerler gibiler. Kesmeyin sakın. Ve bir de çançiçekleri! Orada pastoral şiirler okuyoruz. Ben pastoral şiirleri sevmem, siz sever misiniz? Kendinizin ne kadar klasik bir pastoral kişi olduğunu bilmiyorsunuz; ama sizin böyle pastoral bir aşk acısı çektiğinizi sanmam," deyip güldü. "Küçük ve aptal bir tanrının bizim buğday tarlaları yüzünden heyecanlanmasını anlamıyoruz, değil mi? Gölgelerde Amarryllis ile yarışacak vaktiniz oluyor mu? Phylis'in tarlalara gitmesini yasaklamaları ne utanç verici!"

George gülüp işine döndü. Agnes de güldü biraz. Harika bir izlenim bıraktığını düşünüyordu. Elini etkileyici biçimde uzattı ve bileğitaşı kandal otunu ezerken bana baktı.

"Öğütmek! Güzel değil mi?" diye haykırdı. "Kaçınılmaz bir kader gibi. Bence güzel ama!"

Çay vaktine kadar çiçek toplayıp konuşarak etrafta gezindik. Bir hizmetkâr elinde çay sepeti ile geldi ve kızlar söğüdün altına örtü serdiler. Lettie küçük gümüş çaydanlığı alıp, üzerinde turnagagaları sarkan suyun içinde sallanan uzun çimler olan bir taş yalağa dökülen dereye çaydanlığı doldurmak için gitti. İşini bitirmiş olan ve eve gitmek isteyen George, Lettie'nin oturup suyla oynadığı yere kadar gitti. Lettie, çaydanlığa doldurmak için az az

su alıyor ve yalağın dibindeki çamurda gölgeleri kaybolan böceklerin hızlı hızlı hareket edişlerini seyrediyordu.

Lettie, George'un gelişini duyunca etrafa baktı ve sinirli bir şekilde gülümsedi. Her ikisi de karşılaşmaktan korkuyordu.

"Çay vakti," dedi George.

"Evet, bir dakikaya hazır olur. Bu çay için değil. Sadece sıcak su olsun diye."

"Ben eve gidiyorum zaten."

"Hayır, gidemezsin. Hepimiz burada içeceğiz. Biraz meyve topladım. Sen çayı geçiştirmezsin. Baban da geliyor üstelik."

George alınarak, "Ama burada herkesle çay içemem. İstemiyorum. Bana bir baksana!" diye karşılık verdi.

George, kızarmış kaba ellerini uzattı.

Lettie yüzünü buruşturup, "Sorun değil. Gerçekçi bir dokunuş verirsin," dedi

George alaycı tavrıyla güldü.

"Gelmelisin," diye ısrar etti Lettie.

George, pes ederek, "İzin verirsen bir bardak içerim o zaman," dedi.

Lettie derhal kalktı, kızararak George'a hoş bir fincan verdi.

"Çok özür dilerim," dedi.

George, "Boş ver," deyip Lettie'nin verdiği bardağı bir kenara bırakarak ağzını suya dayayıp kana kana içti. Lettie ayakta durmuş, George'un su içişi ve sonrasında derin derin nefes alışını izliyordu. George kalktı, ağzını sildi ama ona bakmadı. Daha sonra suda ellerini yıkadı ve çamuru karıştırdı. Ellerini yalağın dibine koyup içinde gri karidesler olan bir avuç çakıl çıkardı.

"Temizlenmesi gerek," dedi.

Lettie omuz silkerek, "Evet. Çok kalmazsın," deyip gümüş çaydanlığı aldı.

Birkaç dakika sonra George kalkıp isteksizce Lettie'yi takip etti. Sinirli ve kızgındı.

Kızlar samandan yapılmış minderlerin üstünde oturuyor ve sürekli bekleyen hizmetkâr da onlarla ilgileniyorlardı. George, Lettie ile Hilda'nın arasına oturdu. Lettie, George'a ince bir fincan içinde çay uzattı ama George çok da susamamış olduğundan fincanı bir kenara koydu. Daha sona Lettie beş çayı için hazırlanmış ekmek ve yağı, meyveleri, üzümlerle şeftalileri, çilek motifleri incelikle oyulmuş kavak ağacından bir tepside George'a uzattı. Lettie bir an George'un kalın ve kirli parmaklarının meyveler üstünde gidip gelmesini izledi ve sonra başını çevirdi. Bütün çay vakti, ondan bundan bahsederken Lettie, George'un gözlerinden kaçındı. Ancak yine de birileri, "Bay Saxton, biraz daha pasta alır mısınız?" ya da "Bay Saxton, bu şeftaliyi deneyin, oldukça yumuşak," gibi şeyler söyleyerek içtenlikle, ama yine de George ve diğer erkekler arasındaki mesafeyi koruyarak, bir şeyler sorduğunda; Lettie oturmuş, neredeyse tek hecelik kelimelerle cevap veren ve zorla gülen George'a bakıyordu. Lettie'nin kızgınlığı kaşlarına yansıyordu. Lettie sohbetin hafifliğine ayak uyduruyordu ancak herkes bir hoşnutsuzluğun farkındaydı. Çay sohbetini çok uzatmadık. Daha sonra birileri, "George oyunbozanlık etti," dedi. Lettie, George'a oldukça kızmıştı. George'un varlığına dayanamıyor, onun kilometrelerce ötede olmasını istiyordu. George, Cresswell'in hayal gücüyle oynaşan müstehcenliğinin alaycı etkisini dinledikten sonra yapmacık bir kahkaha attı.

İnekleri sağması gerektiğini söyleyerek ilk ayağa kalkan George oldu.

Hilda, "Biz de gelebilir miyiz? Gelip ineklerin sağılmasını izleyebilir miyiz?" diye sorarken narin ve hoş yüzü kızardı; çünkü hayli utangaçtı.

Freddy, "Olmaz, hayvanların kokusu pek de iyi değil.

Uyardım sizi, burada kalın," dedi ağır ağır.

Sesinde biraz alayla cilveli bir biçimde Lousie Denys, "Resimlerdeki gibi hepsi küçük ve tatlı olan dağdakiler hariç, ineklere pek katlanamıyorum," dedi.

Agnes D'Arcy, "Hayır, onlar da kokuyor," dedi ve dudaklarını büzüp her zamanki gibi hoşnutsuzluk belirten gülümsemesiyle güldü. Hilda yanakları al al olmuş halde ikisine bakıp durdu.

Leslie iyi niyetiyle, "Gel Lettie. Biliyorum sen düşkünsündür çiftlik işlerine. Hadi, gel," dedi ve George'u takip ettiler.

Gölet kenarı boyunca ilerlerken bir kuğu ve onun esmer tüylü yavrusu onların hizasında suda yüzüyordu. Marie'nin dediği gibi; "Küçük ayakları üstünde, suyu ayaklarıyla iten küçücük şeyler."

George aşağıda, "Bully, Bully!" diye bağırıyordu ve birkaç dakika sonra onun, bahçenin aşağısında kızgın bir biçimde, "Çık dışarı, seni salak hayvan! Çıkmıyor musun?" diye bağırdığını duyduk.

Keyfi yerine gelen Hilda, "Kaçmış mı?" deyip güldü ve bahçenin aşağısına doğru bakmaya gitti.

Yeşil gölgelikte uzun altın çilek çalıları arasında patika boyunca koyu kırmızı şakayıklar duruyordu. Yuvarlak kırmızı yemişler lezzetli bir biçimde eğilmişti. Yağmurun ve kendi güzelliklerinin ezdiği yerdeki çimin üzerine kırmızı ağırlıklarını sarkıtmışlardı. Patika etrafa saçılmış kırmızı yapraklarla doluydu. Güzel çiçekler, yeşil çalılar arasında ihtişamlı kardinaller topluluğu gibi koyu kırmızı renklerini etrafa bonkörce dağıtmıştı. Yeni bir zevk dünyasına adım atmıştık. Lettie yere düşmüş ipeksi çiçeklerden bir avuç almak için durdu. Bu sırada George, arkasından boynunu uzatıp George'un ortaparmağım iştahla yalayan kahverengi buzağı ile patikanın aşağısına geldi. Şakayıkların üstüne eğilmiş kızların mutlu ve dünyadan bihaber halleri bir an George'un içini acıttı. Arkasındaki isteksiz buzağı ile Ge-

orge yukarı doğru geldiğinde, "Bu yıl çamlar ve meşeler çok güzel, değil mi?" dedi.

Lettie, elleri arasında kırmızı bir çiçeği ezerek öylece durdu. Yapışkan ağzında hâlâ George'un parmağını yalayan ve parlak burnunu yukarı kaldırmış olan buzağıya bakmamak için yanlarına baktı. Buzağı ağzındaki parmağı iştahla emiyordu ama bir yararı yoktu. Gerçekten bir zevk aldığına emin değildi. George'un, bilerek eğilmiş halde duran Lettie'ye baktıktan sonra küçük hayvanı bahçeye bırakması ve onun sırtına ufak bir fiske vurması Marie, Hilda ve Leslie'yi güldürdü.

George daha sonra yapış yapış olmuş parmağını dizliklerine silerek kuruladı. George, Lettie'nin yanında durdu ve Lettie bir parmağının diğerlerine göre olabildiğince beyaz olduğunu görmedi ama bunu hissetti. Kendi parmağını bir acıma duygusuyla elbisesine bastırarak sildi.

Marie yeniden, "Bu çiçekler çok güzel ama," dedi. "Onları kucaklamak istiyorum."

Hilda da buna katıldı ve, "Evet," dedi.

"Tıpkı bir aşk şiiri gibiler. D'Annunnzio. Tutkulu bir hüzündeki aşk," dedi Lettie alaycı bir sesle; biraz bir şeyler söylemiş olmanın sıradan gerekliliğinden, biraz da kendini açıklayacak ölçüde kendini koruma arzusundan söylemişti.

"Onlarla ilgili bir hikâye var," dedim.

Kızlar hikâyeyi duymak için toplandılar.

Hilda karşı koyulamayacak bir ısrarla, "Lütfen anlat," dedi.

"Bana Emily anlattı. Efsane olduğunu söylemişti. Bence sadece bir hikâye. Emily, şakayıkların Hall'dan burası bir değirmenken burada yaşayan bir genç tarafından uzun zaman önce getirildiğini söyler. Bu genç, esmer ve iri yapılıymış. Ve Hall'daki solgun narin genç kız bu genci seviyormuş. Genç çocuk Hall bahçelerine porsuk ağaçla-

rını budamaya gittiğinde, beyaz elbisesini giyip ona eski günlerin masallarını anlatırmış bir çalıkuşu gibi. Ta ki genç çocuk onun kendisini büyüleyen bir peri olduğunu düşününceye kadar. Genç durup kızı izlermiş ve bir gün kız genci ağlatan bir hikâye anlatarak ona yaklaştığında genç çocuk, kızı tutup öpmüş. Kavak korusunda buluşurlarmış. Kız kucağı çiçeklerle dolu halde gelirmiş çünkü peri rolünü sürdürmek istermiş. Bir sabah sislerin arasından erkenden gelmiş. Genç çocuk avlanmaktaymış. Ona bir peri gibi ansızın görünmek istemiş. Kucağı şakayıklarla doluymuş. Kız ağaçların arkasında gezerken çocuk bilmeden ona ateş etmiş. Kız sendeleyip kavakların arasına yığılmış. Daha sonra genç çocuk, kızı kırmızı beyaz etrafa saçılmış şakayıklar içinde yatar halde bulmuş. Kızın yatarak kırmızı çiçeklerle konuştuğunu sanmış önce. Sonra yanma giderek eğilip bakmış ve çiçeklerin kan içinde olduğunu görmüş. İşte o genç, şakayıklarla kaplı bu çam ve meşe korusunu yapmış."

Kızların gözleri bu acıklı hikâyeyle dolmuştu ve Hilda gözyaşlarını saklamak için başını çevirdi.

Lettie yere bakarak alçak bir ses tonuyla, "Çok güzel bir hikâye," dedi.

Leslie kızları yatıştırarak, "Sadece bir hikâye," dedi.

George, Lettie kendisine bakıncaya kadar bekledi. Lettie sonunda ona baktı. Her ikisi de titreyerek diğer yana döndü.

Marie, biraz şakayık koparmak istedi.

"Bana biraz versene. Ben de diğerlerine anlatayım hikâyeyi. Çok acıklı. Onun adına üzüldüm. Çok acımasızcaydı. Lettie ise güzel bittiğini söylüyor!"

George, şakayıkları sustalı çakısıyla kesti ve Marie onların hikâyesine hayli hassasça yaklaşarak onları dikkatlice aldı. Daha sonra hepsi bahçeden ayrıldı ve George da ineklere gitti.

Onun yanında kalmaya korkan Lettie, "Şimdilik hoşça kal," dedi.

George gülerek, "Hoşça kal," dedi.

Marie, "Çiçekler için çok teşekkürler. Hikâye de çok güzeldi. Büyüleyiciydi," dedi.

Gittiler ve sonra onları bir daha görmedik.

Günün sonunda değirmendeki herkes yatmaya gittiğinde George ve ben ateşin karşısında beraber oturup sigara içerek lafladık. Tereddütlerinden bahsediyor ve ara ara düşüncelerinin bazılarını dile getiriyordu.

George, "Bütün gün, Blench buğdayı sabanla gömdü. Tavşanlar o kadar zarar vermiş ki, kullanılmaz artık zaten. Bu yüzden de Blench onu sabanla gömdü. Onlar da bizim tarlamıza gelmiş, şeftali yiyip şiir okuyorlar," dedi.

Saat ağır ağır ilerlerken ve dışarıda yabani bir kuş öterken bir sessizlik çöktü aramıza. Mazgaldaki küller hafiften havalanmıştı.

"Lettie, hikâyenin güzel bittiğini söyledi; ama ölümün neresi güzel? Ne yararı var?" Yüzünü mazgaldaki küllere çevirdi ve düşünceli halde onlara baktı.

Dışarıda ağaçların arasında bazı yabani hayvanların tiz ve cırtlak sesi geliyordu.

Ben de ateşe bakarak, "Kahrolası gürültü," dedim.

"Gelincik ya da sansar gibi bir şey. Neredeyse bir haftadır böyle. Ağaçların arasına ateş ettim birkaç kez. İki tane vardı, biri gitti."

Ağır ve dondurucu sessizliğin içinde, ağaçların arasındaki karanlıktan sürekli, acınası bir ağlama sesi geliyordu.

George, "Biliyor musun, bu öğlen benden nefret etti ve ben de ondan..." dedi.

Hastalıklı düşüncelerle dolu bir gece yarısı olmuştu.

"Bunun bir yararı yok. Yatağa git. Birkaç saat sonra sabah olacak," dedim.

3. BÖLÜM

I.

HAYATTA YENİ BİR BAŞLANGIÇ

Lettie ile Leslie, Leslie hastalığın bütün etkilerini üzerinden atmadan evlendiler. Biz evde normal bir ses duyuncaya kadar, beş günlüğüne Fransa'ya gittiler. Daha sonra, günlük işler aynı olmasına rağmen her yerde bir değişiklik ve kayıp hissi vardı. Sessiz evdeki uzun yolculuk sona erdi. Bizler gençliğin parlak denizini geçmiştik; Lettie ise çoktan bir karaya varmış, yabancı topraklarda, farklı bir yolda ilerliyordu. Hepimiz için suları ve ormanları damarlarımıza işlemiş Nethermere'i bırakıp gitme vakti gelmişti. Nethermere vadisinin çocuklarıydık. Kendimize ait bir dilimiz vardı ve uzak sürgünlere gitmek acı vericiydi.

George, "Artık gitmem gerek. Doğam bu, hep fazladan kalırım. Yine de umarım bu uyuşukluğu üstümden atıp özgür kalabilirim. Artık kendimi özletme vakti," dedi.

Bu, buğday hasadı ile mısır hasadı arasında durgun bir zamandı. Ekin yığınlarını çekerek grimsi ve sakin bir ağustos sabahında beraber oturduk. Ellerim, yığınların altından çıkan samanları geri sokuşturmaktan acıyordu, bu yüzden de yağmurun yağıp da bizi içeri tıkmasını bekliyordum. Sonunda yağmur yağdı ve biz samanlığa saklandık. Çiftçilik malzemeleri ve marangozluk araç gereçlerinin olduğu yukarı kısma merdivenle çıktık. Eğik duvar pen-

ceresinin önündeki oturağın üstündeki talaşlara beraber oturup dışarı nehre, ormana ve gölete baktık. Ağaçların uçları bize çok yakındı. Sanki yağmurlu vadinin etrafına saçılmış suların ve ormanın merkezindeydik.

"Birkaç yıl içinde, birbirimize yabancı olacağız," dedim.

Bana siyah gözleriyle bakıp inanmamış gibi güldü.

"Ben Londra'ya, belki de daha uzağa gideceğim."

Sessizce gülerek, "Oraya gelmemi istemiyor musun?" dedi.

"Sen kuzeye, ben doğuya ve Lettie de güneye gidecek. Lettie ayrıldı. Yedi haftaya ben de gideceğim. Sen?"

George kararlı halde, "Senden önce gitmeliyim," dedi.

Utangaç bir gülümsemeyle itiraf eder halde, "Biliyor musun, geride bir başıma kalmaktan korkuyorum. Son ayrılan olamam," dedi, dokunaklı şekilde.

"Meg ile mi evleneceksin peki?" diye sordum.

George, pamuksu talaşları dağıttı ve hissettiklerini bana beceriksizce anlamaya çalıştı.

"Biliyorsun işte, aşk denmez buna. Bilmiyorum. Ben Lettie'ye dayanmıştım," deyip bana utanarak baktı ve sonra; "yaptığın evi bir gerekçeye dayandırmak zorundasın ve ben de Lettie'ye dayandırmıştım. Biliyorsun, ben sıradan biriyim. Hayatımı şekillendireceğim belli bir şeyim yok. Tuğlaları tek tek koyuyorum ve eğer sonunda hepsi çökerse, ev çöker. Ama sen ve Lettie beni bilinçli hale getirdiniz ve şimdi çıkmazdayım. Evliliği bir meşgale olarak görüyorum. Hayatımı tamamlayacak bir meşgale. Evlenmeliyim yoksa kaybolmuş olacağım. Evlenebileceğim iki insan var ve Lettie de gitti. Meg'i de seviyorum işte. Onunla evlenme fikrinden daha fazla mı hoşlanıyorum, emin değilim. Biliyorsun Lettie için hep ikinci plandaydım. Halbuki aşkın en iyi yanı birisi için bütün dünyada ilk ve öncelikli

olmaktır. Meg uysal ve sevimli. Meg'in yanında titremiyorum, huzur veriyor bana. Onun saçını okşayıp sevebilirim. O da bana tam bir güven ve sevgi ile bakar. Hiçbir sorun yok, sadece huzur..." diye devam etti.

Üç hafta sonra ağustos güneşinde çimenlikte bir şezlongda uzanırken çakıllı yoldan bir ses duydum. George, beni evlilik törenine eşlik etmem için çağırdı. At arabasını kapının önüne çekti ve çimenlere benim, yanıma geldi. Sanki hayvan pazarına gidecekmiş gibi ceket, pantolon ve tozluk giymişti.

Bana gülümseyerek, "Evet, hazır mısın?" diye sordu. Gözleri heyecandan kararmış ve duygulu anlarında Saxton'lara özgü o tuhaf ve hassas bakış vardı.

"Tam zamanında geldin, saat dokuz buçuk," dedim.

"Böyle bir günde geç kalamazdım," dedi mutlu bir halde. "Güneş nasıl da parlıyor. Hiç de bir sağdıç gibi hareketli ve heyecanlı gözükmüyorsun. Kalk, hadi kalk! Baksana, bir kuş bana şans işareti verdi," deyip omzundaki beyaz lekeyi gösterdi.

Kendimi tembelce yukarı kaldırdım.

"Tamam, bir viski içip keyfimizi bulalım."

George, güneş ışığından çıkıp beni karanlık eve kadar takip etti. Odalar sessiz ve boştu ancak soğuk sessizlik bizim güneşten ısınmış girişimize derhal cevap verdi. Yaz sabahının tatlılığı, gölgeli odanın içindeki, aşktan mesut ruhlar gibi görünmez şekilde etrafta asılıydı. Likörlerimizi doldururken güneş ışığının damarlarımızda gezdiğini hissettik.

"Ne mutlu sana. Seni bugün kıskanıyorum," dedim.

George'un dişleri beyazdı ve gülümsediğinde gözleri siyah likör gibi parladı.

"Al bakalım, düğün hediyen!"

George'un önündeki duvara dört suluboya resmi koydum. Bunlar, değirmenin akan sularının ve tarlaların,

gri yağmur ve alacakaranlığın, sise sapsarı vuran sabah güneş ışığının ve gölette asılı kaldığı bir yaz ortasındaki akşamüstü zamanının resimleriydi. Geçmişin bütün cazibesi George'u büyülemişti ve onu yılların büyük büyüsüne saran hayatın güzelliği ile titretmişti. Yetiştiği geçmiş günlerin muazzamlığını fark etti.

Şaşılacak bir heyecanla, "Çok güzeldi Cyril. Her zaman çok güzeldi," dedi.

Ormanın tazeliğinden ve yolu kaplayan güneş ışığından geçerek ilerledik. Greymede evleri gölgeleri gül renkleriyle, güneş ışığını pembenin kokularıyla, mısır çiçekleri ve hezarenlerin mavisiyle doldurmuştu. Uzun ve uyuklayan tepeye hızlıca çıkıp aşağı yönelerek tavukların kırmızı horozlarla yürüdüğü ve toz ağaçları altında beyaz bulutçuklara benzeyen ördeklerin gölette eğlendiği çiftlikleri geçtik.

George, "Ona her an hazır olmasını söyledim ama bugün olduğunu bilmiyordu. Handa iş olsun istemedim," dedi.

At, "Koç Hanı'nın" bulunduğu kısa ve keskin yokuşu çıktı. At sessizce durunca bahçede bir kuşun şakıdığını duyduk. Arabada durduk ve kuduzotlarından topluca fışkırmış uzun beyaz zambakların olduğu alana baktık. Çiçeklerin bittiği yerde Meg, altın çiçeklerin üstüne eğilmiş, duruyordu. Meg bizi görünce altın çileklerle doldurduğu sırtındaki küçük torbasıyla bize doğru geldi. Meg'in üzerinde önünde düz, Hollanda bezinden yapılma beyaz bir önlük bulunan bir elbise vardı. Siyah ve yoğun saçları güneş ışığını yansıtıyor ve dolgun yüzü, gülümsemesiyle çok rahat gözüküyordu.

Meg, George'un ne yaptığını tahmin ettiğini fark ettirmemeye çalışarak, "Aaa, nerden çıktınız! Sabah sabah gelmişsiniz," diye bağırdı.

Parlamış oltutaşı gibi huzurlu ve samimi, latif siyah

gözleriyle bize bir bülbül gibi sorgulayan bakışlarla baktı. Bakışları Saxton'ların bakışlarından çok farklıydı. Kesinlikle durgun, meşgul, tereddütlü, endişeli ya da bir acı yahut utangaç bir coşku ile büyümüyorlardı.

George, Meg'e gülümseyerek, "Hazır mısın?" diye sordu.

Meg şaşırarak, "Ne?" diye sordu.

"Benimle nikâh memuruna gelmeye? İzni aldım."

Meg bir itirazla haykırarak, "Ama tatlı yapacaktım şimdi," dedi.

"Bırak da onlar yapsın. Şapkanı giy de gel."

"Ama şu halime bak! Üzüm topluyordum, baksana!" deyip bize üzümleri, kollarını ve ellerindeki çizikleri gösterdi.

George, Meg'in elini ve kolunu okşamak için eğilerek, "Ne ayıp," dedi. Meg, heyecandan kızarıp gülerek geri çekildi. Oturduğum yerden beyaz leylakların kokusunu duyabiliyordum.

Meg, bir kiraz gibi yuvarlak ve parlak yüzünü kaldırıp, "Bunu kastetmedin değil mi? Doğru mu söylüyorsun?" diye sordu. George yanıt olarak evlilik belgesini gösterdi. Meg belgeyi okudu ve şaşırmış halde yüzünü yana çevirerek, "Hazırlanmam lazım. Gelip büyükanneme de söyleyebilir misin?" dedi.

George isteksizce, "Buna gerek var mı?" diye sordu.

Meg ısrar ederek, "Evet, var. Gelip ona söylüyorsun," dedi.

George, eli mahkûm gitti. Ben dışarıda kalmayı tercih ettim. Meg bana bir bardak bira getirdi.

Meg, "İşimiz çok uzun sürmez," diyerek özür diledi. "Hemen montumu alıp geliyorum."

George aheste aheste merdivenleri çıkıp büyükannenin yatağa mahkûm halde yattığı büfe odasının bulunduğu odaya çıktı.

"Oğlum sen mi geldin? Ne arıyorsun sabah sabah burada?" diye sordu.

George, "Hala, nasıl hissediyorsun?" diye sordu.

"Üzgünüm be oğlum. Beni merdivenlerden baş aşağı taşımalarına çok kalmadı..."

"Deme öyle deme! Nottingham'a gidiyorum, Meg de benimle gelsin istiyorum."

Yaşlı kadın sertçe, "Neden?" diye sordu.

George'un yanıtı, "Onunla evlenmek istiyorum," şeklinde oldu.

"Ne! Neden söylemdiniz? Evlilik belgesi, yüzük müzük, her şey var mı?"

"Hepsini hallettim ben."

"Aferin. Ama böyle körü körüne neden yaptınız be oğlum? Böyle palas pandıras olmadı. Neden böyle yaptın?"

"Onunla hemen evlenmeyi istiyordum biliyorsun, sorun olmaz sandım. Handa konuşulsun istemedim..."

"Hep bir şeyler. Neden konuşmasınlar handa? Neden korkuyorsun, zenciyle mi evleniyorsun sanki? Böyle yapacağını sanmazdım! Böyle birdenbire neden bu acelen?"

"Acele etmiyorum."

Yaşlı kadın, "Hiç acele etmiyorsun ya!" diye alaycı şekilde yanıt verdi. "Hiç acele etmedin hayatında. Zaten Meg bugün gelmeyecek."

George müstehzi biçimde güldü. Yaşlı kadın kızmıştı. Meg onunla bugün evlenirse onu bir daha eve almayacağını ve ona bir kuruş bile bırakmayacağını söyleyerek George'u azarladı.

George kızarak, "Nasıl istersen öyle yap," dedi.

Meg telaşla odaya geldi.

"Çıkar şu şapkayı, çıkar! Onunla bugün gitmiyorsun. Sen bir inek ya da domuz musun da o istediği zaman gelip seni alacak? Çıkar dedim şu şapkayı!"

Yaşlı kadın sert ve inatçıydı.

Meg, "Ama büyükanne..." diye lafa girdi.

Yaşlı kadın kalkmaya çalışınca yatak gıcırdadı.

"Ben gelip çıkarmadan çıkar şu şapkayı!" diye bağırdı yaşlı kadın.

"Tamam, sakin ol büyükanne. Kendine zarar vereceksin."

George aniden, "Meg, geliyor musun?" diye sordu.

Yaşlı kadın, "Gelmiyor," diye haykırdı.

George heyecanla bir kez daha yineledi sorusunu. "Meg, geliyor musun?"

Meg ağlamaya başladı. Yaşlı gözlerle George'a baktı. Sonrasında ise yaşlı kadının çığlığını ve sürüklenen ayak sesini duydum.

Yaşlı kadın daha da yüksek bir tonda, "Onu benden mi alacaksın! Eğer gidersen bu eve giremezsin. Kızım bunu nasıl yaparsın? Beni bırakacak mısın?" diye bağırdı. George, kolları arasında Meg'i tutarak kapı girişinde boy gösterdi. Meg, huzursuz olmuş ağlıyordu. Büyük ipek gülleri olan şapkası gözlerinin üstüne düşmüştü. Beyaz bir kıyafet giymişti. Arabaya bindiler. Ben kamçıları George'a vererek arabanın arkasına geçtim. Yaşlı kadın, açık pencereden bizi duymuştu ve uzaklaşırken onun bağrışını dinlemiştik:

"Sana bir daha güvenmem, böyle nezaketsiz bir şekilde olmaz ki! Pişman olacaksın kızım, sonra da bana geleceksin..."

Uzaklaşınca artık sesi duymaz olduk. George, sert bakışlarıyla ağzını açmadan oturdu. Meg, kederli halde bir süre kendi kendine ağladı. Yolun hizasının üstünde duran kilise bahçesinin kayınları altında iyi bir hızda ilerliyorduk. Meg, şapkasını düzelttikten sonra başını rüzgâra bıraktı, ağlamakla ziyadesiyle meşguldü. Bataklığın etrafından dönüp Watnall'a doğru dik yokuştan çıktık. Daha sonra at yavaşladı. Kendisini toparlayan Meg hüzün dolu

bir halde, "Eldivenimin teki yok!" diye söylendi.

Kucağında duran tuhaf ipek mendile bakıp eteğinin altını kontrol etti. Dokunaklı bir biçimde, "Yatak odasında kalmış olmalı," dedi.

George güldü ve kızgınlığı aniden kayboldu.

George, "Yaşlı kadını kafana takma. Yarın yelkenleri suya indirir, indirmezse de kendi bilir. Ona Polly bakar," dedi.

Meg ağlayarak, "Ama çok üzülecek," dedi.

"Kendi suçu. Her neyse, sen üzülme," deyip etrafta insan var mı diye baktı, kolunu Meg'in beline dolayıp onu öperek sakince ve şaka yollu, "Yarın düzelir. Yarın ziyaretine gideriz, bizi gördüğüne sevinir. Zavallı yaşlı büyükanneye teslim oluruz. Yarın hem sana hem bana istediği kadar patronluk taslayabilir. Yatağa bağlı olmak ağırına gidiyor. Ama bugün bizim günümüz, öyle değil mi? Sen üzgün değilsin, değil mi?" dedi.

"Ama eldivenlerim yok, saçım başım da iyi değil."

George, Meg'i gıdıklayarak güldü.

Sinirliydi. "Nottingham'a gidince sana hemen eldiven alırız."

"Hiç param yok ki."

"Bende fazlasıyla var. Şunu denesene."

George, evlilik yüzüğünü Meg'e takarken ikisi de mutluydu. George, sakince şaka yollu konuşurken Meg'in sesi hüzünlü geliyordu. At kendi kafasına göre gidiyordu ve Meg'in şapkası bir kez daha karaağaç dallarına takılmıştı. Sarı tahıllar, rüzgârın estiği köşelerde bir altın örtü gibi tarlalarda uçuşuyordu. Bazen, kırmızı leylakların şenlik ateşi gibi ve uzun hezarenlerin parlak mavi bir duman gibi yükseldiği evlerden geçiyorduk. Bazen ise kahverengileşmeye başlayan tahıllardaki güneş ışığı kokusunu ya da yaprakların gölgelerinin kokusunu duyuyorduk. Zaman zaman ise yeni bağlanmış saman balyalarının baş döndürü-

cü kokusu burnumuza geliyordu. Sonrasında Cinderhill'in sert arnavutkaldırımlarında yol aldık ve gün ışığında ağır ağır yanan kırmızı alevlerle kızışan ve küllere karışan sülfürün kokusunu koklayarak devasa maden ocağı tepesinin ayağında ileriye doğru atıldık. Tepeye çıktığımızda şehri önümüzde gördük. Eski okulumun kare kulesini ve St. Andrews'ın keskin gururlu çan kulesini aradım. Şehrin üzerinde mavi gökyüzüne karşı kirli bir örtü gibi bir durgunluk asılıydı.

Döndük ve gazölçerlerin şapkalı mantar gibi durduğu Basford'a doğru lekeli mısır tarlaları arasından tepeden aşağı salındık. Sokak ağzına yaklaştığımızda Meg heyecanla ayağa kalkıp George'un kolunu çekiştirerek, "Şu zavallıya bak!" diye bağırdı.

Şosede iki küçük çocuk, yüzlerini aldırışsız gökyüzüne çevirmiş ağlıyordu. Yanlarında ise bir bebek arabasında iyice kundaklanmış bir bebek, arabanın içinde mahsur kalmıştı. Çocuklar kenar taşından onunla inerlerken zımbırtı düşmüştü. Bebek arabası ters düşmüş ve çocuklar da onu kaldıramıyordu. Bebek, baş aşağı olacak şekilde arabaya sıkışmıştı. Boğulabilirdi. Meg, arabadan dışarı fırlayıp iki çocuğu arabadan uzaklaştırdı. Ağlamaktan sırılsıklam olmuş çocuklar feryat figan bağrışıyorlardı. Meg, yola çömelip bebeği devrilen arabadan aldı. Ağlayan bebeği sakinleştirdi. Meg, bebeği kucakladı, öptü ve ağlayarak salladı. Üç çocuk susmuş, son hıçkırıklarını çekerlerken Meg de bebek için duyduğu o delice acıma duygusundan uzaklaşmıştı. Bebeğe fısıldayarak bir şeyler söyleyip ıslak yanaklarını kendi mendiliyle sildi, onu sakinleştirdi, öptü, okşadı, pamuklu şapkasının altından çıkan kahverengi saçlarını şapkanın içine soktu ve bebeğin şapkasını iyice düzeltti. Kahverengi-sarı ipeksi saçları ve büyük mavi gözleriyle güzel bir bebekti.

Çocuklardan birine, "Bebek kız mı? Kaç yaşında?" diye sordum.

Çocuk, "Bilmem, üç hafta önce aldık onu," dedi.

"Kardeşin değil mi?"

"Hayır, annem ona bakıyor." Bize bir şey anlatmak istemiyorlardı.

Meg, bir eliyle bebeği göğsüne bastırıp diğeriyle de tatlı yüzünü tutarak ve bir başka acınacak nokta bularak, "Zavallı kuzum benim," diye ağladı. Meg, eğilmiş ve bebeğe sarılı halde, acıma duygusu hissederek öylece kaldı. Sonunda başını kaldırıp duygu yüklü sesiyle, "Onu seviyorsunuz, değil mi?" diye sordu.

Çocuk oldukça şaşırarak, "Evet. İyi bir bebek. Ona bakmak zorundayız," diye yanıtladı.

Meg'in sorusu, "Elbette. Bu bebeği kıskanmıyorsunuz. Zavallı şey. Çok küçük. Ona biraz bakmama izin verir misiniz?" oldu.

Çocuklar cevap vermedi.

Meg, bebeğe eğilip, "Zavallı küçük kuzum, zavallım benim," diyerek ve çocuklar ile bütün erkekleri kınayarak bir şeyler fısıldadı.

Çocuklardan birine bebek arabasının nasıl açılıp kapatılacağını gösterdim. Meg, isteksizce talihsiz bebeği arabaya yerleştirdi ve kemerini kibarca bağladı.

Çocuklardan biri şaşkınlıkla ve kendinden emin bir halde, "Emziği nerde?" diye sordu. Bebek yavaştan ağlamaya başlamıştı. Meg, bebeğin üstüne eğilmişti. Emzik yolda bulundu ve çocuklardan birinin montuna silindikten sonra bebeğin ağzına verildi. Meg, parmağını kavrayan incecik eli bırakıp at arabasına bindi ve çocuklara sertçe, "Annesiz bu yavruya iyi bakın. Tanrı ona ne yaptığınızı izliyor, o yüzden dikkatli olun," dedi.

Çocuklar kızarmış suratlarıyla durdular. George ata işaret verdi ve hareket edince çocuklara bozukluk para attı. Uzaklaşırken küçük grubun yolun aşağısında kaybolduğunu izledim.

Meg, sesine yansıyan gözyaşları ile; "Ne kötü! Öylesine tatlı küçük şey..." diyerek söylendi.

George nazikçe, "Kasabalarda her türlü şey oluyor," dedi.

Meg, George'un sözlerine aldırış etmeden kadınlara özgü bir tavırla yalnız bebeği düşünmeye koyuldu ve zorlu dünyayı aşağıladı. Meg'e karşı hassasiyet ve koruyuculuk havası ile dolu olan George, yumuşak gözleriyle onu izledi. Meg'in kendisini göz ardı etmesine ve sert, kadınsı haliyle oturmasına biraz içerlemişti. Bu yüzden kırbaçlarla meşgul oldu ve Meg kasabanın gürültüsüyle canlanıncaya kadar ikisi de bir başına oturdu. At, elektrikli arabaları sinirli halde geçti ve bir ağır yük lokomotifi üstümüze gelirken sıçradı. Ziyadesiyle korkan Meg, tekrar George'a tutundu. George, beyaz mezar taşlarıyla dolu mezarlığı geçip sessiz bir sokağa girince Meg sevinmişti.

Ancak, arabadan inince Meg şaşırdı ve son derece kızarıp utangaç hale büründü. George Meg'i koluna alıp onunla ilgilendi. Gülerek evlendirme dairesinin merdivenlerine doğru çekti. Meg, kendini tamamıyla ona bırakmıştı. Meg şaşırmış haldeydi ve George onunla ilgileniyordu.

Kısa bir süre sonra geri geldiler ve Meg utangaç bir şevkle konuşuyordu. George çok sessizdi ve nefes almaya çalışır gibi bir hali vardı.

"Adam çok eğlenceliydi, değil mi? Doğru yaptım mı? Ne yaptığımı bilmiyorum. Eminim bana gülüyorlardı. Sence gülüyorlar mıydı? Şu kıyafetime bir bak! Ne düşündüler acaba?.."

Bebek Meg'in elbisesinin önünü ıslatmıştı.

George, uzun tepeden yukarı çıkarak kasabaya indi. Mansfield yolundaki dükkânların arasından geçerken neşesi yerine geldi.

Meg, "Nereye gidiyoruz, bizi nereye götürüyorsun?" diye sordu.

George, "Buraya gelmişken günü değerlendirelim," dedi gülerek ve ata kırbaçla vurarak. İkisinde de bir maceraya atılır gibi bir hal vardı. George "Yüksekten Uçan Kartal" dükkânında durdu ve Meg'e eldiven almak için çarşıya doğru yürüdük. George, Meg'e eldiven ve büyük bir şal alınca yemeğe gitmek istedi.

George, "Bir otele gideceğiz," dedi.

Bunu söylerken gözleri büyümüştü. Meg ise tatlı bir korku ile geriye çekildi. İkisi de daha önce bir otele gitmemişti. Meg hakikaten korkmuştu. Bir lokantaya ya da kafeye gitmek için yalvardı. George dikbaşlıydı. Fikirlerinden biri de biraz korktuğu şeyi yapmaktı. Neredeyse mest olduğu tutkusu, hayatla oynama cesareti göstermekti. Kasabadan korkmuştu. Hayatın yabancı yerlerine gitmeye çekiniyordu ve onun için Nethermere dışında her yer yabancıydı. Bu yüzden kibirlenerek sınırı geçip bilinmeyenin kalbine doğru gitti. Victoria Oteli'ne gittik. Burası George'un düşünebileceği en iyi yerdi. Menüden öğle yemeğini seçtik. Çok korkmuş ama yine de bu maceradan keyif alan iki küçük çocuk gibiydiler. Ancak George sipariş vermeye cesaret edemedi. Garsonlara ya da başkasına seslenmeye çekiniyordu. Siparişi ben verdim. George beni izliyor ve bu kadar kolay ve hoş olan şeylere şaşırıyor, bunları yutup öğreniyordu. Masanın ucundan onlara emir verdim, kızardılar ve sinirli halde birbirlerine güldüler. O öğle yemeğinden zevk alıp almadıklarını söylemek zordu. Sanırım Meg, George ile birlikte olmasına rağmen eğlenmedi. George konusunda şüpheliyim. Kendinin farkında olmasından ve sinirli utangaçlığından acı çekiyordu ama maceradan da mest olmuştu. İlk kez büyük bir kıtaya adım atmış, küçük bir adada yaşayan bir adam gibiydi. Bu, yeni hayata atılan ilk adımdı ve George konyağını içerken bunun hakkında keyiflice bahsediyordu. Sinirliydi. Adım attığı duyguların etkisinden çıkamamıştı.

"Bu öğlen nereye gidelim?" diye sordu.

Birçok yer önerdik ama Meg, Colwick'e gitmek istiyordu.

"Hadi, bir buharlı gemiyle Colwick Parkı'na gidelim. Bu öğlen orada eğlenceler var. Güzel olur."

Birkaç dakika sonra Trent köprülerine doğru giden bir arabadaydık. Öğle yemeği vaktiydi ve dükkânlardaki insanlar güneş ışığında kaldırım boyunca aceleyle yürüyorlardı. Güneşlikler gölgelerini dükkân önlerine yansıtıyordu ve gölgede yaza göre rengârenk giyinmiş insanlar yürüyorlardı. Araba çarşının büyük alanında durunca tezgâhlarda renklerine göre dizilmiş, kokuları birbirine karışan portakal, küçük kayısı ve armutların kokusunu aldık. Daha sonra karanlık sokakların gölgelerinden ve güneş ışığının vurduğu açıklıklardan geçtik. Büyükbaş hayvanlar, göz kamaştıran kuru güneş ışığında yüksek bir kayalıkta duruyordu. Fıskiye, imarethaneleri çevreleyen ıhlamur ağaçlarının yeşil ışıltısında gölgede duruyordu.

Trent'te çok sayıda kişi vardı. Küçük eğlence kayıkları nehrin kenarına çekili haldeyken, bir süre köprüde durup sessiz bir dansla dolana dolana denize akan parlak nehri izledik. Yandan çarklı gemiye bindik ve altı peni ödedik. Geminin hareketini uzun bir süre bekledikten sonra büyük bir heyecanla bir kilometrelik yolculuğa çıktık. Aşağıda iki kişi banço çalıyor ve yolcular şarkılarla eşlik ediyorlardı. Birkaç kayık suya girdi. Kısa bir süre sonra sağımızda yüksek dikenli çitleri olan nehir çayırları uzanırken solumuzda yazın koyu renkli ağaçları ile kaplı kırmızı kayanın ucu gözüküyordu.

Colwick Parkı'nda indik. Vakit erkendi ve orada çok az kişi vardı. Ağaçlarda Japon lambaları asılıydı. Yerlerdeki çimenler yıpranmıştı. Koşu yolunun yeşil seviyesiyle uzakta kaybolan beyaz direklerine gelinceye kadar alanın ve parkın küçük açıklıklarında dolaştık. Ben etrafta dola-

nırken onlar gölge bir yerde oturdular. Daha sonra gelen kişi sayısı arttı. Park daha gürültülü ve kalabalık olmaya başladı. Bir süre pantomimcilerin verdikleri açık hava konserini dinledik. Yorucuydu. Müzik bana Yarmouth'u hatırlatmıştı. Orada da aynı aptal suratlar, aynı akordu bozulmuş piyanodan aralıksız yükselen sesler, hareketli bir şarkı, aynı nakaratlar ve aynı aptallıklar vardı. Meg konseri sevmişti. Basitlik onu etkilememişti. Kahkaha atıp şarkının nakaratlarını yarı duyulur bir sesle söylüyordu. Halinden hayli memnundu.

"Şimdi sıra Ben'de. Ben'i çok seviyorum, gözleri çok hınzır. Joey'ye baksana, komik olmaya çalışıyor. Tatlı gözükmüyor mu?"

Meg, George'un omzuna yaslanıp kıkırdamaya başladı. George bir süre her şeyin komik yanını görüp Meg ile birlikte gülüp eğlendi.

Alçak salonun yeşil verandasında geçirdiğimiz çay saati boyunca Meg susmak bilmeden şarkı nakaratlarını mırıldandı, George da ona baktıkça neşelendi ve beraber şarkı söylediler. George, Colwick'te utanmamıştı. Burada ise George en umursamaz ve üstünlük taslayan tavırlarını takınmıştı. Alaycı bir tavırla hareket edip düşüncesizce ıstakoz ısmarladı. Bu aynı zamanda yeni bir hayat yoluydu. George burada tereddüt etmiyor ve kaskatı kesilmiyordu. Burada üstünlük taslayabiliyordu. Hem Meg hem de George çok iyi vakit geçirdiler.

Nottingham'a geri döndüğümüzde Meg, George'un daha önce söz verdiği üzere otele gitmek istemediğini söyleyince George da hiç ısrar etmedi. Bunun yerine kaleye gittiler. Günün serinliğinde yüksek bir kayada durduk ve nehirle çayırlıkların uzaklıkta kaybolduğu yerde biten küçük kasabanın yayıldığı büyük nehir düzlüğü üzerinden kayan güneşi seyrettik. Resim sergisinde Arthur Melville'in güzel bir koleksiyonu vardı. Meg resimleri

komik bulmuştu. Ben resimleri açıklamaya başladım ama Meg gözle görülür şekilde sıkılmış, George da gönülsüzce dinliyordu. Dışarıda bir askeri bando çalıyordu. Meg oraya gitmek istedi. Kasaba halkı çimlerde dans ediyordu. Meg dans edenlere katılmak istedi ama dans edemiyordu. Bir süre dans eden kişilere baktılar.

Akşama tiyatroya gitmeyi planlamıştık. Carl Rosa Şirketi, kraliyet binasında *Carmen* oyununu sergiliyordu. Birinci balkona "baş döndürücü dükler" gibi gittik, böylece George gülerken onun gözlerinin heyecandan açıldığını görebilecektim. Tiyatroda gece kıyafeti giymiş insanlar içinde George daha da çocuklaşıp ürkekleşmişti. George'da her zaman yasaklı bir şey yapan birinin havası vardı. İzinsiz bir şeyler yapan bir çocuk gibi büyüleyici ama çekingendir. George o gün Nethermere dışına izinsiz ayak basmış gibiydi.

Carmen her ikisini de büyüledi. Gösterişli ve başıboş güney yaşantısı onları şaşırttı. *Carmen*'in capcanlı bir halde cesur ve serbest tarzı her ikisini de özgürlükle büyülemişti. Sahneye efsunlanmış gibi bakıyorlardı. Perdeler arasında birbirlerin ellerini tutuyor ve birbirlerinin geniş gözlerine bakıp heyecanla gülüyorlardı. Oyun hakkında konuştular bir süre. Tiyatro boğuk sesli bir deniz kabuğu gibi dalgalanıp kükredi. Daha sonra müzik bir fırtına gibi yükseldi ve ayaklarının dibinden geçip çınladı. Sahnede hayatın tuhaf fırtınası müziğe çarpıp trajedi ve faydasız ölüme doğru gidiyordu. Hem Meg hem de George vahşi bir duyguyla sarsıldı. Oyun bittiğinde ikisi de şaşırmış ve çarpılmış olarak ayağa kalktı. Meg ağlıyordu. George'un da kalbi tuhaf biçimde heyecanla atıyordu.

Her ikisi de karmakarışık duygular içindeydi. Kulakları hayatın kükreyen tutkusu ile doluydu, gözleri gözyaşları ve gerçek bir acıyla yakan tuhaf, sarsıcı bir kahkaha ile kör olmuştu. "Yüksekten Uçan Kartal"a doğru hızlıca

yol almaya başladılar. Meg, George'a tutunmuş, koşuyor ve geceden korkan beyaz bir kelebek gibi, beyaz elbisesinin üstündeki dantel atkıyı kavrıyordu. At eyerlenirken ve lambalar yakılırken hiç konuşmadık. Küçük sigara odasında George birkaç bardak viski içti. Meg, George'un bardağından birkaç yudum almıştı, her zaman gitmeye hazır bir hali vardı. George, eve giderken yemek üzere ceplerine büyük ekmek ve peynir parçaları koydu. Daha çok bir açgözlülükle düşünür gibiydi. Birkaç siparişini sert ve kısa biçimde verdi. Meg'in örtünmesi için ayrıca bir battaniye kiraladıktan sonra gitmeye hazırdık.

Ben, "Kim sürecek?" diye sordum.

George bana bakarak hafifçe gülümsedi ve; "Sen," diye yanıt verdi.

Meg, sabırsız bir beyaz alev gibi lambanın ışığında bekliyordu. George, Meg'i siyah battaniye ile iyice sardı.

II.

RÜZGÂR ESİNTİLERİ

Yeni yıl, bize Nethermere vadisinin dışında eşlik etmek için görkemli bir şekilde başladı. Kiraz ağaçları, kırmızı ve sarı dallarla dolup taşmıştı. Kocaman sakızkabakları alt bahçede yüzükoyun yatıyor, sapları gölete kadar uzanıyordu. Duvarda yuvarlak kırmızı erikler iç içe geçmiş halde salınıyordu ve ara sıra ravent yapraklarının arasına mutlu mesut düşüyorlardı. Yulaflar çok boldu. Mısırların koçanları kalın bambu gövdeleri gibiydi. Buğdayların başları, altından ağırlaşmış saç bukleleri gibi sallanıyordu.

George zamanını değirmende ve handa geçiriyordu. Büyükanne onlara çok söylenmişti ama evlenmelerine de memnun olmuştu. Meg yeniden yerleşti ve George han-

da yatmaya başladı. George sıra dışı bir şekilde neşeli ve mutluydu. İşin aslı yeni hayatı onu oldukça memnun ediyordu. Benimle daha çok Meg hakkında konuşuyordu. Meg'in ne kadar çekici ve naif olduğundan, kendisini nasıl mutlu edip neşelendirdiğinden bahsediyordu. Kendi yeri, bir evi ve ona tapan güzle bir karısı olması; George'un hoşuna gidiyordu. Bir de tabii han tuhaflıklar ve ilginçliklerle doluydu. Hiçbir saat sıkıcı geçmiyordu. George canı sıkıldığında sigara odasına gidiyordu. Eğer yalnız kalmak istiyorsa da Meg ile oturuyordu. Meg, çok anlayışlı, sakin, sıcak ve eğlenceliydi. George sürekli Meg'in tuhaf ve kaba fikirlerine, onun ilginç konuşmalarına gülüyordu. Meg, onunla çocuk dilinde konuşuyor, dizine oturup bıyığını buruyor ve şakasına onun hareketlerinde hatalar buluyordu. George, kendisinin deyimiyle inanılmaz mutluydu ve bu mutluluğa inanamıyordu. Meg, ah! Evet, o çok tatlıydı. Ara sıra Meg ile evlenmek konusunda ne kadar kararsızlık yaşadığını hatırlayıp gülüyordu. Gözlerinden küçük bir gölge geçse de tekrar gülüp eşinin komik fikirlerinden birini anlatıyordu. Meg eğitimsizdi ama George'un dediğine göre eğlenceliydi. George bunları söylerken ona baktım. Eskiden üstünde bulunan ve Emily'yi fazlasıyla kızdıran o kaba üstünlük duygusunu hatırladım. Bilgiç bir tavrı vardı. Eşine karşı gösterdiği bu alaycı müsemmasını sevmemiştim.

Değirmende son çalıştığım zaman harman gününde George'a yeni bir eğilim fark ettim. Saxton'larda her zaman belli bir gurur olurdu. Önceki yıllarda aile, makinelerle gelen erkeklere hizmet etmesi için bir kadın işçi alırdı. Bu sefer George başka bir şey önermişti: "Cyril, hadi mutfakta erkeklerle beraber yemek yiyelim. Çok komik adamlar. Onlarla bir araya gelmek iyi bir şey. Onlar hayatı yaşamış ve ben onları dinlemeyi seviyorum. Çok açıksözlüler. Çok çalışkanlar."

Yedi adam birbiri ardında içeri gelip yerlerine oturdu. Önceleri söyleyecek çok şeyleri yoktu. Karışık bir gruptu. Bazısı ufak tefek, genç ve sinisi görünürken bazısı kaba saba gözüküyordu. Aralarında bizim Papağan diye çağırdığımız bir adam vardı. Adamın hokka gibi bir burnu vardı ve konuşurken başını öne doğru eğiyordu. İri yarı, eğik omuzlu, yaşlı bir adamdı. Yüzü solgun ama dolgundu ve gözleri yorgun bakıyordu.

George, adamlara patronluk tasladı ve onlar da karşı çıkmadılar. Adamlara daha fazla bira vererek onlarla şakalaştı. Adamlardan tabaklarını uzatmalarını isteyip hizmetli kadını çağırarak daha fazla ekmek istedi. Dilencilere ziyafet veren bir adam edasındaydı. Papağan çok yavaş yemek yiyordu.

George, "Hadi babalık, hızlan biraz. Ağzında diş mi yok?" diye onunla kafa buldu.

"Var bir şeyler. Ama olanlar da dökülecek. Bir bebek gibi sadece damakla da işimi halledebilirim."

"İkinci çocukluk ha? Hepimizin sonu nasılsa," deyip güldü George.

Yaşlı adam başını kaldırıp ona baktı ve yavaşça, "Önce ilkini geçmen gerek," dedi.

George istifini bozmadan güldü. Görünen o ki handa iğneli laflara alışmıştı.

"Umarım senin çocukluğun da bir an önce biter," dedi.

Yaşlı adam ayağa kalktı ve gözleri hayatın ta kendisine baktı. Ağzındakileri yavaşça çiğneyerek "Evlendim, ve bedelini ödedim. Bir polisin çenesini kırdım, bedelini ödedim. Ordudan kaçtım, bedelini ödedim. Senin yaşındayken, Hindistan'da bir kurşun yanağımı parçaladı."

George artan bir ilgiyle, "Öyle mi? Bayağı şey yaşamışsın yani?" dedi.

Yaşlı adamı dışarı çıkardılar. Yaşlı adam kendine has

o yavaş ve muhtasar üslubuyla birkaç vahşi hikâye anlattı. Diğerleri gülüp kafa buldular. George'da vahşi deneyimler, tehlikeler için bir açlık belirmiş gibiydi. Bu his hoşuna gitmişti. Yemek sonunda bitti. Artık işe koyulma vaktiydi.

George, "Babalık, sen kaç yaşındasın?" diye sordu. Papağan George'a ağır, yorgun ve alaycı gözlerle bakıp yanıt verdi. "Eğer öğrenince daha iyi hissedeceksen söyleyeyim, altmış dört."

"Senin için zor olmalı. Harman makinesi peşinde koşup bu yaşta dışarıda uyumak? Biraz rahat etmek istersin herhalde..."

Papağan ağır bir biçimde, "Bana mı zor gelir diyorsun?" dedi.

George da yavaşça, "Sanırım ne demek istediğimi anladın," diye karşılık verdi.

Yaşlı ve yavaş Papağan, "Yok, anlamadım," dedi.

"Şey, hayatta çok başarılı olamadın, değil mi?"

"Başarıyla neyi kastediyorsun? Hayatımı yaşadım ve memnunum. Karnım tok öleceğim."

"Birikmişin var yani?"

Yaşlı adam incelikli bir şekilde, "Ne kazandıysam harcadım. Ne istediysem sahip oldum. Ama beni bir kitap gibi okuyacak meleklere acıyorum. Cennet, o zaman cennet olmayacak."

George, "Sen kendi çapında bir filozofsun," dedi.

Yaşlı adam, "Sen, hâlâ arka bahçende dolanıyorsun ve kendini zeki sanıyorsun. Ama senin bilgeliğin, ağzındaki dişler döküldüğünde bitecek. Zamanla hiçbir şey söylememeyi öğreneceksin," diye yanıt verdi.

Yaşlı adam dışarı çıkıp mısır çuvallarını makineden ambara taşıyarak işine başladı.

George, "Bu yaşlı Papağan'da çok şey var, ama anlatmaz," dedi.

Güldüm.

George gürültülü makinenin ötesindeki tozlu saman balyalarına düşünceli düşünceli bakarak, "Bu adam insana hayatta keşfedilecek çok şeyin olduğunu hissettiriyor," diyerek devam etti.

Harman sonrasında George'un babası çiftliği boşaltmaya başladı. Mahsulün çoğu hana taşındı. George babasının süt işini üstlenecekti ve dokuz-on ineği yetiştirmek için hana bitişik toprakları ekecekti. Ancak bahara kadar Bay Saxton süt işini bırakmadı ve tarlanın değerini arttırmak için çabaladı. George üç inekle kendi mahallesinde ufak çaplı bir süt işine girip tarlasını yaza hazırladı ve hana yardım etti.

Değirmenden en son ayrılan Emily oldu. Nottingham'da okula gitti ve kısa bir süre sonra ondan küçük olan kız kardeşi Mollie onun yanma gitti. Ben, ekimde Londra'ya taşındım. Lettie ve Leslie Brentwood, Yorkshire'daki evlerine yerleşmişlerdi. Hepimiz Nethermere'den sürgün edilişimizi kalbimizde hissediyorduk. Ancak aradaki bağları koparmamıştık. Yılbaşı bizi tekrar bir araya getirdi. Birbirimizle karşılaşmaya can atıyorduk. Herkeste biraz değişiklik vardı. Lettie, daha canlı, otoriter ve mutluydu. Emily sakin, içine kapanık ama mutluydu. Leslie daha neşeliydi ancak bir yandan da daha bir dingin ve içtendi. George sağlıklı ve mutluydu, kendinden memnundu. Annemin bizim dönüşümüz karşısında gösterdiği neşe bizi ağlatmıştı.

Bir akşam Tempest'lar ile birlikte Highclose'da akşam yemeği yedik. Her zamanki gibi sakin bir yemekti ve saat ondan önce ayrıldık. Lettie, ayakkabılarını değiştirip üstüne yeşilli mavili güzel bir mont aldı. Buz tutmuş yol boyunca yürüdük. Nethermere'deki buz ayışığında gizemli bir biçimde parlıyor, ayaklarımızın altında tuhaf ve belli belirsiz sesler çıkarıyordu. Ay, içine sanki beyaz ışığın sıvısı doldurulmuş küçük bir şişe gibi, gökyüzünde epey

yükselmişti. Buzun akıldan çıkmayan sesi ve Lettie'nin tiz kahkahaları dışında etrafta başka ses yoktu.

Ormana doğru giderken birinin yaklaştığını gördük. Çimler her iki tarafta da uzundu, dikenli bitkiler kabarık siyah sakallarını aşağı sarkıtmıştı ve çam ağaçları siyah askerler gibi dimdikti. Adamın karanlık silueti yaklaşıyordu. Şapkası ve yukarı kaldırılmış yakalığı ile George'u tanıdım. Lettie önde, kocası ile birlikteydi. George yanlarından geçerken Lettie, capcanlı bir es tonuyla, "Mutlu yıllar!" dedi.

George durdu, etrafında döndü ve güldü.

"Beni tanıyacağınızı düşünmemiştim," dedi.

Lettie, oldukça şaşırarak, "Sen değil misin, George? Ne şaka ama? Nasılsın?" deyip elini elbisesinin içinden çıkardı. George, Lettie'nin elini sıkıp, "İyiyim, sen?" diye sordu. Kelimeler ne kadar anlamsız olsa da ses tonları oldukça arkadaşça ve içtendi.

George'un tavırlarına ilgi gösteren Lettie gülerek, "Gördüğün gibi. Sen nereye gidiyordun?" diye sordu.

George, "Unuttun mu, ben de evliyim," demek istercesine, "Eve gidiyorum," dedi.

Lettie, "Elbette! Koç Hanı'nın sahibi sensin artık. Bana hanı anlatsana. Anne, George bir saatliğine eve gelebilir mi? Yılbaşı arifesi, biliyorsun?" dedi.

Annem gülerek, "Sordun zaten," dedi.

Lettie, George'a, "Bayan Saxton seni biraz bırakır mı?" diye sordu.

"Meg mi? Meg, bana gidiş geliş saatlerimi söylemez."

Lettie, "Öyle mi? Hiç akıllıca değil. Bir kocayı kendi başına buyruk bırakmak..."deyip Leslie'ye seslendi, "Leslie, ayakkabı bağcığım çözülmüş. Çite varıncaya kadar bekleyeyim mi?"

Leslie, yere çömeldi. Lettie süslemeleri ayışığında parlayan şapkasını taktı. Yüzü, beyazlık ve gölgelerle birlikte

büyülenmiş gibiydi. Gözleri siyah girintileriyle George'u gizli bir sihirle heyecanlandırıyordu. Kocası dizleri dibine çökmüşken Lettie, George'a içtenlikle gülümsedi. Daha sonra üçü orman boyunca yürürken Lettie elbisesinin üst tarafını savurdu ve ayışığında beyaz gözüken göğsünün bir kısmı gözüktü. Lettie kahkaha atıp gevezelik yapmaya başladı ve ipek şalını savurunca buz gibi havaya bir parfüm kokusu yayıldı. Eve geldiğimizde Lettie hemen üstündekileri çıkarıp salona geçti. Salonun ışığı loştu ve pencerelerin oradan sarı bir aydınlık vuruyordu. Lettie, ateş ile puslu lambanın ışığında uzun boyu ve sıcak haliyle ayakta duruyordu. George ve Leslie'ye gülerek dönerken, üzerindeki pelerinin beyaz omuzlarından kayıp büyük koltuğun üzerine bir tavus kuşunun mavili kuyruğu gibi ipeksi bir harikuladelikle düşmesine izin vermişti. Lettie, kendi büyüleyiciliğinin farkındaydı ve zafer kazanmış gibi bir edayla boğazını temizleyip kahkaha attı. Daha sonra yine George ve Leslie'ye yüzü dönük olacak şekilde ayağa kalkıp ellerini yukarı kaldırarak saçını düzeltti. Sonrasında ise son bir gülücükle yavaşça hareket ederek lambaya doğru döndü ve odaya yaydığı büyüyü biraz olsun bozdu. Lettie son altı ayda tuhaf bir biçimde değişmişti. Kadınlığın en harika büyüsünü keşfetmiş gibiydi. Kolunu uzatarak lambaya doğru eğilip gizemli parmaklarıyla lambanın fitilini nazikçe ayarlarken alımlı bir dans hareketi yapıyor gibiydi. Saçları ışığı kapatan bir hale gibiydi. Göğsü parlıyordu. Ellerini nazikçe uzatışı sanki insanın içine tuhaf kelimeler fısıldıyordu ve Lettie bir kitabı karıştırırken insanın kalbi ister istemez bu kelimelerin anlamını arıyordu.

Lettie koltuğun içine gömülürken Leslie'ye, "Hayatım, ayakkabılarımı çıkarmayacak mısın?" diye sordu. Leslie tekrar onun önüne çöktü ve Lettie de onu izledi.

Lettie, sarı çorapları içinde altın gibi gözüken ayağını Leslie'ye uzatarak, hüzünlü bir şekilde, "Ayaklarım biraz

üşüdü," dedi. Leslie onun ayaklarını elleri arasına alıp ovuşturarak, "Çok üşümüşsün," dedi.

Lettie, ani bir nezaketle Leslie'ye eğilip onun yanağına dokunarak, "Çok tatlısın," dedi.

Lettie, George'a eğlenceli bir şekilde, "Koç Hanı'nın ev sahibi olmak güzel mi?" diye sordu. Lettie'nin önünde takım elbiseli bir adam ona altın ayakkabı giydirirken George'un orada oturması nedeniyle ikisi arasında büyük bir uzaklık var gibiydi.

George, "Genelde sigara odasındaki adamlar ilginç şeyler anlatır. Söylüyorum bak, onların hikâyelerini dinlemen gerek," diye yanıtladı.

Lettie, "Bize de anlat o hikâyeleri," diye rica etti.

"Anlatamam. Hiç hikâye anlatamam. Anlatabilsem bile..."

"Ama erkekler sigara odasında neler anlatıyor, çok merak ediyorum. Anlatılmayacak şeyler mi?"

George gülerek, "Aynen öyle," dedi.

Lettie, "Ne fena. Kadın olmak ne kadar da acı. Leslie, sen romanlarında kadınların ne söylediklerini okuyorsun ama bizler erkeklerin sigara odasında ne konuştuğunu hiç bilemiyoruz. Çok fena! George, sen çok kötüsün, bana anlatmıyorsun. Seni kıskanıyorum..." dedi.

George her zamanki alaycı tavrıyla gülerek, "Neyimi kıskanıyorsun ki tam olarak?" diye sordu.

"Sigara odanı. Hayatı görüş ya da duyuş şeklini."

"Ben, hayatı senin benden on kat daha fazla gördüğünü düşünürdüm."

"Ben mi? Ben sadece, iyi ve kötü davranışları bilirim. Bilirsin, insanı insan yapan, davranışlarıdır. Bir kadın bunları iyi bilir. Senin biraz beklemen gerekecek görmek için."

George, gururu okşanmış ve ilgili bir halde, "Ne göreceğim?" diye sordu.

George söylediği şeyleri hatırlayarak neşelendi.

Lettie'ye bakarak, "Senin dediklerini gördüğümde, fark ettiğimde bile... O zaman bile ben Koç Hanı'nın sahibi olacağım," dedi ve Lettie'nin neşeli konuşmasıyla kendisine umut vermesini bekledi.

"Bu önemli değil. Leslie de bir hanın sahibi olabilir, öyle değil mi tatlım?"

Leslie neşeli bir alayla, "Elbette, teşekkürler!" dedi.

Lettie sözlerine devam etti, "Eğer hancı zenginse bir hancıyı bir lorttan ayırt edemezsin. İnsanı gösteren paradır, bilirsin."

George gülerek, "Bir de tabii görgü kuralları," dedi.

"Görgü kuralları ben neredeysem oradadır. Sana on yıl veriyorum. Bu süre sonunda bizi gösterişli bir mekâna davet edeceksin, mesela Eberwich Salonu'na. Bizler de süslenip püslenip geleceğiz."

Lettie, koltuğun minderlerinde George'a gülerek oturmaya devam etti. Lettie hem içten davranıyor hem de alay ediyordu. George da ona gülümsedi. Siyah gözleri umut, zevk ve gururla dolmuştu.

Lettie, "Meg nasıl? Hâlâ eskisi gibi büyüleyici mi? Yoksa o büyüyü bozdun mu?" diye sordu.

George, "Meg, her zamanki gibi büyüleyici. Ayrıca birbirimize çok düşkünüz," diye yanıt verdi.

Lettie gülerek ekledi, "Elbette! Erkeklerin zevkli olduklarını düşünüyorum."

George gülerek, "Böyle düşünmene sevindim," dedi.

George ve Lettie binlerce şey hakkında heyecanla konuşmaya devam ettiler. Lettie, Paris'ten, resimlerden ve yeni müzikten kendine has hızlı konuşma tarzı ile bahsetmeye başladı. Sesi, George'un ziyadesiyle hoşuna gidiyordu. Nihayet George gitmesi gerektiğini söyledi.

Lettie aniden, "Bisküvi yiyip benimle bir kadeh içmeden olmaz," dedi ve elbisesini sanki etrafında bir haleymiş gibi tutarak odadan dışarı çıktı. Yeni yılın şerefine soğuk

şampanya içtik.

Lettie, "Yeni yıla," dedi ve hepimiz gülümsedik.

George, "Sirenler çalıyor, dinleyin bak!" dedi.

Hepimiz sirenleri dinlemeye koyulduk. Dışarıda uzakta bir yerden ıslık sesleri geliyordu. Gece yarısı olmuştu. Lettie bir atkı aldı ve hepimiz kapıya gittik. Orman, buz ve loş gri tepeler, ayışığında donmuş halde uzanıyordu. Vadinin dışında Derbyshire'ın uzağında Nottingham'a doğru her yerden madencilerin ve demir işçilerinin siren ve ıslıkları gecenin sınırına tünemişti. Sanki bir yığın yavru horoz tuhaf ve alçak sesleri ile farklı tonlarda ötüp bize yeni yılın gelişini haber ediyordu.

III.

FARKLI AŞKLARIN İLK SAYFALARI

Evlendikten sonra Leslie'de birçok değişiklik gözlemledim. Kendine has o iddialı özgüvenini yitirmişti. Artık her konuda kesin olarak konuşmuyor, her zaman yaptığı gibi içinde bulunduğu grupta baskın olmak istemiyordu. George'a karşı bu kadar kibar ve ilgili davranması tuhafıma gitmişti. Lettie konuşurken odada ona hiç karışmayarak dolaşmıştı. Artık davranışlarında yeni bir farklılık, nezaket ve kibarlık vardı. Onu George'a sigara uzatırken ya da sadece gözleriyle bardağını doldurmak isteyip istemediğini sorar halde ve bardağı kibarca George'un eline verirken görmek harikaydı.

Lettie'ye karşı ise her zamanki gibi ilgili, kibar ve ihtiyatlıydı.

Benim tatilimin sonuna doğru Leslie'nin Londra'ya gitmesi gerekti. Bu yüzden beraber gitmeye karar verdik. Woodside'tan sabah sekiz gibi ayrılmak zorundaydık. Let-

tie ve Leslie'nin ayrı odaları vardı. Lettie'nin kahvaltıda bize katılacağını düşünmemiştim ama yediyi çeyrek geçe Rebecca kahveleri getirirken Lettie de merdivenlerden aşağıya indi. Lettie'nin üzerinde mavi bir sabahlık vardı ve saçları her zamanki gibi hoş bir biçimde toplanmıştı.

Leslie, "Hayatım, bu kadar erken kalkmana hiç gerek yoktu," deyip karısını öptü.

Lettie, kalın perdeleri kaldırıp karanlığın yerini gün ışığına bıraktığı karlı havaya bakarak, "Olur mu öyle şey! Senin bu karda kışta iyi bir kahvaltı yaptığını görmeden gitmene izin veremezdim. Ormangüllerinin üstündeki kar donmuş. Sabahın kasvetinden bir saat daha uzaklaşabiliriz," dedi ve saate baktı, "sadece bir saat..." Leslie, Lettie'ye hassasiyetle yaklaştı. Lettie ona gülümsedi ve kahve makinesinin yanma oturdu. Masadaki yerlerimizi aldık.

Leslie sakince ve neredeyse duygulandıran biçimde, "Bu akşam sanırım geri gelmeliyim," dedi.

Lettie yanıt vermeden önce kahvenin dökülüşünü izledi. Pirinç semaveri geriye itti ve fincanı Leslie'ye uzatmak için başını kaldırdı.

Lettie sakince, "Leslie, böyle bir saçmalık yapmayacaksın elbette," dedi.

Leslie fincanı alıp ona teşekkür etti ve yüzünü fincan buharının üstüne doğru eğip, "St. Pancras'tan kalkan yedi çeyrek arabasını rahatlıkla yakalayabilirim," dedi.

Lettie kahveyi karıştırırken, "Kahve, istediğin gibi tatlı mı, Cyril?" diye sordu ve ekledi, "Leslie, bu çok saçma olur! Yedi çeyreğe bineceksin ama belki de Nottingham'daki bağlantıyı kaçıracaksın. Orada yollar yüzünden motorlu arabayı kullanamazsın. Ayrıca, Londra'da rahatça kalmak varken soğuk ve karlı bir akşamda eve varmaya çalışmak çok saçma."

Leslie ısrar etti, "Her halükârda Lawton Hill'e giden

on buçuk arabasını yakalarım."

Lettie, "Buna gerek yok. Bu akşam illa evde olman gerekmiyor. Gerçekten çok saçma düşünüyorsun. Çekeceğin bütün o rahatsızlıkları düşün. Açıkçası ben eve gece yarısı rezil bir halde gelmeyi istemezdim. Sırılsıklam olacaksın. Orada kal ve Cyril ile birlikte güzel bir gece geçir," diye yanıtladı.

Leslie başını önündeki tabağa eğmiş ve konuşmamıştı. Leslie'nin ısrarı, Lettie'yi biraz kızdırmıştı.

Lettie, "Sana yapabileceğin bir şey söyleyeyim. Bir pantomim oyununa git. Ya da, Maeterlinck'in *Mavi Kuş*'una git. Bir yerlerde gösteriliyordur eminim. Bakalım Rebecca dünün gazetesini atmış mı, Cyril, zili çalar mısın?" dedi. Rebecca geldi ve gazete bulundu. Lettie ilanları dikkatlice okudu ve bize gece için harika bir program hazırladı. Leslie bütün bunları sessizlik içinde dinledi.

Gitme vaktimiz geldiğinde hazır olup olmadığımızı görmek için Lettie bizimle birlikte salona kadar geldi. Leslie birkaç bir şey söyledi. Lettie, Leslie'nin alındığının farkındaydı ama tavırları sakindi ve ikimize de candan sarılmıştı.

Leslie kendisini sessizce öpmeye geldiğinde ona, "Hoşça kal tatlım! Biliyorsun, bütün gece trende gitmek senin için berbat olacaktı. Daha güzel vakit geçireceksin. Bundan eminim. Yarın görüşürüz. Şimdilik hoşça kal! Güle güle!" dedi.

Leslie merdivenlerden inip Lettie'ye bakmadan arabaya bindi. Biz gidene kadar Lettie merdivenlerde bekledi. Siyahımsı gri renkli sabahta Lettie sanki mavi gökyüzünü ve mart güneşini elbisesinde ve bakımlı saçlarında hapsetmiş gözüküyordu. Leslie, biz büyük ve kar kaplı ormangüllerinin oradan dönünceye kadar ona bakmadı. Tam döneceğimiz zaman, son anda ayağa kalkıp ona el salladı. Leslie'nin onu gördüğü anda aralarına çalılar girdi ve Les-

lie keyifsizce koltuğuna oturdu.

Lettie'nin arkamızdan bir kuş gibi, "Hoşça kalın!" diyerek neşeyle seslendiğini duyduk.

Ben, "Hoşça kal," diye yanıtlamıştım Lettie'yi. Leslie de affetmişlik ve duyarlılıkla aniden bağırıp, "Hoşça kal hayatım, hoşça kal" diye seslendi.

Araba, ağaçların altındaki ıslak beyaz yoldan aşağıya doğru dikkatlice gitti.

Nordwood'ta sürgün hissini derinden hissetmiştim. Haftalarca Nethermere ruhunun yaşadığı kenar mahalle sokaklarında dolaştım. Gecenin yapraksız ağaçlarının arasında sarı yalnızlıklarıyla bir başlarına duran lambaların olduğu sessiz yollarda yürürken, ormanın çayırlığı ile nehrin arasında yer alan patikanın karanlığını ve ıslaklığını hissediyordum. Değirmene giderken karşıma çıkan o küçük vahşi bayırın ruhu beni sarıyordu ve Londra'nın kenar mahallelerinde, Nethermere vadisindeki ufak bir ıslak yerde yürüyor gibi yürüyordum. İçimden tuhaf bir ses o bayırlı yolu istiyordu. Ormanın beni beklediğini, çağırdığını hissediyordum. Böyle olunca ben de ormana gitmek istiyordum fakat aramızda çok uzun yollar vardı. Vadideki evimi bıraktıktan sonra herhangi bir şeyi kaybetmekten korkmadım. Nethermere tepeleri benim duvarlarım olmuştu ve Nethermere'in gökyüzü benim çatımdı. Nethermere'de elimi kaldırsam vadinin tavanına dokunacakmışım gibi gelirdi. Oranın tanıdığım bulutları defalarca benim ziyaretime gelirdi. Yıldızları benim için hep aynıydı ve ben doğduğumda doğmuşlardı. Nethermere'in güneşi beni hep koruyup kollamıştı. Lakin şimdi başımın üstünde yükselen gökyüzü bana yabancıydı. Nethermere'de iken benim yanımda durup benimle muhteşem bir saat geçirdikten sonra giden Orion Takımyıldızı artık beni fark etmeden geçip gidiyordu. Gün benim yaşadığım yerin sınırlarını ne zaman kaldırır? Gece bütün varlığını bana ne

zaman açar ve bana eşlik etmesi için yıldızları gönderir? Şehirde gece yoktur. Gece sadece ışıkların anlamsızlığı ile ağaçların ince bir gölgesi iken, kendimi büyüleyici orman karanlığında nasıl kaybedebilirim?

Sarımsı bulutlar arasında biçare, suspus olmuş, acılı birer endişe sütunu gibi iki yuvarlak kulesiyle kıvranan Kristal Saray dışında hiçbir yere bakamıyorum. Hiçbir yer, kendi yıkık hali yüzünden endişelenen ve üstümüzde sonsuza dek secdeye yatmış bu büyük köhne saray kadar bana daha yabancı ve bunaltıcı gelemezdi.

Kahverengi badem ağaçların üstündeki filizlerin açışını izledim. Siyah kuşları dinleyip yerinde duramayan sığırcıkları gördüm. Caddelerde mor yığınlar vardı ve insanlar beyaz sessiz dudakları yukarı kıvrılmış kardelenler uzatıyorlardı. Ancak bütün bunların benim için hiçbir anlamı yoktu.

Ben heyecanla bana gelecek mektupları bekliyordum. Sürekli olarak Emily yazıyordu:

"Bu kadar özgür olmak sence de heyecanlı ve neredeyse büyüleyici, değil mi? Bence harikulade. Evde istediğin gibi yaşayamıyorsun. Kendin için diğerlerinden biraz ayrı kalmaya çabalıyorsun. Ancak, annenden ayrı kalmak kolay olmuyor. Eğer kalbinde olanı anlatırsan bu sefer de incinip alınıyorlar. Hiç kimse için hiçbir değerinin olmaması büyük rahatlık. Sadece kendini memnun etmeye çalışıyorsun. Annem ve ben eski ilişkimizi korumak için oldukça çabaladık. Yine de benim gitmeme izin vermiyordu. Akşamları eve geldiğimde hiç kimseye bir şey demek ya da yapmak zorunda olmadığım ve bütün akşam bana ait olduğu için seviniyorum.

Bir hikâye yazmaya başladım."

Ayrıca şunları yazıyordu: *"Sabahları Old Brayford köyündeki okula giderken, kuşlar fevkalâde oluyorlar ve her şey canlanmış gözüküyor. Bir patlama olacak ve bundan*

sonra bahar tam anlamıyla gelecek.

Sen ne zaman gelip beni göreceksin? Sensiz bir bahar geçirmeyi düşünemiyorum. Burada heyecan verici tek şey demiryolları. Okuldan sadece biraz uzaksın. Bütün gün boyunca Midland trenlerinin güneye gidişini izliyorum. Güneş ışığında güneye doğru gittikleri için çok şanslılar.

Kargalar çok ilginç. Tarlada olduğumuz bütün vakitlerde kanat çırpıyorlar. Demiryolları ve kargalar Brayford'taki hayatımın tek büyüsü. Geçen gün devasa bir ikili karga sürüsü gördüm. Buralarda ne derler bilirsin: Tek karga hüzün getirir. Sıklıkla tek başına bir karga telgraf tellerine konuyor. Ona her baktığımda ondan nefret ediyorum. Sanırım hayatta benim alametim tek bir karga."

Bir süre sonra bir başka mektup daha yolluyor:

"Hafta sonu için eve gittim. Kısa bir süre de olsa bir müddet özlenen biri olmak harika, değil mi? Bu, benim için oldukça yeni bir deneyim.

Ön bahçedeki kardelenler tam olarak açmışlar. Kardelenleri görmek için güneşli bir pazar öğleden sonra gelmelisin. Bunları kaçırmaman lazım. Çitin etrafında bıldırcın otları çıkmış. Eğilip onları öptüm. Uzağa gittiğim ve de hayatın özgür havasını soluduğum için mutluyum. Ama sanki bu bıldırcın otlarından ayrılamayacakmışım gibi geliyor. Sana da biraz gönderdim, çok mu solmuşlar?

Kendi pansiyonuma döndüm. Burada bir süre, bir yıldan uzun kalmayacağım için mutluyum. Kısa bir süre mutlu olmak da bana yetiyor."

Mart'ın başında Emily'nin babasından bir mektup aldım:

"Bizi eski yerimizde tekrar göremeyeceksin. On beş güne kadar gidiyoruz. Birçok şeyi hallettik. George, Bob ve Flower'ı aldı. Diğer üç ineği yani Stafford'u, Julia ve Hannah'yı sattım. Bu yer çok boş gözüküyor. İnek ahırının önünden geçmek hoşuma gitmiyor artık. Geceleri atların

seslerini özlüyoruz. Gittiğimizde gerçekten çok üzülmeyeceğiz. Buraya çakılıp kalmışız gibi geliyordu. Burada gitgide sıkıcı hale gelmişiz gibi geliyor. Bundan kurtulmak için gitmek iyi bir başlangıç olacak.

Yine de gidince nasıl olacağız, merak ediyorum. Eşim gitmek konusunda çok kaygılı. Ama en kötü geri geliriz. Ben bir yerlere gitmek istiyorum. Burada kalmak bizim için çakılmak ve açlık demek. George'un da benimle gelmesini isterdim. Onun hanı işleteceğini hiç düşünmemiştim ama bunu beceriyor gibi. Pazar günü hem o hem de Meg hastalanmıştı. Eşim, George'un hancılar gibi konuşmaya başladığını söylüyor. Kesinlikle artık daha canlı ve daha konuşkan. Meg ile oldukça iyi gözüküyorlar. Bundan memnunum. Süt işinde de iyi, eminim daha da de olacak. Çok dikkatli davranıyor. Çok kazanamasa da çok şey kaybetmez.

Sam ve David çok iyi arkadaşlar. İyi ki Sam bizde kaldı. Senden çok bahsediyoruz. Bir şeyleri satma heyecanı da olmasa çok yalnız olurduk. Eşim, senin George ile bağını koparmayacağını umut ediyor. George'un uzaklara gideceğini sanmam. Ama ben de sizin arkadaşlığınızı koruduğunuzu bildiğimde memnun olurum. Eşim de sana yazacakmış..."

George çok yazmadı. Bir süre sonra ondan mektup beklemeyi bıraktım. Ancak babası gönderdikten hemen sonra George'tan da bir mektup aldım:

"Sevgili Cyril,

Daha önce sana yazmadığım için affet; ama biliyorsun oturup mektup yazacak zaman bulamıyorum. Yazmak istediğim anlarda da uygun olmuyorum. Tarlada çalışırken yazasım geliyor ama yazmak mümkün olmuyor. Dün gece mutfağa mektup yazmak amacıyla geçip oturdum ama yazamadım. Bütün gün Greymede'de sondaj açarken seni dü-

şündüm, eğer yanımda kâğıt kalem olsa oracıkta yazardım ama yoktu.

Son mektubumda sana kitaplar için teşekkür edemedim. İkisini de bitiremedim ama Evelyn Innes'in kitabı bitmek üzere. Sonuna doğru biraz sıkıldım. Bu aralar çok okumuyorum. Çok da fırsatım olmuyor, ya birisi sigara odasından çağırıyor ya bir iş çıkıyor ya da Meg bırakmıyor. Geceleri okumam pek hoşuna gitmiyor. Onunla konuşmam gerektiğini söylüyor.

Şu an saat yedi buçuk ve Harry Jackson ile konuşmaya gitmek için hazır bekliyorum. Onunla bana satmak istediği tay hakkında konuşacağız. İleride çok güzel bir at olacak ama alıp almamak benim için çok önemli değil. Şu an sana yazasım geldi. İçimde kendimi hiç nedensiz kötü hissediyorum. İyi para kazanıyorum ve istediğim her şey var. Ama tarla sürerken ve Greymede kilisesinin arkasında olan yamaçlardaki tarlaların buğdaylarını toplarken ilerleyip ilerlememek pek de önemli gelmiyor. Çok tuhaf, geçen hafta beş pounddan fazla para kazandım. Ama şimdi çok huzursuzum ve mutsuzum. Bir şeyler istiyorum ama bunun ne olduğunu bilmiyorum. Bazen nereye gidiyorum diye merak ediyorum. Dün güçlü bir rüzgârla gökyüzünde savrulan beyaz bulutları seyrettim. Hepsi bir yere gidiyor gibiydi. Rüzgârın onları nereye götürdüğünü merak ettim. Hiçbir şeye tutunmuyorum gibi, değil mi? Kalbimle ne istediğimi bana söyleyebilir misin? Keşke burada olsan... O zaman böyle hissetmezdim. Ama genellikle böyle hissetmiyorum, mutluyum ve meşgulüm.

Şu an Harry Jackson geliyor ve mektubu geri geldiğimde mektubu bitireceğim.

... geri geldim ama mektubu bitiremeyeceğim. Tam olarak ne olduğunu anlatamam ama Meg ile biraz tartıştık. Kötü anımdayım. Yine de bu gece anlatamam, geç oldu ve yoruldum. Başım ağrıyor. Belki başka bir zaman...

George Saxton"

Londra'nın güneyine bile bahar çok cesur biçimde geldi ve kasaba bu sihirle doldu. Ark lambalarını ışıkla dolup altın sarısı kabarcıklar gibi anayolun mor alacakaranlığında yuvarlanır halde görünceye kadar akşamların böylesine gösterişli mor renge büründüğünü bilmezdim. Geceleri şehrin her yanı ark lambaları ile doluyordu. Nehrin üzerindeki lambalar, tedirgin karanlığın içine sarı şeritler çiziyordu. Londra Köprüsü kanalının boşluğunu ara ara aydınlatan parlak lambalar, karanlık bir kovana giren parlak arılar gibiydi. Kenar mahallelerde sokak lambaları ağaçların arasında limon ağaçlarının parlaklığı ile parlıyordu. Şehri sevmeye başlamıştım.

Sabahları, bana yaklaşanların yüzlerine ve siyah gözlerindeki ani parıltılara, kadınların konuşurken inip kalkan göğüslerine, erkeklerin ceketleri içinde kalan omuzlarının hareketlerine ve parlayan boyunlarının çıplak sıcaklığına bakarak amaçsızca birbirine bağlanan caddelerde yürümeyi seviyordum. Şehri, kadın ve erkeklerin yumuşak ve büyüleyici kol hareketleri birbirine karıştığı, gözleri ve dudaklarında ani parıltılar belirdiği için bu kadar çok seviyordum. Caddede yanımdan geçen yüzlerin arasında dikkatim, mavi çiçekler arasında sarhoşmuşçasına uçup duran bir balarısı gibiydi. Yanımdan geçenlerin gözlerinden aldığım yabancı nektar beni mest ediyordu.

Yol üstündeki kırmızı dikenleri, güneşte şarap damlaları gibi parlayan ıhlamurları, oluklardaki bitotlarını andıran ıhlamur filizlerinin pembe örtülerini ve mavi gökyüzüne karşı kollarını germiş badem dallarının grili pembeli rengini görünceye kadar zamanın nasıl da çabuk geçtiğini anlamadım. Leylaklar açtı ve sessiz bir aşk kahkahası doğuran leylakların tatlı kokusu, geceleri kenar mahallelerin düşünceli sessizliğinde etrafa yayılmaya başladı.

Bütün bunların aksine evden kasvetli bir ses ulaşıyor-

du bana. Mayısın sonunda Alice bir mektup gönderdi:

"Sevgili Cyril, bir haberim var. Meg, dün ikiz doğurdu. Öğlen nasıl olduğuna bakmak için gittim. İki bebek beşiklerinde yatıyorlardı ve büyükanne Stainwright onlara bakıyordu. Neredeyse bayılıyordum. Cyril, gülsem mi ağlasam mı bilemedim. İki küçük komik yuvarlak kafa sanki aynı dalda yan yana duran iki çam kozalağı gibiydi. Bebeklerden biri siyah saçlı ve esmer, diğeri ise kızıl. İnanabiliyor musun, başında sanki ateş gibi duran kızıl saçlarıyla doğdu. Benim nefesim kesildi. Ağlamışımdır bile ama neden bilmem.

Büyük büyükanne kötü durumda. Yan odada kendi kendine gülerek ve belli belirsiz sesler çıkararak yatıyor. Çok sevinçli ama büyükanne Stainwright bebekleri ona götürmediği için de deliriyor. Bebekleri kucağımıza aldığımızda onu duyman gerekirdi. Bebeklerin ikisi de erkek. Büyük büyükanne bu konuda biraz vesvese yaptı. Artık sanırım aklı yerinde değil. Bazen bebeklerin onun olduğunu düşünüyor. Onlarla konuşma şekli beni gülmekten öldürüyor. Bebeklerin onun yastığının yanına yatırılmasını istedi, yüzüyle onlara dokunabilmek için. Bu duruma da ağladım Sybil. Sanırım iyice sulugöz oldum. Bebekleri ondan aldığımızda söylenip durdu ve George geldiğinde ona korkunç şeyler söyledi. Söylediklerini duyunca olduğum yerde kızardım.

George'un doğumdan haberi yoktu. Bingham'a at almaya gitmişti galiba. At almakla kafayı bozdu. Harry Jackson ve Mayhew'in iki oğluyla geldi. Onları tanırsın, at satıyorlar. En azından babalarını muhtemelen biliyorsundur. Babaları üç yıl önce iflas edip öldü. Geriye Fred ve Duncan kaldı. Onlar da babalarından kalan işi yürütmeye çalışıyorlar. Sürekli handalar ve Georgie sürekli onlarla bir yerlere gidiyor. Bu durum benim hoşuma gitmiyor. Onlar çok başıboş, sıradan ve sefiller.

George gelene kadar beklemeye karar vermiştim. George beş buçuk gibi geldi. Meg sürekli onu soruyor, nerede ve nasıl olduğunu merak ediyordu. Umarım ben bir erkeğin ardından böyle endişelenmek zorunda kalmam. Büyük büyükanne at arabasının geldiğini duyunca daha George arabadan inmeden bağırmaya başladı (biliyorsun, onun odası ön tarafta): 'George, oğlum uç buraya uç. İki tane oldular, gel de bak... iki tane!' Sonrasında öylesine korkunç güldü ki...

George, 'Merhaba büyükanne, neden bağırıyorsun?' dedi. Bunun üzerine Meg öylesi acıklı bir halde bana dönüp, 'Mayhew'lerle geldi,' dedi.

Yaşlı kadın 'İkiz oldu, git hadi oğlum,' diye bağırdı tekrar. Bilirsin, kahkaha atmadan önce nasıl tiz bir ses çıkarır! Kadın böyle bağırınca at korktu, George da ata küfretti. Sonra Bill gidip atı aldı ve George yukarı geldi. George merdivenlerden yukarı çıkarken Meg olduğu yerde daha bir çöktü ve beti benzi attı. George merdivenleri çıktıktan sonra içeri geldi. At ve viski kokuyordu. İçki kokan bir adam çok tiksindirici oluyor. Yatağın yanında bir aptal gibi sırıtarak durdu ve duygusuzca, 'Biraz erken olmuş, değil mi Meg? Nasıl hissediyorsun?' diye sordu.

Meg, 'Ben iyiyim,' dedi.

'İkizler iyi mi? Neredeler?' diye sordu. Meg, mumun üstünden baktı ve George yatağın etrafında dolaşıp yatağın başlığını tuttu. Meg'i öpmedi bile. İkizleri yumrukları sıkıca kapanmış halde uyurken görünce neşesi yerine gelmiş gibi güldü ve; 'İki tane, doğru ve bir tanesi kızıl! Kız olan hangisi Meg, esmer olan mı?' diye sordu.

Meg oldukça çekingen bir tavırla, 'İkisi de oğlan,' dedi.

George arkasını döndü, gözleri kaydı. 'Kahretsin o zaman!' dedi. Orada durmuş, şeytan gibi bakıyordu. Sybil canım, George'un böyle bakabileceğini bilmezdim. Onun en fazla sadık bir köpek ya da yaralı bir hayvan gibi baka-

bileceğini sanıyordum. Ama şeytanca bakıyordu. Kızıl saçlı bebek ağlamaya başlayıncaya kadar George başlarında durup onlara sert sert baktı. Büyükanne Stainwright, şişman vücudunu George'un önüne geçirerek bebeklerin üstüne eğildi ve 'Tamam, tatlım... George, sana ne yaptı bu bebekler ha? Ne yaptılar?' dedi.

George, yüzünü daha da karartti ve dışarı çıktı. Mutfak tezgâhına devriliyordu. Tabak çanaklar çangırdayınca yüreğim ağzıma geldi.

Büyükanne Stainwright, 'Tam bir rezalet,' deyince Meg ağlamaya başladı. Yüreği parçalanıncaya kadar ağladı. O an George'u öldürebileceğimi hissettim.

İçeride yatan yaşlı büyükanne George ile konuşmaya başladı ve George ona güldü. Sarhoş olmuş bir adamın kahkahasından nefret ediyorum. O an öfkeden kanım kaynadı. Meg de bebeklerin yanında bana bakıp ağlıyordu. Çok zavallıcaydı..."

Eylülün başında Woodside'a, eve gittim. Emily handa kalıyordu. Her şeyin bu kadar değişmiş olması tuhaftı. Nethermere artık orada yaşayanları büyüleyen küçük ve mucizevi bir dünya değildi. Orası artık yeryüzünün kenarlarında kaybolmuş, değersiz, küçük bir vadiydi. Güneyde geçirdiğim bir yılın ardından nehrin üstüne romantik bir zarafet ile eğilen ağaç komik bir şeye dönüşmüştü. Eski işaretler banal ve aptal bir hal almıştı.

Emily ile birlikte bir sabah değirmene gittik. Artık evde kuzeyden gelmiş yabancı bir işçi ve karısı oturuyordu. Adam uzun boylu, çok zayıftı ve değirmenin farelerine benziyordu. Karısı, tıpkı kızgın bir tavuk gibi küçük ve hareketli bir kadındı. Emily onları çoktan ziyaret etmişti, bu yüzden kadın bizi değirmenin mutfağına davet etti ve bize sandalye çıkardı. Büyük odaya bodrumun kuru havası sinmişti. Ocağın yanında küçük yuvarlak bir masa vardı. Sandalyeler duvara yaslanmıştı. Odanın geri kalan kısmın-

da ise boş alanlar gölgede kalmıştı. Pencerelerin yanındaki duvarlarda beş kanarya kafesi vardı ve kuşların ani hareketleri odanın yalnızlığında odayı daha da tuhaf kılıyordu. Konuşmaya başladığımızda kuşlar öttü. Bu gürültüden ikimizin de başı döndü, üstelik bir de kadın hem tavşan dudaklıydı hem de İskoç İngilizcesiyle konuşuyordu. Kadın, kızgın bir tavuk gibi bağırarak kafeslere doğru gitti ve ötüşen kanaryaların kafesine toz beziyle çarptı.

İnce ve tuhaf vücudunu sallayarak kuşlara, "Kesin ama artık!" diye bağırdı. Kuşlar susuncaya kadar toz beziyle kafeslerine çarparken bir yandan da, "Küçük salak şeyler, aptallar..." dedi. Daha sonra bize oldukça lezzetli yağlı çörek ve elma suyu getirip bunları yememiz için bizi âdeta dirsekleriyle dürttü.

"Beğenmediniz mi? Hadi yiyin, yiyin. Hadi ama Emily, biraz daha ye. Sakın Tom'a söylemeyin. Geldiğinde sakın söylemeyin," dedi ve tiz bir kahkaha ile güldü.

Gideceğimiz zaman bize eşlik etti ve önümüzden gitti. Kısa siyah eteğinin ne kadar yıpranmış ve dağınık olduğunu fark etmeden geçemedik. Ancak bizim etrafımızda heyecanlı bir tavuk gibi bir oraya bir buraya giderek, anlaşılmayan o yüksek sesiyle konuşup durdu. Değirmenin onun sorumluluğunda olduğuna inanamadım. Buranın bir yıl önceki değirmen olduğunu da düşünmedim. Bizim önümüzde dik meyve bahçesinin etrafında koşturup durdu. Bir ara arkasını döndüğünde Emily ile beni birbirimize gülümserken buldu. Bunun üzerine o tuhaf kahkahası ile; "Emily, demek sevgilin gelmiş. Emily, bana niye söylemedin!" dedi.

İkimiz de kızgınlıkla kızardık. Kadın, derenin kenarına doğru gitti ve bize seslendi, "Geceleri buraya geliyordun değil mi Emily?" Daha sonra aniden yere oturup başımızın üstünü işaret ederek bağırdı, "Şuraya bakın!". Bakınca ökseotunu gördük. "Şuna bakın, hele! Söyle baka-

lım Emily, geceleri ne kadar öpücük aldın? Yalnız bir yerde gecenin öpücükleri..."

Bir süre deli deli konuştu, sonra sesini alçaltıp üzüntülü bir tonla devam etti. Bize çörek, jöle ve yulaf kurabiyesi verdi. Daha sonra oradan ayrıldık.

Nehrin kenarındaki yola çıktığımızda Emily bana utanmış ve gülen gözlerle baktı. Bir an dudaklarının hareket edişini gördüm ve kendimi onu öperken buldum. Ufak tefek olan kadının çılgınlığı ile gülüyordum.

IV.

HANDAKİ AİLE YAŞANTISI

George beni evde ağırlayacağı zaman hayli gergindi. Han'ın sadece altı günlük bir izni kalmıştı. Ben çay içmek için hana bir pazar öğlesinde gittim. Greymede'den yürürken hava oldukça sıcak ve güneşliydi. Birkaç sevgili, atkestaneleri altında geziyor ya da hasat sonrası dümdüz uzanan tarlalara gitmek için yolun karşına geçiyorlardı.

Hanın mutfağının yoluna girdiğimde mutfaktan tencere sesi ve kapanan bir fırın kapağı sesi duydum. Meg ters bir biçimde, "Hayır, Emily sen alma onu. Şımarık şey, bırak da babası alsın!" dedi.

Bebeklerden biri ağlıyordu.

İçeri girdiğimde Meg'i tam da fırının önünden kalkarken yüzü kızarmış, saçı başı dağılmış ve büyük beyaz bir önlük giyer halde buldum. Krem rengi bir elbise giymiş olan Emily ise beşikten ağlamakta olan kızıl saçlı bebeği alıyordu. George küçük bir sandalyeye oturmuş, sigara içip etrafa bakıyordu.

Meg hayli telaşlanarak, "Elini sıkamayacağım, her tarafım un oldu. Otur lütfen," dedi ve hızlıca odadan dışarı

çıktı. Emily, ağlayan bebekten başını kaldırıp bana baktı ve bir kadının içten ve nadir gülümsemesi ile bana sanki; "Şu an başka şeyle meşgulüm, ama aklımda ve kalbimde sen varsın," demek istiyordu.

George ayağa kalkıp yuvarlak koltuğu bana vermek istedi. Bana karşı gösterebileceği en büyük şeref buydu. Ne içeceğimi sordu. Hiçbir şey istemediğimi söyleyince kaşlarını çatık halde ve boşuna kızgınca bir şeyler söylemeye çalıştı ve ağır ağır koltuğa geri oturdu.

Odada koltuklar, cam topuzlu bir şifonyer, odanın köşesine koyulmuş cam kapılı bir vitrin ve kırmızı pamuklu örtüyle kaplı yastıkları olan rahat bir divan ile doldurulmuştu. Odada belli bir yemek ve içki kokusu vardı. Bira, alkol ve pastırma kokuları birbirine karışmıştı. Sonra asık suratlı, kara kaşlı hizmetçi Teenie kucağında diğer bebekle geldi ve Meg mutfağın yanındaki odadan çocuğun uyuyup uyumadığını sormak için seslendi. Meg, aşikâr bir şekilde telaşlı ve keyifsizdi.

Teenie, "Hayır, bugün uyumadı," diye yanıtladı.

Meg tersleyerek, "Ateşe bak ve fırını yak. Sonra da bebeğe kıyafetini giydir," dedi. Teenie, siyah saçlı bebeği ikinci bir beşiğe koydu. Bebek hemen ağlamaya başladı, daha doğrusu isteksizliğini bağırarak dile getirdi. George, bebeğin yanma gitti ve çocuğun önünde beyaz tüylü bir tavşanı tuttu.

"Bak, bak. Hani tavşan! Al tavşanınla oyna. Bak, bağırıyor!"

Bebek bir süre George'u dinledi, daha sonra bunun sadece bir oyalama olduğuna karar vererek tekrar ağlamaya başladı. George, tavşanı yere bırakıp bebeği alarak içinden küfretti. Bebeği dizlerinin üstüne oturttu.

"Neyin var senin ha? Neyin var? Hadi, araba sürelim, düüt, düt, düüüt!"

Ancak bebek babasının kendisine karşı nasıl hissettiği-

ni biliyordu, bu yüzden de ağlamaya devam etti.

Hizmetçi ateşteki közü karıştırırken George, "Acele et, Teenie," dedi. Emily, kucağında diğer bebekle dolaşıyordu ve bana gülümsedi, böylece ben de onun bebeğin dudaklarına kondurduğu sevgi balını tatmış oldum. George, çocuğu hizmetçiye verdi ve sabırlı bir alayla bana, "Bahçeye gidelim mi?" diye sordu.

Ayağa kalkıp, çalılıklı yol boyunca güneşli alanda onu takip ettim. George, piposunu yaktı ve kendi arazisinde gezen bir adam gibi dolaşmaya başladı. Kanunların ve teamüllerin onu etkilemeyeceğini düşünüyordu.

"Çok kötü bir bakıcı, biliyor musun?"

Ben güldüm ve ağaçların kayısı dolu olduğunu söyledim.

George pek de dikkat etmeyerek, "Evet," dedi ve devam etti, "Bu sabah sözde çocukları hizmetçiyle gönderecek ve hazır olacaktı. Ama yok, önce Emily ile oturup dedikodu yapması gerek bebekler uyurken. Bebekler uyanınca da pasta yapmaya başladı..."

"Ortalık sessiz olunca güzel bir sohbet etmek istemiştir herhalde," diye karşılık verdim.

"Ama senin geleceğini biliyordu. Bir kadın işte, hiç öngörülü değil."

"Olsun canım, ne olacak?"

"Bir tek pazarları biraz huzur bulabiliyoruz. Bebekleri o zaman susturabiliyor."

"Sanırım o da bir tek pazarları sessizce sohbet etme fırsatı buluyordur."

"Ama bilmiyorsun. Hiçbir an özgür değil. Teenie, bizimle birlikte mutfakta yaşıyor; Oswald da öyle. Özel bir anımız yok. Sessizce oturabileceğim bir yer yok. Gece gündüz hep çocuk. Hizmetçiler ve handaki erkekler bir yandan... Bazen kaçasım geliyor. Hanı hemen bırakacağım aslında ama Meg izin vermiyor. "

"Ama hanı bırakırsan sonra ne yapacaksın?"

"Ben çiftçiliğe dönmek istiyorum. Burası çiftçilik için uygun bir yer değil. Her zaman elimde bir iş var. Ya bir yolcu geliyor, ya biracılara gitmem gerekiyor ya da atlar için birini bulmam gerekiyor falan. Hayat burada karmakarışık. Eğer kendi yerim olsaydı, orayı huzur içinde ekip biçerdim..."

"O zaman da çok mutsuz olurdun."

"Belki de," deyip eski düşünceli haliyle onayladı. "Belki de! Her neyse, tarlalara geri dönmeyeceğim için çok da kafa yormayayım."

Gülerek, "O zaman kalbinin derinliklerinde çok da gitmeyi istemiyorsun," dedim.

Yine, "Belki de," deyip onayladı. "Burada durumum iyi, han dışında tabi. Oranın hep Meg'e ait olduğunu düşünüyorum. Gel, ahıra gidip bakalım. Bir at ve iki midilli aldım, çok güzeller. Tom Mayhew ile beraber onun bir ahbabı olan Melton Mowbray'a gittik. Tom iyi biri, nasıl alışveriş edeceğini biliyor ama o kadar tembel ki satmaya zahmet bile etmiyor..."

George anlattıklarıyla epey ilgili gözüküyordu. Ahırın etrafında giderken Emily, yeni pamuklu bir kıyafet giydirilmiş bebekle beraber çıkageldi. Siyah gözleriyle bana gülümseyerek yanımıza gelip, "Çok tatlı değil mi? Çok tatlı gözükmüyor mu?" dedi.

Bakmam için bebeği bana doğru uzatmıştı. Bebeğe göz attım ama farkına vardığım tek şey, Emily'nin yanaklarının sıcaklığı ve saçının kokusu oldu.

Kafamı kaldırıp kendimi onun gözlerinde görerek, "Kime benziyor sence?" diye sordum. Soru çok yersizdi. Emily'nin gözleri kalbimi yerinden sökecek bir cevap vermişti zaten ama yine de soruma yanıt verdi, "Kime mi? Kimseye tabii ki! Ama babasına benzeyecek, öyle değil mi?"

Bu soru üzerine yine onun gözlerine baktım. Birbirimize, Emily'nin kızarmasına, benim de gülerken derin bir nefes almama sebep olan tuhaf bir idrakla bakıyorduk.

"Evet! Babanınkiler gibi senin de gözlerin mavi, değil mi?" dedim bebeğe bakıp.

Emily'nin gözlerinde vahşi anlamlar saklıydı.

Emily yavaşça, "Hayır! Bence babam gibi neşeli olacak ama bebeklerin ikisinin de gözleri bize çekmemiş," dedi.

Ani bir anlayış yangınıyla, "Hayır," dedim. "Onların gözleri sizinkiler gibi hassas değil. Öylesine yumuşak ve hassas gözlerinin olması insanı huysuzlandırıyor. Ama sen o hassaslığın üstünü örttün, öyle değil mi? Tıpkı çıplak bir hayat, çıplak ve korumasız su gibiydiler."

Emily, geçmişten gelen hatıralara güldü ve ben de ona acıdığımda ruhunun titrediğini görüp nasıl dehşete kapıldığımı hatırladım.

Yanımıza gelen George, "Benimkiler de öyle miydi?" diye sordu.

Ben, ona bakmaya çalışırken yüzümde beliren şaşkınlığı anlamış olmalıydı. Hafif bir gölge, hafif bir sıkıntı belirdi yüzünde.

"Evet, evet öyleydiler ama o kadar kötü değil. Sen hiçbir zaman kendini o kadar ortaya koymadın. Hep çok dikkatliydin. Ama bir o kadar da korumasızdın," dedim.

Olabildiğince bir ironi ile; "Değiştim mi peki?" diye sordu, sanki onunla ilgilenmediğimi anlamıştı.

"Evet, daha dikkatli oldun. Gölgede kalmaya devam ettin. Ama Emily kendini kapattı ve şimdi kalabalıkta kendi yolunca gidebilir."

O anda Emily bana kadınsı bir mağrurluk ve şefkatle bakarken onu öpmemek için kendimi zorlamam gerekti. Daha sonra aklıma gelen ilk şeyi söyledim, "George, beni ahıra götürüyordun! Emily, gel atları görelim."

Emily,"Gelirim, onları o kadar çok seviyorum ki," diye yanıt verdi, böylece ikimiz de George'u memnun etmiş olduk.

George, elini atların üstüne koyup sırtlarını okşayarak atları hakkında ve atlarıyla konuştu. Bu, parlak ve yerinde duramayan hayvanlar onun ilgisini her şeyden çok çekiyordu. Atlar hakkında fazlasıyla heyecanlanmıştı. Atlar onun yeni ilgi alanıydı. Onlar sessiz ancak düşünceliydi. George da onların efendisi ve sahibiydi. Bu durum ona gerçekten zevk veriyordu.

Ancak bebeğin huzuru yine kaçtı. Emily, bebeğe karşı anlayışlı olmam için bana baktı.

"Küçük bir gezgin gibi, sürekli hareket etsin istiyor. Belki de ahırdaki amonyak kokusu hoşuna gitmemiştir," deyip kaşlarını çattı ve hafiften gülerek, "çok da hoş değil zaten, öyle değil mi?" dedi.

"Çok da değil," diyerek ona katıldım ve Emily dışarı çıkarken ben de onun arkasından çıktım. Emily ile yalnız kaldığımda amaçsızca bahçeye gittik. Bebekle konuşmaya gayret ediyordu. Benimle de bebek hakkında konuşuyordu, ta ki bebeğe bela okuyuncaya kadar. Bu, Emily'yi güldürdü ve bana umut vermeye devam etti. Gülhatmiler çubukların etrafına dolanmıştı. Solgun polenlerle kaplanan arılar, çiçekçiklerin etrafında bir süre durduktan sonra büyük bir heyecanla beyaz çiçeklerin içine delice giriyor ve nektarların olduğu kısımda gürültülü bir biçimde çalışıyorlardı. Emily, sürekli alçak bir tonda konuşarak bebeği arıları izlemesi için tuttu. Bebek parlak çiçeklere doğru uzandı. Güneş, bebeğin düz saçında, bronz bir paranın üstünde parlar gibi parladı ve bebek meraklı mavi gözleriyle arıyı takip etti. Daha sonra ufak tefek sesler çıkardı ve dağınık gülhatmi tomurcukları gibi aniden ellerini açtı.

Emily, "Bak, küçük arıya bak! Ama dokunmamalısın, sokarlar yoksa. Geliyorlar!" dedi ve bebeği uzaklaştırarak

birden korkuyla gülmeye başladı. Bebek, karşı gelir gibi sesler çıkardı. Emily; bebeği, bebek gülhatminin dalını kırıp iki arı dışarı çıkıncaya kadar çiçeklerin yanına koymuştu. Arıları görünce bebeği telaşla oradan aldı. Bunun ardından bana bakıp heyecanlı gözlerle güldü, sanki benim önümde bir tehlikeyi savuşturmuş gibiydi. Bu yüzden, bir yandan bebek yüzünden bana mesafe koyarken bir yandan da aşkın bütün parlak oyunlarıyla benimle alay ediyordu. Emily olanlara gülüyordu ve ben kaşlarımı çattıkça o daha da zevk alıyordu. Nihayetinde ben de kızgınlığımı bıraktım ve gülerek bebeğin elleriyle oynayıp, kayıp giden bir gökyüzü gibi yavaşça değişen mavi gözlerini seyrettim.

Hemen sonra Meg bizi çay içmeye çağırdı. Üzerinde krem rengi ipek işlemeli, hoş, mavi bir elbise vardı ve güzel gözüküyordu; çünkü saçı düzgüne toplanmıştı.

Emily'yi görünce, "Ne! Bebek onca zaman sende miydi?" diye bağırdı. "Babası nerede?"

"Bilmem, en son ahırda bıraktık onu, öyle değil mi Cyril? Ama ben bebeğe bakmayı seviyorum Meg. Çok seviyorum," diye yanıtladı Emily.

"Elbette. George zaten kaçmaya yer arıyor. Her zaman ahırda. Ona da söylüyorum at gibi koktuğunu. Çocuklara bu kadar düşkün değil. Gel, yavrum. Gel anneye," dedi ve bebeği alıp tutkuyla öptü. O sırada bahçeden temiz yüzlü, yeni tıraş olmuş, çıplak ve kalın kollu bir genç geçti.

Meg, "Buraya baksana, George'a çayın hazır olduğunu söylesene," dedi.

Çiftlik işleriyle ilgilenen güçlü kuvvetli genç Oswald, "Nerede o?"diye sordu.

Meg, kocası için oldukça küçük düşürücü, umursamaz bir tavırla, "Sen nerde bulacağını biliyorsun," diye yanıt verdi.

George, ahırdan telaşla geldi. "Çay vakti mi geldi?" diye sordu.

Meg, "Hayret, son bir saattir çay diye ağlamıyorsun," dedi.

George da, "Hayret, bu kadar çabuk giyinmişsin," diye yanıtladı.

Meg "Öyle mi? En azından senin yardımın olmadan yaptım. Teenie nerede?" dedi.

Kısa, dimdik duran, oldukça esmer ve asık suratlı hizmetçi kapıdan girdi.

"Teenie, Alfy'yi alabilir misin çay içerken?" diye sordu Meg. Teenie'ye bebeklerin ikisi de verildi. Bahçenin sonundaki oturakta bebeklerle birlikte oturdu. Biz çay içtik.

Güzel bir çay sofrasıydı. Sıcak gözleme, üç ya da dört çeşit kek, konserve içinde kayısılar, jöle, konserve ıstakoz, meyveli tatlılar, krema ve rom vardı.

Meg, "Kekler nasıl oldu bilmiyorum, telaşla yaptım. Çocuk varken en iyisini yapmak çok zor. Saçımı düzeltecek vaktim bile olmuyor, şu halime bir bakın," dedi.

Meg elini başına götürdü ve tırnaklarının ne kadar sert ve kirli olduğu gözümden kaçmadı.

Bebeklerden biri ağlamaya başladığında çay gayet iyi gidiyordu. Teenie ağlayan bebeğin üstüne sertçe eğildi. Ben arkama yaslandım ve Teenie'ye baktım. Aklıma Çehov'un hikâyesindeki, baktığı kişiyi öldüren kız geldi. Teenie'nin bu kadar ağır bir depresyon içinde olmayacağını umut ettim. Bu sırada diğer bebek de ağlama korosuna katıldı. Teenie oturduğu yerden kalktı ve sertçe ikizleri susturmaya çalışarak bahçede dolaştı.

Meg içten içe patlamaya hazır hale geldiğini belirtircesine, "Çok tuhaf, ne zaman birileri gelse böyle fenalık yapıyorlar," dedi.

George, "Yoo, her zamanki halleri işte. Sadece sen onların bu halini birileri geldiğinde fark ediyorsun," dedi.

Meg hırsla, "Hiç de değil," deyip devam etti, "öyle mi, Emily? Elbette George efendi bir şeyler diyecek! Bu

sabah bebeklerin gıkı bile çıkmadı, değil mi Emily? Ya da dün mesela? Çok sakindiler. Ama George onların dilsiz olmalarını, balık gibi hiç ses çıkarmamalarını istiyor. Ses çıkardıklarında bıraksan onları bir kutunun içine tıkar."

George, "Ben öyle demiyordum," diye yanıt verdi.

Meg tersleyerek, "Ne diyordun peki?" dedi.

Bu arada bebekler ağlamaya devam etti.

Meg, annelik duygularına yenilerek, "Alfy'i bana getir," diye seslendi hizmetçiye.

George, "Olamaz! Bırak da Oswald baksın ona," dedi.

Meg için için, "Tabii, senin gözünün önünde olmadıktan sonra kim alırsa alsın! Sen çocuk yapmayacaktın," dedi.

George kendi kendine "bugün" hakkında bir şeyler mırıldandı. .

Meg, kızıl saçlı bebeği alıp göğsüne götürürken tutkulu bir sevecenlikle, "Gel bakayım buraya!" dedi. "N'oldu tatlım, N'oldu bakayım? Hadi sus, sus!" dedi.

Bebek susmadı. Meg, sandalyesinden kalkıp bir oraya bir buraya gidip bebeği kollarında salladı.

"Biraz rahatsız," diye açıkladı Meg.

Biz yemeğe devam ettik ama her şey tuhaf ve zorakiydi.

Meg, "Belki de açtır, doyurmayı deneyeyim," dedi.

Meg bunun üzerine arkasını dönüp çocuğa meme verdi. Bebek susunca Meg de kendine gelip tekrar çay masasına oturdu. Biz bitirmiştik, o yüzden Meg'in yemesini bekledik. Yemekteki bu kesinti Emily ve beni daha hassas kılmıştı. Oldukça dikkatli ve kibar davranmaya çalıştık. Strauss ve Debussy hakkında konuşmaya başladığımızda her bir sözümüz çok netti. Bu şüphesiz bizimle ev sahipleri arasına bir ayrılık yaratmıştı ama bunu engelleyemedik. Yemeğin tuhaflığını ancak bu konuşmayla üstümüzden

atabilirdik. George oldukça suratsız biçimde oturup bizi dinledi. Meg zaten ilgisizdi. Ara ara bize kulak kabartıyordu ama annelik görevi onu ele geçiriyordu. Meg sessizce oturup yemeğini yedi. Ara sıra bize ve bebeğe bakıyordu, bize bakışı hafif bir aşağılama taşıyordu. Anneliği onun için oldukça güvenli bir yerdi. Ev sahibesi oydu ve bütün güç ondaydı. Baba olarak George, ilk hizmetçiydi. İlgisiz bir baba olduğu için Meg onunla dalga geçiyor ve onun isteklerine karşı hasmane tavır takınıyordu. Emily ve ben kendimizi eve izinsiz giren misafir gibi hissediyorduk. Çaydan sonra ellerimi yıkamak için yukarı çıktım. Büyükanne ikinci kez felç geçirmiş ve neredeyse afallamış halde, hareketsiz şekilde yatıyordu. Yatağı kaplayan koca vücudu bana korkunç geldi ve tüm pörsümüş kaslarıyla yüzü, kaba bir karton gibi duruyordu. Bana kabaca bir şeyler söyledi, George ona nasıl olduğunu ve masaj isteyip istemediğini sordu. Yaşlı gözlerini yavaşça ona çevirdi.

Tuhaf bir hırıltıyla, "Bacağıma biraz, bacağıma," dedi.

George ceketini çıkardı ve elini yatak örtülerinin altına sokup yaşlı kadının bacağını sabırlıca yavaş yavaş bir süre ovdu. Yaşlı kadın biraz George'u izledi; ama sonra ondan gözlerini kaçırdı. Öylece boşluğa dikti gözlerini.

George sonunda, "Şimdi daha iyi mi, anne?" dedi.

Yaşlı kadın yavaşça, "Evet, daha iyi," dedi.

George odadan çıkmadan önce yapabileceği her şeyi yapmış olmak için odada dolanıp, "Sana içki vereyim mi?" diye öneride bulundu.

Yaşlı kadın ona bakınca George eline bir bardak aldı. Kadın zorlukla birkaç yudum içti.

Diğer odaya geçtiğimizde George'a, "Onun orada öyle yatması seni üzmüyor mu?" diye sordum. George, beyaz yatağa oturup güldü.

"Alıştık, pek aldırmıyoruz. Zavallı yaşlı kadın," dedi.

"Ama seni değiştirmiş olmalı. Derinlerde bir yerde

ciddi bir değişiklik yapmıştır sen farkında olmasan da," dedim.

George sessizce, "Çok güçlü bir kadın. Beni anlıyor gibi geliyor. Böyle kötü olmadan önce benim için çok iyi bir arkadaştı. Bazen ona bakıyorum, genellikle onu görmem, bilirsin işte. Ama bazen bakıyorum ve o zaman bu hal biraz rezil gözüküyor," dedi. Bana tuhaf biçimde güldü, "bir şeyleri parlatmak zaman alıyor," deyip iğrenç bir ironi ile devam etti, "O bizim dolaptaki iskeletimiz." Onun büyük cüssesini kastetmişti.

Kilise çanları çalmaya başladı. Gri kilise bir ceylan gibi çok uzakta olmayan tarlalar arasında, hana karşı dimdik duruyordu. Beş çan çalmaya başlayınca ses camlardan yankılandı.

George rahatsız olduğunu belli ederek, "Pazar akşamlarından nefret ediyorum," dedi.

"Yapacak bir şeyin olmadığı için mi?" diye sordum.

"Bilmem," dedi. "İnsan çaresiz hissediyor. Kiliseye gidip çanları dinlemek istemiyorum. Çanlar insanı huzursuz ediyor."

"Genellikle ne yapıyorsun?" diye sordum.

"Kendimi kötü hissediyorum. Son iki pazardır Mayhew'lerin mekânına gidiyorum. Meg de buna çok kızıyor. Pazar akşamının onunla oturabileceğim ya da dışarı çıkabileceğimiz tek akşam olduğunu söylüyor. Ama evde onunla oturup ne yapacağım? Dışarı çıksak sadece yarım saat duruyoruz. Pazar akşamlarından nefret ediyorum, çıkmaz sokak gibi," dedi.

Aşağı indiğimizde masa toplanmıştı ve Meg siyah saçlı bebeği yıkıyordu. Bu haliyle mükemmel gözüküyordu. Kemikli çıplak bebeği kibarlığın güzelliği ile tutuyordu. Bebeğin üstüne asilce eğilmişti. Kollarında, göğsünde ve boynunda asaletin keskinliği ve yumuşaklığı vardı. Meryem'in zarafetiyle kafasını eğmiş, hareketleri hoş ve özeldi. Eski

bir şarkının harika bir yorumu gibiydi. Bebeğin elleri ve kolları arasında gidip gelen sesi su gibiydi, güneşte kalmış bir şarap kadar yumuşaktı ve tatlılıkla akıp gidiyordu.

Tevazu ile Meg'i seyrettik, bu mucizeyi uzaktan paylaşıyorduk.

Emily, Meg'in kadınlığını çok kıskanmıştı. İkinci bebeği yıkamak için yalvardı. Meg cömertçe davranıp izin verdi, "Elbette, eğer istersen yıkayabilirsin. Ama elbisen batmasın."

Emily, zevkle bebeği soymaya başladı. Küçük kıyafetleri çıkarırken parmakları titredi. Bebeğin tişörtünü çıkarıp çocuğu elleri arasına aldığında, onun yumuşak beyaz kollarını ve vücudunu hissedince duyduğu tarif edilmez zevki her zaman hatırlarım. Aniden Emily ve bebeğin etrafını farklı ve parlayan bir hava sardı sanki. Ben dışarıda kalmıştım. Halbuki az önce Emily benim yanımdaydı, gözleri benim gözlerimi arıyor, ruhu utanarak bana tutunmaya çalışıyordu. Şimdi ise uzakta kalmıştım. Yalnız, unutulmuş halde kadın ile bebeği saran alevin dışındaydım.

Emily, bebeğin neredeyse bir kızınkiler kadar yuvarlak, pamuksu ve harikulade göğüslerine yüzünü koyarken gırtlaktan gelen bir sesle, "Ahh! Ahh!" dedi. Bebeği öptü, kokladı, ona dokundu. Emily bebeğin o tatlı bebeksiliğinin ve küçük ağzının gülen kenarlarının, ıslak öpücüklerinin, oynayan kollarının, sevimli bir şekilde kıvrılan omuzlarının, göğsünün, çenesinin altında kalmış ufak ve yumuşak boynunun tadını çıkarıyor, bebeğin yumuşak, pamuksu, sıcak ve hassas canına dokunuyordu.

Bir kadın, bir erkeğin aşkının cisminden kolaylıkla vazgeçer. Kendisinin yumuşak güzelliğini öylesi nazik bir sabır ve pişmanlıkla verir. Erkeğin boynuna, başına ve yanaklarına tutunur; onları ruhun orada taşıdığı anlam için sever ama erkeğin tutkulu kolları ve vücudundan kaçınır. Emily'nin bebeğin küçük ve masum halinden neredeyse

zevk almasını biraz karışıklık, kızgınlık ve öfke ile izledim.

George kendisi için, "Meg, çocuklardan aldığı zevki benden almıyor," dedi.

Gülen ve çığlık atan çocuk, elini Emily'nin saçına götürüp siyah saçlarını çekti. Emily, karşı çıkarcasına bağırdı ve sımsıkı kapanmış küçük yumrukları çözmeye çalıştı. Bebeği sudan çıkardı ve harikulade kibarca ovarak onu kuruladı. Bebek tekme atıp sitem ediyordu. Bebeğin saçlarını bir hale gibi şekillendirdi, pembe mantarlar gibi olan küçük parmakları ile oynadı. Fanilasını ve geceliğini giydirdikten sonra bebeği daha fazla tutmadı ve Meg'e verdi.

Meg bebeği yatırmadan önce onu emzirdi. Bebek memeyi emerken ağzı meme ucuna yayılmıştı ve yüzünü memeye iyice yaklaştırıyordu. Beyaz memenin üstündeki mavi damarlı elleri ile memeyi kavramaya çalışıyordu. Meg, bebeğe bir duyarlılık tutkusuyla baktı. Emily ellerini birbirine kavuşturup bebeğe doğru eğildi. Bebeğin enfes olduğunu düşünüyorlardı.

İkizler uyuduğunda onları görmek için parmak ucunda yukarı çıktım. Büyük beyaz yatağın yanındaki beşiklerinde yanak yanağa uyuyorlar, birlikte hafif hırıltılı soluyorlardı. Sıktıkları küçücük yumruklarıyla çok ufak ve acınası duruyorlardı. İki tarlakuşu geldi aklıma.

Yan odadan yaşlı kadının ağır soluması geliyordu. Meg, ona bakmaya gitti. Odanın önünden geçerken kadının büyük ve yüzükoyun yatmış cüssesi gözüme çarptı. Guy de Maupassant'ın kuluçka makinesi gibi davranan "Toine" karakteri aklıma geldi.

V.

ACININ EN AĞIR ŞEKLİ

Yaşlı kadın bir yıl daha felçli haliyle hayatta kaldıktan sonra aniden göçüp gitti. George bana mektup yollamayı bırakmıştı ama başka yollardan neler olduğunu öğreniyordum. Mayhew'ler ile daha da samimi olmuş. Yaşlı Mayhew iflas ettikten sonra iki oğlu Eberwich'teki Nottingham Yolu'ndaki kasvetli büyük evde kalmaya başlamışlardı. Bu evi anneleri en büyük kız kardeşlerine miras bırakmıştı. Evlenip kocasından ayrılan Maud Mayhew evi kardeşlerine saklamıştı. Maud, elmacıkkemikli ve kulaklarına kadar gelen simsiyah saçlı, uzun ve iri bir kadındı. Tom Mayhew yakışıklı, esmer ve cüretkâr gözleri ile kanlı canlı bir erkekti.

Mayhew'lerin evine "Çobanpüskülü" deniyordu. Eberwich yolundan yarım kilometre içeri kalan eski kırmızı tuğlalardan yapılmış, sağlam bir binaydı. Ev ve yol arasında, oldukça uzun çobanpüskülleri ile çevrelenmiş dağınık bir çimenlik yer alıyordu. Ev, çobanpüsküllerinin hapsinde gibi gözükürdü. Büyük kapıdan geçince insanın karşısına evin boş alanı ve ahırlar çıkardı. Yaşlı Mayhew zamanında orada otuz ya da daha fazla at bakmıştır. Ancak şimdi oraları çim kaplamış ve George'un atlarını koyduğu kısımlar haricindeki at yerlerinin beyaz kapıları kapanmıştı.

"Çobanpüskülü", bölgenin bağrı yanık "varlıklı" erkekleri için bir tür kulüp olup çıktı. Büyük yemek odası kasvetli biçimde ve az eşyayla döşenmişti. Çalışma odası boştu, lakin daha küçük olan kahvaltı odası hasır sandalyeler, ağır perdeler ve geniş yan levhalarla yeterince rahattı. Bu odada George ve Mayhew'ler birçok kişiyle haftanın iki ya da üç günü buluşuyorlardı. Burada atlardan bah-

sedip kadınlarla dalgalarını geçiyorlardı. Viskiyi George getiriyordu ve hepsi kartlarla kumar oynuyordu. Bu bekâr partileri, oraya giden evli erkeklerin karılarını hayli sinirlendiriyordu

Meg, "Mayhew'lere gittiğinde çekilmez oluyor. Eminim orada oturup sadece bizi hafife almaktan başka bir şey yapmıyorlardır," diyordu.

Maud Mayhew, iki çocuğuyla ilgileniyor ve bu toplantılara katılmıyordu. Evliliği çok mutsuz geçmiş ve bu yüzden çekingen, sessiz bir kadın olup çıkmıştı. Maud elinde sepeti ile sabahları alışverişe çıktığında Eberwich kadınları onu izliyor ve onun bu mahvına biraz seviniyorlardı çünkü Maud hiçbir teselliyi kabul etmeyecek kadar gururluydu. Yine de Maud için kalplerinde bir üzüntü duyuyorlardı, üstelik Maud'un şimdiye kadar hiçbir iftiraya adı karışmamıştı. George, Maud'u sıklıkla görüyordu fakat Maud diğer erkeklere davrandığı gibi ona karşı da soğuktu ve George'u korkutuyordu.

George'un artık at alım satımı için daha fazla imkânı olmuştu. Yaşlı büyükanne, George ile Meg'in evliliğinden iki yıl sonra ekimde ölünce George'a yedi yüz pound bırakmıştı. Han, Newerton'da yaptığı iki ev ile yaklaşık bin poundluk değeri olan bira fabrikası hisseleri Meg'e kalmıştı. George ve Meg kendilerini zengin insanlar olarak görmeye başladılar. Bu, onların arasına soğukluktan başka bir şey getirmedi. George, kalanların kazancını titizlikle Meg'e veriyordu; çünkü bir kavga sırasında Meg, Mayhew'leri kendi parasıyla beslemek istemediğini söylemişti. Bu kavgadan sonra George kendi işlerinin hesabını büyük bir titizlikle tuttu, Meg de bu hesapları inceliyor ve kendi payını tam olarak alıyordu. Bu durum, Meg'in cömert ve zalim kadınsı ruhuna karşı bir aşağılamaydı.

Yaşlı büyükannenin ölümünden sonraki yılbaşında George ve Meg'in bir oğlu daha oldu. Bir süreliğine Geor-

ge ve Meg'in arası düzeldi.

Mart ayında George ve Tom Mayhew'in iş için Londra'ya geldiklerini duyunca George'a mektup yazıp ondan bende kalmasını istedim. Mektubuma Meg yanıt yazdı ve bunu istediğim için memnuniyetini dile getirdi. O adamla dolaşmasını istemiyormuş. Son zamanlarda George'un keyfi yerindeymiş ve bunun nedeninin Mayhew'deki adamlar olduğunu düşünüyordu.

George bende kalmayı kabul etti. Bunun üzerine ona bir mektup daha gönderip Lettie ve Leslie'nin de Londra'da olduğunu ve onlarla beraber bir akşam yemeği yememiz gerektiğini söyledim. George ile King's Cross istasyonunda buluşup üçümüz batı tarafına geçtik. Mayhew dikkat çekecek kadar yakışıklı ve yapılı bir adamdı. Mayhew ve George göze çarpan bir ikili olmuşlardı. İkisi de dizlik ve tozluklarını giymişti ama George hâlâ bir köy ağası gibi gözüküyordu, Mayhew'in de palavracı bir havası vardı. Üçümüz normalde bir araya gelmesi imkânsız bir üçlü oluşturmuştuk. Mayhew bir ara elini kolunu sallayıp güldü ve sonra sakince durdu. Benim yanımda kendini kısıtlanmış ve tuhaf hissediyordu. Daha sonra George, benim lanet biri olduğumu söyleyecekti zaten. Fakat ben onun kaba güzelliğine, mesela sigaradan sararmış dişlerine bakmaktan ve sıradan konuşmalarını dinlemekten memnundum. Yine de ona verecek cevabım yoktu. George ikimiz arasında kalmıştı. Bana karşı dikkatli ve oldukça saygılı iken, Mayhew'e karşı dikkatsizdi ve hareketlerinde bir kibir vardı.

Mayhew, babasının eski arkadaşlarını görmek için gittiğinde mutlu olduk. Eski samimiyetimiz oldukça belirsiz, duygulu ve sallantılı biçimde, tıpkı alkolün çabuk sönen alevi gibi yeniden tutuşmaya başladı. Aynı mavi alevlerle sarılınca bize kendini gösteren şehirdeki tantanalı hayatın farkına vardık ve bu hayatı seyrettik. Eski aşkların zalim-

liği ile dalga geçtik. Geçmiş yılların soluk geçişini ve daha da uzağa giden kayıp aşkların büyük yolculuğunu küçümsedik. Bütün bu afişler ve renkler seslerin sonsuz dalgası, modern hız oyuncakları, ekmeğini kazanan insanların meşgul uğultusu, bütün seslerin karışımı ile modern hayatın şaşırtıcı tantanasının ortasında değil miydik? Hayatın neşesinin muzaffer eğimi; mahrumiyetin kaba sesi; trajedinin titreten davulları ve acının derinden gelen, iki telli, sonsuz, yürek kazıyan sesi arasında değil miydik?

Caddede giden arabaları seyrettik. Sallana sallana giden faytonları ve otobüslerin hantal gidişlerini seyrettik. Parkın sessiz ve yeşil bir köşesine çekilip hayat denizinin kabaran dalgalarına kulak kabarttık. Bir kızın dalgalanan saçları ile at sırtında ilerlemesini ve beyaz dişleriyle gülen bir zencinin kızın hemen yanında daha ağır at sürüşünü izledik. Bir koruma grubunun dimdik ve gri, beyaz ve kırmızı üniformalarıyla parlayarak park kapısından girdiğini gördük. Yanımıza geldiler. Atların hareketlerini dizginleyen beyaz bacaklarının hareketlerine, yürüyüşün ritmine ayak uydurmuş gururlu bir erkeklik ile dolu yanaklarına ve çenelerine bakarken biraz korktuk. Sanki hafif bir kırmızı hayat fışkırmış gibi cansız alana doğru ilerleyen, kırmızı ve gri giymiş erkeklerin vücutlarının muhteşem ritmini izledik. Mermer Kapı Köşesi'nde bir çınar ağacının altında hiddetlenmiş ufak tefek bir sosyalisti dinledik. Heyecanlı kelimeleri fakirlerin bitmek bilmeyen çilelerinin bende yarattığı yaralara dokunuyordu, bu yüzden yüzümü buruşturdum. Onun için bütün dünya Doğu yakasıydı ve bütün Doğu yakası, bütün şehir cansız ve çamura bulanmış, siyah nesnelerin kabaran ve titreyen bir mücadelesi gibi görününceye kadar suyu çekilmiş, içindeki canlıların güneş altında çamur içinde can çekiştiği bir havuzdu. Bu ufak tefek adamdan, çamuru daha önce gördüğüm gibi görmeme neden olacak diye korkmuştum. Daha sonra

ona acıdım çünkü gözleri hep çamurla kaplı olacak ve hiç parlamayacaktı. George, adamı büyük bir ilgiyle dinledi ve ondan etkilendi.

Gece tiyatrodan çıktıktan sonra evsizlerin Waterloo köprüsü altında bir yerde uyuduklarını gördük. Kafalarını duvara, ayaklarını da uzun ve kirli kaldırıma gelecek şekilde koymuşlardı. Bitkin ve solgun, ufak bir adam ile kaba bir kadının yüzü hariç herkesin yüzü kapalıydı. Bu iki kişinin yüzleriinden geçen tramvay ışıkları, sanki onların, bilinmezlikleri üzerinde gördükleri rahatsız edici ve solgun rüyalar gibi bir yansıyıp bir kayboluyordu. Biz yolumuza gidip sıralanmış ayakları geçtik. Genç bir adamın çıplak bileklerinden, birbirine kenetlenmiş kadınların eteklerinin ucundan, biraz ısınmak için ayaklarını gazete ile sarmış ve değersiz kutular gibi uzanmış zavallı adamların önünden geçtik. Yağmur yağıyordu. Korkunç ve acınası bir halde, onarılmış bir geçidin ucunda uyuyacak yer bulamamış erkekler duruyorlardı... Geçidin dışında, karanlıkta ve yağmurda bir kadın oturmuş uyurken yağmur saçlarının ucundan süzülüyordu. Elleri göğsünün önündeydi. Uykusunda öne doğru eğilmiş, bir an afallayınca elleri göğsünden düşmüştü. Tekrardan uykuya daldı. George kolumu tuttu.

Panikle bana, "Ona bir şey ver," diye fısıldadı. Korktum. Daha sonra aceleyle cebimden iki şilin çıkardım, kendimi kasıp parayı kadının avucuna koydum. Eli yumuşak, sıcak ve uykuda kıvrılmıştı. Kadın, şaşırdı, önce bana ve sonra eline baktı. Ben, kadın gözlerime bakar korkusuyla kafamı çevirdim. Utanç ve üzüntü içinde koşmaya başladım. Çınar ağaçları altında sessizce yürüdük. Parlayan arabalar Westminster Köprüsü üzerinde, uzun gölgeleri ile geçip giderken onlarla beraber suyun üzerine daha soluk sarı bir ışık vuruyordu. Islak caddeler, ışığın sarı likörü ile yıkanmıştı ve nehrin derin karanlığında lambaların yerin-

de duramayan sarı çizgileri vardı.

Lettie ve Leslie, Tempest'ların bir arkadaşı ve aynı zamanda Tempest, Wharton Şirketi'nin en büyük hissedarlarından biri olan tanıdıklarıyla ile birlikte Hamstead'te kalıyorlardı. Lettie, artık on aylık olan oğlu ve yanında getirdiği bakıcısı ile bir otele gitmektense Raphael'lerin hayli büyük evinde kalmayı tercih etmişti. Cuma akşamı beni ve George'u akşam yemeğine davet ettiler. Yemekte, Lettie'nin misafir olduğu çift, İskoç bir şair kadın ve şarkı ve piyano rapsodileri bestecisi İrlandalı bir müzisyen vardı.

Lettie, Leslie'nin teyzelerinden birinin ölümünün yasını sürdürdüğü için yemekte siyah dantelli bir elbise giymişti. Kıyafetin daha yaşlı göstermesi dışında Lettie'de fazla bir değişiklik yoktu. Dikkatli bir gözlemci ağzının etrafında bir sertlik ve gözlerinde hafif bir düş kırıklığı belirdiğini fark edebilirdi. Yine de Lettie içinde bulunduğu grup dolayısıyla heyecanlıydı ve bu yüzden akıllıca konuşmalar yapıp, hızlı ve zeki gözlemlerde bulunuyordu. Kuşkusuz ki böyle durumlarda harika oluyordu. Grubun geri kalanı ona eşlik eden bir orkestraydı.

George aşırı derecede heyecanlıydı. Ara ara Bayan Raphael ile birkaç kelam etti ama genel olarak sessizdi ve sadece dinliyordu.

Lettie, "Gerçekten! Bir şeyi yapmak bir başka şeyi yapmaya göre daha değerli gelmiyor. Tatlı gibi, önünüzde üzüm, armut ya da ananas olması fark etmez," dedi.

İskoç şair müzikli ve sade tavrıyla, "Siz çoktan yemeği bitirdiniz o zaman?" diye sordu.

Lettie, "Önemli olan tek şey üretmektir," diye yanıtladı.

İrlandalı müzisyen, "Maalesef, genç insanların tek söylediği şey bu!" dedi.

Lettie gülümseyerek ve iki sanatçıya dönerek devam

etti; "Bir tek üreterek kişi zevk duyar, tatmin olur," ve ekledi: "Siz de böyle düşünmüyor musunuz?"

İskoç şair,"Haklı bir noktaya değindin. Eserin gerçekten bir tatmin kaynağıysa, evet," dedi.

George, Lettie'ye, "Sen şiir yazıyor musun?" diye sordu.

Lettie, "Ben mi? Hayır canım. Bir yarışma için beş dizelik nükteli bir şiir yazmaya çabaladım ama boşunaydı. Şiir konusunda berbatım. Ama biliyor musunuz bir oğlum var? Çok tatlı bir oğlan, değil mi Leslie? İşte o benim eserim. İyi bir anneyim, değil mi Leslie?" dedi.

Leslie, "Fazlasıyla adanmış bir anne," diye yanıt verdi.

Lettie zafer çığlığıyla, "Evet, işte!" dedi ve gülümseyerek ekledi, "Bir ziyaretçi defterine adımı ve mesleğimi yazdığımda, defteri '---Anne' olarak imzalayacağım. Umarım işim daha da gelişir."

Bu, Lettie'deki yeni ironik bir zalimce dokunuştu. Aslında oldukça samimiydi. Bir kadının mesleğinde hayattaki her şeyin değersiz ve ruhsuz gözüktüğü noktaya ulaşmış ama bununla baş etmeye kararlıydı. Kendini önemsemeyip kendi kabiliyetini başkalarına aktaracak ve kendi hayatını ikinci planda yaşayacaktı. Bu kendini feda ediş, bir kadın için kendini geliştirme sorumluluğundan kaçmak demektir. Bir rahibe gibi, kadın artık içindeki kadının var olmadığının bir işareti olarak canlı yüzüne bir tül örter. Artık o Tanrı'nın, bir erkeğin, çocuklarının ya da bir nedenin hizmetkârıdır. Bir hizmetkâr olarak artık kendinden sorumlu değildir, eğer sorumlu olsa bu onu korkutup yalnızlaştırır. Halbuki hizmet etmenin sorumluluğu yoktur ve bu kolaydır. Kişinin kendi hayatının iyi şekilde ilerlemesinden sorumlu olması dehşet vericidir. Bu, yalnızlığın en dayanılmaz şekli ve sorumlulukların en ağırıdır. Bu nedenle de Lettie kocasına boyun eğmişti ama ona bağımsızlığını vermemişti. Aksine, kocasının sorumluluğun dizginlerini

eline alan Lettie'ydi ve Leslie kendini ona adamıştı. Lettie, kendi sorumluluğunu bırakıp kendini çocuklarına adamaya kararlıydı. Çocuklar büyüdüğünde, ya onu bırakıp gidecekler ve Lettie kendini yeniden acı ve yalnızlık içinde bulacak ya da onunla kibarca ilgilenecek ve ara sıra halini hatırını soracaklar.

George, konuşmanın bütün karmaşasını dinledi ama hiçbir şey söylemedi. Konuşma ona oradan oraya atlayan yazılar ve hızlıca karıştırılan kitap sayfaları gibi geliyordu. Gecenin sonunda Lettie şarkı söyledi. İtalyan halk şarkısı değil de Debussy ve Strauss'tan bir şeyler söyledi. Bunlar da George için bir şey anlam ifade etmiyor, sıkıcı geliyordu. Lettie'nin kendisini diğerleri için böyle yırtması onu tahammülsüzleştiriyordu.

Lettie, içten ve umursamaz tavrıyla, "Şarkıları beğendin mi?" diye sordu.

George kabaca, "Çok değil," diye yanıtladı.

Şaşırarak, "Beğenmedin mi?" dedikten sonra, "Bunlar dünyanın en güzel şarkıları," diye ekledi ve Debussy'nin bir şarkısını mırıldandı. George o anda ona cevap veremezdi, bu yüzden de içinde kendine batan bir ok varmış gibi hissetti ama konuşmadı.

Lettie, George'a Meg, çocuklar ve Eberwich'teki işler hakkında sorular sordu ama çok da ilgili değildi çünkü her ne kadar içten ve arkadaşça gözükse de Lettie ikisi arasında büyük bir mesafenin olmasına dikkat ediyordu. Biz, saat on bir olmadan ayrıldık.

Arabaya oturup bayır aşağı giderken George, "Biliyor musun, beni deli ediyor," dedi.

Kaşlarını çatmış pencereden dışarı bakıyordu.

"Kim, Lettie mi? Neden deli oluyorsun?" diye sordum. Yanıt vermeden önce biraz sustu.

"Çok yapmacık."

Ben, küçük ve kapalı alanda oturup bekledim.

George yüzünü benden kaçırarak güldü ve; "Biliyor musun, tepemin tasını attırıyor. Ondan nefret edebilirim," dedi.

Kibarca, "Neden?" diye sordum.

"Bilmem. Beni aşağılıyormuş gibi geliyor. Yalan söylüyor, değil mi?"

"Fark etmedim," dedim ama biliyordum ki George, Lettie'nin yan çizişini ve hayatının karmaşıklığını kastediyordu.

"Bir köprünün altındaki şu zavallıları düşün bir de o aptallıkta kendilerini ve parayı boşa harcayan onu ve diğerlerini düşün..."

Tutkuyla konuşuyordu.

"Longfellow'dan alıntı yaptın," dedim.

Aniden, "Ne?" diye sordu.

"'Hayat gerçektir, hayat içtendir...'"

George, benim iyi niyetli dokundurmam karşısında kızardı.

"Ne olduğunu bilmiyorum. Ama Lettie'nin kendini harcamak konusundaki aptallığını, orada boşa harcanan şeyleri ve bir de rıhtımda çürüyen zavallıları düşündüğünde her şey kokuşmuş geliyor," diye karşılık verdi.

"Sen, Mayhew ve ben..." diye devam ettim.

Dalga geçip geçmediğimi görmek için bana baktı, güldü. Çok etkilendiğini görebiliyordum.

"Zaman zıvanadan çıkmış mı?" diye sordum.

George güldü. "Ne? Hayır. Ama beni o kadar kızdırıyor ki, sanki patlayacak gibi oluyorum. Böyle bir kızgınlığı ne zaman hissettim bilmem. Nedenini merak ediyorum. Leslie'ye de üzülüyorum, zavallı. Lettie ve Leslie. Sanki birbirleri için yaratılmışlar, değil mi?" dedi.

"Sen onunla evlenseydin ne olurdu?" diye sordum.

"Biz, kedi köpek gibi olurduk. Meg ile olmayı bin kere tercih ederim." George, sonra yanımızdan geçen lam-

baları, insanları ve karanlık binaları seyretti.

"Gidip bir şeyler içelim mi?" diye önerdim, Frascati'nin yerine gideriz diye düşünüyordum.

George bana bakarak, yavaşça, "Bana bir konyak yeter," dedi.

Restoranda, müziğin sarsıntısını dinleyip, insanların değişen akışını seyrettik. Gülhatmilerin yanına oturup çeşitli arı sürülerinin gelip yabani çiçeklerin çevresinde tereddüde kapılmalarını, sonra da her şeyi titreten bir vızıltıyla çiçeğin içine dalmalarını izlemek hoşuma gider. Ama insanların farklı niyetlerle gelip gitmelerini, topluluğa karışıp ayrılmalarını, hareketlerinin gizemini ve vücutlarının şeklini izlemek daha heyecan verici.

Amfi tiyatroya bakarak oturdum. George da dışarı baktı ama arka arkaya konyak bardaklarını devirdi.

"İnsanları seyretmek hoşuma gidiyor," dedim.

"Hımın, amaçsız, saçma bir şey değil mi? İnsanlara bakmak!" dedi alaycı bir tonda. Bense ona biraz şaşkınlık ve kızgınlıkla baktım. Yüzü hüzünlü, şaşkın ve rahatsız gözüküyordu. Konyak içtikçe neşesi yerine geldi.

"Gidelim mi?" diye sordum, onun sarhoş olmasını istemiyordum.

"Bir dakika," deyip konyağı bitirdi ve kalktı. Hayli içmesine rağmen, sarhoş değildi. Sadece yüzünde aksi bir bakış vardı ve gözleri şu ana kadar gördüğüm en küçük ve parlak hallerindeydi. Victoria'ya gitmek için otobüse bindik. Loş ve hantal araçtaki koltuğunda sallanarak oturdu ve tek kelime etmedi. İstasyonun büyük boşluğunda tiyatrodan çıkan insanlar telaşla solgun gri yolu geçiyorlardı ve küçük yaratıklar yalnız lambaların altında oraya buraya kaçışıyordu. Tren, nehrin üstünde kıvrılırken elmas şeklindeki ışıkların uzağa uzanarak oluşturduğu yuvarlakları ve siyah suyu parlak şeritler şeklinde bölüşünü izliyorduk. George, bir Londra şiirinin anlaşılmaz yazımından dolayı

kendi içine çekilmiş gibi yorgun gözlerle bakıyordu.

Şehir, George için çok büyüktü ve George şehrin büyüklüğünü ve muazzam şiirselliğini kavrayamıyordu. Onu evinde hissettiren şey, şehrin göze çarpan düzensizliğiydi. Şehrin anlaşılmazlığı onu korkutmuş ve büyük, kaba zıtlıklar onu anlatılmayacak derece yaralamıştı.

Norwood'ta sessiz kaldırımda yürürken, "Sorun nedir?" diye sordum.

"Hiç," diye yanıtladı. Hiçmiş, ben de onu daha fazla zorlamadım.

Biz, bayırın aşağısına ve Kent'in uzaktaki ormanlarına bakan büyük iki yataklı bir odada kaldık. George asık suratlıydı ve hiç de konuşkan değildi. Ben soda ve viski getirdikten sonra yattık. George giydikten sonra sanki kararsızmış gibi ayakta dikildi.

Bana, "Bir içki ister misin?" diye sordu.

İstemedim. George masaya gitti ve ben yatağa giderken sodanın çıkardığı hafif fıslama sesini duydum. Ani bir karanlıkta George'un solgun gölgesinin pencere kenarındaki koltuğa gittiğini gördüm. Güneşlik çekilmemişti ve yıldızlar görülebiliyordu. George, uzakta ışıkların denizdeki küçük sandallar gibi parladığı büyük karanlık koya gözlerini dikti.

"Yatmıyor musun?" diye sordum.

"Uykum yok, sen uyu," diye yanıtladı. Bunu bile söylediğine kızmış gibiydi.

"O zaman bir sabahlık giy. Köşede bir tane var, ışıkları da yak."

George yanıt vermedi ama eliyle karanlıkta elbiseyi aradı. Sabahlığı bulunca, "Sigara içsem rahatsız olur musun?" diye sordu.

Rahatsız olmazdım. Bunun üzerine ceplerinde sigara aradı, hâlâ ışıkları yakmayı reddediyordu. Sigarasını yakarken kibrite yaklaşan yüzüne baktım. Kırmızı ışıkta hâlâ

yakışıklı gözüküyordu ama yüz hatları kabalaşmıştı. George adına üzüldüm ama onu rahatlatmak için ona daha da yaklaşamayacağımı anladım. Bir süre karanlıkta uzanıp sigarasının ucunun kırmızı, kötücül bir böcek gibi dudaklarının kenarına konmasını izledim. Sigaranın ışığı utangaç yıldızları çok ama çok uzağa itmişti. George, koltuğun koluna yaslanarak sessizce oturdu. Ara sıra sigara daha parlak yandıkça yanaklarında küçük bir parlama oluyordu ve sonra donuk kırmızı böcekten başka bir şey göremiyordum.

Uyuyakalmış olmalıyım. Bir şey yere düşünce aniden uyandım. George'un alçak sesle küfrettiğini duydum.

"Ne oldu?" diye sordum.

George özür diler gibi yanıtladı, "Bir şey devirdim, küllük ya da başka bir şey."

"Yatmıyor musun?" diye sordum.

George oldukça uysal biçimde, "Yatıyorum, yatıyorum," dedi.

Etrafta dolandı ve gelirken bir şeylere çarptı. Kendini bütün ağırlığıyla yatağa bıraktı.

"Uykun geldi mi artık?" diye sordum.

"Bilmem, hemen..." dedi.

"Neyin var senin?"

"Bilmem," diye yanıtladı. "Bazen yapmak istediğim bir şey, gitmek istediğim bir yer, yanında olmak istediğim biri olmadığında böyle oluyorum. Böyle olunca kendini çok kötü yalnız hissediyorsun Cyril. Kendini berbat hissediyorsun, bir boşluk gibi. Üzerinde bir baskı, karanlık bir baskı oluyor ve sen hiçbir şeysin, bir boşluk. Aynen öyle, küçük bir boşluk. Karanlık bir yerin ortasında her şey senin üstünde."

Yatakta yerimden kalkarak, "Allah, Allah! Sen bayağı kötüsün," dedim.

George hafiften güldü.

"Bir şey yok, sadece Londra'nın heyecanı, parktaki o ufak adam, banktaki kadın, kim bilir şimdi neredeydir zavallı ve Lettie. Dengemi kaybettim. Kendiliğimden bir şey yapmalıymışım gibi düşünüyorum..."

George cümlesini bitirip bitirmemekte tereddüt ederken ben, "Ne?" diye sordum.

Yavaşça cevapladı, "Bilmem, bir şair gibi mesela, Burns gibi. Bilmiyorum. Çok erken doğmuşum. Dünyaya geldiğimde yeterince olgun değildim. Bende olmayan bir şey istedim. Bir şeylerden eksik kaldım. Taze bir harmandaki mısır gibiyim, dolu, sulu ama güzel değil. Çürük. Çok erken gelmişim ya da beni acımasız yapan bir şey istedim. Sanırım bu yüzden Lettie'yi istedim. Saçma konuşuyorum, değil mi? Ne diyordum? Beni neden konuşturuyorsun? Neden beni dinliyorsun?"

Ben kalkıp George'un yanına gittim ve; "Konuşmanı istemiyorum. Sabaha kadar uyursan her şey farklı gözükecektir," dedim.

Yatağına oturup elini tuttum. George sakince uzandı.

Birkaç dakika sonra, "Nihayetinde ben bir çocuğum Cyril," dedi.

Ben de elini tutmaya devam ederek, "Hepimiz öyleyiz," diye yanıtladım. George uykuya daldı.

Uyandığımda güneş ışığı odadaki taze sabahla gülüşüyordu. Geniş mavi gökyüzü pencereden yansıyordu ve kuşlar aşağıdaki bahçede ötüşüyor, birbirleriyle konuşup hayatla dalga geçiyorlardı. Gözlerimi açtığım için mutluydum. Dalacağım parlak mavi bir denizdeymişim gibi gündüze bakarak uzandım.

Daha sonra gözlerim koltuğun yanındaki küçük masaya gitti. George'un kül tablasının, sonra da viski sürahisinin parladığını fark ettim. Sürahi neredeyse boştu. Ben uyurken yarım litre likörün tamamını içmiş olmalı. İnanamadım. Şişedeki miktar konusunda yanıldığımı dü-

şündüm. Öne uzandım ve dün gece düşerek beni şaşırtan şeyin ne olduğuna baktım. Bu, George'un devirdiği ama kırmadığı büyük, ağır bir bardaktı. Halıda leke göremedim.

George hâlâ uyuyordu. Yarısına kadar örtünmüş, hızlıca nefes alıyordu. Yüzü maske gibi hareketsizdi. Yüz hatlarının solgun, ruhsuz çizgileri, şekillerini kaybetmiş gibi duruyordu. Bu yüzden de George yanaklarındaki âciz acının oyuklarıyla oldukça bitkin ve çirkin gözüküyordu. Uyanmasını ve o solgun, ruhsuz biçimlerin yeniden hayatla dolmasını istedim. Büyüsünün ve güzelliğinin ondan vazgeçtiğine ve onu böyle hüzünlü ve bitkin bıraktığına inanamadım.

Uyanınca ona baktım. Gözlerini yavaşça açtı. Bana baktı ve gözlerime bakmaktan çekinerek yüzünü döndü. Üstündeki örtüyü omuzlarına kadar çekti, sanki kendini benden sakınıyordu. Uyuyormuş gibi arkası bana dönük halde sessizce uzandı, halbuki uyanık olduğunu biliyordum. Canlılığın ona gelmesi ve vücuduna girmesi için uzanıp beklemenin küçük düşürücülüğünü yaşıyordu. Canlılığı yüzündeki kasları şekle sokup ona bir ifade verecek kadar yeterli değildi. Onun mücadelesine yetecek kadar ise hiç değil.

VI.

PİSGAH DAĞI

Büyük oğlu üç yaşına gelince Lettie, Eberwich'te yaşamaya karar verdi. Yaşlı Bay Tempest aniden ölmüştü ve Leslie'ye de "Highclose" miras kalmıştı. Leslie çok meşguldü. Sıklıkla Almanya'ya ya da İngiltere'nin güneyine bazı işler için gidiyordu. Evde ise sürekli eşi ve çocukları

ile ilgileniyordu. Zamanla sosyal hayatı sevmeye başlamıştı. İşlerinin yoğunluğuna rağmen Bölge Encümen Üyesi ve Muhafazakârlar Birliği'nin önde gelen üyelerinden biri olmuştu. Yemeklerde konuşmaya ya da kadeh kaldırmaya, Highclose'daki siyasi erkekleri eğlendirmeye, siyasi toplantılara katılmaya ve şu bu toplantı üstüne konuşmaya düşkündü. Adı gazetelerde sıklıkla çıkıyordu. Bir maden ocağı sahibi olarak istihdam, işletme payları, toprak sahipliği gibi konular üstüne bir yetkili sıfatıyla konuşuyordu.

Evde ise hayli sakindi. Karısına saygılı davranıyor, çocuk bakımında elinden geleni yapıyor ve hizmetçileri asaletle yönetiyordu. Hizmetçileri o yüzden Leslie'yi seviyordu. Lettie'yi ise sevmiyorlardı. Leslie gürültülüydü ama dikkat etmezdi. Lettie ise sessiz ama pürdikkatti. Leslie küfredip kızgınlıkla patlayabilirdi ama köşeyi dönünce hizmetçileri gülerdi. Lettie ise emirlerini verir, makul ölçülerde hizmetçileri kınardı ama onun yanından ayrıldıktan sonra hizmetçiler kendisine küfrederlerdi. Lettie çok iyi bir eş olduğu için Leslie ona tapıyordu, vakti olduğunda. Vakti olmadığında ise Lettie'yi tamamıyla unutuyordu.

Lettie çok çelişkili davranıyordu. Bazen bana memnuniyetsiz tutkusu altında yazıyordu. Hayatında hiçbir şey yokmuş ve hayatı beyhude bir uğraşmış gibi: *"Umarım sonraki bahara bir başka çocuk daha doğururum. Bir tek bu, bu cansızlığın acısını dindiriyor. İçinde tutku ve enerji var ve bu, ev işleriyle uğraşırken donup gidiyor..."*

Lettie'ye, kendini verecek bir iş bulmasını istediğimi söyleyen bir mektup gönderdiğimde farklı yanıt veriyordu ve şöyle yazıyordu: *"Bana çelişkili davrandığımı söylüyordun. Bu çok doğal. Biliyorsun, insanın ruhunu tırmalayan o mektubu farklı bir ruh halinde yazdım. Bir süre o halde olmam. Genellikle yağmuru ve sakin günleri oldukları gibi kabul ediyorum ama sonra bir şey beni altüst ediyor ve yolumu kaybediyorum. Leslie'nin söylediği gibi, çok ama*

çok üzgün oluyorum."

Birçok kadın gibi Lettie de hayatının büyük çoğunluğunu gözü tok geçiriyordu. Yapay bir ışık ve kabartılmış döşemelerle dolu küçük bir yerde var oluyordu. Ara sıra dışarıdaki hayatın rüzgârlarının sesini duyduğunda o karanlık ve sert fırtınanın içinde olmak için feryat ediyordu. Kapıya gidip, dışarıya bakıyor ve kargaşanın içine şiddetlice bağırıyordu. Ancak kadınsı dikkati onun girişten geçmesini engelliyordu.

George at işinde ilerliyordu.

Sabahları, George yanında dans eden iki huzursuz midilli ile açık güneş ışığında at sürerken, George'un adamı ya da Tom Mayhew tarafından Eberwich'in sessiz yollarında harika yük atları görkemli biçimde geçirilirdi. Londra'daki buluşmamızdan sonra geçen beş yılın ardından Fransa'dan eve döndüğümde George'u "Çobanpüskülü"ne iyice yerleşmiş buldum. Mayhew'lerden evini kiralayıp ailesiyle oraya yerleşmiş ve hanı da Oswald'a bırakmıştı. Bir öğleden sonra George'a bakmaya gittim ama dışarıdaydı. Ailesi beni görünce şaşırdı. İkizler altı yaşlarına gelmiş uzun iki çocuktu. İki oğlan daha vardı ve Meg bir yaşlarında güzel bir kız çocuğunu emziriyordu. Bu çocuk hiç şüphesiz evin gözbebeğiydi. Meg daha da irileşmişti ve bebeği olabildiğince şımartıyordu.

"George nasıl?" diye sordum.

"Çok iyi. Sürekli bir şeyle meşgul. Hiç boş vakti yok. Yok sosyalizm yok başka bir şey," diye yanıtladı.

George'un Londra ziyaretinin sonucu kendini mazlumların meselesine adamakla sonuçlanmıştı, doğruydu. Oturma odasının duvarında Watt'ın "Mammon" tablosunu ve duvar kenarındaki masada Blatchford, Masterman ve Chiozza Money'nin eserlerini gördüm. Bölgedeki sosyalistler reformu tartışmak için her perşembe "Çobanpüskülü"nde toplanıyordu. Meg, kendini adamış

bu ruhlara pek aldırış etmiyordu.

"Benin tarzım değiller. Çok sarsak ve kibirliler. Kendilerinden başka herkesi geri kafalı görüyorlar. İyi bir yanları var gerçi, içmiyorlar neyse ki," dedi.

"Neden? İçenler çok mu uğraştırıyor?" diye sordum.

Oğlanların dikkatini cezp edecek kadar gizemli bir hale sokarak sesini alçalttı ve; "Sen kardeşim gibi olmasan bir şey demezdim. Ancak George korkunç içki krizlerine giriyor. Önce cin, sonra konyak. İçtiğinde nasıl bir şeytana dönüştüğünü bilemezsin. Bazen, sadece konuşuyor, bazen her şeye gülüyor ve bazen de sadece kıpır kıpır oluyor. "Sonra," diye devam etti, ses tonu kaygılı bir hal alarak, "eve kör kütük sarhoş geliyor," dedi.

Meg, hatırladıkları üzerine ciddileşti.

"Nasıl bir şey olduğunu bilemezsin Cyril. Sanki evde seninle beraber bir şeytan yaşıyor ya da siyah bir kaplan sana gözlerini dikip bakıyor gibi. Onunla ne çektiğimi kimse bilmez," dedi.

Çocuklar, büyümüş korkulu gözleriyle ve solgun dudaklarıyla durmuş, bizi dinliyorlardı.

"Ama şimdi iyi, değil mi?" diye sordum.

"Evet. Gertie geldiğinden beri iyi," deyip kollarındaki bebeğe baktı. "Şimdi çok daha iyi. Her zaman bir kız istedi. Ona çok düşkün. Değil mi bebeğim? Sen babanın kızı mısın? Annenin de, öyle mi?"

Bebek, nazlı bir utangaçlıkla başını çevirdi ve annesinin boynuna atıldı. Meg, bebeği şefkatle öpünce bebek, yanağını annesinin yanağına dayadı.

Annesinin siyah gözleri ve bebeğin büyük ela gözleri bana durgun bakıyordu. İkisi beraber çok sakin, bir bütün oluşturmuş ve zafer kazanmış gibilerdi. Bütünlüklerinde beni kendime yalnız ve faydasız hissettiren bir güven hissi vardı. Kollarında bebeği ile duran kadın, güç kalesidir. Ölümle karşılaştığında sakince durabilecek gücün güzel ve

zapt edilmez kalesidir.

Meg'e George'u görmeye daha sonra geleceğimi söyledim. İki akşam sonra Lettie'den "Çobanpüskülü"ne gitmek için at arabasını istedim. Leslie, siyasi toplantılarından birine daha gitmişti ve Lettie huzursuzdu. Benimle gelmeyi önerdi. Büyük eve geçince iki kez Meg'e gitmiş.

Saat altıda yola çıktık. Akşam karanlık ve çamurluydu. Lettie, Eberwich köyünden geçmek istedi. Bu yüzden Selsby'den dolandık. At, "Çobanpüskülü"nün kapısına geldiğinde saat yediye yaklaşmıştı. Hizmetçinin söylediğine göre Meg üst katta çocuklarla ilgileniyor ve George yemek odasında bebeği uyutuyordu.

"Tamam. Biz doğrudan onun yanına gideriz, söylemeye zahmet etme," dedim.

Karanlık ve kara salonda dururken, sallanan sandalyenin sesini duyduk. Sarsıntılar yavaşça ve ağır ağır bizim Strelley çiftliğinde söylediğimiz halk şarkılarından biri olan "Henry Martin"e ayak uyduruyordu. George'un ağır aksanlı şarkısının içinden bebek de kendi tuhaf tarzında babasının ninnisini bozarak mırıldandığı uzun ve hafif mırıltıları geçiyordu. George sesini biraz daha yükseltti ve nedenini bilmeden kendimizi etkileyici bir neşe ile gülümserken bulduk. Bebeğin de sesi artmaya başlamıştı ve sonunda tiz bir kahkaha ile kendi müziğiyle alay etti. George sesini yükselttikçe bebek daha çok bağırıyordu ve sandalye uzun, ağır vuruşlarla gidip geliyordu. George sonra kahkaha atmaya başladı. Sandalye durdu ve George hâlâ gülerek, sesinde neşeyle, "Çok huysuzsun! Yaramaz kız seni hadi git bakalım," deyince bebek hafif küstah alaycı haliyle güldü. George sonra seslendi, "Annesi, gel al kızını."

Bebek yeniden güldü, ama bu sefer sesinde belirsiz bir çağrı vardı. Biz de kapıyı açıp içeri girdik. George bizi görünce şaşırdı. Ateşin yanında, üstünde ceketi olmadan, beyaz kısa kollu bir gömlekle, sallanan sandalyede oturuyor-

du. Yüksek belli ve dar geceliğini giymiş bebek, George'un dizinde duruyordu. Gözlerini açıp bize bakıyordu ve kahverengi saçının bir tutamı alnına düşmüş, kulaklarının üstünde kırmızı bir kabarıklık gibi duruyordu. Bebek hızlıca kollarını George'un boynuna doladı, yüzünü çenesinin altına soktu ve küçük ayağını aşağı sarkıttı. George, bebeğin saçlarını kendisini gıdıklayınca kafasını salladı, bize gülerek, "Görüyorsunuz, meşgulüm," dedi.

Daha sonra çenesinin altına saklanmış küçük kahverengi başa baktı ve bebeğin alnına düşmüş saçları geriye atıp dudaklarını ve bıyığını bebeğin küçük beyaz ve sıcak yanağına sürttü. Bebek omuzlarını oynatıp gizli bir kahkaha ile George'un boynunda mırıl mırıl bir şeyler mırıldanarak biraz geri çekildi. Yüzünü kaldırmadı ya da kollarını bırakmadı.

George, "Utangaç olduğunu sanıyor," dedi. "Kaldır başını bakalım fındık. Bak, kim gelmiş. Düşünceli bir baykuş, uyumayacak. Uyumayacaksın değil mi, seni küçük baykuş?"

George bıyığıyla bebeğin boynunu gıdıklayınca çocuk şımarık ve neşeli kahkahası ile kıkırdadı.

Oda, şömine ağzına kadar uzanan alevlerden dolayı çok sıcaktı. Ağır bronz bir şamdan odayı yarı aydınlattığı için odanın ortası karanlık ve kasvetliydi. Mayhew'lerin kullandığı aynı kasvetli birkaç mobilya yerinde duruyordu. George, iri yarı ve yakışıklı gözüküyordu. Yeleğinin parlak siyah yanları George'a tam oturmuş ve yuvarlak omuzları gömleğini tamamen doldurmuştu.

Bebek aniden başını kaldırdı ve geceliğinin önüne iliştirilmiş emziği ağzına götürerek bize baktı. Geceliğinin soluk pembe kolları, şişman küçük bileklerine dar gelmişti. Bir kolu babasının boynunda emziği emmeye devam ederek bizi ela gözleriyle izledi. Daha sonra küçük kıvırcık saçları arasına şişman yumruğunu götürdü ve bir kamelya

kadar beyaz kulağını parmaklarıyla kıvırdı.

Lettie, "Çok uykusu gelmiş hakikaten," dedi.

George, bebeğe, "Hadi bakalım. Hadi uyu," deyip onu göğsüne bastırdı.

Ancak küçük velet derhal itirazını belirtmek istercesine ağlamaya başladı. Kendini sıktı, serbest bıraktı ve George'un dizinde durarak emziğini emip ağzında yuvarlayarak bizi baygın baygın izledi. Babasının kulağını küçük parmakları arasına almıştı; ta ki George yüzünü buruşturuncaya kadar. "Tırnakları çok keskin," dedi.

George, uzun süre görüşmemiş arkadaşlar arasında olup bitenleri anlatmaya başladığında bebek kafasını omzuna yasladı ama yorgun, baykuş gibi gözleriyle belirsizce bize bakmaya devam etti. Daha sonra yavaşça dudakları açıldı, kapandı ve George'un koluna düştü.

Lettie, "Uyudu," diye fısıldadı.

Siyah gözler derhal açıldı. Sessizce devam eden konuşmamızı sürdürerek, birbirimize inanmamış gibi baktık. Bir süre sonra bebek derin bir uykuya daldı.

O anda Meg aşağı geldi. Bizi şaşkınlıkla sessiz mırıltılarla selamladı ve kocasına dönüp, "Uyudu mu?" diye sordu fısıltıyla. Uyuyan çocuğun üstüne hayretle eğilip, "Harika, değil mi?" dedi.

Uyuyan ve boynu bükülmüş bebeği kocasının kollarından aldı, ağzını bebeğin alnına koyup sakinleştirici, belirsiz sesler mırıldandı.

Meg bebeği yatırdığında bir süredir konuşuyorduk. George'un sesinde güvenin ve yetkinin yeni tonu vardı. Öncelikle o artık yerleşmiş bir adamdı, büyük evde yaşıyordu ve yanında üç adam çalışıyordu. İkinci olarak da sosyal konumun ve gösterişli kibarlığın geleneksel değerlerine artık bir önem vermiyordu. Birçok ama birçok şeyi zaman kaybı ve boş laf olarak hor görüyordu. Sıradan hali vakti yerinde bir insanın hayatını süslenmiş bir yararsız-

lık, neredeyse bir aptallık olarak görüyordu. Şanslı birkaç kişinin diğer birçok insanın hayatını hayvani bir biçimde yok etmesinden tutkuyla bahsediyordu. En aşikâr biçimde Lettie ile konuşuyordu.

Lettie, "Elbette, Wells, Shaw okudum. Hatta Niel Lyons ve bir Hollandalı adamı da okudum. Adı neydi? Querido? Ama ne yapabilirim? Bence zenginler de fakirler kadar acı çekiyorlar, genellikle de ölümcül bir acı. Ne yapabilirim ki? Bu, bir hayat ve insan ırkının gelişme sorunudur. Toplum ve onun kuralları, Napolyonların bize zorla bellettiği şeyler değildir. Bunlar birlikte yaşayarak bulduğumuz şeylerdir," dedi.

George, "Püf! Bu, sınıf korkaklığıdır. Bu son derece dayanıksız ve yararsız," dedi.

"Bir nesilden tüketimi ya da fakirliği silemeyiz."

George büyüklenerek, "Etkili önlemler alabiliriz," dedi.

"Bir sanatoryuma gidip orada bedbaht şekilde yaşayabilir ve ölümü kovabiliriz," dedi Lettie, "Ama hayat bunu yapmak için fazlasıyla güzel şeylerle dolu."

George, "Hayat acılarla dolu," dedi.

Yine de Lettie onu sarsmıştı. Lettie, George'u etkileyebilmiş olmanın verdiği inanılmaz güçle sessizliğini korudu. George'un bütün tutkusu, ateşli ve kaba konuşması biraz üstüne kafa yorulduğunda aslında sadece Lettie'nin onun hayattaki uğraşını tehdit etmesinden duyduğu korkuydu.

Lettie, George'un kendisine karşı kaba davranışından ve büyüklenen ses tonundan gücenmişti. Onun kendisi gibi olmasına fırsat vermemişti. Lettie, her ne kadar istemese de kendisini George'un hayatına karışmaya teşvik eden bir güç buldu içinde. Lettie, onları Highclose'a, akşam yemeğine davet etti. George şimdi gayet iyiydi. George, işi sebebiyle beyefendilerin bulunduğu ortamlarda,

özel yemeklerde bulunmuştu.

Lettie bana George ile ilgili yazmıştı:

"George Saxton dün akşam yemeği için buradaydı. O ve Leslie endüstrinin kamusallaştırılması üzerine korkunç derecede tartıştılar. George, Leslie'ye denk değil. Bu da George'u daha da gururlu yapıyor. Çok komik. Ben elbette kocamın haysiyetini desteklemek için güç dengesini korumaya çalışıyorum. Önemli ve tehlikeli anlarda, yani George kanlı kılıcını savurmak üzereyken ve Leslie sinir içinde, üstü başı kan revan halde yatarken ben araya giriyorum ve kazananı biraz alayla dürtüyorum yahut ona bir soru soruyorum. Sonra Leslie'yi kaldırıp, akan kanının gerçeği parlattığını söylüyorum! Bunun ardından bininci kez Leslie'nin muhafazakâr kalabalığını yatıştırıyorum. Bir keresinde George'a yönelmeye çalıştım ancak benimle tartışınca çok sinirleniyor. Ben de onun görmediği ya da yalan yanlış sosyalizm görüşü yüzünden burun kıvırdığı hayatın yüzleri ile ilgili muazzam, hüzünlü ve şahane tanımlara başvuruyorum. İşim bitiyor! Bence ben bir tür Machiavelli'im. Öyle ama..."

Bir seferinde şöyle yazmıştı:

"Pazar sabahı Derby'de araba sürerken ve tepenin başına geldiğimizde büyük bir kalabalığın arasından geçmek zorunda kaldık. Ben kafamı kaldırdım, kimi göreyim, bizim George, annelere devletin verdiği yardım parasını dağıtıyor. Leslie'yi durdurdum ve onu dinledik. Pazar yeri insanla doluydu. George bizi gördü ve iyice kızdı. Leslie de heyecanlandı. Ben bütün gücümle Leslie'nin ceketine tutunmuş olsam da Leslie zıplayıp soru sormaya başladı. Utanarak ve tevazu ile söylemeliyim ki, kendini rezil etti. Etraftaki bütün erkekler bıyıkları altından dalga geçip bir şeyler fısıldadılar. Sanırım Leslie onların arasında pek de sevilmiyor, çünkü Leslie erkeklerin yaptığı işi yapabilecek makineleşmeyi öylesine savunuyor ki! Bu yüzden George

cevaplarını verip itirazlarını belirtince alkışladılar. Bizi parmakla gösterip elini salladı ve ben koltuğumda korkudan sininceye kadar bağırdı. Beni gördüğünde neden bu kadar delirdiğini anlamıyorum. George o sabah bir zafer kazandı ama birkaç gün sonra onu gördüğümde oldukça keyifsiz ve kuşkulu gözüküyordu..."

Neredeyse bir yıl sonra Lettie yine aynı konuda yazdı.

"Bir tarlakuşu aldım. İki-üç sefer 'Çobanpüskülü'ne gittim, sosyalist toplantılarına. Leslie bilmiyor. Çok eğlenceliler. Elbette sosyalistlere sempati duyuyorum ama tek bir şey görene kadar gözlerimi kısamam. Hayat, genç ve enerji dolu, iri yarı, yakışıklı bir erkek gibi; ama aynı zamanda çok çirkin, sert ve kirli elleri olan kıllı kaba bir erkek. Biliyorum ki bu erkeğin ağzı keskin değil, göğsü kıllı biliyorum. Kaba ama gözleri derin ve çok güzel. George'a bunu söyledim.

İnsanlar o kadar içtenler ki beni üzüyorlar. Ama diğer yandan çok da öğreticiler, yine de ukala ve at gözlüklüler ki beni güldürüyorlar. George da onlara gülüyor. Kadın hakları için hapiste acı çekmiş düz saçlı bir kızın şaşı gözleriyle öyle dalga geçtik ki bir seferinde, ben de 'Kadınlar Birliği' nişanının olmasından utandım. Biliyorsun Cyril, kalbimin derinliklerinde ben kendimden başka bir şeye dikkat etmem. Olanlar çok sinir bozucu. Gerçek olan bir tek benim, ben ve çocuklarım..."

George, yavaş yavaş sosyalist hareketten uzaklaştı. Bu, onu yormuştu. Ayrıca bundan bir kazancı da olmuyordu. Dernekteki yoldaşları ile dalga geçmeye başlamasıyla arkası geldi. Daha sonra Eberwich'teki hareketin söz ustası, eğlenceli ve sığ lideri Hudson hakkında kötü konuştu. Hudson'un hareketli ve yağcılık içeren tavırları George'u tiksindirmişti. En son olarak da "Çobanpüskülü"ndeki toplantılar sona erdi ve George eski arkadaşları ile olan bütün bağlarını kopardı.

George tarla hakkında kafa yormaya başladı. Bir dokuma fabrikası Eberwich'e taşınmış ve oraya büyümek için yeni bir teşvik vermişti. George, köyün sonundaki sokağın oradan bir tarla aldı. George orayı aldığında tarla bahçelere ayrılmıştı. Evler birbirine yakınlaşmaya başladığı için bu bahçeler önemsizleşmişti. George tarlayı alıp böldü ve yeni bir dükkân arazisi olarak sundu. Güzel bir kâr elde ederek satabildi.

Sonuç itibariyle George'un durumu gittikçe iyileşiyordu. Meg'den duyduğum kadarıyla George'un mal varlığı artıyormuş, "neredeyse hiçbir şey" içmiyormuş ama her zaman dışarıda olduğu için Meg onu pek fazla göremiyormuş. Eğer mal edinmek onu bu kadar dışarıda tutacaksa kendisi daha azına razıymış. George ise Meg'in geniş açıdan düşünemediğinden ve onun fikirlerinin hiçbirine yakınlık göstermediğinden yakınıyordu.

George, "Hiç kimse buraya beni ikinci kez görmeye gelmiyor, çünkü Meg onları hiçbir hazırlık yapmadan ağırlıyor. Bir akşam Everley Hall'dan Jim Curtain ile eşini davet ettim. Bütün gece huzursuzduk. Meg kimseyle tek kelime etmedi. 'Evet', 'hayır', 'hmm' deyip durdu sadece. Bir daha gelmeyecekler," diyordu.

Meg ise; "Kibirli insanlara dayanamıyorum. Beni rahatsız ediyorlar. Kelimelerini gevelemeye başladıklarında onlarla işim bitiyor, dut yemiş bülbül oluyorum..." diyordu.

İkisinin doğası çelişiyordu. George, Eberwich'te kendine bir yer edinmeye çalışıyordu. Her zaman olduğu gibi toplumda bir sınıfa ait değildi. Meg ise küçük dükkân sahiplerinin ve hancıların eşlerini ziyaret edip eğleniyordu. Bu da Meg'in duruşuydu.

George kadınları, boşboğaz, kaba, dar görüşlü ve bir amacı olmayan kişiler olarak görüyordu. Ancak Meg, ısrar ediyordu. Uygun fırsat bulduğunda o kadınları ziya-

ret ediyordu ve George dışarıda olduğunda eğleniyordu. George'un çevresi gittikçe kalabalıklaşıyordu. Tanıdıkları arasında Doktor Francis, veteriner Cartrdige, birahanecinin oğlu Toby Heswall ve Everley Hall'ın varlıklı çiftçi ailelerinden Curtiss'ler vardı. Ancak bütün bunlar yeterli değildi. George doğası gereği bir aile erkeğiydi. Kendi evinde rahat olduğunda gizlilik ve güvenlik istiyordu. Meg hiç onunla dışarı çıkmadığı için ve de "Çobanpüskülü"ndeki her bir eğlenme çabası George'u utandırdığı için kendisine yer bulmaya çalışmaktan vazgeçti ve sosyal olarak bir tecrite gitti.

Lettie ve George arasındaki arkadaşlık her şeye rağmen devam etmişti. Leslie bazen kıskansa da karısının kırıcı kibrinden çekindiğinden bunu açıkça göstermeye cesaret edemiyordu. George belki on beş günde bir belki de daha fazla aralıklarla "Highclose"a gidiyordu. Meg'in davranışı hiç de arkadaşça olmadığından Lettie, "Çobanpüskülü"ne hiç gitmiyordu.

Meg, kocasından acı acı şikâyet ediyordu. İçerek hayvanlaşıyormuş, gerekenden daha fazla kendisini düşünüyormuş, tam bir bencilmiş, ne çocuklara ne de ona dikkat ediyormuş, sadece kendisiyle ilgileniyormuş.

Lettie'nin otuz birinci doğum günü için evdeydim. George o zaman otuz beşti. Lettie, kocasının onun doğum gününü unutmasına aldırmadı zira Leslie gelecek yıl olası bir seçim öngördüğünden, fazlasıyla siyasetle ilgiliydi ve parlamentoda bir yer edinmek niyetindeydi. Bölünme liberallerin kalesiydi ama Leslie durumu ele geçirebileceğini düşünüyordu. Bu yüzden, münazara kulübünde ve güney parti grubundaki etkili kişilerle çokça zaman geçiriyordu. Lettie, bu konularda Leslie'yi destekliyordu. Böylelikle ondan kurtulmuş oluyordu. Bu yüzden zaten Leslie'nin onun doğum gününü unutmasına izin vermişti ama bilinmeyen bir nedenden ötürü bu bilgiyi George'a aktarmıştı.

Ben evdeyken George akşam yemeğine çağrıldı.

George akşam yedide geldi. Evde belli bir işaret olmamasına rağmen içeride tuhaf bir kutlama havası vardı. Lettie, menekşe rengine yakın siyahımsı mor tonda bir satenin üstüne daha koyu tonda bir tül alarak harikulade bir biçimde giyinmişti. Göğsünün açık kalan kısmına canlı azur mavisi süslemeler koymuştu ve parlak saçlarını aynı renkte bir bant ile bağlanmıştı. Çok ilginç bir durumdu. Lettie, etkisinin farkındaydı ve çok heyecanlıydı. George'un gözleri karanlık bir parıltıyla aydınlanmıştı. Lettie içeri girdiğinde George ayağa kalktı, Lettie iki mavi alev topunu andıran parlak ve canlı gözleriyle vücudunu dimdik tutarak elini ona uzattı.

Lettie yavaşça, "Çok teşekkürler," deyip George'un elini bırakmadan önce son bir kez sıktı. George bir şey diyemedi, oturup kafasını eğdi ve sonra Lettie'ye şaşkınlıkla baktı. Lettie ona gülümsedi.

O sırada çocuklar içeri girdi. Çocuklar mavi pamuklu uzun ve düz kıyafetleri ile rahip yardımcıları kadar tuhaf gözüküyorlardı. Özellikle erkek olan sanki cennetteki bir çocuk kilisesinde bir yerlerde mumları yakacak gibi duruyordu. Uzun, ince yapılı, yuvarlak kafalı, sarışın ve narindi. Çocukların ikisi de neredeyse şeffaf bir biçimde temizdi. Bundan daha taze ve açık bir şey düşünmek imkânsızdır. Kız, kafasında tatlı kıvırcık bukleleri olan altı yaşında bir ufaklıktı. Annesinin yeşil mücevherleri ile oynadı ve tatlı tatlı konuştu. Oğlan ise annesinin yanında duruyordu, soluk mavi elbisesi içinde ince ve uzun bir rahip yardımcısı gibi. Oğlanın sabrı ve saflığı beni etkiledi. Kız, George'un kollarına atıldığında oğlan elini utanarak Lettie'nin kucağına koydu ve merakla annesinin elbisesine baktı.

"Anne, bu yeşil taşlar çok güzel," dedi.

Lettie sanki aydınlanarak taşları kaldırıp, yansımalarının göğsüne düşmesine izin vererek, "Evet, ben de onları

seviyorum," diye yanıtladı.

Oğlan, "Anne, şarkı söyleyecek misin?" diye sordu.

Lettie gülümseyerek, "Belki de, neden?" dedi.

"Çünkü Bay Saxton geldiğinde genellikle söylüyorsun," dedi ve kafasını eğip Lettie'nin elbisesini okşadı.

Lettie kahkaha atarak, "Öyle mi? Sen duyuyor musun ben söylediğimde?" dedi.

"Çok az. Çok çok az sanki ses karanlıkta kayboluyor."

Oğlanlar oldukça tereddütlü ve utangaçlardı. Lettie elini oğlanın başına götürüp sarı saçlarını okşadı.

Oğlan neredeyse utanarak, "Anne, biz gitmeden şarkı söylesen olur mu?" diye sordu. Lettie oğlanı öptü.

"Sen de benimle söyleyeceksin. Hangisi olsun?"

Lettie, karşısında notalar olmadan çaldı. Oğlan yanında duruyordu. Küçük fare Lucy ise annesinin eteklerinin kenarına oturmuş, Lettie'nin piyano pedalındaki ipek terliklerine bastırıyordu. Anne ve oğlu şarkılarını söyledi: "*Ozan gamsızca vurdu sazına / savaştan kaçar gibi.*"

Oğlanın, sabahki kırlangıçların uçuşu gibi net ve temiz bir soprano sesi vardı. Işık dudaklarından yansıyordu. Piyanonun altında Lucy gülerek oturmaya ve annesinin ayağına bütün gücüyle bastırmaya devam etti. Lettie şarkı söylerken gülümsedi.

Sonunda çocuklar bize iyi geceler öpücüğü verip odadan çıktılar. Kız, kıvırcık başını kapıdan tekrar uzattı. Bakıcı, kızın kolundan tutarken bakıcının bileğindeki beyaz lekeyi gördük.

Kız, "Anne, biz yatınca gelip bizi öpücen mi?" diye sordu. Annesi güldü ve kabul etti.

Lucy bir anlığına gitmişti ama sonra, "Sadece bir tık, bir kez tıklatayım," dediğini duyduk.

Kıvırcık kafa yine kapıda belirdi.

"Tek bir şekerleme, sadece bir tane," diye istekte bulundu.

Lettie, kızmış gibi yaparak ellerini çırpıp, "Hemen gidiyorsun!" dedi. Çocuk kayboldu ama hemen sonra kapının yanında gülen bir çift mavi göz ve kalkık bir burun gözüktü.

"Güzel olandan anne, bir tane. Jöle olandan değil."

Lettie, onu kovmak için aniden ayağa kalktı. Çocuk, gülerek kaçtı. Merdivenlerde nefes nefese, "Bekle biraz Freddie, beni bekle..." diye bağırdığını duyduk.

Çocuk gittiğinde George ve Lettie birbirine gülümsedi. Gülümseme yüzlerinden silinirken üzgünce baktılar ve yemeğin hazır olduğu söyleninceye kadar sessiz ve melankolik bir halde oturdular. Yemekten sonra Lettie, çocuklara hangi şekerlemeyi götüreceğini düşündü. Tekrar aşağı geldiğinde bizimle beraber kahve eşliğinde bir sigara yaktı. Onu sigara içerken görmek George'un hoşuna gitmiyordu ancak Lettie'ye kibrit verdikten sonra ondaki bu umursamazlıktan memnuniyet duyarak bir anlığına mutlu oldu.

Lettie, kül tablası olarak kullandığı yeşim yeşili küçük tuzluğa uzanarak, "Woodside'ta verdiğim partiden bu yana on yıl geçti," dedi.

George acıyla, "Aman Tanrım, on yıl! Sanki yüzyıl geçmiş gibi," dedi.

Lettie gülerek, "Hem öyle hem de değil," dedi.

"Doğrudan geriye bakıp o günkü heyecanımı düşünürsem, dünmüş gibi geliyor. Ama arada olanlara bakarsam, aradan geçen günlere bakarsam yüzyıl gibi geliyor."

George, "Ben kendime baktığımda tamamen farklı biri olduğumu düşünüyorum," dedi.

Lettie, ona üzülerek bakıp, "Değiştin. Çok büyük bir değişiklik var ama sen başka biri değilsin. Sıklıkla aklıma gelir, senin eski bir bakışın vardı ama özünde aynısın," dedi.

Kasvetli hatıraların kayığına bindiler ve geçmişlerinin kirli suyunda oradan oraya savruldular.

George, "En kötüsü, olaylara korkunç bir umursamazlık ve büyüklenmeyle bakmaya başlamam oldu. Bilirsiniz, saygılıydım. Bir şeylere inanırdım," dedi.

Lettie, "Evet, biliyorum. Çok mütevazıydın, çok mütevazıydın... Her şeyin bir yerlerde gizli, derin bir dini anlamı olduğunu düşünüyordun ve onlara saygı duyuyordun. Şimdi durum farklı mı?" diye sordu.

George güldü. "Çok iyi biliyorsun. Kendime inanmaktan başka inanmam için ne kaldı geriye?"

"Karın ve çocukların için yaşamak zorundasın," dedi Lettie sertçe.

George gülerek, "Meg, kendine ve çocuklara yetecek kadar şeye sahip. O yüzden pek gerekli miyim, bilmiyorum," dedi.

Lettie, "Evet, gereklisin. Bir baba ve koca olarak gereklisin, maddi anlamda desteklemesen bile," dedi.

George, "Bence evlilik bir düetten çok bir düello. Bir taraf kazanıp diğer tarafı esir, hizmetçi, köle ediyor. Bence böyle," dedi.

Lettie, "Yani?" diye sordu.

George, "Yani! Meg senin gibi değil. Beni istiyor, bir parçamı istiyor; bu yüzden de beni bırakacağına öldürüyor," dedi.

Lettie anlayış göstererek, "Hiç de değil!" dedi.

George, "Bilmiyorsun ama. Evlilik düellosunda Meg kazanıyor. Kadınlar genellikle kazanır zaten, onun tarafında çocuklar var. Ona benim gerçek, en önemli hiçbir yanımı veremem. Bir yabancıyı öpmekten daha fazlasını yapamam. Ben kaybettiğimi hissediyorum. Umurumda da değil açıkçası," dedi.

Lettie, "Hayır, sadece aksileşiyorsun," dedi.

George dudakları arasına sigarayı yerleştirdi, derin bir nefes aldı ve sonra dumanı yavaşça burnundan çıkarıp, "Hayır, aksileşmiyorum," dedi.

Lettie, "Tamam bana bak, sana şarkı söyleyeyim mi? Biraz neşelendirsem seni?" diye sordu.

Wagner'dan bir parça söyledi. Bu, teslimiyetin ve hüznün müziğiydi. Lettie bunu düşünmemişti. George müziği dinlerken hayli düşünceliydi. Müzik onun düşüncelerini kamçıladı ve onun kara kara düşünme şekline bir örnek sunmuş oldu. Lettie'ye baktığı her an gözleri düşüncelerden karardı. Lettie Tannhauser'den "Havva'nın Yıldızı" adlı besteyi söyledi.

Lettie sakince, "Bugün benim doğum günümken nasıl bu kadar üzgün olabiliyorsun?" diye sordu.

George, "Öyle miyim? Kusura bakma," dedi.

Lettie, George'un yanındaki küçük koltuğa çökerek, "Sorun ne?" diye sordu.

George, "Bir şey yok," dedi ve ekledi, "Çok güzel gözüküyorsun."

"İşte bunu söylemeni bekliyordum! Ben bu akşam bu kadar şıkken senin mutlu olman gerek."

"Evet, biliyorum ama yarın bana karşı kara sevdaya tutulmuş sanki. Yarının sıska kollarından kendimi alamıyorum."

Lettie, "Hiç de, yarının kolları sıska değildir. Benimkiler gibi beyazdır," deyip kollarını kaldırıp gülümseyerek kendi kollarına baktı.

George ilgili bir biçimde, "Nereden biliyorsun?" diye sordu.

Lettie geçiştirerek, "Elbette öyleler," deyince; George alaycı gülümsemesiyle güldü.

"Çocukların bizi öpmesiyle öyle oldu," dedi George

"Ne?"

"Beni saran yarının sıska kolları ve seni saran yarının beyaz kolları," dedi George alaycı gülümsemesiyle. Lettie kollarını uzatıp George'un ellerini tuttu.

"Seni aptal çocuk," dedi.

George acı acı güldü, Lettie'ye bakamıyordu.

George sesini alçaltarak, "Biliyorsun, yolumu aydınlatman için sana ihtiyacım vardı. Yine o tek ışık sen olacaksın," dedi.

"Şimdiki ışığın kim?" diye sordu Lettie.

"Küçük kızım. Bilirsin, zifiri karanlığa dayanamam. Yalnızlık çünkü o," dedi.

Lettie, "Böyle konuşmamalısın. Konuşmaman gerektiğini biliyorsun," deyip elini George'un başına koydu ve onun dalgalı saçlarının arasında parmaklarını gezdirdi.

"Saçların her zamanki gibi kalın."

George yanıt vermedi ama hâlâ başını kaldırmamıştı. Lettie, koltuktan kalkıp George'un sandalyesinin arkasında durdu. Saçından kehribar rengi bir tarak çıkaran Lettie, George'un üzerine doğru eğildi ve beyaz ellerindeki saydam tarakla onun saçlarını taramaya başladı.

Lettie yavaşça, "Bence saçını ayırabilirsin," dedi.

George, Lettie'nin cilvesine güldü. Lettie, parmaklarının uçlarıyla saçlara dokunarak George'un saçını taramaya devam etti.

George kaldığı yerden devam edip, "Ben senin için sadece bir sıcaklıktım. Bu yüzden sen bensiz de yapabildin. Ama sen benim ışığımdın, bu yüzden de sen olmayınca ben ışıksız ve amaçsızım. Amaçsızlık, çok korkunç," dedi.

Lettie nihayet George'un saçlarını düzeltebilmişti, bu yüzden ellerini kaldırıp başının arkasına koydu.

"Oldu işte! Alice'in dediği gibi, saçın oldukça iyi gözüküyor. Kuş kanatları bile dağınık kalır yanında."

George, pek aldırış etmemişti.

Lettie, mahsustan azarlar gibi, "Gidip kendine bakmayacak mısın?" diye sorup parmak uçlarıyla George'un çenesinin altına dokundu. George başını kaldırdı ve birbirlerine baktılar. Lettie, onu mutlu etmek için gülümsüyordu. George ise dudaklarıyla gülüyordu, fakat gözleri

acıdan kararmıştı.

George sakince, "Bu şekilde devam edemeyiz, değil mi Lettie?" diye sordu.

Lettie, "Elbette edebiliriz, neden edemeyelim?" dedi.

"Olmaz! Ben yürütemem Lettie."

"Ama bunu düşünme, sadece bunu düşünme."

"Lettie, yalnızlıktan içim ürperiyor."

"Sus George. Çocuklar var. Bir şey söyleme. Ciddiyetini at üstünden, olur mu?"

George belirsiz biçimde gülerek, "Tabii, çocuklar var," dedi.

"Evet! Sus! Ayağa kalk ve git saçma bak, çok güzel ayırdım. Ayağa kalk ve bak bakalım benin yaptığım tarz sana uyuyor mu?"

"Bunun yararı yok Lettie. Böyle devam edemeyiz."

Lettie, "Yapma ama işte! Devam edip edemeyeceğimizden konuşmuyorduk ki, saçlarını kuş kanadı gibi ortadan ayırmamızdan bahsediyorduk..." deyip yere bakarak neşeyle gülümsedi. Gözlerini hafifçe rica eder gibi kapadı.

George ayağa kalkıp derin bir nefes aldı ve omuzlarını düzelti.

George, "Hayır," deyince Lettie'nin benzi attı ve neredeyse kendini kastı.

George, "Hayır," diye tekrarladı. "Fred odaya geldiği an hissettim, seçim yapmak zorundayız."

Lettie soğuk bir biçimde, "İyi o zaman," dedi. Sesi tıpkı bir keman gibi boğulmuştu.

George, yenilmişçesine, "Evet, çocuklar," dedi ve acı ile gülümseyerek dudaklarını bastırıp Lettie'ye baktı.

Lettie isyankâr hatta kızgın tavrı ile; "Böyle bitirmeye kararlı mısın?" diye sordu. Göğsündeki yeşil taşlarla oynayıp, uçlarını etine batırıyordu. Lettie'nin son sorusunu sorarkenki ses tonunu duyunca George hayretle ona baktı. George kızmıştı.

Sonunda George gülerek, alaycı biçimde, "Evet, kararlıyım," dedi.

Lettie, cevabı kabul ederek başını eğdi. George konuşmaktan kendini alıkoyarken yüzünü sertçe buruşturdu. Daha sonra arkasını dönüp odadan çıktı. Lettie, onun gidişini izlemedi ama yerinden de kıpırdamadı. Bir süre sonra George'un at arabasının sesini taşların üstünde ve at nallarının donmuş yolda çıkardığı keskin tınıyı duyunca, Lettie kendini koltuğa bıraktı ve yüzükoyun yatıp gözlerini duvara dikti.

VII.

DİK BAYIR

Benim "Highclose" ziyaretimden yaklaşık bir yıl sonra gerçekleşen genel seçimlerde Leslie muhafazakâr taraftan seçime girip kazandı.

Bu sırada Tempest'lara oldukça fazla insan gelmişti. Lettie'den ara ara ne kadar meşgul, mutlu ya da sıkılmış olduğunu duyuyordum. Bana, George'un İşçi Partisi tarafından seçime katıldığını, uzun zamandır sokaktan başka bir yerde onu görmediğini anlatmıştı.

Seçimlerden sonra Eberwich'e martta gittiğimde kız kardeşimde çok fazla kişinin kaldığını gördüm. Lettie'nin bakımını üstlendiklerinden birisi Dora Copperfield'ın "Doady" karakterini etkilemiş olan, edebiyatla uğraşan bir genç vardı. Saçları hafif kıvırcık bukleliydi ve siyah, hoş bir kravat takıyordu. Başına buyrukmuş gibi davranıyordu ama borsadaki biri kadar planlı ve hesaplıydı. Ona "annelik yapmak", Lettie'nin hoşuna gidiyordu. Çok cin fikirli biriydi. Onun misafirlerinden olan müzikle ilgilenen bir kadın ve sanat dünyasında ama sanat dünyasına ait ol-

mayan yaşlı bir adam ilginç kişilerdi. Hayaller ve esprilerle gecelerimizi geçiriyorduk. Sabah kalktığımda bu hayallerden ve esprilerden nefret ediyordum.

Artık beni unutmuş olan Nethermere'i gezmiştim. Kayıkhanenin altındaki fulyalar altın kahkahalarına devam ediyordu ve birbirleriyle dedikodu etmek için başlarını eğmişlerdi. Ben onları izlerken bile beni fark etmemişlerdi. Suyun içindeki gri söğütlerin gölgeleri arasındaki fulyaların sarı yansıması, fulyalar kasvetli bir halde hayalet hikâyeleri anlatırken hafifçe titriyordu. Kendimi, oyun arkadaşlarının arasına almadığı bir çocuk gibi hissetmiştim. Nethermere boyunca esen bir rüzgâr vardı ve hevesle akan suyun üstünde mavi parlak gri gölgeler hızlıca yer değiştiriyordu. Kıyı boyunda iki beyaz kuğu, turuncu gagalarını kanatlarının arasına götürüp bana doğru küstahça yaklaşırken ve büyüklük taslayan bir kızgınlıkla beni karşılayarak parlak kanatlarını büyük iki nilüfer gibi görünene kadar kaldırırken, yabani kuşlar ben yanlarından geçerken sitemle kanat çırpıp havalanıyor, başımın üstünde kızkuşları şiddetle dönüyordu.

Bir şeyler beni tanısın istiyordum. Kendime, orman perilerinin ormanın kenarında beni aradıklarını söyledim. Ancak ben ileri doğru gidince onlar çekilmişti. Efkârlı bir şekilde bakıp solmuş çiçekler gibi arkalarını döndüler ve ormanın karanlıklarında kayboldular. Ben bir yabancıydım. Çalılıkların arasındaki canlı kuş cıvıltıları beni heyecanlandırdı. Sakalar, parlak renkleriyle ileriye giderken bir narbülbülü bir yere tünemiş, kabaca soruyordu: "Merhaba! Kimsin sen?"

Ağaçların altına uzun kışın sert rüzgârlarınca kırılmış, kurumuş dallar düşmüştü.

Ağaçlar, rüzgârı uzun dalları arasında ağ gibi yakalamış ve taze sabah rüzgârı bu esaret karşısında inlemiş olmalıydı. Dökülmüş meşe yaprakları ve eğreltiotları üs-

tünde yoluma devam edince, son sert nefeslerini alıp bilinmezliğe gittiler. Ormanın üstüne hafif bir ağlama sesi tavan olmuş, altına ise son nefes gibi belirsiz bir tıslama sesi taban olmuştu. Bütün bunların arasında, mutlu bir şekilde açmış tomurcuklar ve dağlaleleri ile kuşların telaşı vardı. Kendi başıma gezinirken bunların hepsini hissettim. Eğreltiotlarının yenilgiyle yere düşmüş üzüntüsünü, kuşların vurdumduymaz telaşlarını, onca acelesi sırasında esir düşmüş taze rüzgârın iniltisini ve tomurcukların titreyerek açan tatlılığını... Onların arasında bir tek ben bütün hislerin sesini duyabiliyordum.

Nehir, içindeki küçük parlak balıkları tuttuğum zamanki gibi hem mutluydu hem de gümbür gümbür sesiyle sürekli konuşmuştu. Strelley Değirmeni'nden beyaz şapkalı ve beyaz önlüklü bir hizmetçi kız, elinde mor dua kitaplarıyla koşarak çıktı ve kitapları kapıda, at arabasında kiliseye gitmek için, siyahlar giymiş anneleri ile birlikte bekleyen ve hayli huzursuz oturan kızlardan büyük olanına verdi. Woodside yakınlarında yol boyunca dikenli tel vardı ve her bir biniş yolunun sonunda, ağaç gövdelerinin üstüne katranla yazılmış "Şahsi Mülkiyet" yazıları yer alıyordu.

Nethermere vadisini gezmiştim. Nethermere vadisi, ben onun beni hatırladığına naifçe inanırken, beni yıllar önce içinden çıkarmış.

Yoluma devam ederek Eberwich'e gittim. Kilise çanları; nehrin, kuşların ve gürültücü öksürükotları ile kırlangıçotunun gümbürtüsüne benzeyen yüksek bir sesle çalıyordu.

Birkaç erkek kaygısızca ayine gidiyordu. Madenciler ve diğer işçiler, amaçsız gruplar halinde, iyi bir hana geldikleri sürece akıllarında belli bir yer olmadan, yürüyorlardı.

"Çobanpüskülü"ne gittim. Eskisine göre çok daha

düzenliydi. Ancak bahçe ve ahırda yine bir terk edilmişlik havası vardı. Hizmetçiye George'u sordum.

Hizmetçi kafasını sallayıp gülümseyerek, "Henüz kalkmadılar," dedi. Biraz bekledim.

Hizmetçi sözlerine alaycı bir tavır katarak, "Ancak on dakika önce bir şişe bira içti, o yüzden sanırım," dedi ve yine de emin olmadığını belirten bir tonda devam ederek ekledi, "çok geçe kalmaz." Meg'i sordum.

"Hanımefendi kiliseye gitti, çocuklar da. Ancak Bayan Saxton içeride..."

"Emily mi?" diye bağırdım.

Hizmetçi güldü.

"Çalışma odasında. Şu an meşgul ama ona söylersem belki..."

"Evet, söyle," dedim, Emily'nin beni göreceğinden emindim.

Eski sevgilimi ateşin yanında, alçak bir sandalyede otururken buldum. Şömine kiliminin üstünde bir adam ayakta durmuş bıyığını çekeliyordu. Hem Emily hem ben bu buluşmadan soğuk bir hazzın heyecanını duyduk.

Emily, bana eski bakışları ile bakarak, "Seni gördüğüme inanamıyorum," dedi. Çok değişmişti. Çok güzeldi ama üstünde yeni bir özgüven havası, hoş ve özgür bir umursamazlık vardı.

"Seni tanıştırayım. Bay Renshaw, Cyril. Tom, Cyril'i biliyorsun sana ondan çok bahsettim. Üç haftaya kadar Tom ile evleniyorum," dedi Emily gülerek.

Gayriihtiyari, "Seni şeytan!" dedim.

Emily şaka yollu, "Tabii beni alırsa," dedi.

Tom, iri yapılı, açık tenli ve pürüzsüz bir tene sahip biriydi. Duruşunda askeri bir çağrışım, başını eğişinde ve sakalını çekişinde özgüven, Emily'nin saçma konuşmalarına gülüşünde büyüleyici ve yeni bir şeyler vardı.

"Neden bana söylemedin?" diye sordum.

Emily kaşlarını çatarak, "Neden bana sormadın?" diye tersledi.

"Bay Renshaw, beni farkında olmadan solladınız. Bu hiç de hoş değil," dedim.

Tom sakalını bir kez daha çekip, "Çok üzgünüm," dedikten sonra kendi dediğine sesli sesli güldü.

Emily, kaşlarını çatıp tuhaf biçimde gülümseyerek bana, "Gerçekten kırıldın mı?" diye sordu.

Gerçek bir vurguyla, "Evet kırıldım," diye yanıtladım.

Bu; Emily'nin hoşuma gitmiş, üst üste kahkaha atmıştı.

"Ne şaka! Şimdi kızgın olman, olacak iş değil. Ne kadar zaman önceydi?" dedi.

"Ben saymam," dedim ve Tom'a, "Bana üzülmediniz mi?" diye sordum.

Tom, öylesine parlak, öylesine naif bir merakı barındıran, öylesine çocuksu bir düşünce içinde olan mavi gözleriyle baktı ve; "Çok üzüldüm!" dedi. Yine hızlıca sakalını çekip ayaklarına bakmıştı.

Yirmi dokuz yaşındaydı. Beş yıl Çin'de askerlik yapmış ama şimdi Emily'nin öğretmenlik yaptığı Papplewick'te babasının çiftliğini sürüyormuş. On sekiz aydır evdeymiş. Yetmiş yaşında olan yaşlı babası elini bir doğrama aletine kaptırmış. Bana bunları anlattılar. Tom'un yakışıklı duruşu ve kendine has yeni ve çocuksu tarzı hoşuma gitti. Aşırı biçimde erkeksiydi. Yani, hiçbir şeyi sorgulamayı ve analiz etmeyi düşünmüyordu. Onun için her şey iyi, güzel, kötü ya çirkindi. Bir şeyin göründüğünün dışında bir şey olabileceğini düşünemiyordu. Zaten o görünüş de ona yetiyordu. Emily'yi bir bilge, soylu ve Tanrı'ya kendisinden daha yakın biri olarak görüyordu.

Emily bana, "Ben ondan bin yaş yaşlıyım, aynı senin benden bin yaş yaşlı olman gibi," dedi ve güldü.

"Onun gençliğine mi âşık oldun?" diye sordum.

"Evet," dedi Emily, "Onun için ve de o çok anlayışlı, kibar."

Ben, "Ben hiç kibar değildim, değil mi?" diye sordum.

"Hayır! Bir rüzgâr gibi huzursuz ve telaşlı," dedi ve eski korkunun son pırıltısını gördüm.

"George nerede?" diye sordum.

Emily kısaca, "Yatakta. Eğlencelerinden birinden kurtulmaya çalışıyor. Meg'in yerinde olsam George ile yaşamazdım," dedi.

"O kadar mı kötü?" diye sordum.

"Kötü," dedi Emily. "İğrenç ve eminim ki tehlikeli de. Onu bir alkolikler evine tıkardım."

Odaya tekrar gelen Tom, "Tedavi olması için onu ikna etmen lazım," dedi. "Korkunç nöbetler geçiriyor. Kendini öldürüyor. Onun için çok üzülüyorum."

"Hoşlandığın bir şeyin seni bir hayvana dönüştürünceye kadar kölesi olmak, bana çok rezilce geliyor. Çocukları için nasıl bir manzara sunduğuna bak. Karısı için de tam bir utanç," dedi Emily.

Tom, "Elinde değil ama, zavallı George. Ama yine de bir erkekte daha fazla metanet olmalı," dedi.

Yukarı odadan seslerin geldiğini duyduk.

Emily, "Kalkıyor. Kahvaltı yapacak mı diye gidip baksam iyi olacak," dedi. Ancak, gitmedi, bekledi. O anda kapı açıldı ve eli kapının tokmağında öne eğilmiş halde George içeri girdi.

"Üç ses duyduğumu düşünmüştüm," dedi, sanki bu onu bir endişeden kurtarmış gibiydi. Gülümsedi. Yeleği, yün kazağının üstünde iliklenmemiş olarak duruyordu, ceket ve terlik giymemişti. Saçı sakalı birbirine karışmış, yüzü solmuş, uykulu hali ve küçük gözleriyle salak gözüküyordu. Parlak bir ışık görmüş gibi bakışlarını bizden kaçırdı. Elini sıktığımda eli zayıf ve soğuktu.

George zorlanmış bir şekilde, "Nasıl oldu da geldin,

Cyril?" dedi hafifçe gülümseyerek.

Emily sertçe, "Kahvaltı yapacak mısın?" diye sordu.

George, "Benim için hazırlanmış bir şeyler varsa yaparım," diye yanıtladı.

"Yeterince uzun bir vakittir kahvaltı sofrası seni bekliyor," dedi Emily. George arkasını dönüp çoraplı ayaklarını sürüyerek yemek odasına gitti. Emily, hizmetçiyi çağırdı. Ben, nişanlıları bırakarak George'un ardı sıra gittim. George, yemek odasının etrafında gezinip sandalyelerin arkasına ve köşelere bakıyordu.

Açıklamak amacıyla ağzında geveleyerek, "Nerede şu terlikler acaba!" dedi. Bu sırada aramasına devam etti. Zili çalıp hizmetçilerden bulmalarını istemediğini fark ettim. Sonra ateşin yanma gitti ve ellerini uzattı. Yavaş yanan korları ezerken hizmetçi elinde tepsiyle odaya geldi. George, ateşle oynamaktan vazgeçip maşayı dikkatlice kenara bıraktı. Hizmetçi, masanın bir köşesinde yemeğini masaya koyarken George hizmetçiye hiç aldırmadan ateşe baktı. Hizmetçinin işi bitince, "Bu kızartılmış ringa balığını ister misiniz?" diye sordu.

George kafasını kaldırıp tabağa baktı ve; "Olur. Sirke getirdin mi?" dedi.

Hizmetçi yanıt vermeden büfeden şişeyi alıp masaya koydu. Kapıyı kapatırken arkasına bakıp, "Sıcakken yeseniz iyi olur," dedi.

George hiç de aldırmayarak ateşe bakmaya devam etti.

Bana, "Sen nasılsın?" diye sordu.

"Ben mi? İyiyim! Ya sen?" dedim.

George, alaycı bir şekilde başını yana çevirip, "Gördüğün gibi," dedi.

Bense, "Hiç de görmek istemediğim halde," diye düzelttim.

Dirseklerini dizlerine koyup bir parmağıyla kalp atışı

ritminde eline vurarak oturduğu yerden öne doğru eğildi.

"Kahvaltı yapmayacak mısın?" diye sordum. Saat o anda yanık yanık on ikiyi vurdu. George saate bastırılmış bir kızgınlıkla baktı.

Saatin vuruşları kesildiğinde bana yanıt verdi ve; "Yapacağım," dedi. Oturduğu yerden ağır ağır kalkıp masaya gitti. Bardağına çay doldururken masanın üstüne biraz çay döktü ve lekeye bakakaldı. Yemek yemeğe başlaması biraz zaman aldı. Sıcak balığın üstüne bolca sirke döktü ve tekrar tekrar ya bıyığına bulaşan çayı silmek ya da dizine düşen balık parçasını almak için yemeğine ara vererek yemek yemeği çirkin bir hale sokan aldırmazlıkla kahvaltıya devam etti.

Bu aralarının birinde, "Sanırım hâlâ evli değilsin?" diye sordu.

"Hayır, ama sanırım etrafa bakınsam iyi olacak," dedim.

Sessizce ve acılı bir tonda, "Hiç de akıllı değilsin," dedi.

Bir iki dakika sonra hizmetçi, elinde bir mektup ile geldi.

Mektubu masaya, George'un yanma bırakırken, "Bu, sabah geldi," dedi. George mektuba bakıp, "Reçel için bana bıçak vermedin," dedi.

Hizmetçi "Vermedim mi? İstemeyeceğinizi düşünmüştüm. Genelde istemezsiniz," dedi.

"Terliklerim nerede, biliyor musun?"

Hizmetçi, "Her zamanki yerlerindedirler," deyip köşeye bakmaya gitti. "Sanırım Hanımefendi Gertie onları bir yerlere koydu. Size başka bir çift getireyim."

George hizmetçiyi beklerken mektubu okudu. Mektubu iki kere okuyup, yüzünde hiçbir ifade belirtisi olmadan sessizce mektubu zarfa geri koydu. Fakat çok az yemesine rağmen hizmetçi bıçak ve terliklerini getirdikten

sonra bile kahvaltıya devam etmedi.

Saat on iki buçukta evde buyurgan bir kadın sesi duyuldu. Meg kapıya geldi. Odaya girerken beni görünce ayakta durdu. Burnunu çekip masaya göz attıktan sonra heyecanla öne doğru geldi.

"Cyril, hiç tahmin etmezdim. Seni bu sabah burada göreceğimi, kim derdi! Nasılsın?" dedi.

Meg, kelimelerimi sonuna kadar dinledikten sonra aniden George'a döndü ve; "Cyril'in karşısına çıkmak için ne de güzel bir haldesin. Bitirdin mi? Bittiyse, Kate tepsiyi dışarı çıkarsın. Kötü kokmuş içerisi. Bitti mi?" dedi.

George yanıt vermedi ama çayını bitirip tepsiyi elinin tersiyle ittirdi. Meg, zili çaldı ve eldivenlerini çıkarıp balık artıklarını çatalla ani ve tiksinirmiş gibi hareketlerle tabağın kenarından ortasına doğru ittirerek masadakileri tepsiye koydu. Meg'in hareketleri ve tavrı, kızgınlık ve tiksinme doluydu. Hizmetçi içeri geldi.

"Kate, masayı temizleyip camı aç. Yatak odasının camlarını açtın mı?"

"Hayır, han'fendi. Henüz değil," deyip George'a baktı, sanki George'un yeni aşağı indiğini söylemek istiyordu.

Meg, "O zaman tepsiyi aldığında, yap," dedi.

George huysuzca, "Buranın camını açma, şimdi bile soğuk," dedi.

Meg büyüklenerek, "Eğer açlıktan ölmek üzereysen üstüne bir şey al. İçinde hayat olanlar için yeterince sıcak. Soğuk değil, değil mi Cyril?" dedi.

Ben, "Bu sabah hava taze," diye karşılık verdim.

"Elbette, hiç de soğuk değil. Hem odanın havalandırılması gerekiyor," dedi Meg.

Ancak hizmetçi masa örtüsünü katlayıp pencerelerin yanma yaklaşmadan odadan çıktı.

Meg kilo almıştı ve üzerinde sapasağlam bir özgüven vardı. Güvenilir, cana yakın ve sakindi. Üzerinde çok güzel

koyu yeşil bir elbise ve gösterişli devekuşu tüylerinden bir şapka vardı. Odada dolaşırken her şeyin üstünde baskısını kuruyor gibiydi, özellikle de yeleği iliklenmiş şekilde, darmadağınık ve keyifsiz halde oturan kocasının.

Bir kız içeri girdi. Vakur ve kendi tarzında kırıta kırıta yürüyordu. Yüzü çok güzeldi ama bir çocuk için çok kurumluydu. Kızın üzerinde beyaz bir ceket, kakım bir atkı, el kürkü ve şapka vardı. Uzun kahverengi saçlarını arkasına salmıştı.

İçeri girer girmez yüksek ve eleştirel bir tonda, "Babam kahvaltısını daha yeni mi yapmış?" dedi.

Meg, "Aynen öyle!" diye karşılık verdi.

Kız, babasına sakin ve çocuksu bir ayıplamayla baktı.

Kız, küçük beyaz eldivenlerini çıkarırken, "Kiliseye gittik, eve akşam yemeğine geldik," dedi. George kızını alaycı bir keyifle izliyordu.

Meg, George'un dirseğinin yanında duran açılmış mektuba bakıp, "Orda mısın! Kimden gelmiş bu?" diye sordu.

George, mektubu çoktan unuttuğu için etrafına bakındı. Zarfı alıp, katladı ve yeleğinin cebine koydu.

"William Housley göndermiş," dedi.

"Ne diyor peki?"

George siyah gözleriyle Meg'e baktı ve; "Bir şey demiyor!" dedi.

Meg, "Hmm. Komik bir mektup olsa gerek, baksana hiçbir şey demiyormuş," diye söylendi.

Kız, küstah ve yüksek tonlu bir sesle üstünlüğünü gösterip "Bilmemizi istemediği bir para konusudur," dedi.

Kızının açıksözlülüğü hoşuna giden Meg, "Başka ne olacak!" dedi.

Kız, George'u ayıplayarak başını sallayıp devam etti, "Böylelikle parayı kendine saklayabilir."

George alaycı tonda, "Benim hiç para sahibi olmaya

hakkım yok, değil mi?" diye sordu.

Kız başını amirane bir biçimde sallayarak, "Hayır, yok. Yok, çünkü parayı ateşe atıyorsun," dedi.

George dudak bükerek, "Yanlış anlamışsın. Bence, benim yaptığım daha çok bir çocuğun ateşle oynamasına izin vermek gibi," dedi.

Küçük kız teyit için annesine dönüp, "Hmm, öyle mi anne?" dedi.

Meg, George'un kızının onun hükmüne bırakırkenki alaycı tavrından dolayı kızarmıştı.

Gertie, babasını hor görüp ona sırtını dönerek, "Sen çok serkeşsin," dedi.

George, hâlâ sesinin tonunda bir eğlence belirtisiyle, "Rahip böyle mi söylüyor?" diye sordu.

Kız, "Hayır söylemiyor" dedi. "Eğer öğrenmek istiyorsan gidip dinlersin. Kiliseye giden herkes düzgün gözüküyor," deyip dik durarak annesine ve kendine baktı ve; "hem, Tanrı onları seviyor," dedi. Kız, kutsanmış bir ifade takındı ve biraz düşündükten sonra sözlerine devam etti, "Tanrı onları seviyor, çünkü o insanlar güzel gözüküyorlar ve uysallar."

Meg, gizli bir gururla bana bakıp gülerek, "Ne?" dedi.

Gertie, bilginin üstünlüğü ile gülümseyerek tekrar edip, "Çünkü uysallar," dedi.

George, "Saçmalamaya başladın," dedi.

"Hayır, saçmalamıyorum. Öyle değil mi anne? Doğru değil mi anne? 'Uysallar cennete gidecektir.'"

Meg, yanıt veremeyecek kadar eğlenmişti.

George da eğlenmişti ve dalga geçerek, "Uysallar bu dünyada ringa balığını tadacaktır," dedi. Kızı, George'a kuşkuyla baktı. Yakışıksızlık kokusu almıştı.

"Doğru değil, değil mi anne?" diye annesine sormuştu. Meg kahkaha attı.

George yumuşak alayıyla, "Uysallar bu dünyada ringa

balığını tadacaktır," diye tekrarladı.

Kız, gerçekten rahatsız olmuş ve; "Hayır, öyle değil, değil mi anne?" deyip ağlamıştı.

Meg, "Babana söyle, sana hep yanlış bir şeyler öğretiyor," diye yanıtladı.

Ben, daha sonra, gitmem gerektiğini söyledim ama ısrar ettiler.

Kız, şapkasını çıkardıktan sonra kabaran buklelerini düzelterek aniden, "Hayır, olmaz, yemeğe kalın lütfen," diye rica etti. Benden defalarca içtenlikle istekte bulundu.

"Ama neden?" diye sordum.

Kız, el kürkünün üstündeki siyah noktalara vurarak sakince, "Çünkü, böylece öğleden sonra sohbet edebiliriz ve babam da huysuzlanmaz," dedi.

Meg, şefkat dolu hareketle kızına biraz daha yaklaştı.

"Ama öğlen için bir hanımefendiye söz verdim. Hem sizin başka misafirleriniz de var," dedim.

"Evet ama sorun değil. Onlar başka bir odaya gider, babam onlara pek aldırmaz," dedi kız.

"Öyle mi?" dedim.

"Halam Emily ve diğerleri burada olduklarında huysuzlaşıyor."

Meg sertçe George'a dönerek, "Nasıl biri olduğunu gösteriyorsun işte," dedi.

Onlarla vedalaştım. George benimle kapıya kadar geldi. İkimiz de söyleyecek bir söz bulamadık ama ikimiz de çok hislenmiştik. Sonunda elini tutup ona bakarak, "Hoşça kal," dedim. George da görüşmemiz sırasında ilk kez bana baktı. Gözleri ağırlaşmıştı ve gözkapaklarını kaldırırken sanki gözleri bir utancın acısıyla geri çekilmişti.

VIII.

UNUTMA NEHRİNİN BATAKLIKLARINDA BEKLEYİŞ

George kararlılıkla bu halde devam etti. İki yıl sonra onu görmeye gittim. Evde yoktu. Meg bana içini dökmüş, George'tan bahsetmişti. Onun işleri bıraktığından, ne kadar çok içtiğinden, içince nasıl bir hayvana dönüştüğünden ve ne kadar çekilmez olduğundan yakındı. Mal varlığını yok ediyordu, kendi hayatını ve çocuklarının hayatını da bu yok edişe sürüklüyordu. Meg, acıyla ağlayarak darmadağınık halde benim yanımda oturunca ona acıdım. George'u etkileyip etkileyemeyeceğimi sordu. Eski handaymış. Kötü bir nöbet geçirince hana gidip bazen bir hafta kadar orada Oswald ile kalıyormuş. Daha sonra iyileşince ise "Çobanpüskülü"ne geri dönüyormuş fakat, Meg'in dediğine göre, her sabah ve özellikle de her yemekten sonra hastalanıyormuş.

Meg bütün bunları bana anlatırken, büyük bir sandalyede kucağında hırçın ağzı ve sinirli siyah gözleri olan solgun benizli, duygusal ve yedi sekiz saçlarında, hayli şımarık en küçük oğlu ile oturdu. Çocuk da annesini izliyordu. Hissettikleri ona fazla geldiğinde omuzlarını kaldırıp kendine yeni bir oturma şekli buluyordu. Annesine karşı saldırgan ve çocuksu bir acıma duyuyordu; bütün sorunlarının nedeni babasına karşı ise öfkeli çocuksu bir nefret. Hana gidip George'u gördüm. Neredeyse sarhoş bir haldeydi.

Highclose'a içim hayli sıkkın döndüm. Lettie'nin son çocuğu hiç kimsenin beklemediği anda ben gelmeden birkaç ay önce doğmuştu. En küçük kızı ile son doğan bebek arasında yedi yıl vardı. Lettie anneliğe hayli kendini kaptırmıştı.

George hakkında onunla konuşmaya gittiğimde Lettie yatak odasında oldukça sakin bir halde dizlerinde duran bebekle ilgileniyordu. Beni üzülerek dinledi ama dikkati bebeğin en ufak bir hareketiyle bile dağılıyordu. George'un çocuklarının anne babalarına karşı olan tavrını anlattığımda bebekten başını kaldırıp bana doğru bakarak, "Bak, nasıl da ışığın gözlüklerindeki yansımasını izliyor! Bak!" diye bağırdı.

Lakin ben bebeklerden bıkmıştım. Bütün arkadaşlarım yetişkin olmuş, evlenmiş ve bana yükleniyorlardı. Bebek fırtınası vardı. Bebeklerin moda olmadığı ve genç, burnu havada, vurdumduymaz annelerin eski bir geleneğe ait olacağı bir yerin özlemini duyuyordum. Lettie'nin kalbi, bebeğin nabzının tek bir hafif atışıyla hızlanırdı.

Bir gün Fransa'dan eve gelirken Charing Cross'a giden trende otururken o günün George'un doğum günü olduğunu hatırladım. Üzerimde onun etkisini olağanca ağırlığıyla hissetmiş ve depresyondan çıkamamıştım. Bu durumun nedenini yorgun tren yolculuğu olarak görmüş ve üstünde durmamıştım. Trende giderken taze mısır anızları üstünde parlayan akşam güneşini seyrederken bu etkiyi kendime tanımlamaya çalışıp kendi kendime şu soruyu sordum, "Sorun ne ki? Yüreğimi sıkıştıracak kötü bir haber de almadım, değil mi?"

New Malden'da kaldığım yere geldiğimde bana hiç mektup gelmemesine şaşırmıştım, sadece Alice'in gönderdiği şişkin bir paket vardı o kadar. Paketin üstündeki soğuk el yazısını tanımıştım ve içindeki mektuptan ne beklediğimi bildiğimi düşündüm.

Alice, zamanında hiç de hoşlanmadığı eski bir tanıdığı ile evlenmişti. Bu genç adam başını belaya sokmuştu; bu yüzden de haklı olanların kınamaları bir yaz gecesindeki sivrisinek topluluğu gibi ardından geliyordu. Alice, bu genç adamın pespaye düşmanlarına karşı derhal hare-

kete geçmişti ve ona hizmet etmişti. Alice, evlenerek her şeyi kapatabileceğini düşünmüştü. İkisi oldukça rahatmış. Dediğine göre bazen arka bahçelerinde küçük havai fişek gösterileri oluyormuş. Evlendiği adam, Derbyshire'daki Erewash üstündeki demir dökümhanelerinden birinin dükkânında çalışıyormuş. Alice, eşinin işine uzak olmayan ve Eberwich'ten yaklaşık bir buçuk kilometre mesafede, küçük kirli bir yerde yaşıyordu. Çocuğu yoktu, arkadaşı da. Sadece birkaç evli kadınla tanışmıştı. Daha üst düzeyde bir kâtibin eşi olarak işçiler arasındaki saygınlığını korumak zorundaydı. Bu sebeple arka bahçelerindeki çatırdayan ateşlerinin üstünü bile bir İngiliz asaleti kaplamıştı. Alice arada insanın gözünden yaş getirtebilecek bir ateş yakıyormuş. Bazen, belki yılda bir kere, beni eğlendiren uzun ve hacimli bir mektup yolluyordu.

Yemek yiyinceye kadar bu uzun mektubu açmadım, onu mutsuzluluğumun kaynağı gibi görmüştüm.

"Sevgili Cyril, resmen fokurdayan bir durumdayım. Yazmak değil bağırmak istiyorum! Cyril, neden benimle evlenmedin? Ya da George niye başkasıyla evlenmedi? Çok hastayım. Percival Charles, bir saati durdurabilir. Cyril, o sürekli takım elbiseyle geziyor. İnce yünlü ve üç santimlik manşetleri ile! Yatarken bile böyle. Yattığında İncil'den bir şeyler mırıldanıyor. Bütün ailesinin İncil'lerinin pirinç kaplarının ağırlığını göğsümde hissediyorum onun yanında yatarken. Hıncımdan ağlayabilirim ancak siyah şapkamı giyip bir kuzu gibi onunla kiliseye gidiyorum.

Cyril, hiçbir şey olmadı. Bütün bu yıllar boyunca başıma bir şey gelmedi. Artık öleceğim. Yemekte dua edilmesini istedikten sonra Percival Charles'a bakınca onun masasında hiçbir şeye dokunmayacakmışım gibi geliyor. Bir saat içinde, onu her zaman acıktıran giriş dualarını hızlıca söylerken duyuyorum ve o da hemen masaya bakıyor. Ona

adil davranmıyorum. Çok iyi biri. Keşke öyle olmasa.

Çikolata bardağı gibi olması gereken evliliğime George Saxton tuz karıştırdı. Cyril, bir hikâye anlatmalıyım. George, Meg ile evleneli on beş yıl olmuş. Saydığımda ve geleceği düşündüğümde bağırasım geliyor. Benim hikâyem!

Charles'ın sadık bir köpek gibi bakan kahverengi gözlerini hatırlıyor musun?

Çarşamba günü öğleden sonra perşembenin akşam yemeğini hazır etmek için yarım kilo et almaya gittim. 'Çobanpüskülü'nün arkasından dolaşan o küçük patikayı biliyorsundur, oradan yürüdüm. Ahırın arkasındaki otlakta bir tartışma duydum gibi geldi. O yüzden dedim gidip eğlenceye bir bakayım. Vakur bir papaz yardımcısı eşi olarak bir elimde sepetim bir elimde demir paralarla kapıya gittim.

Tarla pantolonu ve dizlikleri ile elinde kırbacı olan George'u gördüm. Atın üstüne oturmuş, abartılı abartılı konuşup bağırıyordu: 'Hadi oğlum...' Ama Cyril, biraz erken anlattım. Aniden George'un yay gibi, düz kulaklı atı; boynuna tutunmuş soluk yüzlü Wilfred ile dörtnala koşarak geldi. Çocuğun yüzü bembeyaz kesilmişti. George, çocuğa binicilik öğretiyor diye düşündüm. Kemikli Oğlan, yani yarış atı hızlıca geldi. Sonra, George'un bağırarak koştuğunu ve atı kırbaçladığını gördüm. At, sanki gazyağı alevi gibi kaçtı. Çocuk bağırıp çağırıyordu. George çocuğun ardı sıra koştu. Çocuk topallaya topallaya koşuyor, George da onun arkasından küfredip bağırıyordu, 'Seni ödlek domuz,' diye. Uzun bacaklı yarış atı etrafta sanki delirmiş gibi dolaştı. Şaşkına döndüm. Daha sonra koşarak Meg ve bağrışan diğer iki çocuk geldi. Meg, George' a doğru gitti ama George elindeki kırbacı şeytan gibi havaya kaldırmıştı. Bu yüzden Meg ona yaklaşmaya cesaret edemedi. Önce durdu, sonra hızlıca George'a gitti, onun yanında durup iki yumruğu ile ona vurdu. George kırbacı şaklatıp Meg'i uzaklaştırdı. At

daha da uzağa gitmişti. Meg, atı durdurmak için koştu. George da sarhoş adımlarıyla kırbacını sallayarak koşuyordu. Ben de koştum. Elimdeki sepetle George'a vurdum. Çocuk da yere düştü ve Meg oğlana doğru koşturdu. Bazı erkekler koşarak geldi. George ise hafiften titreyerek duruyordu. Onun yüzünü görsen tanıyamazdın, Cyril. Delirmişti, şeytani bir ifade vardı yüzünde. O anı düşündüğümde bin bir parçaya bölünesim geliyor. Kolumda da bir morluk oluştu.

Bu sırada tabii Charles'ın bana verdiği parayı kaybettim ve sepetteki beyaz örtü ve diğer her şey perşembe günü berbat bir haldeydi. Üstelik Charles'ın hiç sevmediği koyun pirzolası aldım. Cyril, 'keşke Timbuctoo kıyısında falan bir devekuşu olsam'. Neyse ki çocuk yaralanmadı, ama Meg'i çocuğun yanında ağlar görünce o an George'un ölmesini istedim. Şimdi de istiyorum. Keşke sadece hatıralarımızda kalsa. Onları son zamanlarda görmedim, Meg'in haline dayanamıyorum. Nasıl sonlanacak bu durum merak ediyorum.

Şimdi Charles geldi, James'e, 'İyi akşamlar, Tanrı seninle olsun' diyor ve henüz yemeği hazırlamadım."

Alice'in mektubunu okur okumaz derhal Eberwich'e gidip ne olduğunu görmek istedim. Eski günlerin hatıraları, kalbim eski tanıdıkları özleyinceye kadar beynime üşüştü.

"Çobanpüskülü"ne gittiğimde, birkaç kötü nöbetten sonra George'un Emily ile kalmak üzere sakin bir yer olan Papplewick'e gönderildiğini söylediler. On dört kilometreyi bisikletle gittim. Yaz çok sıcaktı ve her şey geç kalmıştı. Eylülün sonunda yapraklar yeşermişti ve ekin yığınlarının içindeki buğdaylar yapayalnız duruyordu. Bir sonbahar sabahının tatlılığının içinden geçerek yoluma gittim. Sis, çitler boyunca maviye bürünmüş, karaağaçlar sabahın loş duvarları boyunca belli belirsiz gözüküyor, atkestanele-

ri parlak çiçekler gibi duran birkaç sarı yaprakla birlikte titriyordu. Kilise bekçisinin, son nöbetinde bana kilisenin tarihini anlattığı kilisenin yanındaki ağaçların arasında bisiklet sürerken, bulutlu yazın çürüyen yapraklarının kokusunu duyuyordum.

Gölgede çiğin gri-mavi inci taneleriyle ağırlaşmış donuk çimlerin olduğu ve sonbaharın ıslak örümcek ağlarının dokuma tezgâhına yayılması gibi yayıldığı patikalardan sessizce geçtim. Kahverengi kuşlar önümde sürüler halinde uçuşuyordu. Madenlerden "iş bırakma" seslerini duydum, bu da bana saatin yedi buçuk olduğunu, erkeklerin ve çocukların "atıştırmalıklarını" madenlerin dar karanlığında oturarak yiyeceklerini, koyu renkli farelerin kırıntılara gelecekleğini ve ağızları yağa bulaşmış çocukların, fareler lambaların kuytu ışığında çocuklara bakarken, farelere güleceğini söylüyordu. Çitlerin tepesinde kızılcıklar bütün kırmızılıklarıyla fütursuzca duruyor, gündüzsefası ile avratotunun kırmızı ve yeşil meyveleri sararmış, yollarda asılı halde sallanıyor, böğürtlenler toplanmadan yere düşüyordu. Bitkiler etrafımda ölürken, böğürtlenler ağır ve kanlı canlı meyvelerini uzatıp kuşlar için çürürken, altımdaki adamlar madenlere hapsedilmişken ve kahverengi kuşlar telaşla çitlere doğru uçarken ben bisikletimi yavaşça sürdüm.

Renshaw'ların yaşadığı Domuz Barakası Çiftliği, yoldan ve her şeyden saklanmış halde, tarlalar arasında tek başına duruyordu. Çiftliğe giden patika derin ve gölgelikti. Sağımda buğday demetlerinin büyük bir alana yayılmış bir filonun küçük sarı yelkenli gemileri gibi durduğu mısır tarlalarının ucunu gördüm. Tarlanın üst kısmı temizlenmişti. Bir vagonun tıkırtısını, erkeklerin seslerini duydum ve yüklü demetlerin sallanarak samanlıklara kaldırıldığını gördüm.

Patika, boş tarlaya çıkıyordu ve bu boş tarlanın öte-

sinde çiftlik sanki hâlâ suda yüzen eski ve boyalı gemiler topluluğu gibi, bütün binalarıyla yükseliyordu. Beyaz kuşlar, sakin güneş ışığından ve gölgeden gizlice geçiyordu. Bisikletimi eski hangarın gri kapılarına doğru çevirdim. Mekân, sessizlikle nefes alıyordu. Açık kapıyı tıklatıp tıklatmamak konusunda tereddüte düştüm. Emily geldi. Her zamanki gibi güzelliğiyle hoş gözüküyordu ve artık altı aylık bir anne olmanın gösterişi ile daha bir azametli duruyordu.

Beni görünce şaşkınlığını gizleyemedi. Emily'nin ardından bulaşıkhaneden geçerken, parlayan tencerelere ve beyaz lavaboya gözüm iliştikten sonra mutfağa geçtik. Mutfak, uzun yıllardan sonra bir ev haline gelebilmiş, alçak ama genişliği yeterli olan bir odaydı. Tavanın büyük kirişleri eğilmişti, şömine oturağında koyu yeşil perde vardı. Yüksek şömine rafının altında, ocak başında oturan insanın kolunu uzatarak erişebileceği bir başka raf daha vardı. Buraya borular koyulmuştu. Birçok huzur içinde yaşayan erkek ve hamarat kadın nesilleri bu odadan geçmişti ve her biri bir rahatlık eklemişti odaya. Tam yerine koyulmuş bir sandalye, askı, tabure, minder, koltuk örtüsü olarak hoş bir örtü, kitap rafları... Bu kadar sessiz ve basit gözüken oda, içinde yaşayan erkeklerin büyük bedenlerine ve kadınların kendi hallerindeki hayallerine ayak uydurmak için şekil değiştirmiş bir evdi. Nihayetinde bir kişiliği vardı. Burası Renshaw'ların sıcak, sevgi dolu ve huzurlu yuvasıydı. Emily, buranın kahverengiliğine, gölgelerine ve rahatlığına ne kadar da uymuştu... Pencerenin altındaki koltuğa otururken odanın sanki beni kabul etmediğini hissettim. Fanilik, soluk ve nedensiz bir kırılganlık duygusuyla huzursuz olmuştum.

Emily, bütün güzelliğiyle evindeydi. Bir oda ve orada yaşayan biri arasında bir bağ; hatta yakın bir bağ kurmak ender olur. Ancak, Emily sonunda kendi yerini bulmuş ve

tuhaf, karmakarışık modern hayatın zulmünden kaçabilmişti. Emily, mutfakta turta yapıyordu ve un, buğday tenli kollarına sıçramıştı. Hamuru sarı bir kapta yoğururken koluyla, yüzünü kaşındıran saçı itti ve bana huzur verici bir ifadeyle baktı. Emily'nin yanında sessiz sakindim.

"Oldukça mutlusun sanırım?" dedim.

"Evet, mutluyum," diye yanıt verip, "Sen, peki? Mutlu değilsin sanki, bitmiş gözüküyorsun," diye ekledi.

"Hayır. Mutluyum, hayatımı yaşıyorum."

Bana acıyarak, "Yorucu gelmiyor mu sana?" diye sordu.

Bana yaptığım her şeyi anlattırdı. Anlattıklarıma hayret etmişti ama gözleri hep şüpheli ve acıma ile bakıyordu.

"George buradaymış," dedim.

"Evet. Durumu fena ama eskiye göre daha iyi."

"Nöbetler ne durumda?"

"Şimdi çok daha iyi. Buraya gelmeden önce kurtulmuştu onlardan. Yine de bazen birilerinin arkasında olduğunu sanıp korkuyor. Kötü, değil mi! Bütün bunları kendisine o yaptı tabii. Tom ona karşı çok iyi davranıyor."

"Fiziksel olarak bir sorun yok, değil mi?"

Emily, pişen turtayı çevirmek için fırına doğru giderken, "Bilmiyorum," diye yanıtladı. Kolunu alnına koyup saçını geriye doğru atınca burnuna un bulaştı. Bir iki saniye ocağın üstüne eğilmiş halde durup ateşe bakarak düşüncelere daldı. "Buraya geldiğinde çok kötüydü. Hiçbir şey yiyemiyordu, her sabah hastalanıyordu. Sanırım ciğerlerinden hasta. Hepsinin sonu böyle oluyor işte," dedi. Emily, büyük siyah erikleri temizleyip tabağa koydu.

"Karaciğer sertleşmesi mi?" diye sorunca Emily başını salladı.

"Şimdi yatakta mı?" diye yeniden sordum.

"Evet. Aslında kalkıp birkaç ufak tefek iş yapsa atlatacak ama suratı asık halde yatıyor."

"Ne zaman kalkar?" diye ısrar ettim.

"Bilmem. Çay saatine doğru aşağıya gelebilir. Görmek istiyor musun? Bu yüzden geldin, değil mi?"

Emily, hafif bir alayla bana gülümseyip devam etti, "Her zaman onu herkesten daha fazla düşündün, değil mi? Gel madem, gör."

Mutfaktan çıkıp, doğrudan yatak odasına götüren arka merdivenlerde Emily'yi takip ettim. Bu boş ve zemini yankılanan odadan geçerek tam karşıdaki kapıyı açtık. George kaygılı gözlerle bizi izleyerek yatıyordu.

Emily, "Cyril seni görmeye gelmiş. Ne zaman aşağı geleceğini bilmediğimden ben de sana getirdim," dedi.

George'un yüzünde hafiften rahatladığını yansıtan bir gülümseme belirdi ve yattığı yerden elini uzattı. Çenesine çektiği çarşafların altında uzanıyordu. Yüzünde renk yoktu ve burnu kabarmış, şişmişti.

George'un hastalığını görünce Emily'nin sesine bir acıma tonu gelmişti ve; "Bu sabah nasıl, iyi hissetmiyor musun?" diye sordu.

George, sadece bizden kurtulmak istercesine, "Evet, iyiyim," dedi.

Emily nazikçe, "Kalkmaya çalış, çok güzel bir sabah var. Ilık ve yumuşak..." dedi. George yanıt vermedi ve Emily aşağı indi.

Duvarlara doğru kıvrılan ve eğilen bir tavanı olan bu soğuk, beyaza boyanmış odanın etrafına baktım. Odada olabildiğince az mobilya vardı ve en ufak bir süs malzemesi dahi yoktu. Odadaki sıcak renkli şeyler, yere serilmiş olan inek ve at derileriydi. Odadaki geri kalan her şey beyaz, gri ya da mat renkliydi. Odanın bir tarafında tavan neredeyse yere değecek kadar alçalıyordu ve pencere dizlerimin altına geliyordu. Diğer tarafta ise daha geniş ve göğüs yüksekliğine erişen bir pencere vardı. Bu pencereden kulübelerin ve gökyüzünün karışık kırmızı çatıları gözükü-

yordu. Kiremitler, canlı turuncu mantar sıralarıyla parlıyordu. Bunların ardında mısır tarlası uzanıyordu ve çok da uzakta olmayan erkekler, demetleri arabaya taşıyorlardı.

Yatağa doğru dönerek, "Yeniden çiftçilik işine gireceksin, değil mi?" diye sordum. George gülümsedi ve usulen, "Bilmem," diye yanıtladı.

"Aşağı gitmemi ister misin?" diye sordum.

Yine aynı tatsız biçimde, "Hayır, geldiğine sevindim," diye yanıtladı.

"Fransa'dan yeni geldim," dedim.

Hiç de ilgilenmeyerek, "Öyle mi?" dedi.

"Hastalanmana üzüldüm," dedim.

Kıpırdamadan karşıdaki duvara gözlerini dikti. Pencereye gidip dışarı baktım ben de. Bir süre sonra kendimi olağan biçimde konuşmaya zorlayarak, "Neden kalkıp dışarı çıkmıyorsun?" diye sordum.

George, bu çabayı sarf etmek için kendini zorlayarak, "Sanırım, çıkmam gerek," dedi. Kendini yataktan kaldırdı.

Yıkanmak için geceliğinin üstünü çıkarınca arkamı döndüm. Kolları zayıf gözüküyordu, göbek yapmıştı, ezilmiş ve berbat halde gözüküyordu. Değirmenin göletinde yüzdüğümüz sabah geldi aklıma. Hayatının en güzel döneminde olduğunu hatırladım sonra. Hantalca kendini yıkarken mavimsi, pörsümüş kollarına baktım. Sabunu eline alacakken sabun parmaklarından kaydı ve kabı çangırdatarak yere düştü. Bu bizi şaşırtmıştı ve George kendini sabitlemek için lavaboya tutunuyordu. Daha sonra yavaş ve acılı halde elini yüzünü yıkamaya devam etti. Saçlarını tararken utançtan matlaşmış gözlerle kendine baktı.

Aşağı indiğimizde, adamlar bulaşıkhaneden çıkmış, içeri geliyorlardı. Yemek masadaydı ve buharı tütüyordu. Tom Renshaw'ın ve yaşlı adamın sert, kaba ellerini sıktım. Daha sonra temiz yüzlü, yirmilerinde olan iri yarı ve utangaç Arthur Ranshaw ile tanıştırıldım. Jim ve Jim'in eşi

Annie'ye kafa sallayarak selam verdim. Hepimiz masaya oturduk.

Yaşlı adam içten bir şekilde, "Şimdi nasıl hissediyorsun?" diye George'a sordu. Cevap alamayınca sözlerini sürdürdü, "Kalkıp bize buğdayda yardım etmelisin, sana iyi gelir."

Tom, et bıçağıyla etin üstüne vurarak George'a, "Etin bu tarafından alır mısın?" diye sordu. George kafasını salladı.

Tom kibarca, "Çok yumuşak ve taze," dedi ama George istemedi.

Yaşlı adam, "Ver biraz, ver, ver," diye bağırdı. "İyi gelir, şimdi güçlenmeye, iyi beslenmeye ihtiyacı var."

Tom, sanki çocukla konuşuyormuş gibi hafiften karşı çıkarak, "Ama midesi almıyorsa hiç de iyi gelmez," dedi. Arthur hiç konuşmadan George'un bardağını bira ile doldurdu. İki genç adamın da kibar ve asil bir dikkati vardı.

Yaşlı adam, "Olmadı, tabağına bir kaşık turp ve soğan sosu koyun," diye ısrar etti. "Tabağı öyle boşken yemek yiyemiyorum."

Bunun üzerine George'un tabağına turp ve soğan sosu koydular. George çatalını alıp birkaç kaşık yedi. Diğer erkekler iştahla yemek yiyordu. Duydukları büyük memnuniyet neredeyse bir hazza dönüşüyordu ve bu da George'u daha da hasta ediyordu.

En sonunda yaşlı adam çatal bıçak yerine kullandığı tatlı kaşığını masaya bıraktığında yeniden George'un tabağına bakıp, "Bir lokma bile yememişsin. Böyle iyileşmezsin," dedi.

George aptal sessizliğini koruyordu.

Emily, "Karışma baba," dedi.

Tom, iyi niyetiyle gülümseyerek, "Baba, alacaklı gibisin," dedi. Emily ne söylerse Tom onu destekliyordu. Emily, turtayı servis etmeden önce George'a kaymak ve

mürdümeriği verip sanki George bir çocukmuş gibi tabağı ve kaşığı onun önüne yerleştirdi. Bu asil hareket karşısında Tom, Emily'ye sevgi dolu gözlerle baktı ve yanından geçerken Emily'nin elini okşadı.

Yemeğin ardından George ilgisiz bir ses tonu için hayli çabaladıktan sonra, "Cyril'e bir bardak viski vermeyecek misiniz?" diye sordu.

George hem utanç hem de umut içinde yavaştan başını kaldırdı. Odaya bir sessizlik çökmüştü.

Yaşlı adam kibarca, "Elbette, bir bardak verin," dedi.

Tom, kabullenerek ricada bulunup, "Evet, tabii," dedi.

Odadaki bütün adamlar sessizleşmiş ve odadaki tek kadının ne söyleyeceğini bekliyordu.

Emily, "Bilmiyorum ki Cyril içmek istiyor mu?" dedi.

Kendimi utanmış hissederek, "Fark etmez," dedim. Emily'ye doğrudan karşı çıkma cesaretini gösteremedim. Yaşlı adam bile bu kadar cesaretli değildi. İkilemde kaldık. Bizi bir süre ikilemde bıraktıktan sonra ve bizler küçük düşmüş gibi yerimizde duramazken Emily başka bir odaya gitti. Bir kapının kilidini açtığını duyduk. Elinde içinde neredeyse yarım litre likör olan içki sürahisi ile dönmüştü. Beş bardak çıkardı.

Yaşlı adam, "Bana koyma," dedi.

Arthur, "Ben de istemiyorum," dedi.

Emily, "Sen, Tom?" diye sordu.

Tom gülümseyerek, "İçeyim mi, istiyor musun?" diye soruyla karşılık verdi.

Emily sertçe, "Hayır," deyip, "Sonuçlarına baktığımda kimsenin içmesini istemiyorum. Ama eğer Cyril içecekse sen de ona eşlik edebilirsin," diye ekledi.

Tom, Emily'nin yanıtından memnun kalmıştı. Emily, bana ve kocasına hayli dolu bardaklardan verdi.

Tom, "Dur, dur. Bunu George'a ver, bana bu kadar

çok verme. İki parmak kadar olsun. Senin iki parmağın kadar, biliyorsun," dedi.

Emily yine de bardağı ona uzattı. George da kendi bardağını alınca sürahide bir damla içki kaldı.

George geri kalan içkiyi kendine alırken Emily soğukkanlılıkla onu izliyordu.

Diğerleri sigara içerken bir süre ben ve George sohbet ettik. George, üzüldüğü için üstündki salak halden dolayı neredeyse budalaca bir gevezeliğe vurmuştu işi.

George konuşup durdu: "Benimkileri gördün mü? Gördün demek! Çocuklar kötü değil, değil mi? En küçükleri çok yumuşaklar. Anneleri yetiştirdi onları, iyice süt kuzusu yaptı onları. Beni de karıştırmadı. Ben daha farklı yetiştirirdim, biliyorsun."

Tom, Emily'ye yüzündeki ayıplama ifadesini işaret ederek baktı ve ekin yığınlarını göstermek için onu dışarı çağırdı. Emily yanında yürürken, karısına saygı ve hassasiyetle bakan bu uzun, dik omuzlu adama baktım. Emily, sessiz ve kendine güvenen bir hanımefendiyken, Tom onun mutlu kocası ve hizmetkârıydı.

George kendinden bahsediyordu. Onu görmesem bile söylediklerini tanırdım. George, haline acınacak derecede çökmüştü. Saçma sapan konuşuyor, başkalarına hakaret ediyor ve biraz da kendini övüyordu.

Yaşlı adam ayağa kalkıp, "Biz erkekler artık çalışsak iyi olacak," dedi ve erkekler evden çıktılar.

George, başı ve elleri ile jestler yaparak aptalca ve kaba konuşmasına devam etti. Binaların etrafında tarlalara doğru yürürken de aynı böbürlenme ve hakaret içeren konuşmasını sürdürdü. Çok yorulmuştum ve bezginlik gelmişti. Anlamsızca bakıp, anlamı olmayan şeyler söylüyordu.

Boş mısır tarlasının ötesinde keklikler koşuşuyordu. Eylül sisi içinde yavaşça yürüdük çünkü George'un ba-

cakları tutmuyordu. Yorulunca konuşmaya ara verdi. Kısa ömürlü öğlenin kısa ışıltısında bir süre kapıya yaslandık. George elindeki bir avuç dolusu olgun böğürtleni benimle paylaşmaya yanaşmadı. Çitin üstünden böğürtlen dallarını çekip elime kırmızı ve yeşil böğürtlenleri toplayınca da George hiçbir şey söylemeden elime baktı.

Yüzünde hiç ifade olmadan, "Zehirli onlar, değil mi?" dedi.

George, tıpkı her tarafını küçük mantarlar sarmış, ağır ağır sararıp solan, çürüyen ve artık ölmek üzere bir ağaç gibi kapıya yaslanmış dururken; öğleden sonrasının loş ışığı, George'a dokunmadan tatlı güneş ışığı demetiyle kayıp gitti.

Ekin yığınlarının olduğu yerde yazın fevkalade buğday ve ot yığınları sarı ve gri anıtlar gibi yükseliyordu. Buğdaylar, yığınların etrafında parlıyordu. Yüklenmiş araba gıcırdayarak aheste aheste bayır yukarı çıktı ve tekerleklerine değip çıtırdayan yığınlarla demir atmış bir gemi gibi gitti. Tom merdiveni tırmandı ve bir süreliğine sarı mısırın parlaklığı ve kokusu arasında yukarıda durup, binanın gölgesinden geçen karısına el salladı. Daha sonra Arthur demetleri, yığınların üstüne koymaya başladı. Ardından iki adam parlayan beyaz gömlekleri ve siyah saçları ile ılık gökyüzüyle mısırlara karşı ahenk içinde, hoş ve enfes bir ritimle çalıştılar. Sessizliği bir tek ara ara arabacı, yükün önüne ya da arkasına gittiğinde arabanın sarsıntıları bozuyordu. Arada bir gözüme adamların kullandığı bellerin sivri uçlarının parıltısı takılıyordu. Küçük arabanın üstünde duran Tom, kardeşine ekin yığını ile ilgili soru soruyordu. Sesi güçlü ve keyifliydi.

Benim izlediğim gibi çalışanları izleyen George'a döndüm ve; "Senin de böyle olman lazım," dedim.

Tom'un, "Tamam," diye bağırdığını duyduk ve bir geminin pruvasındaymış gibi yığınların en tepesinde dikil-

diğini gördük.

George bütün bunları izlerken yüzünde bir ifade belirmeye başladı. Bana korku ve endişe dolu gözlerle baktı.

"Yakında herkesin hayatından çıkacağım," dedi. George'un korku ve umutsuzluk anı çok amansızdı. Onu uyuşukluğundan kaldırdığım için kendime kızdım.

"Daha iyi olacaksın," dedim.

Ekin yığınlarında çalışan erkeklerin etkileyici hareketlerini izliyordu.

"İki demeti birbirine bağlayamam," dedi.

"Bir iki aya kadar yaparsın," diye üsteledim.

Tom merdivene çıkıp yığının önüne inerken George onu izlemeye devam etti.

George dediklerini tekrarladı, "Hayır, ne kadar erken çekilirsem, herkes için o kadar iyi."

Çay içmeye gittiğimizde Tom, George'un "mahzun" olduğunu söyledi. Erkekler kısılmış sesleriyle pek de huzurlu olmadan konuştular. Emily heyecandan titreyen bir ilgiyle George ile ilgilendi. Hepimiz, George'a yabancılaşmış olduğumuz gerçeğinden etkilenmiştik. George sanki suçlu bir adam gibi bizden ayrı oturdu ve bizim aramızda bir karanlığa çöktü.

SON

D.H. LAWRENCE
ak tavus kuşu

"Yolumuza devam ederken, 'Böyle bir alacakaranlıkta aşkın büyüsüne kapıldığını ve sevgilinle yeri göğü birbirine kattığını bir hayal etsene,' dedim. Ancak düşen ağacın yanına gittiğimizde, o düşündüğümüz türden âşıklarla değil de boylu boyunca uzanmış, uykusunda mırıldanan bir adamla karşılaştık. Başını, kırık dalı büyük bir özenle süsleyen küçük yabani sardunyalara yaslamıştı; şapkası da kır saçlarından bir kenara düşmüştü."

Lawrence'ın daha sonraki eserlerinde de ayrıntılı ve yoğun bir dille işleyeceği izleklerin ipuçlarına rastladığımız ilk romanı *Ak Tavus Kuşu*, doğa betimlemelerinin görkemi, yarattığı karakterlerin gösterişten uzak oluşu ve salt duyguların kendilerini var etmesiyle dikkati çekiyor. Dostluğu ve aşkı odağına alan bu roman; vazgeçiş ve kabulleniş arasındaki ikilemde salınırken, dostluğun şiirini yazıyor.

1676000040249

23 ₺
KDV DAHİL